NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 2., kedd | 152. évfolyam, 1. szám | Ára: 500 forint

AJÁNLÓ

A stagnálás is jó lenne

Nem javul, de talán nem is romlik tovább a nyugdíjasok helyzete 2024-ben – foglalta össze érdeklődésünkre Simonovits András közgazdász, hogy milyen évre kell számítaniuk az időseknek. Szerinte már az is eredmény lenne, ha sikerül tartani a tervezett 6 százalékos inflációt. **4. oldal**

Tüntettek Belgrádban

Belgrádban szombaton 17 ezres tömeg követelte a decemberi választás megismétlését. A tüntetésen a Proglas nevű ellenzéki civil szervezet újabb bizonyítékokat kért a csalásra. Már eddig is videók mutatják, hogy tömegesen irányítottak embereket a boszniai Szerb Köztársaságból, illetve Szerbia más részeiből a fővárosba, hogy a kormányzó Szerb Haladó Pártra voksoljanak. **7. oldal**

Visszatérő árvízveszély

A karácsonyi árhullám szilveszterkor Mohácsnál 808 cm-es vízállással tetőzött, s ezzel átmenetileg elbúcsúzott az árvízveszély Magyarországtól. A következő napokban a Dunán jellemzően apadás várható. A szakemberek szerint azonban ez az árhullám is arra figyelmeztet, hogy a klímaváltozás hatására a téli árvizek kockázata is növekszik hazánkban. **16. oldal**

Nyitólövés a vadászokra

CSATAZAJ Lesznek olyan vadásztársaságok, amelyek bedőlhetnek, ha az agrárkamarai behajtó cég elkezdi bevasalni tőlük a vadkárokat.

DOROS JUDIT

Jó néhány vadásztársaság „le fog térdepelni”, ha a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) átvállalja a gazdálkodóktól a vadkárkövetelések behajtását, és a korábbinál hatékonyabb eszközökkel lép fel a pénz beszedése érdekében – így reagáltak lapunknak vadászok arra a közelmúltban tett bejelentésre, miszerint a NAK, „megértve a gazdák elkeseredettségét”, saját behajtó céget alapít, így próbálja elérni, hogy a vadásztársaságok kifizessék a vadkárok ellenértékét. A tét óriási: számítások szerint évente mintegy 21 milliárd forintos vadkár keletkezik Magyarországon, ám eddig ennek csak a töredékét, alig 3 milliárd forintot térítettek meg a vadásztársaságok a gazdálkodóknak.

Noha a behajtó cég létrehozásának bejelentése nagy hullámokat vetett a vadászok, gazdálkodók körében, az érintettek szűkszavúak. A NAK nem válaszolt érdemben kérdéseinkre, így arra sem, milyen forrásból fizetnék ki előre a gazdáknak az átvállalt kárkövetelést. Az Országos Magyar Vadászati Védegylet pedig csak annyit közölt: egyelőre nem tudnak érdemben felelni, mert az ügyben háttéregyeztetések folynak. Meglehet, ez utóbbi valójában komoly kormányzati belharcokat jelent, hiszen a kabinetben eddig meglehetősen erős érdekérvényesítő képességük volt a vadászoknak.

Ami biztos: az elmúlt 20 évben évről évre egyre nőtt a vadkárok mértéke, aminek oka leginkább a vadállomány túlszaporodása. Az elmúlt fél évszázadban az öt nagyvad – a gím-, a dámszarvas, az őz, a vaddisznó és a muflon – létszáma az ötszörösére nőtt, annak ellenére, hogy már évente tizenhétszer több nagyvadat lőnek ki átlagban, mint az 1960-as években.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

FOTÓ: MERÉSZ MÁRTON

Drága hobbi. Az Országos Vadászkamara tiszadobi vadásznapja

Kétszáz éves influenszer

EMLÉKÉV Születése bicentenáriumának évében kiderült: valójában semmi sem túl elrugaszkodott, ha Petőfi Sándorról van szó. A magyar társadalom – minden politikai rendszer által kisajátítani vágyott – közös nevezőjének kultusza újabb megerősítést kapott. A kultúra összes szegmense és a mesterséges intelligencia is hozzáadott a programokhoz: kortárs irodalmi, könnyűzenei, gasztronómiai, „Fedél Nélkül”-alkotások, VR-játék, TikTok-csatorna jött létre, a nyilvánvaló tudományos munkák mellett. A kormány 9,5 milliárd forintot adott, a forrásokat a Nemzeti Kulturális Alap, a Petőfi 200 és a Magyar Géniusz ideiglenes kollégiumok ítélték meg a pályázóknak. Mindemellett egyetlen film, Rákay Philip–Szente Vajk (kreatív producerek és ötletgazdák) és Lóth Balázs rendező munkája, a késő bemutató miatt különösen beszélő című Most vagy soha! 4,7 milliárdos állami támogatásból készül, és az emlékév után, 2024 márciusában kerül a mozikba.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

A megkerülhetetlen ikonhoz minden magyar ember személyesen kapcsolódik

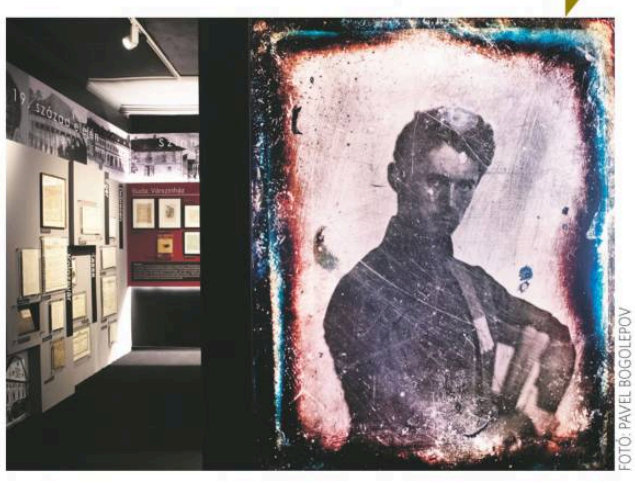

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Saját hiánycélját is semmibe vette a kormány

BEISMERÉS A GDP 5,9 százaléka volt a költségvetés tavalyi hiánya, ami 0,7 százalékkal több, mint az októberben az eredeti 3,9 százalékos tervszámról 5,2 százalékra emelt deficitcél – derül ki a Pénzügyminisztérium (PM) makrogazdasági és költségvetési előrejelzéséből. Az úgynevezett középtávú, a 2023–2027. éveket felölelő tervezési dokumentum az év végén került ki a PM oldalára. Ebben a kormány elismerte azt is, hogy tavaly recesszióban volt a gazdaság, 0,4 százalékkal esett vissza a termelés. Az infláció 17,6, a reálbércsökkenés 3,3 százalékos volt. A prognózis szerint idén minden jobb lesz.

RÉSZLETEK AZ 5. OLDALON

Csukott szemmel hozott döntés

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Transzparensekkel álltak ki a Szépművészeti elé, hogy a várakozók és a múzeum is felfigyeljen a problémára

TANTÁRGY A Szépművészeti Múzeum Renoir-tárlatára várakozó közönség is láthatta a demonstrációt, amelyet december 30-ra szerveztek a művészettörténet oktatásának megszüntetése ellen. Az állami fenntartású középiskolákban 2024-től már választható tárgyként sem elérhető a művészettörténet mint önálló tárgy, az abból való érettségi lehetősége pedig teljességgel megszűnik Magyarországon. A tüntetés résztvevői és a Népszavának nyilatkozó művészettörténész is hangsúlyozta: a művészettörténet nem csupán az általános műveltség miatt fontos, hanem kőkemény gazdasági tényező is. A látvány értelmezésének képessége, illetve a kompozíciók, motívumok megértése pedig a XXI. században a vizuális kommunikációban az egyik legfontosabb kompetencia.

CIKKÜNK A 12. OLDALON

Kölcsönös és súlyos légicsapások

HÁBORÚ Az orosz hadsereg az új év első napján rekordszámú iráni Shahed drónt vetett be ukrán célpontok ellen, folytatva a kölcsönös légicsapások sorozatát. Előzőleg pénteken Oroszország – válaszul Novocserkasszk nevű partra szálló hajójának megsemmisítésére – a háború legátfogóbb támadását intézte ukrán városok, köztük Kijev ellen, 49 ember halálát okozva. A Belgorod orosz város központját ért szombati ukrán válaszcsapás 24 embert ölt meg. Vlagyimir Putyin orosz elnök hétfőn újságíróknak azt mondta, mielőbb véget szeretne vetni az ukrajnai „konfliktusnak”, de csakis a saját feltételei alapján. Az amerikai Háborús Tanulmányok Intézetének évösszegző elemzése szinte erre rímelve állapítja meg, hogy a Kreml politikusai sikerrel ültették el az orosz fejekben, hogy semmi alapja egy önálló ukrán állam létezésének.

ÖSSZEFOGLALÓNK A 8. OLDALON

FOTÓ: AFP/SERGEY BOBOK

Ukrán tűzoltók munkában a Harkivot ért orosz légitámadás után

A művészettörténet elengedhetetlen eszköze a világ értelmes felfedezésének.

Mindent vitt a lánglelkű

KÖZKEDVENC A legismertebb magyar költő, Petőfi Sándor uralta tavaly a kultúrát, a szintén 200 éve született Madách Imre és a 250 éve született Csokonai Vitéz Mihály ellenben nem kapott sok figyelmet.

ROSZNÁKY EMMA

A 2023-as évvel a Petőfi-bicentenárium is véget ért, milliárdokat adott a kormány az ünneplésre, és minden hónapban eljutott hozzánk valami új, a költőhöz kapcsolódó projekt híre.

Több konferencián és pódiumbeszélgetésen elhangzott, milyen sajátos viszony fűzi a magyar társadalmat a költőhöz. Petőfi megkerülhetetlen ikon, akinek kultusza 1849-es halála óta épül, és alakját kivétel nélkül saját érdekei szerint használták föl a különböző politikai rendszerek. Mindeközben olyan, mintha minden magyar személyesen kapcsolódna hozzá, akár szereti a verseit, akár nem.

A kultúra összes szegmense hozzáadott a Petőfi-évhez, melynek leglátványosabb elemei a legbusásabban támogatott, tehát az állam által is finanszírozott projektek voltak. Kirívó a Most vagy soha! című Petőfi-film, melyre 4,7 milliárd forint támogatást adott a kormány, de az utómunkák miatt csak idén március 14-én kerül a mozikba. Egyébiránt nincs okunk panaszra, a legkülönbözőképp emlékezhettünk Petőfi Sándorra már 2022 szeptembere óta, tudományos és ismeretterjesztő módon, játékosan, akár zenésen.

Külön érdekes a fiatalok Petőfihez fűződő viszonya. A költőnek nem adatott meg, hogy megöregedjen, tragikusan fiatalon hunyt el, gazdag, lezáratlan életművet maga után hagyva. Petőfi Sándor örökké fiatal marad, így adott, hogy az ifjúság számára is vonzóvá lehet tenni őt. Számos olyan vállalkozás volt, mely a fiatal generációt célozta meg. Ezek között akad több irodalmi alkotás, például antológia (Költővel nem járnék), vagy regény (Bánki Éva: Petőfi-vírus, Berg Judit: Szélvésztől kergetve), ismeretterjesztő könyv (Miklya Luzsányi Mónika: Petőfi, a sztár), de Lackfi János költő is egyedi kommentárokkal színesítette Petőfi verseit (Így él Petőfi!). A magyar könnyűzene is közelített a költőhöz, a Petőfi Kulturális Ügynökség Felhők címet viselő dalszerző pályázatára több mint 700 pályamű érkezett, ezekből 650 felelt meg a feltételeknek. A cél az volt, hogy a kortárs könnyűzene nyelvén népszerűsítsék a költőóriás alkotásait.

Utoljára a jövőbe tekintett az emlékév. A bicentenárium büdzséjének elosztásáért nagyrészt felelő Demeter Szilárd, a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) főigazgatója egy időkapszulát helyezett el a Nemzeti Bankban. – Elküldtünk egy könyvet a jövőbe. A címe: „Az idő igaz” – A Magyar Kultúra magazin Petőfi tricentenáriumi antológiája. Ebbe Petőfi versei mellé ma is élő költők műveit válogattuk be, olyan verseket, amelyek témájuk, kérdésfelvetésük, érzelmi-gondolati tartalmuk okán kapcsolódnak a reformkori törekvésekhez, kihívásokhoz. Azzal a reménnyel és bizakodással szerkesztettük ezt a kéziratot, hogy száz év múlva a PIM akkori főigazgatója megjelenteti ezt a verseskötetet. Mert hiszünk abban, hogy bármit is tartogat a következő évszázad, 2123-ban a Kárpát-medencében Petőfi születésének 300. évfordulóját fogják ünnepelni a magyarok, akiknek akkor is fontos lesz az irodalom – mondta el a PIM főigazgatója, aki hozzátette, az időkapszula tartalmazza Orbán Viktor miniszterelnök üzenetét is azoknak, akik száz év múlva kézbe vehetik ezt a kötetet.

Mindezen projektek a nagyközönségnek szóltak, ám a bölcsésztudomány is kitett magáért, számos értékes cikk jelent meg, mely tárgyalta a poéta életművét, megkérdőjelezve akár egyes alkotásainak jelentőségét, esetleg elgondolkodva azon, mi lett volna a költővel, ha nem veszti életét a szabadságharc idején. Külön érdemes kiemelni a Fedél Nélkül Petőfi-számát, mely a költő életének „hajléktalan” időszakait tárgyalta. Petőfi történetének sosincs vége.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Demeter Szilárd szerint a költőt valamiféle influenszerként lehet elképzelni

Büdzsé

Az Orbán-kormány 9,5 milliárd forintot adott az emlékévre, a forrásokat hármas leosztásban a Nemzeti Kulturális Alap (NKA), a Petőfi 200 és a Magyar Géniusz ideiglenes kollégiumok hirdették és ítélték meg a pályázóknak. A bicentenárium támogatási keretében 3 milliárd forinttal irodalmi emlékházakat, ugyanennyiért a hazai kulturális élet szereplőinek egyedi támogatási kérelmeit segítették, valamint 3,5 milliárd forint keretösszegből támogatást nyertek vidéki múzeumok a Kárpát-medence-szerte.

Ehető és influenszer poéta

A szórakoztatóipar is jócskán kivette a részét az emlékévből, készült koncertszínházi előadás szabadakarat»» címmel, mely Petőfi és Szendrey Júlia szerelmét dolgozza föl. Lett Petőfi-likőr és Petőfi-szelet. Kihasználva a XXI. század adottságait életre keltették a poétát: öt Petőfihez kapcsolódó VR-játékot fejlesztettek ki, segítségükkel akár a Nemzeti dal repkedő lapjaiból is elkaphattak egyet a virtuális világban járók. Ahogy Demeter Szilárd is említette, a költőt influenszerként lehet elképzelni, ennek nyomán indult el 2022-ben a szerző TikTok-csatornája is, melyen az emlékév kabalafigurájaként ható, Bánföldi Szilárd színművész által megformált Petőfi lépett kapcsolatba a web népével. A jelenben éldegélő Petőfi még Pepperel, a mesterséges intelligenciával rendelkező humanoid robottal is szóba állt. Nem volt eredménytelen a projekt, mindenki kedvenc költője pár napja, december 28-án köszönt el 22 ezer követővel rendelkező TikTok-csatornájától.

NÉPSZAVA-INTERJÚ

Petőfi, a közös nevező

A bicentenáriumról Milbacher Róbert irodalomtörténészt, a Jelenkor folyóirat Petőfi-számának szerkesztőjét kérdeztük.

Mire számított a bicentenárium kapcsán, olyan lett az ünnepi év, ahogy elképzelte?

Valójában semmi különösre nem számítottam, mivel közel van még az Arany200, így nagyjából annak a forgatókönyvét vártam megvalósulni. Kiállítások, konferenciák, kiadványok stb. A Petőfi-kultusz, ha egyáltalán rászorul, újabb megerősítést kapott. De ez nem baj, Petőfi ugyanis olyan közös nevezője a magyar társadalomnak, ami minden politikai, társadalmi, gazdasági különbözőséget, ha nem is eltüntet, de legalább valamiféle közös nyelvi nevezőre hoz. Közönségesen ezt hívjuk nemzeti kultúrának, amire szerintem szükség van. Éppen Petőfi kínálja azt a közös nyelvet, amely ha nem is egymás megértését – mert ez persze lehetetlen – de legalább a másik mondandójának meghallását szolgálja. (Ma már ez is nagy eredmény.) Petőfi jelentősége nem a forradalmi tevékenységében van, hanem abban, hogy demokratizálta a kulturális szcénát, hozzáférhetővé tette a nem elit problémáit az elit számára, és kinyitotta a kultúrát az addig attól elzárt társadalmi rétegek felé is. Ez pedig mindennél nagyobb eredmény. Egyébként a Petőfi-év szakszerű értékeléséről a Verso irodalomtörténeti folyóirat 2023. évi 2. számában lehet olvasni két fiatal irodalomtörténész, Owaimer Oliver és Radnai Dániel Szabolcs tollából.

Ha Ön részt vehetett volna az emlékév kreatív csapatában, min változtatott volna leginkább? Mire fektetett volna nagyobb hangsúlyt és mire kevesebbet?

Először is minden ilyen emlékévnek örülni kell, mert legalább kerül némi plusz állami pénz a kultúrába. Ugyanakkor mindig is ódzkodtam a giga produkcióktól. Az biztos, hogy nagy reprezentatív, állami performanszokra kevesebbet költenék, ugyanis nincs szükség Petőfi újabb ideológiai kisajátítására, ami óhatatlanul is megtörténik ilyen esetekben.

Milbacher Róbert szerint a radikális újraértelmezésektől mindenki óvakodik. A kultusz erős diktátum

Annyian megtették ezt már az elmúlt 200 év során. Helyette több pénzt fordítottam volna a tudományos és oktatási workshopokra. Nagyobb hangsúlyt fektettem volna közoktatásban lévő diákok és tanáraik aktív bevonására. Akár olyan minikonferenciákat szerveztem volna, ahol nem a tudomány, hanem a tanárkollégák és/vagy a diákjaik szerepeltek volna. (Ez az a szint, ahol a valódi hagyománytörténésnek helye van.) Azt, hogy némi pénz került emlékházak felújítására, azok kiállításainak újragondolására, helyesnek tartom. A PIM nagy reprezentatív kiállítását is átgondoltnak és szakmai értelemben alaposnak látom, látszik, hogy tényleg hozzáértő kezek alakították.

Érte meglepetés az emlékévben, kiderült valami, amit Ön nem tudott Petőfi Sándorról, esetleg megváltozott a gondolkodása a költőről?

Mivel Petőfi a legalaposabban adatolt magyar költő, valódi nagy újdonságra nem is számítottam filológiai értelemben. Valójában annyi újdonsággal szolgált az év, hogy Margócsy István tanár úr felhívta a figyelmet arra, hogy bizony a szabadság költőjének – mint minden hozzá hasonló státusú korabeli szereplőnek – volt személyes szolgája, amit egyébként maga Petőfi említ egy helyütt, csak valahogy nem akartuk eddig észrevenni. Illetve Petőfi szlováktudása körül is oszlik a köd. (Mégiscsak sok szlovák tanár tanította. Fönnmaradt olyan emlékezés, amely szerint egy a Pilvaxba betévedt tót atyafival csak Petőfi tudott szót érteni stb.) Ugyanis ez is hozzátartozik a kép teljességéhez. Talán, amikor majd nyugodtabb körülmények között sikerül áttekinteni a sok tudományos igényű tanulmányt, kiderül, hogy Petőfi költészetének értékelésében történetek-e hangsúlyáthelyezések. Egyénként így elsőre azt gondolom, hogy nem, vagy nem túl látványosak. Valahogy a radikális újraértelmezésektől mindenki óvakodik kicsit. A kultusz sokkal erősebb diktátum Petőfi esetében, mint a tudományos igényű újragondolása teszem azt a költő valós szerepének a magyarországi feudalizmus lebontásában. Magam azzal próbálkozom, hogy világossá tegyem, Petőfi romanticizmusa már egy egészen másfajta romantikafelfogáson alapszik, mint mondjuk a mesteréé, Vörösmartyé, ami azért érdekes, mert a magyar kultúrában a romantikus költő és így a romantika maga is Petőfihez kapcsolódik, holott ennek több köze van a biedermeierhez, mint a XIX. század első negyedében lezajlott európai „nagyromantikához”.

Kinek szánna emlékévet 2024-re?

Egy pótévet írnék ki Madách Imrének, ugyanis szerencsétlenségére ugyanabban az évben született, mint Petőfi, így róla – néhány szimpóziumtól eltekintve – nem nagyon volt szó, pedig megérdemelné. Ha valakivel, hát vele kapcsolatban még lehetne új szempontokat fölvetve beszélni. Persze Madách közéleti szerepe eltörpül Petőfié mellett, így a társadalmi, kultikus beágyazottsága is sokkal kisebb, holott irodalmi teljesítményéről ugyanez nem mondható el. Ugyanakkor Az ember tragédiája egyfajta válaszkísérlet arra a például Vörösmartynál olvasható romantikus kérdésfölvetésre, amely Petőfi számára már nem volt elég inspiráló, vagy inkább túl „egészséges lelkületű” volt annak teljes elfogadásához. 2025-re pedig reményeim szerint felkészül Jókai Mór.

R. E.

Kamarai behajtó nyit új frontot a vadász-gazdálkodó csatában

LOBBI Bár egyre több az erdőkben a puskás ember, elszaporodtak a vadak, amelyek mind nagyobb kárt okoznak. Az agrárkamara céget alapít, hogy bevasalja a pénzt a vadásztársaságoktól.

DOROS JUDIT

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Jó néhány vadásztársaság „le fog térdepelni”, ha a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) átvállalja a gazdálkodóktól a vadkárkövetelések behajtását, és a korábbinál hatékonyabb eszközökkel lép fel a pénz beszedése érdekében – reagáltak lapunknak vadászok arra a nemrégiben tett bejelentésre, miszerint a NAK, „megértve a gazdák elkeseredettségét”, saját behajtócéget alapít és így próbálja elérni, hogy a vadásztársaságok kifizessék a vadkárok ellenértékét. Az agrárkamara közleménye szerint évente mintegy 21 milliárd forintos vadkár keletkezik Magyarországon, ám ennek csak a töredékét, alig 3 milliárd forintot térítenek meg a vadásztársaságok a gazdálkodóknak. Az elmúlt 20 évben évről évre egyre nőtt a vadkárok mértéke, aminek oka leginkább a vadállomány túlszaporodása. Az elmúlt fél évszázadban az öt nagyvad – a gím- és dámszarvasok, az őzek, a vaddisznók, továbbá a muflonok – létszáma az ötszörösére nőtt, annak ellenére, hogy napjainkban már évente tizenhétszer több nagyvadat lőnek ki átlagban, mint az 1960-as években. Az Országos Vadgazdálkodási Adattár összesítése szerint jelenleg mintegy 800 ezer nagyvad él hazánk területén, s a táplálékigényük alapján évente közel másfél millió tonna szálas, lédús és szemes takarmányt fogyasztanak el. Ennek azonban alig nyolc százalékát – 110 ezer tonnát – juttatják ki az etetőkbe, szórókra a vadásztársaságok, vagyis a vad az élelme nagyobb hányadát a legelőkről, szántóföldekről, zöldségesekből és gyümölcsösökből szerzi meg – állítják a gazdák. Számításaik szerint legalább 700 ezer tonnányi termés minden esztendőben vadkárként realizálódik, aminek értéke 21 milliárd forint. Vagyis – vélik – az elszaporodott nagyvadállományt voltaképpen a mezőgazdaságok és erdészetek „tartják el”, amiatt, mert a vadásztársaságok nem gondoskodnak hatékonyan a vadgyérítésről.

A vadkárok kifizettetése eddig nem volt túlságosan hatékony, a peres ügyek pedig elhúzódtak. Ezért döntött úgy a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, hogy a behajtásra saját külön céget alapít. Győrffy Balázs, a NAK elnöke egy november végi konferencián kijelentette: nem a gazdálkodók és a vadásztársadalom közötti konfliktust akarják ezzel erősíteni, sőt annak kezelése, csillapítása a fő céljuk, ami a vadásztársadalom érdeke is. Gyakorlati tapasztalat, hogy a vadkárigény jogi úton történő akár több évig is eltarthat, ami egy-egy gazdálkodónak olyan mértékű bevételkiesést okozhat, hogy ellehetetleníti a működését. A NAK ezért a vadásztársaságok által el nem ismert, de igazoltan valós vadkár anyagi terhét átvállalja a gazdálkodótól, azaz a bírósági szakaszban az agrárkamara cége áll majd a követelői oldalon. Hozzátette: nem az a céljuk, hogy egy-egy vadásztársaság csődbe menjen a vadkárok térítése miatt, de fontos, hogy a gazdálkodók se kerüljenek nehéz anyagi helyzetbe.

– A vadásztársadalomnak, amelynek tagjai alapvetően hobbiból vadásznak, éreznie kell azt a súlyt, amit az élelmiszert termelő gazdálkodókra a vadak okozta kár ró. Az elszaporodott nagyvadállomány létszámának csökkentéséért pedig főként a vadászok tudnak tenni – mondta Győrffy Balázs. Hozzátette: az éves országos vadkár még a kimutatott statisztikáknál is jóval magasabb lehet, a gazdák jelentős része ugyanis nem kér kártérítést: vagy nem akar vesződni az eljárással, vagy nem szívesen konfrontálódik helyben a vadászokkal, illetve nem szeretne végeláthatatlan pereskedést a nyakába. Egy részük pedig bizonyos mértékig elfogadja a „terményfogyást”, annak ellenére is, hogy a jogszabály szerint kérhetne kártérítést, mert az nem kü-

NAGYVAD

CSÁNYI SÁNDOR,

a gödöllői Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetem professzora: Mindenképpen kevesebb kár és konfliktus lenne várható, ha a mainál kisebb volna a szarvas- és vaddisznóállomány

FELELŐSSÉG

GYŐRFFY BALÁZS,

a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara elnöke: A vadásztársadalomnak, amelynek tagjai alapvetően hobbiból vadásznak, éreznie kell azt a súlyt, amit a gazdálkodókra a vadak okozta kár ró

szöbértékhez kötött. – A gazdának gazdálkodnia kell, nem vitatkoznia, bíróságra járnia. Ha oda kerül az ügy, akkor a NAK által létrehozott cég lesz a peres fél, amely előzetesen már átvállalta a követelést a károsulttól – mondta az elnök. Megkérdeztük a NAK-tól: Ha ők előre kifizetik a gazdáknak a kárt a követelés átvállalásával, a pénzt milyen forrásból teremtik elő? Mit gondolnak, a tényleges vadkár hány százalékát sikerül majd beszedniük a vadásztársaságoktól? Milyen létszámú és költségvetésű lesz a behajtó cégük? Kérdéseinkre nem kaptunk érdemi választ, ehelyett a már fentebb idézett konferencia anyagát ajánlották a figyelmünkbe. Az Országos Magyar Vadászati Védegylettől a vadásztársaságok álláspontját szeretnénk megtudni, ők azonban úgy reagáltak: elnökségük jelenleg is foglalkozik a témával, háttéregyeztetések folynak az érdekképviseleti szervezetek között, így egyelőre nem tudnak érdemben felelni.

A gödöllői Magyar Agrár-, és Élettudományi Egyetem minden évben kiadja az Országos Vadgazdálkodási Adattárat, amelynek statisztikái megerősítik, hogy noha évről évre egyre több a vadász – létszámuk mára majdnem eléri a 70 ezret –, és többet is használják a fegyverüket, mint korábban, mégis egyre több a vad az erdőkben. Csányi Sándor professzort, az egyetem Vadbiológiai és Vadgazdálkodási Tanszékének vezetőjét, az adattár sorozatszerkesztőjét erről az ellentmondásról is megkérdeztük. Szavai szerint a vadkárt számos tényező befolyásolja, például az adott terület vadlétszáma, a termesztett növénykultúra fajtája, kárérzékenysége, az adott évi termésátlag, a termények felvásárlási ára, a tábla kitettsége. Ezek között a vadászoknak csak a vad létszámára van hatása, az összes többi tőlük független. Hozzátette: vadkár akkor is lehet, ha sokkal alacsonyabb a vadállomány létszáma, de mindenképpen kevesebb kár és konfliktus várható, ha a mainál kisebb lenne a szarvas- és vaddisznóállomány. Fél évszázada évente 1,1 nagyvadat lőtt az „átlag” magyar vadász, az utóbbi 3 évben 5,5-öt. Ha a károk miatti konfliktusokat nézzük, ez eddig kevésnek bizonyult – mondta a szakértő, aki szerint két megoldás lehetséges: vagy fejenként több nagyvadat lő a mostani, lassan 70 ezer vadász, vagy az aktív vadászok számának kell tovább emelkednie.

Az elmúlt fél évszázadban ötszörösére nőtt a gím- és dámszarvasok, az őzek, a vaddisznók, továbbá a muflonok száma

21 milliárd

forintra rúg egyes számítások szerint évente a vadak okozta mezőgazdasági kár

Drága hobbi

KÖLTSÉGEK Jól bele kell nyúlnia a zsebébe annak, aki vadász szeretne lenni: 1-2 milliótól akár 10-15 millió forintba is kerülhet e költséges hobbi. Drobny Lászlóval, a Magor Vadász Egyesület elnökével, egy, a vadászok képzését felvállaló oktatási cég ügyvezetőjével vettük sorra, milyen kötelező és szabadon választható tételek terhelik e szenvedélyt.

Magyarországon ma csak az vadászhat, aki kötelezően elvégez egy 100 órás tanfolyamot: ennek költsége nagyjából 200 ezer forint, a vizsga díja 25 ezer, és ugyanennyi az esetleges pótvizsgák összege is. A sikeres oklevél birtokában kiváltható az állami vadászjegy, ami évente 25 ezer forint, s mindössze azt igazolja, hogy viselője vadászatra jogosult. Aki vadászni akar, az vadásztársasági tagként, bérvadászként vagy vendégként lőhet vadat. A vadásztársasági tagság ára borsos: ott, ahol területekkel is rendelkezik az adott egyesület, általában elkérnek egy egyszeri 2-5 millió forintos belépési díjat, az éves tagdíj pedig jellemzően 50 és 100 ezer forint között mozog. A terület nélküli vadásztársaságoknál a belépési díj alacsonyabb, néhány százezer forint, ott viszont jellemzően a tagdíj magasabb, évi 200-250 000 forint, hiszen itt területet kell bérelni vagy alkalmanként megvásárolni a vadászati jogosultságot. Minden vadásznak el kell mennie bizonyos időnként kötelező orvosi vizsgálatra, számukra jó hír, hogy ezt összhangba lehet hozni a jogosítvány alkalmassági vizsgálatával, így egyszerre, egy költséggel letudható a kettő, néhány ezer forintért. Kötelező a pszichológusi vizsgálat is – ezt a hivatásos vadászoknál 4-5 évente meg is kell ismételni – aminek díja jellemzően 15 és 20 ezer forint között mozog.

Ez azonban csak a kezdet. Rendelkezniük kell egy biztonságos, jól zárható, fegyverszekrénnyel, ami 80 ezer forint körül kapható. Meg kell venni legalább egy sörétes és egy golyós puskát: az előbbi használtan már 80-100 ezer forintért kapható, az új inkább fél-, vagy egymillió forint. A golyós ennek minimum a kétszerese, de vannak olyan gyártmányok, amelyekért akár 7 millió forintot is elkérnek. Egy vadásznak általában kettőnél több puskája van, inkább 5-8, de a tízet igyekeznek nem átlépni, mert onnantól szigorúbbak a biztonsági előírások, riasztót kell beszerelni például. Minden vadásznál kötelezően lennie kell egy keresőtávcsőnek, aminek ára 100 ezer és félmillió forint között mozog, a puskára szerelhető távcső pedig szintén több tízezer forint. Egy doboz 25 darabos sörét 6000 forint, egy doboz 20 darabos golyó 40 ezer. S akkor még nem beszéltünk arról, hogy egy vadásznak fel is kell öltöznie: jó ha van legalább egy gumicsizmája, bakancsa, hótaposója, téli-nyári öltözete, ami minőségtől függően szintén elérheti akár a milliós tételt is.

D. J.

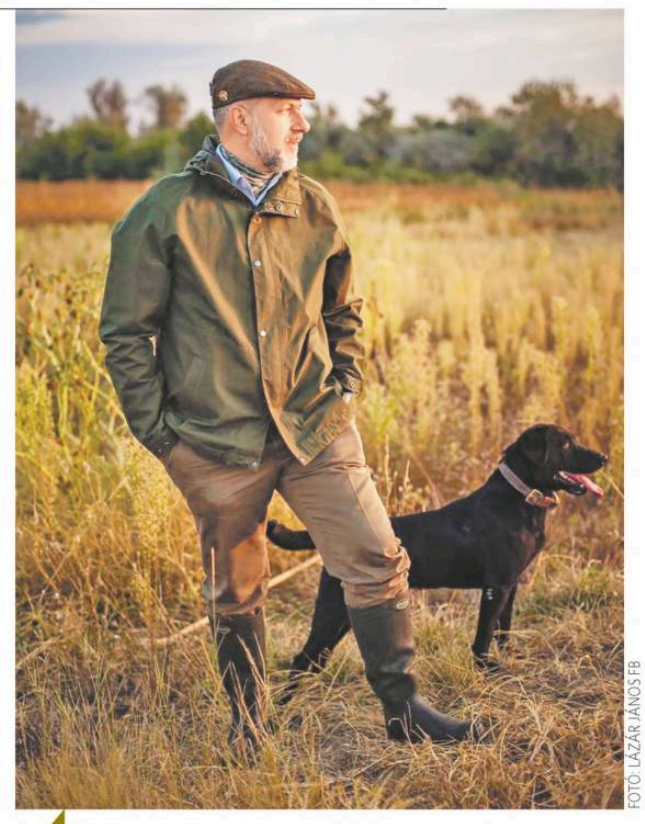

FOTÓ: LÁZÁR JÁNOS FB

Luxusgondok. Lázár János miniszter földbirtokosként és vadászként is érintett lehet a vitás ügyekben.

Novák brüsszelezett, Orbán dalolt

ÜZENETEK „Mozogjunk együtt, legyen 2024 a mozgás éve is!” – mondta újévi köszöntőjében Novák Katalin köztársasági elnök. Az államfő futni, túrázni, úszni, bringázni, focizni, kondizni hívott minden magyart, vagyis nagyvonalúan átsiklott afölött, hogy családok ezreinél nem a kedv vagy szándék hiányzik a sportoláshoz, hanem – többek között a 2023-as Európa-rekorder infláció hatása nyomán – a pénz vagy a másod- és harmadállások miatt az idő.

A sport fontossága mellett Novák felidézte a 2023-as év emlékezetes eseményeit, többek között Ferenc pápa budapesti látogatását, Karikó Katalin és Krausz Ferenc Nobel-díját, az atlétikai világbajnokságot, a futballválogatott sikereit. S bár konstatálta, hogy háború van Ukrajnában

Novák Katalin államfő a békesség jegyében felmondta a kormányzati kommunikációs paneleket is

és Izraelben, tele a világ gazdasági, politikai bizonytalansággal, hangsúlyozta, itthon békében élhetünk. A békesség jegyében azért – illeszkedve a kormányzati politikai igényekhez – „brüsszelezett” egyet. Jelezte, hogy a héten a brüsszeli postás a felszólító levelek között valamennyit meghozott a pénzünkből is. Azt már nem részletezte, hogy a brüsszeli felszólító leveleket azért kaptuk, a pénz pedig – nem kevés kárt okozva a magyar adófizetőknek – azért csak most érkezik, mert az Orbán-kormány sorozatosan vett semmibe uniós alapértéket, alapszabályokat.

Az államfővel ellentétben Orbán Viktor nem mondott ünnepi beszédet, de azért nem hiányzott a nyilvánosságból. Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatója tett közzé egy videót, amin Orbán az intézmény tetején állva italozik és énekel. Ez utóbbi már csak azért sem keltett meglepetést, mert a hivatalos kormányfői Facebook-oldalon – Adjon Isten boldogságot hazánkba! Boldog új évet, Magyarország! címmel – közzétett videóban arról is mesélt, hogy hagyomány náluk szilveszterkor énekelni. Megtudhattuk még azt is: volt már példa arra, hogy berúgott, a magyar pezsgőt szereti, 2024-től pedig azt várja: „Egy kicsit legyen könnyebb.” NÉPSZAVA

Karácsony: Választási év, gyűlöletcunami jön

– 2023 Budapest számára egyszerre volt ünnep és megpróbáltatás. Járvány után, háború a szomszédunkban, energiakrízis, infláció, árvíz. És ha ez nem lenne elég: Budapest-ellenes kormányzati politika. Azt mondtuk: túléljük, ha beledöglünk is. És túléltük – mondta ünnepi beszédében Karácsony Gergely főpolgármester, aki szerint azért örömre is volt ok, például a főváros 150. születésnapja vagy épp a 3-as metró és a Lánchíd felújítása.

Karácsony beszélt arról, hogy „Budapest legyőzhetetlen”, de ehhez fel kell készíteni a változásra. Egyszerre utalt ezzel a globális veszélyekre, például a klímaváltozásra és a hazai közéleti viszonyokra. „A világ, amelyben élünk, a kizsákmányolásra épül. A természet már fellázadt ez ellen, az emberek azonban nem. Ők ugyanis nem a kizsákmányolóikat gyűlölik, hanem sokszor egymást.” – Hajlamosak vagyunk békésen tűrni az igazságtalanságokat, például a rossz egészségügyi ellátást, a növekvő árakat vagy az alacsony béreket, de képesek vagyunk egyből ugrani, ha jól össze lehet veszni valakivel – mondta a városvezető, majd hozzátette: – Az idei év választási év lesz. Tudjuk, mi jön. Gyűlöletcunamit zúdítanak ránk. De nekünk nem lesz időnk gyűlölködni, mert a város jövőjével leszünk elfoglalva.

LAPSZÉL

Mégis lebegtetik a tanárok béremelését

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Megjelent a tanároknak ígért béremelésről szóló kormányrendelet a hét végén, miután azt a Belügyminisztérium bejelentette, mégis akad bizonytalanság az ügyben. Gulyás Gergely Miniszterelnökséget vezető miniszter ugyanis az atv.hu-nak adott interjúban azt mondta, minden Brüsszeltől függ: „Még egy technikai jóváhagyásra van szükség a Bizottságtól, amit szóban többszörösen megígértek.” A felvetésre, hogy a Belügyminisztérium a múlt hét pénteken tényként beszélt a januári béremelésről, kitérő választ adott a miniszter. Az emelés időpontjának lebegtetése azok után különösen furcsa, hogy – mint megírtuk – a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete szerint a tanárok egy részének nem is lesz meg az ígért 32,2 százalékos emelés. NÉPSZAVA

Töredékáron adhatják el a lélegeztetőgépeket

„Fillérekért árverezteti a külügy a méregdrágán vett, haszontalan lélegeztetőgépeket!” – állította Gelencsér Ferenc, a Momentum leköszönő elnöke a múlt hét végi Facebook-posztjában. A politikus szerint az egyik olyan cég, amelyik a járvány idején megbízást kapott lélegeztetőgépek beszerzésére, 1000 darab ilyen eszközt hajtott fel és adott el az államnak, darabját több mint 10 millió forintért. 2023. december 20-án azonban a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar elektronikus ingó árverési rendszerébe árverésre került fel ennek a cégnek, a TMT Technics Kft.-nek a tulajdonában álló 749 darab lélegeztetőgép. Az ár 973 millió, de a politikus szerint ha nem túl nagy az érdeklődés a gépek iránt, akkor később 9,737 millióra eshet az összeg. Vagyis a „tízmilliós” gépek egyenként 13 ezer forintért kelhetnek el. NÉPSZAVA

2024 sem a nyugdíjasok éve lesz

ELLÁTÁS Az inflációs csapások sorát hozó 2023 után idén legfeljebb annak örülhetnek az idősek, ha nem romlik az anyagi helyzetük – prognosztizálja a szakértő.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

MUHARI JUDIT

Nem javul, de talán nem is romlik tovább a nyugdíjasok helyzete 2024-ben – foglalta össze lapunk érdeklődésére Simonovits András közgazdász, hogy milyen évre kell számítaniuk az időseknek. Szerinte számukra már az is pozitív eredmény lenne, ha sikerülne az idei évre tervezett 6 százalékos inflációt tartani. Ebben az esetben ugyanis nem zuhanna úgy a nyugdíjak reálértéke, mint tavaly. Emlékeztetett, hogy 2023 januárjában 15 százalékkal emelte a kormány a nyugdíjakat – ennyi volt az éves tervezett infláció –, ám az első 6 hónap nyugdíjas inflációjának átlaga 25,1 százalék volt. A nyugdíjasok még egy ennél kisebb mértékű ingadozást sem tudnak kigazdálkodni – mondta –, amire a novemberi kompenzáció sem megoldás.

VISZONYÍTÁS

SIMONOVITS ANDRÁS

közgazdász szerint félsiker lenne, ha nem zuhanna úgy a nyugdíjak reálértéke, mint tavaly

Ami 2024-re vonatkozik: mint ismert, az inflációs előrejelzések mértékéhez igazodva januártól 6 százalékkal magasabb nyugdíjat kapnak az idősek. Ezzel az átlagnyugdíj 230 528, a medián nyugdíj – vagyis az az összeg, amennyinél az érintettek fele kevesebbet, a fele pedig többet kap – 204 157 forint lesz. Ha az infláció éves átlagban 6 százaléknál mégis nagyobb lesz, akkor novemberben – januárig visszamenőleg – korrigálni kell az év eleji emelés mértékét. Az elmúlt években erre szükség is volt, mert a kormány rendre alulbecsülte a várható pénzromlást. Idén talán másként alakul, a Magyar Nemzeti Bank előrejelzése alapján ugyanis 2024-ben 4,0–5,5 százalék között lesz az infláció.

Ami biztos: lesz 13. havi nyugdíj, ezt a januári 6 százalékos emeléshez igazított pluszellátást februárban kapják majd meg az érintettek.

Tavaly az év első 6 hónap nyugdíjas-inflációs átlaga 25,1 százalék volt, de a kormány ezt nem kompenzálta megfelelő mértékben

Az viszont most még kérdéses, hogy jár-e majd ősszel nyugdíjprémium. Ezt abban az esetben kell kifizetni, ha a GDP növekedése legalább 3,5 százalék. A Magyar Nemzeti Bank előrejelzése alapján 2,5–3,5 százalék között várható a gazdasági növekedés, a kormány viszont a 2024-es költségvetést 4,1 százalékkal tervezte. Ha ez utóbbi, kedvezőbb forgatókönyv válna be, akkor a nyugdíjasok novemberben 12 ezer forintot kaphatnak prémium jogcímen. A nyugdíjprémium kiszámításához a novemberi nyugdíj összegének, de legfeljebb 80 ezer forintnak az egynegyedét szorozzák a tényleges GDP-növekedés és a 3,5 százalék törvényi küszöbérték különbségével, de legfeljebb 4-gyel, így annak maximális összege 80 ezer forint. Egyszeri juttatásról van szó, ami (a korrekcióval ellentétben) nem épül be az ellátásba és amit a 2009-ben felfüggesztett 13. havi nyugdíj helyett vezetett be az akkori kormány.

Simonovits András beszélt a jelenlegi és a jövő nyugdíjasait érintő témáról is. Mint mondta, noha az Európai Bizottság azt kérte a magyar kormánytól, hogy a nyilvánosság előtt vitassa meg a magyar nyugdíjrendszer helyzetét, és 2025-ig hajtson végre egy hatékony és méltányos nyugdíjreformot, a kormány még a jelét sem adta annak, hogy ezt a munkát megkezdte volna. A változásoknak 15 hónap múlva, 2025. március 31-étől kellene életbe lépniük, de – ahogy fogalmazott – példátlan, hogy az egyeztetés előkészítésének sincs nyoma.

Veszteségek és kompenzációk

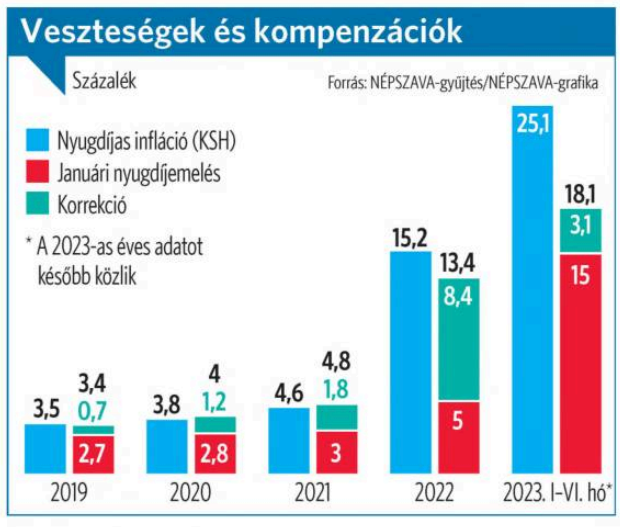

250 ezer

forintra van szükség havonta a szűkös megélhetéshez – áll az Egyensúly Intézet szegénységkutatásában. Ezt az összeget az átlag- és a medián nyugdíj sem éri el.

Szűkös megélhetésre is kevés az átlagnyugdíj

Havi nettó 250 ezer forintra van szükség a szűkös megélhetéshez, ez derül ki az Egyensúly Intézet szegénységkutatásából, miközben ezt az összeget az átlag- és a medián nyugdíj sem éri el. A kutatásban részt vevők szerint az átlagos szintű megélhetéshez havi nettó 350 ezer forint, a gondtalannak vélt élethez 600 ezer forint kell. A kutatásból kiderült az is, tízből hat magyar engedheti meg magának, hogy minden második napon húst vagy halat tegyen az asztalra. A társadalom 45 százalékának ugyan problémát jelentene egy 100 ezer forintos, hirtelen keletkező kiadás fedezése, de még meg tudná oldani saját erőből, a megkérdezettek 25 százaléka nem tudna megbirkózni egy ekkora anyagi kihívással.

A megemelt tavalyi hiánycélt sem tartotta be a kormány

BEISMERÉS Az utolsó pillanatban tette közzé a Pénzügyminisztérium a középtávú előrejelzését. A 2023-as év a vártnál is rosszabbul sikerült, recesszióban volt a gazdaság.

TÖRŐ ANDRÁS

December 30-án este tette közzé a Pénzügyminisztérium a honlapján a legújabb hivatalos középtávú makrogazdasági és költségvetési előrejelzését. A 2022-es év tényszámai mellett a 2023–2027. éveket felölelő makrogazdasági prognózis ilyen késői megjelentetése nem okozhatott meglepetést, mert mint a portfolio.hu írja, a kormányzat ezt a gyakorlatot folytatja már hosszú ideje. Az államháztartási törvény csak a megjelentetés végső dátumát, december 31-ét rögzíti, s ennek eleget tett a pénzügyi tárca.

A négyoldalas dokumentum leginkább megütközést keltő száma a költségvetés tavalyi hiánya, amely minden bizonnyal elérte a bruttó hazai termék (GDP) 5,9 százalékát. A PM az évnek ebben a szakában már meglehetős biztonsággal képes megbecsülni a költségvetés helyzetét, így közel véglegesnek mondható, hogy a kormány még a megemelt hiánycélt sem volt képes tartani. Ennek bekövetkeztére több, lapunknak nyilatkozó elemző már korábban felhívta a figyelmet. A tavalyi költségvetést 2022 nyarán fogadta el az Országgyűlés, akkor 3,9 százalékos hiánycélt tűzött ki. Ezt tavaly októberben 5,2 százalékra módosították, látva, hogy a korábbi érték nem tartható. Az, hogy alig néhány hónap alatt sem volt képes a kormány a saját maga kitűzött célt komolyan venni, több mint hiba. A kormány ezzel a húzásával gyakorlatilag a költségvetés legfontosabb funkcióját gyengítette tovább: a horgony szerepét – véli a Portfolio elemzője, aki figyelmeztet arra is, hogy a befektetők szemében az ilyen következmények nélküli kilengések rontják a kormány megítélését, hiszen a költségvetés legfontosabb száma nincs kőbe vésve.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A kormány abban bízik, hogy a lakosság elsősorban fogyaszt és csak aztán tartalékol

Mint a Népszava is számos alkalommal megírta: a tavalyi költségvetés egyik legnagyobb gondja, hogy a bevételi célok aligha teljesülhetnek, mert a lakosság fogyasztása erőteljesen visszaesett. A PM becslése szerint 1337 milliárd forinttal maradtak el a fogyasztáshoz kapcsolt, nagyobbrészt áfabevételek, de kevesebbet fizettek be a tervezethez képest a vállalkozások (320 milliárd), a lakosság (120 milliárd), és 400 milliárd forinttal kevesebb pénz érkezett az EU-ból is – írja a Portfolio.

5,9 százalék
a költségvetés hiánya, 0,7 százalékkal több a kitűzött célnál

Az 2023-as előre jelzett GDP-adat is meglepetés: míg az elemzői várakozások rendre recessziót jósoltak a múlt évre, a kormány részéről legfeljebb célozgattak a rossz gazdasági teljesítményre. A mostani prognózisukban azonban feketén-fehéren leírták, hogy 0,4 százalékkal visszaesett tavaly a gazdaság, azaz beismerték, hogy recesszióban vagyunk. E tételért is a lakossági fogyasztás visszaesése, valamint a beruházások bezuhanása a „felelős". A dolgozók is rosszul jártak tavaly, hiszen az átlagkeresetek 13,8 százalékos növekedését, valamint a 17,6 százalékos inflációt figyelembe véve 3,3 százalékos reálbércsökkenést kellett elszenvedniük. Nem sikerült teljesítenie a kormánynak azt a tervét sem, hogy a tavalyi év egészében 1,5 százalékkal javul a termelékenység, mert ezzel szemben 1 százalékkal esett.

Idén már minden mutató szebb lesz a kormányzati várakozások szerint: 3,6 százalékos lehet a növekedés, 2,9 százalék a költségvetés hiánya, a reálbér 4,7 százalékkal múlhatja felül az 5,2 százalékos éves inflációt. A lakosság fogyasztása is helyreállhat, legalábbis ezt tükrözi, hogy kétezermilliárd forinttal több bevételre számít a kormány ebből, mint amennyi tavaly érkezett.

Konzultációk viadala és a furcsa számazonosságok

PROPAGANDA Bár január végéig tart az ellenkonzultáció, vagyis a kormányzati kérdőíveket kitöltetetlenül gyűjtő akció, a szervező aHang szerint már meghaladta a 100 ezret a leadott papírok száma. Ennél pontosabb számot azért nem tudni még, mert – mint azt Szalóki Viktor, a szervezet szóvivője elmondta – 100 ezer ív csak az aHang 400 gyűjtőpontjára érkezett, további 800 helyen lehet még leadni a papírokat, de ezekről még nincsenek adatok. A gyűjtőhelyek száma azután ugrott meg, hogy az akcióba sorra beszállt több civil szervezet és párt, így az Esély Közösség, a Szikra Mozgalom, a Demokratikus Koalíció, az MSZP, a Momentum, a Mindenki Magyarországa Mozgalom, a Magyar Kétfarkú Kutya Párt, a Párbeszéd és több jobbikos alapszervezet. A pártok majd csak január végén közlik az aHanggal, hogy mennyi konzultációs ívet gyűjtöttek össze.

Szalóki Viktor emlékeztetett: az akcióval rávilágítanának arra, hogy míg a kormány álkérdésekre éget el közpénz tízmilliárdokat, addig valós társadalmi problémákról – például akkumulátorgyárak építéséről, az oktatásról, az egészségügyről, a lakhatásról – nem lehet beszélni a kormányzattal, és a kabinet sem kíváncsi az emberek véleményére. Az RTL a közelmúltban összesítette, hogy a konzultációval kapcsolatos kommunikációra az idén több mint 20 milliárd forintot költött el a kormányzat. A közpénzes megbízások túlnyomó részét az idén is a kormánykommunikációs piac Mészáros Lőrince, Balásy Gyula cégcsoportja kapta.

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Gyűlnek az ellenkonzultációs ívek

Szalóki Viktor szerint a másik fontos céljuk, hogy megakadályozzák azt a hazugságkampányt, amit már korábban is bevetett a kormányzat. A 2016-os kvótanépszavazást felidézve emlékeztetett: akkor a kabinet óriásplakátokon hirdette, hogy a magyarok 98 százaléka egyetértett a kormánnyal. Pedig valójában az akkor 8 millió szavazásra jogosultnak csak egy kisebb – főként kormánypárti – része, 40 százaléka voksolt, az ő 98 százalékukról állította a kormány, hogy az a „magyarok 98 százaléka". Ugyanez a 98 százalékos arány köszönt vissza a 2023 novemberében elstartolt, január 10-ig tartó szuverenitási konzultáció részeredményeinél is. Dömötör Csaba, a Miniszterelnöki Kabinetiroda államtitkára számolt be december közepén arról, hogy addig 280 ezren küldték vissza a kormány kérdőíveit, és a résztvevők 98 százaléka nem támogatta az ukrán uniós tagságot. Az már más kérdés, hogy mindezek után, az uniós csúcson Orbán Viktor miniszterelnök nem gördített akadályt az ukrán uniós tagsági tárgyalások megindítása elé. Szalóki Viktor szerint ez is azt mutatja, hogy a kormány valójában nem kíváncsi a hívek véleményére, a konzultáció szimplán egy demagóg kampány- és propagandaeszköz.

Hasonló véleményen van a nemzeti konzultációt szintén súlyosan manipulatívnak tartó Szentpéteri Nagy Richard politikai elemző is, aki felhívta a figyelmet: más olyan téma is akad, amiről úgy kérdez a kormány, hogy arról már valójában döntött. A rezsicsökkentés és a kamatstop eltörlésére való állítólagos uniós törekvés olyan ajánlásokra vonatkozik, amelyeket Magyarország is elfogadott. Az íven arról is kérdezik a választópolgárt, akarja-e, hogy szigorúbb törvényekkel lépjenek fel „a külföldi befolyásszerzés" ellen. Miközben az erről szóló, szuverenitásvédelminek nevezett törvényt már november közepén benyújtották, a kormánypárti kétharmad pedig el is fogadta azt, s már tudható, Orbán Viktor kormányfő Lánczi Tamást nevezi ki a Szuverenitásvédelmi Hivatal elnökének.

Mindez aligha zavarja a Fidesz-szavazókat. Szentpéteri Nagy Richard szerint a kormánypárti kitöltők többsége számára elég, hogy ott szerepel a „Brüsszel", a „gyermekvédelmi" vagy a „szuverenitásvédelmi" hívószó, és már adják is a kormány által kívánt választ. „A nemzeti konzultációnak az a funkciója, hogy felsorakoztassa a saját közönséget a kormány mögé. Hogy elmondhassák, milliók állnak mögöttük. Hogy személyes politikai jelentőségét felnagyítva Orbán Viktor Brüsszelben elmondhassa, ő tömegek álláspontját képviseli" – vélekedett Szentpéteri Nagy Richard. Épp ezért ő nem is ért egyet a civilek, el-

Szalóki Viktor gyanús egybeesést talált a kvótanépszavazásnál és a konzultációnál

lenzéki pártok kérdőívgyűjtő akciójával. Szerinte csak azt érik el, amit a Fidesz is akar, hogy beszéljenek a konzultációjáról. „A nemzet érdeke az lenne, ha egyáltalán nem beszélnének erről" – fogalmazott az elemző, aki szerint akár egymillió kérdőívet is összegyűjthetnek a civilek és az ellenzékiek, az nem fog számítani, mert a kormánypárt végül olyan számot mondhat be a támogatóiról, amilyet csak akar.

BATKA ZOLTÁN

€/HUF 383,10 +0,17% | $/HUF 346,97 +0,39% | CHF/HUF 412,53 +0,75%

LAPSZÉL

Élesítette a NAV az e-áfát

Január elsejével élesítette a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) az elektronikus áfarendszer webes elérését. A szolgáltatás igénybevételéhez az eafa.nav.gov.hu/home oldalon KAÜ-azonosítóval lehet bejelentkezni – írja közleményében a NAV. Az e-áfában először február 1-jétől nyújtható be áfabevallás, ekkortól lesz elérhető minden funkció, így az időszakzárás, a bevallás tervezetének elkészítése, előellenőrzése és a bevallás beadása is. Januárban a honlap főként lekérdezési szolgáltatásokat nyújt. Az e-áfa webes felületét azok az adózók használhatják, amelyek egy adott bevallási időszakban összesen 100 ezer darabnál kevesebb számlát kezelnek. NÉPSZAVA

Bírósági szerepben a békéltető testületek

A fogyasztóvédelmi törvény évkezdettől hatályos módosításai jelentősen átalakították az alternatív vitarendezési fórumok szervezeti és működési kereteit. A továbbra is ingyenes és gyors eljárást lefolytató, negyedszázada létező békéltető testületeket érintő legfontosabb változás, hogy ha a fogyasztó kérelme megalapozott, akkor 200 ezer forint perérték alatti ügyekben kötelező döntést hozhatnak. A módosítás értelmében ha a vállalkozás nem tesz eleget a kötelezésnek, akkor az bírósági úton a kikényszeríthető, végrehajtható, azaz a bírósági ítéletekkel egyező erejű döntésről van szó. Ezek a békéltető testületi döntések is megtámadhatók bírósági úton. NÉPSZAVA

Bővülnek a GVH jogkörei

Gazdasági Versenyhivatal

Január 1-jétől a nemzeti versenyhatóság látja el az Európai Bizottsággal való kapcsolattartásért felelős hatóságként a külföldi támogatásokról szóló európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti feladatokat. A GVH az uniós piacot torzító külföldi állami támogatások esetében az Európai Bizottság megkeresésére célzott vizsgálatokat indíthat – olvasható a hivatal közleményében. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény módosítása értelmében márciustól a GVH versenytanácsa már az eljárás alatt elrendelheti elektronikus adat – például egy honlap – hozzáférhetetlenné tételét, amennyiben ez a fogyasztók széles körét érinti és súlyos sérelem kockázata védhető ki. NÉPSZAVA–MTI

Tovább drágul az élet

2024 Az új év nemcsak új reményeket, hanem új árakat is hoz magával. A tavalyi száguldó áremelések ugyan lassulnak, de nem szűnnek meg.

BOD PÉTER

Az évkezdetek elmaradhatatlan része maradt a megannyi áremelés. Idősebb olvasóink emlékezhetnek, hogy a rendszerváltás előtt, némi túlzással, összeszorult gyomorral várta az ország azokat a központi bejelentéseket, amelyek összegszerűen részletezték, mi mennyivel drágul a soron következő januártól.

A világ azóta sokat változott, ám az nem, hogy a január elseje most is áremelkedésekkel köszönt ránk. Igaz, az élelmiszerek 2023-ban az egész év folyamán drámai mértékben drágultak, betudhatóan a 20 százalékot meghaladó, majd mérséklődő, de még mindig két számjegyű inflációnak, ami csak az év legvégére szelídült egy számjegyűvé. Idén tovább eshet az árindex, év végére 5-6 százalékra csökkenhet. Ám ez még mindig magas, és emiatt egyes területeken komoly drágulásokkal találkozhatunk, akár év közben is.

Kezdjük egy jó hírrel, még akkor is, ha a minimálbér és a garantált bérminimum emelésének ténye az év kezdetén aligha nevezhető újnak, mert tavaly december 1-től emelkedett mindkettő. Az előbbi 266 800, az utóbbi 326 000 forintra. A megnövelt összegek érdemi hatásukat ebben az évben fejtik ki. Mindezt megtoldhatjuk azzal, hogy ezek az intézkedések komoly bérfelhajtó hatást fejtenek ki, így azzal számolhatunk ebben az évben, hogy 10-11 százalékos átlagos bérnövekedés várható a munka világában. Fontos, hogy a minimálbér és a garantált minimálbér emeléséhez kapcsolódóan több tucat járulék és ellátás változik, köztük olyan juttatások is nőnek, mint a táppénz és a gyed összege. Ez az év pedig a fentieknek is betudhatóan elhozza a reálbérek emelkedését.

A sokakat érintő változások közé tartozik, hogy két lépésben, kéthetes eltéréssel, január 1-től, valamint január 15-től a jövedéki adó emelkedése miatt összesen 41 forinttal emelkedik a benzin és a gázolaj literenkénti ára. A kormány az emelésről szóló döntést már nyáron bejelentette, és az utolsó pillanatig úgy volt, hogy az emelést egy lépcsőben, január 1-től léptetik életbe, és ezt követően született a kétlépcsős emelésről szóló döntés. Várhatóan jelentős mértékben megnövekszik a határ menti üzemanyag-turizmus, mert Ausztriát leszámítva már lassan minden szomszédunknál olcsóbb a benzin és a gázolaj, mint itthon.

Jelentős mértékben változnak a közúti áruszállítás díjtételei is. Az uniós jogharmonizációs intézkedések, valamint a környezetvédelmi költségek beépítése miatt a Magyarországi Logisztikai Szolgáltató Központok Szövetségének előrejelzése alapján megközelítőleg 20-25 százalékot drágulhatnak az áruszállítás díjai. Ebben szerepet játszik az ágazatban tapasztalt jelentős béremelés és a gázolaj árának növekedése is. A fuvardrágulás tovagyűrűző hatásai egyelőre nem ismertek, de nagy részük beépül a termékek árába.

Nem okozhat meglepetést, hogy januárban változnak a postai szolgáltatások díjai. Az elsőbbségi levél ára 300-ról 330-ra, a nem elsőbbségieké 210-ről 230 forintra nő. A tértivevényes szolgáltatások ára 45 forinttal lesz több, mint tavaly. Fontos, hogy mostantól megszűnik az illetékbélyeg.

Változnak a telefonálás költségei, ez érinti a vonalas és a mobilszolgáltatásokat is. Az áremelkedések ebben az esetben nem az év elejétől, hanem márciustól lépnek életbe, és a szolgáltatók az előző évi infláció mértékével növelhetik a díjaikat. A pénzromlás tavalyi éves mértékének hivatalos bejelentése várat magára. Előzetesen annyit tudni, hogy ez a 17-18 százalékos tartományban lesz. Nem szorosan tartozik ide, de az elvált szülők esetében a tartásdíj összegét az éves inflációval szokás korrigálni január elsejétől.

A szegények adójának nevezett általános forgalmi adó (szja) európai összehasonlításban is kiugróan magas mértéke, vagyis a 27 százalékos kulcs nem változik. Ettől a szabálytól az anyatej-helyettesítő, illetve kiegészítő tápszerek áfájának 5 százalékra csökkentése mellett – némileg érthetetlen módon – még a Túró Rudi esetében térnek el, amelynek forgalmiadó-kulcsa 18 százalékra változik. A lottójátékok esetében ez évtől kezdve a nyeremények után nem kell személyi jövedelemadót fizetni, ám ez a változás szinte észrevétlen marad – a kifizetett összeg persze nő –, mert a nyereményt eddig is nettóban vehették fel a nyertesek, leszámítva az EuroJackpotot (hazánk mellett 17 másik európai országban játsszák), ahol eddig is alkalmazták az szja-levonást.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Az autópályák díja már most drágább, a telefonszolgáltatásoké márciustól változhat

5–6 százalék között lehet az idei infláció, de egyes termékek és szolgáltatások ára ennél többel is drágulhat

Bővül a fizetős utak listája

A legkevésbé sem jó hír, hogy jelentősen, közel a tavalyi infláció mértékével drágul idehaza az autópályák és gyorsforgalmi utak használata. A személygépkocsikra fizetendő autópálya-matrica éves díja 57 260, az éves vármegyebérlet 6660, a heti matrica 6400, míg az egy hónapos 10 360 forintba kerül mostantól. Előreláthatólag március elejétől lesz egynapos autópálya-matrica, ám ennek igencsak borsos a tervezett ára: 5150 forint.

Ugyancsak rossz hír, hogy több, eddig díjtalanul használt útszakasz is bekerül a fizetősek listájába. Így összesen 235 kilométerrel növekszik a fizetős útszakaszok hossza az év elejétől. Az eddigiek mellett díjkötelessé válik a teljes M0-s autóút, az M44-es a Lakitelek/Tiszakécske csomóponttól Békéscsabáig, az M30-as Miskolc észak és Miskolc dél közötti szakasza, az M6-os Bátaszék és az M6–M60 csomópont között, az M4-es Abony kelet/Szolnok nyugat csomóponttól Törökszentmiklós nyugat/Szajol csomópontig és az M76-os Balatonszentgyörgytől Keszthely-Fenékpusztáig.

Jönnek a drágább, de visszaváltható palackok

KÖRNYEZETVÉDELEM Január elsejétől hatályba léptek az egyszer használatos (úgynevezett egyutas), műanyagból, fémből vagy üvegből készült italospalackok új visszaváltási szabályai – hívja fel a figyelmet közleményében az Országos Kereskedelmi Szövetség (OKSZ). A rendszerben azok a termékek vesznek részt, amelyek csomagolásán a visszaváltható ságot külön ábra jelzi. Ezek az első fél év során, fokozatosan veszik át az eddigi, változatlanul vissza nem váltható csomagolások helyét. Az új rendszerhez tartozó termékek egységesen 50 forintos, a blokkon is feltüntetett „visszaváltási díjjal” drágulnak. Az üres palack sikeres visszaváltásakor a vevő ezt az összeget – sértetlen formában, levásárolható vagy pénzre váltható utalvány révén – visszakapja. (A díjat a tervek szerint később akár saját számlára utalhatjuk vagy épp adományként is felajánlhatjuk.) A szolgáltatás a 400 négyzetméternél nagyobb élelmiszerüzletekben kötelező, ahol a feldolgozást gépek végzik. Az OKSZ élelmiszer-kereskedelmi tagjai több mint 1100 üzletben mintegy 1400 visszaváltó-automatát üzemeltetnek majd. A sikeres visszaváltás sértetlen palackot és címkét igényel. (Az eddig javasolt összenyomás így ez esetben kifejezetten tilos.) A rendszerhez önkéntesen kisebb boltok is csatlakozhatnak. Itt – vagy a gép meghibásodása esetén – kézi visszaváltás is lehetséges. A megfelelő csomagolású termékek ott is különdíjasak, ahol azt nem váltják vissza. Nem részei az új rendszernek az eddigi egy decinél kisebb és 3 liternél nagyobb, a többször használatos italos-, valamint a nem italos csomagolások.

FOTÓ: MOHU

Június 30-ig vegyes rendszer működik, figyelni kell a matricákat

2024. június 30-ig különösen érdemes figyelni a címkékre, mert addig egyazon terméket még töltheti régi, vissza nem váltható, illetve új, visszaváltható palackba is. Régebbi, vissza nem váltható kiszerelés esetén nem számítható fel a plusz 50 forint. Bár a második fél évtől az érintett cikkek már csak visszaváltható csomagolással szállíthatók ki, a polcokon még ezután is találkozhatunk kifutó készletekkel. A megmaradó csomagolásokat változatlanul érdemes a szelektív gyűjtőkbe dobni. M. I.

Már biztos, hogy a britek még az idén voksolhatnak

LONDON Rishi Sunak miniszterelnök kizárta, hogy egy kedvező fordulat reményében az utolsó pillanatig halogatná a következő választásokat és máris megkezdte kampányát.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

FOTÓ: AFP/YUI MOK

Rishi Sunak elszánt az illegális bevándorlás megfékezésére, ám a kormány „ruandai terve" alaposan megosztja a Konzervatív Pártot is

Utolsó tavaliy munkanapjai egyikén a brit kormányfő vezető újságíróknak adott fogadásán lényegében útjára indította a végtelen hosszúságúnak ígérkező választási kampányt. A legutóbbi, 2019. decemberi voksot követően a szavazóknak a szabályok értelmében legkésőbb 2025 januárjában kellene az urnák elé járulniuk.

A kormányzó párt számára nagy rugalmasságot biztosító szabályok miatt az elmúlt évtizedekben többször előfordult, hogy miniszterelnökök idő előtt, nekik előnyösnek tűnő időpontban oszlatták fel a parlamentet, vagy húzták az időt, mint John Major 1997-ben. Theresa May például rosszul taktikázott, amikor 2017 júniusában a „bizonyosság és biztonság tartós megerősítése" érdekében előrehozott választásokat tartottak, mert az eredmény egy döntésképtelen törvényhozás lett, amelyet csak a koronahű északír Demokratikus Unionista Párttal kötött keserves megállapodás tartott életben további két évig. Az őt 2019 nyarán váltó Boris Johnson viszont még az év decemberében fölcsuszamlásszerű, 80 fős konzervatív többséget hozó győzelemmel tette lehetővé a Brexit tényleges megvalósítását.

Mivel a Konzervatívok a közvélemény-kutatásokban jó ideje tartósan a Munkáspárt mögött kullognak, sokan úgy gondolták, hogy Sunak egy kedvező fordulatban bízva halogatja majd a következő szavazást. Ám a toryk népszerűségének 2023 végére remélt javulása nem következett be. A The Times napilap által a YouGov elemzőitől rendelt felmérés ehelyett támogatottságuk stagnálásáról tanúskodik. Amikor Sunak egy és negyed éve hatalomra került és ismertette fő célkitűzéseit, a Munkáspárt fölénye 21 százalékpont volt, és ma is 19. Ahogy a konzervatív lap írja, Sunaknak „választási reményei azon nyugszanak, vajon sikerül-e meggyőznie a választókat arról, hogy szebb jövő vár rájuk, és ő az, aki eredményeket lesz képes felmutatni".

63 százalék
a YouGov-felmérés résztvevőinek ekkora része jelölte meg választási prioritásaként az egészségügyi ellátórendszer javulását

Vitathatatlan: ünnepélyesen tett öt ígéretéből háromra ráfogható, hogy teljesítette. A 10 százalék fölötti infláció például látványosan visszaesett 3,9 százalékra, vélhetően csak átmenetileg, de parányi növekedés és egy ugyancsak tiszavirág-életű deficitcsökkenés is tapasztalható volt. Mindazonáltal még hónapokig nem várható a lakosságot sújtó magas jelzálogkamatok megvágása, s a múlt héten az is kiderült, mennyire nem egyenletes a gazdaság élénkülése. A harmadik negyedévben ismét visszaesés volt, és bekövetkezhet egy technikai recesszió, valóságos aduásszal szolgálva az ellenzék számára, amelynek legfőbb érve amúgy is a tory vezetés 13 éve alatt kialakult megélhetési válság. Visszatérve a YouGov felmérésére, a megkérdezettek nem egész ötöde hisz abban, hogy 2024-ben javulni fog az élete, míg 27 százalék borús forgatókönyvet lát maga előtt, ami annak fényében nem is megalapozatlan, hogy a társadalombiztosítási járulék ugyan csökkent, de más adók alacsony keresetűek millióit taszíthatják a személyijövedelemadó-fizetés sávjába, és hárommillióval is nőhet azok száma, akik 40 százalékos adót pengethetnek ki.

Az utóbbi időben úgy tűnt, nem is a gazdaság a kormány legnagyobb problémája, hanem az egészségügyi ellátórendszer, az NHS. A nagy figyelmet kapott felmérés részvevőinek 63 százaléka jelölte meg ezt a témakört választási prioritásaként. Az év sorozatos kórházi sztrájkjai után az egészségügyi tárcának sikerült megállapodásra jutnia előbb az ápolókkal, majd a szakorvosokkal, de a „juniorként" emlegetett, szakvizsga előtt álló doktorokkal továbbra is hadilábon áll. A közvetlenül karácsony előtt megtartott négynapos sztrájkot január 3–9. között újabb hatnapos leállás követi.

> Egy technikai recesszió valóságos aduásszal szolgálna az ellenzék számára, amelynek legfőbb érve amúgy is a tory vezetés 13 éve alatt kialakult megélhetési válság.

Miközben a sajtó a beosztott orvosok történelmi hosszúságú munkabeszüntetéséről ír, a Covid-fertőzések és a szokásos téli légúti megbetegedések gyarapodása ismét az NHS összeomlásával fenyeget. Ami biztos, az a nem sürgősségi beavatkozások várólistáján szereplő 7,2 millió beteg kilátásainak romlása. Hiába lépett a rugalmatlannak látszó egészségügyi tárcavezető, Steve Barclay helyére a kompromisszumra készebbnek tűnő Victoria Atkins, a BMA, Brit Orvosok Szövetségének fiatal, radikális szárnya nem sieti el a megegyezést, s ragaszkodik az elmúlt évek elmaradásait kompenzáló, meredek, 35 százalékos fizetésemeléshez.

A Konzervatív Párton belül, illetve az ellenzékkel is komoly összecsapások várhatók az úgynevezett Ruanda-törvény megvitatása és az erről rendezett parlamenti szavazás során. Sunak változatlanul elszánt a La Manche csatornán érkező illegális bevándorlás megfékezésére, de egyelőre fogalma nincs, mikor szállhat fel az első, migránsokat szállító járat a kelet-afrikai ország felé. A korábbi aggodalommal ellentétben, miszerint a kormányfő kész kiléptetni a szigetországot az Emberi Jogok Európai Bíróságából, hogy a menekültek ne kérhessék annak beavatkozását ügyükbe, Rishi Sunak azért sem teheti ezt meg, mert maga Kigali nem hajlandó befogadni menekülteket, ha azok nem támaszkodhatnak Strasbourg védelmére.

A következő választások legvalószínűbb ideje az ősz, ám a szigetország első számú választási orákuluma, Sir John Curtis professzor szerint a kormányfő helyzete „sivár", mert a „ruandai terv", amelyet a legfelsőbb bíróság törvénytelennek minősített, alaposan megosztotta a pártját, így annak mindkét szárnya blokkolhatja az előterjesztést. Curtis úgy látja, még ha át is megy a javaslat az alsóházon, Rishi Sunakra választási katasztrófa vár.

Tömeg követelte a választás megismétlését

BELGRÁD Június óta nem tüntettek annyian a szerb fővárosban, mint múlt szombaton, amikor – becslések szerint – 17 ezres tömeg követelte a december 17-én megrendezett választások megismétlését. A megmozdulásra a Proglas nevű civil szervezet szólított fel, amely kezdettől fogva a voksolás tisztaságát követelte. A tüntetésen a Proglas arra kérte a szerb honfitársakat, szolgáltassanak újabb és újabb bizonyítékokat, amelyek egyértelműen igazolják, hogy Aleksandar Vucic rezsimje elcsalta a voksolást. Bizonyítékból eddig sincs hiány. A két ellenzéki médium, a Nova televízió és az amerikai CNN partnere, az N1 tévé számos olyan, részben magánszemélyek által készített felvételt közölt, amelyek jól mutatják, hogy tömegesen irányítottak embereket a boszniai Szerb Köztársaságból, illetve Szerbia más részeiből a fővárosba, hogy a Vucic által fémjelzett Szerb Haladó Pártra (SNS) voksoljanak.

A szombati tüntetés megrendítő pillanata volt, amikor Marinika Tepic, a Szerbia az Erőszak Ellen Európa-párti választási szövetség 13 nap óta éhségsztrájkoló frontembere is a tömeg elé lépett. Láthatóan ez idő alatt megromlott az egészségi állapota, s csak annyit mondott: meg kell semmisíteni a választási eredményt.

Tepic egyébként orvosai kérésére megszakította az éhségsztrájkot, mert már a máj- és vesefunkciója miatt aggódtak. Jellemző, miként számolt be a történtekről az SNS szócsövének tartott közszolgálati média, az RTS. Tepic megnyilatkozásáról csak a híradó késői kiadásban számolt be a köztévé megemlítve, hogy megszakította az éhségsztrájkot. Ám előtte a program egyetlen alkalommal sem tett említést arról, hogy a választási csalás miatti tiltakozásul megtagadja magától az ételt, így az, aki csak a közmédiából szerzi az információit, ekkor értesülhetett először Tepic éhségsztrájkjáról.

FOTÓ: AFP/ANDREJ ISAKOVIC

Marinika Tepic, a Szerbia az Erőszak Ellen szövetség frontembere csak annyit mondott, meg kell semmisíteni a választások eredményét

A tüntetések tekintetében új elem, hogy egyetemisták is csatlakoztak hozzá. Ennek megfelelően a kormányhoz hű bulvárlapok személyeskedő támadásokat intéztek a tüntetések szervezésében részt vevő fiatalok ellen, láthatóan a kormányzat lejáró kampánya számára semmi sem szent. Szintén új elemnek nevezhető, hogy az ellenzék már nemcsak a választás megsemmisítését, illetve új voksolást követel, hanem azt is, hogy egyenlő feltételeket biztosítsanak az egyes pártok számára. Az ellenzék soraiban egyelőre nincs egyetértés abban a kérdésben, hogy a képviselők átvegyék-e mandátumukat a megalakulás előtt álló új parlamentben. Annyi bizonyos, hogy a pravoszláv ünnepek miatt új utcai megmozdulást ezen a héten nem szerveznek.

Az ellenzék nyilvánvalóan azt reméli, hogy nagyobb támogatást kap majd az Európai Uniótól, és az EU vezető tagállamai is a voksolás megsemmisítését követelik majd. Bár az Európai Parlament választási megfigyelői is súlyos szabálytalanságokra hívták fel a figyelmet, az Európai Bizottság egyelőre inkább visszafogottságot tanúsít. Brüsszel láthatóan nem akar szakítani Vuciccsal, s a Bizottság abból indul ki: a szerb elnök még sokáig hazája erős embere marad.

Mindeközben Aleksandar Vucic diadalittasan jelentette be, hogy azokban a szavazókörökben, amelyekben szombaton – alacsony részvétel mellett – megismételték a voksolást, az SNS „elsöprő" győzelmet aratott. A Szabad Magyar Szó egy cikkében találóan jegyezte meg: Szerbiában „épül a mosoly országa".

RÓNAY TAMÁS

FOTÓ: AFP/MENAHEM KAHANA

A törvény része volt annak az átfogó igazságügyi reformnak, amely tüntetéshullámot váltott ki Izraelben

Elbukott az izraeli igazságügyi reform egyik eleme

JERUZSÁLEM Az izraeli legfelsőbb bíróság hatályon kívül helyezte hétfőn azt a Benjámin Netanjahu miniszterelnök kormánya által tavaly beterjesztett, erősen vitatott törvényt, amely megfosztotta a bíróságot annak lehetőségétől, hogy „észszerűtlenségre" hivatkozva megsemmisítse a kormány és a miniszterek egyes határozatait. A törvény része volt annak az átfogó igazságügyi reformnak, amelyet Netanjahu és vallási és nacionalista partnereiből álló koalíciója fogadott el, tüntetéseket váltva ki Izraelben, és aggodalmat keltve a demokratikus elvek sérülése miatt a szövetségesek körében. Egy kormányzati tisztségviselő közben bejelentette, hogy az izraeli hadsereg kivonja egyes alakulatait a Gázai övezetből, megkezdve ezzel az átmenetet a Hamász terrorszervezete elleni célzottabb műveletekhez. A Reutersnak nyilatkozó forrás szerint a csapatkivonás elsősorban a tartalékos erőket érinti, és „az izraeli gazdaság újbóli fellendítését" szolgálja. A kivont alakulatok egy részét ugyanakkor a libanoni határhoz vezénylik át, ahol az elmúlt napokban egyre hevesebbé váltak az Irán támogatta Hezbollah milíciával vívott tűzpárbajok. NÉPSZAVA

Merénylet készült a kölni dóm ellen

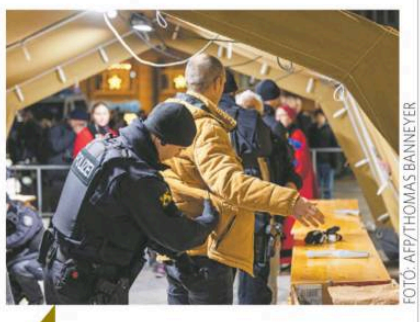

FOTÓ: AFP/THOMAS BANNEYER

A katedrális alatti mélygarázst a rendőrség kutyákkal vizsgálta át, robbanóanyag nyomát keresve

TERRORIZMUS A német rendőrség vasárnap újabb három gyanúsítottat vett őrizetbe egy feltételezett iszlamista összeesküvéssel kapcsolatban, amelynek résztvevői a kölni dóm ellen követtek volna el támadást szilveszterkor. A kölni rendőrség igazgatója, Frank Wissbaum közlése szerint a támadók egy autóval rongálták volna meg a Rajna folyó közeli 800 éves gótikus építményt. A rendőrség előzőleg kutyákkal robbanóanyag nyomát kereste a katedrális alatti mélygarázsban. Wissbaum közölte, hogy a nyomozók szombat este találtak bizonyítékot arra, hogy a három gyanúsított együttműködött egy az Iszlám Állam terrorszervezettel kapcsolatban álló, 30 éves tádzsik férfival, aki december 24-e óta van őrizetben. Hozzátette: a szövetségi hatóságok folytatják a nyomozást közép-ázsiai egyének hálózata ügyében, amely több német tartományhoz és európai országhoz is kapcsolódik. NÉPSZAVA

Putyin maga diktálta békét akar

677. NAP Mielőbb véget szeretne vetni „az ukrajnai konfliktusnak", de csakis a saját feltételei alapján – mondta az orosz elnök, aki újév napján egy katonai kórházba látogatott.

KEREKES ANDRÁS
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

FOTÓ: AFP/GAVRIIL GRIGOROV

Putyin orosz elnök újévkor kitüntetéseket adott át az Ukrajna elleni „különleges katonai műveletben" érdemeket szerzett katonáknak

Újságíróknak beszélve, ezekről a „saját feltételekről" ezúttal sem nyilatkozott Vlagyimir Putyin, de korábbi kijelentései alapján egyértelmű, hogy a Kreml meg akarja tartani azokat a területeket, amelyeket a 22 hónapja indított teljes körű invázió első szakaszában elfoglalt, valamint a 2014-ben megszállt Krím félszigetet is.

A nagyjából ezer kilométeres frontvonalon már sokadik hónapja állóháború zajlik pozícióharcokkal, átütő sikert jó ideje egyik fél sem tudott fölmutatni. Putyin szerint Nyugaton is keresik megoldást. A fő probléma nem is Ukrajna – mondta, hanem „azok, akik az ukránok kezével akarják elpusztítani Oroszországot. Ez a probléma. De semmi sem fog sikerülni nekik. Ez egyszerűen ki van zárva. (...) És úgy gondolom, egyre inkább ráeszmélnek erre, és változik a retorika" – idézte az elnököt a Ria Novosztyi hírügynökség.

A Lenta.ru orosz hírportál ehhez kapcsolódva emlékeztet arra, hogy év végi sajtótájékoztatóján Putyin azt fejtegette, hogy az „ukrajnai konfliktus" az egy évszázaddal ezelőtti (1917–22-es) polgárháborúhoz hasonlít, s Oroszország kénytelen volt különleges hadműveletet kezdeni, mert a nyugati országok egyre erőteljesebben közelítettek az orosz határokhoz, Ukrajnát pedig be akarják vonni a NATO-ba.

> A Kreml sikerrel ültette el az orosz fejekben, hogy ukrán identitás nem létezik.

Az amerikai Háborús Tanulmányok Intézetének (ISW) december 31-i évösszegző elemzése szinte erre rímelve állapítja meg, hogy Putyin és a Kreml más politikusai sikerrel ültették el az orosz fejekben, hogy ukrán identitás nem létezik, és semmi alapja egy önálló ukrán állam létezésének. Oroszországban úgy gondolják, hogy bármely ukrán kormány, amely nem veti alá magát a Kreml akaratának, valójában a Nyugat gyalogja a sakktáblán, és fenyegetést jelent Oroszországra. Az ukránok nácik, el akarják pusztítani az oroszokat Ukrajnában, Oroszországnak ezért jogi, morális és vallási kötelessége gyökerestől kiirtani ezt a fenyegetést és Ukrajnát visszatéríteni a történelmi orosz földre. Része ez már az iskolai tananyagnak, része lesz az orosz elnökválasztási kampánynak, és nem marad abba egy esetleges fegyverszünettel sem: évtizedeken át fogja formálni az utódok gondolkodását – áll az ISW elemzésében.

Zelenszkij az ukrán nép kitartását dicsérte

Újévi köszöntőjében Volodimir Zelenszkij ukrán elnök hosszan, helyenként lírai hangot megütve méltatta az ukrán nép kitartását, és azt hangsúlyozta, hogy az ország a háború megpróbáltatásai közepette csak erősebbé vált. Vlagyimir Putyin orosz elnök alig 4 perces újévi köszöntőjében főképp az ország egységét hangsúlyozta, mindössze öt mondatban, általánosságban beszélt a katonák hősiességéről is, de sem Ukrajnát, sem az ellene vívott „különleges katonai műveletet" nem említette.

Súlyos légicsapások mindkét oldalon

Az új év első napján is folytatódtak a kölcsönös légicsapások. Oroszország rekordszámú, 90 Shahed drónt vetett be ukrán célpontok, köztük Odessza és Lviv ellen, ahol súlyosan megrongálódott a II. világháború alatt Ukrajna függetlenségéért küzdő katonai parancsnok, Roman Suhevics múzeuma. Eközben négy ember meghalt és további 13 megsebesült a Donyeck megye megszállt részei ellen intézett ukrán tüzérségi támadásokban.

Előzőleg pénteken Oroszország – válaszul Novocserkasszk nevű partraszálló hajójának megsemmisítésére – a háború legátfogóbb támadását intézte ukrán városok, köztük Kijev ellen, 49 ember halálát okozva. A határ közeli Belgorod orosz város központját ért szombati ukrán válaszcsapás 24 embert, köztük három gyereket ölt meg – közölték helyi tisztviselők. Az orosz elnök ezt hétfőn terrorcselekménynek minősítette.

Harcias és nagyreményű üzenetek

ÚJÉV Nyomásgyakorló, nyíltan fenyegető vagy éppen nagyreményű üzenetek váltották egymást a világ vezetőinek a 2024-es évet üdvözlő újévi beszédeiben.

Hszi Csin-ping kínai elnök „történelmi szükségszerűségnek" nevezte Tajvan újraegyesítését Kínával, lényegében megfenyegetve a tajvani szavazókat néhány nappal a szigetország január 13-i parlamenti és elnökválasztása előtt. A pekingi vezetés álláspontja szerint a tajvani választás kínai belügy, és a szigeten szavazók számára a kérdés az, hogy a háborút vagy a békét választják. Peking szerint Laj Csing-tö, az elnöki poszt elnyerésére leginkább esélyes jelölt veszélyes szeparatista, a függetlenedés irányába tett kísérlet pedig háborút jelentene. Caj Ing-ven távozó elnök válaszul megismételte, hogy a Kínával való kapcsolatokról „a tajvani nép akaratának" kell döntenie.

Három új kémműholdat indít, katonai drónokat gyárt és megerősíti nukleáris arzenálját 2024-ben Észak-Korea – idézte a Kim Dzsong Un év végi beszédének főbb pontjait a Reuters. A phenjani diktátor azt mondta, az Egyesült Államok és Dél-Korea politikája, „az ellenség meggondolatlan lépései" miatt a Koreai-félszigeten bármikor kitörhet a háború. Ezért kiadta a parancsot, hogy a hadsereg készüljön fel egy Dél-Koreából érkező támadásra, ha kell atombombák készenlétbe helyezésével is.

FOTÓ: AFP/PEDRO PARDO

Hszi Csin-ping kínai elnök elkerülhetetlennek nevezte Tajvan újraegyesítését Kínával néhány nappal a tajvani választások előtt

A francia elnök szilveszteri beszédében megfogadta, hogy „2024, az elszántság, a választások, a felépülés, a büszkeség éve lesz", amelyet a párizsi olimpiai játékok és a Notre-Dame székesegyház újranyitása fémjelez majd. Az újévi ünnepségek biztosítására ugyanakkor 90 ezer rendőrt és ötezer katonát mozgósítottak, egyebek közt a „nagyon magas" fokozatra emelt terrorfenyegetettség miatt. Franciaország „újra felfegyverzi" magát, ha biztonsági kérdésekről van szó, de a közoktatást és a társadalmi kohéziót is erősíti – mondta Emmanuel Macron.

A német kancellár arra biztatta országa polgárait, ne veszítsék el a jövőbe vetett bizalmukat. „Világunk rendezetlenebbé és keményebb helyivé vált. Szinte lélegzetelállító sebességgel változik" – mondta vasárnap sugárzott évzáró beszédében Olaf Scholz, egyebek közt az ukrajnai és a gázai háború okozta vérontásra és kihívásokra utalva. „Az eredmény az, hogy nekünk is változnunk kell" – fűzte hozzá. „Ez sokunk számára aggasztó. Egyeseknél ez is elégedetlenséget okoz. Ezt a szívemen viselem. De azt is tudom: Németországban túl leszünk rajta."

Az amerikai elnök Ryan Seacrest show-nak adott interjújában reményét fejezte ki, hogy honfitársai „megértik, a világ bármely országánál jobb helyzetben vagyunk a világ vezetésére". „És ismét felemelkedőben vagyunk, épp itt az ideje" – tette hozzá a demokrata párti Joe Biden az elnökválasztás évére ráfordulva. Amikor a 2023-as év fő eredményeiről kérdezték, azt mondta: „Az emberek olyan helyzetben vannak, hogy meg tudnak élni, és rengeteg munkahelyet teremtettek, több mint 14 milliót."

II. Margit dán királynő újévi beszédében jelentette be, hogy 52 évi uralkodás után lemond idősebb fia, Frigyes trónörökös javára. A 83 éves királynő tavaly februárban hátműtéten esett át, s emiatt jutott arra az elhatározásra, hogy ideje „átengedni a felelősséget a következő nemzedéknek". HARSÁNYI GYÖRGY

Krónikus sportnemzet

VARGA T. RÓBERT

Mondanám, hogy 2024 vízválasztó lesz a magyar sport jövőjét illetően, de nem lesz az. Vagy legalábbis nem úgy, ahogy azt várnánk.

2010 januárjában a kormányzásra készülő Orbán Viktor kijelentette, hogy kiemelt ágazatként kezeli majd a sportot. Fogadalmát oly alaposan betartotta, mint talán egyetlen más ígéretét sem egész életében. Azóta ezermilliárdokat fordított néhány olimpiai arany megszerzésére, többségében üresen tátongó stadionok felhúzására s mindezek leple alatt a magyar nemzeti érzület erősítésére. A magam részéről a keblem sokkal jobban feszülne a büszkeségtől, ha nem kellene tanároknak a diákjaikkal iskolákat élőfallal körbeállniuk, mintegy segélykiáltást hallatva, hogy mindjárt éhen döglenek, vagy nem kellene végignézni, amint összeroskadó kórházak maguk alá temetnek műtétre váró ezreket, de hát legyen az én bajom, hogy semminek sem tudok örülni.

Pedig tudok. Várom a magyar labdarúgó-válogatott szereplését az Európa-bajnokságon, ahol Marco Rossi szövetségi és Szoboszlai Dominik csapatkapitány vezérletével még a továbbjutás is benne van a pakliban, hiába kerültünk egy csoportba a házigazda németekkel (meg a skótokkal és svájciakkal). Amit nem várok, az a „Na, ugye!” meg a rengeteg agyament baromság, ami rendre elhangzik a sportágban. Nemrégiben speciel a felcsúti gázszerelő, tudják, aki bár nem matematikus, de okosabb Zuckerbergnél, találta azt mondani, hogy „a Puskás a világ legjobb akadémiáinak egyike”. Amit nyilván abból számolt ki, hogy az utánpótlás címszóval gründolt egyesület NB I-es csapatában 15 „bevándorló” szerepel. Nehéz elképzelni afféle szcenáriót az Eb-n, ami nyomán valamely labdába alig rúgó kisvárdai délszlávnak ötmillió alá csökkenne a fizetése...

Következményi szempontból Párizs izgalmasabb lesz. Noha Gyulay Zsolt, a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke nem zárta ki, hogy akár 10 aranyat is hazahoznak honfitársaink a játékokról, neki az optimizmus hivatali kötelessége. Vannak előrejelzések, melyek szerint csak két aranyunk lesz. Na, az viszont ütne! Hazavágná a nemzeti büszkeséget, mert a magyarok teli hassal a tévé előtt tespedve, sörrel a kezükben el nem viselik a második helyezést. Elvégre ez egy sportnemzet. Előbb eluralkodna a letargia, majd fölerősödnének a kritikai hangok, hogy minek erre milliárdokat költeni? Pedig ez a kérdés független az aranyérmek számától. Csak ez esetben fogást lehetne találni a pénzherdáláson, jöhetne az „ellen na, ugye”.

Mi tagadás, a gigászi sporttámogatások híján is negyedik olimpiai elsőségéért lépne pástra Szilágyi Áron, eséllyel ugrana medencébe a férfi vízilabda-válogatott meg Kós Hubert, valószínűleg akkor is annak küszöbén állna a női kosárválogatott, hogy 1980 után ott legyen az olimpián. És ugyanúgy az egyik legelhízottabb, legtöbbet alkoholizáló és dohányzó ország lennénk Európában, s továbbra is versenyben lennénk az elsőségért a daganatos és érrendszeri megbetegedések okozta halálesetek számában. Akárhogy is alakul 2024 eredményesség szempontjából, ebben a versenyben kellene leginkább sikereket elérnünk.

De tartok tőle: minden marad a régiben.

JEGYZET

Rónay Tamás

A skizma árnya

Egyetlen vatikáni dokumentum sem keltett akkora felzúdulást a katolikus egyházban, mint a Hittani Dikasztérium által kiadott Fiducia supplicans, amely lehetővé teszi a meleg párok megáldását. Több afrikai országban a helyi püspöki konferenciák megtiltották annak végrehajtását, ha visszafogottabban is, de a magyar és a lengyel egyházi vezetés szintén nemet mondott rá. A latin-amerikai püspöki konferenciák közül az uruguayi ment nyíltan szembe a szentszéki iránymutatással, másutt azt hangoztatták, az egyházi tanítás nem változik a melegek kapcsolatát illetően, tehát ez nem az azonos neműek házasságának elismerését jelenti, amint erre a dokumentumban utaltak is. Nyugat-Európában viszont üdvözölték az iránymutatást, Németországban pedig még bátrabb reformokat remélnek.

Az eltérő reakciók mutatják a legjobban, milyen nehéz a katolikus egyházon belüli reformfolyamat amely érzékelhetően felgyorsult XVI. Benedek egy évvel ezelőtti halála óta. Megállapíthatjuk: ha még élne az emeritus pápa, a Hittani Dikasztérium sem adott volna ki hasonló dokumentumot. Ezt megerősíti, hogy 2021-ben az akkor még Hittani Kongregációnak nevezett hivatal elutasította az ilyen áldásokat.

Sejtette-e a pápa, hogy ilyen ellenállásba ütközik? Ez utóbbira igen a válasz, mert napokkal a dokumentum kibocsátása után arra figyelmeztette közvetlen munkatársait, hogy ne legyenek röghöz kötöttek. Ami pedig a távolabbi célt illeti: ne feledjük, hogy egy reformfolyamat felénél tartunk, októberben következik a világszinódus második ülésszaka, amelyen az egyházi tanítást illetően még fontosabb döntések születhetnek. Tehát ez egyfajta teszt volt Ferenc részéről, kire számíthat a reformoknál és kire nem.

Jól látható, milyen jelentős törésvonalak alakultak ki az egyházban, nem véletlenül tart a pápa a skizmától, amit egyre nehezebb lesz elkerülni.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

GYÚRUNK

BÁLINT ORSOLYA

Szerencseleves

Új év, új én – tartja a mondás, és mindenki tegye a szívére a kezét, hány elbukott fogadalmat tűzött már maga elé ilyenkor. Semmi okunk pironkodni, a többségünkkel ez történik: egy amerikai kutatás szerint mindösszesze 9 százalékunk jár sikerrel, 23 százalék az első héten, 43 pedig legkésőbb január végéig feladja. Hasonló találati arány, mint az újévi babonáknál: például, hogy ilyenkor ne végezzünk házimunkát, mert akkor ezzel telik majd az év – úgyis ezzel fog –, netán még „kimossuk a zsebünkből a pénzt”. Könnyebb megállni, hogy ne varrjak, mert akkor „bevarrom a tyúk fenekét, és nem tojik tojást”, viszont nincs egy baromfim se, amin ezt letesztelhetném.

Eddig csupán egy sikeres fogadalomra vághatok fel, és most negyedszer is nekiugrom, ez a veganuár, ami nem növényevő dél-amerikai nagymacskafajta, hanem globális mozgalom, hogy januárban együnk kevesebb húst, ezzel védjük a klímát, az élővilágot és saját egészségünket. Tavaly 700 ezren voltunk, legalább 2 millió állatot hagytunk életben, és 900 ezer repülőútnyi levegőszennyezést spóroltuk meg. Ami tág becslés, de mindenki annyiról mond le, amennyiről szeretne, ráadásul az tud látványos sikert elérni, aki eddig húst hússal evett. A netes közösségben megoszthatunk recepteket, kérdéseket, laikusok közt könnyebb is feloldódni, mint egy keményvonalas vegán csoportban, ahonnan kinézik akár a mézevőket is, mert az a méhek kizsákmányolása.

Eddig csupán egy sikeres fogadalomra vághatok fel, és most negyedszer is nekiugrom, ez a veganuár, ami nem növényevő dél-amerikai nagymacskafajta, hanem globális mozgalom, hogy januárban együnk kevesebb húst.

Az eső veganuárom a családomnak se lehetett könnyű: „Egyél májat, az nem hús! Akkor szalonnát!” Végül meguntam, hogy mindig csak köret jut, elkezdtem kis lépésekben átalakítani az étkezéseinket, ami amúgy a tudósok szerint a hatékony életmódváltás egyik titka. A másik tipp, hogy nehezítsük meg a helyzetünket, mert a krízis jó motiváló. Ahogy most állunk, még épp az év eleji ár- és béremelések (bárcsak!) előtt, nincs okunk aggódni, sikerre vagyunk ítélve. Ugyanitt szeretném elkérni Mészáros Lőrinc lencselevesének receptjét, mert a miénk eddig nem váltotta be az évente hozzá fűzött reményeket.

Mozogjunk

BEUGRÓ

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Nem tudom, mikor vált el véglegesen a politikusok élete a miénktől, csak annyit látok, hogy a folyamat visszafordíthatatlan. Ezért sem igazán tudnak megoldást nyújtani a hétköznapi problémáinkra (hacsak nem kreálnak belőle hatalmi, pártpolitikai kérdést, magyarán: átfordítják a saját nyelvükre), de lassan már azzal sem birkóznak meg, ami az egész bolygót érinti. Ez nem rosszindulat, pusztán csak az érzékelés kérdése, ahogy a legapróbb, úgy a legnagyobb gondokat sem látják.

Az utolsó magyar politikust, akiről még el tudtam képzelni, hogy látott élőben közértet, villamost és valamikor átkopogott a szomszédjához tejért, Göncz Árpádnak hívták, nemhiába maradt ő végig Árpi bácsi. A bácsiság néha még fel-felvillant a kissé távolságtartó, de még mindig emberi Sólyom Lászlóban is, hogy aztán végképp elenyésszen. Rogán Antal vagy Kocsis Máté kapcsán már simán elhinném, hogy a mesterséges intelligencia formálta őket humanoiddá, hogy ne riadjunk meg puszta algoritmusmivoltuktól, amelynek egyetlen célja a NER-ség kiteljesítése. Most a Fidesz boszorkánykonyháiban a néniség receptjét próbálják kikeverni, hátha Novák Katalin képes lenne áthidalni a tátongó űrt, ami köztünk tátong és amire anno a kolbásztöltögető vezérlő tábornok is törekedett.

A Fidesz boszorkánykonyháiban a néniség receptjét próbálják kikeverni, hátha Novák Katalin képes lenne áthidalni a tátongó űrt, ami köztünk tátong.

Valami ostoba lustaság miatt, vagy tán az elmúlt év súlya nem engedett felkelnem idejében a kanapéról, mindenesetre ott maradtam a képernyő előtt, és nem a Kék Duna keringőt hallgattam, ahogy az osztrákéknál szokás (itt nálunk egyébként elsején van újévi beszéd), hanem a magyar elnök köszöntőjénél ragadtam le. Még úgyis, hogy ezt a műfajt még a dadaisták próbálkozásainál is feleslegesebbnek érzem.

Szóval ott volt előttem ez a kikevert, minden percében mesterséges néniség, és arról győzködött, hogy fussunk, túrázzunk, bringázzunk, focizzunk, kondizzunk életkortól függetlenül. „Mozogjunk együtt, legyen 2024 a mozgás éve is!”, tette hozzá, és őszintén be kell vallanom, van ez annyira békésen leegyszerűsített, már-már plebejus gondolat, hogy könnyedén azonosulni lehessen vele. Hiszen minden orvos tudja, hogy a magyar ember egészségügyi gondjainak nagy része visszavezethető arra, hogy szurkolni nagyon tud, míg mozogni a legkevésbé. Mert az olyan úri huncutság. A mozgás gondolatának felvetése valóban jól passzol az ország nénijének vágyott szerepéhez, hiszen óv és figyelmeztet, miközben nagyon civil, messze a hatalom bűzös üstjeitől.

Erre akár valódi, átgondolt mozgalom is épülhetne, amely végre nem az élsportba öntené számolatlanul a milliárdokat, hanem a mindenre, így a GDP-re is jótékony hatást gyakorló tömegsportra. Csak félő, hogy jelen esetben maradunk a csupasz tanácsadásnál, a meztelen aggodalomnál, nem kezdenek el hirtelen másfelé gurulni a forintok. És elképzelés sincs arra, hogy miként lehetne megtölteni hétköznapi emberekkel a már kétségtelenül felépült pályákat, tereket, termeket. Ezek híján viszont marad az egyetlen mozgás, az egyetlen sport, amit a Fidesz a szemünk előtt csiszolt tökéletessé az elmúlt évek során: fogd a pénzt, és fuss!

Csak a bojkott maradt

DR. SZILÁGYI JÁNOS,
az MKIK volt képzési igazgatója

A 2020-as évek elejéig a 2,5-3 milliónyi stabil fideszes szavazótábor körében igen erős kohéziós erőnek számított a népszerűvé váló „kevesebb demokrácia, több jólét” üzenet. Igaz, ezt követően már kevésbé bizonyult vonzónak a még kevesebb demokrácia, még kevesebb jólét valóságának átmárkázása ugyanezen szavazótábor számára.

De ennek a hierarchizált, hagymahéjszerűen rétegzett választói konglomerátumnak a tagjai jól érzik magukat ebben az összkomfortos autokráciában. A viszonylagos jólétükért, pillanatnyi előnyökért cserébe a szabadságukat, a lázadásra való jogukat, autonómiájukat spirituálisan átadták a biztonságot és védelmet nyújtó, a nemzetet megszemélyesítő, paternalista vezérüknek. A tudatukban ő mint egy náluk sokkal tökéletesebb, a vidéki Magyarország illúzióját megtestesítő, győzelmet győzelemre halmozó, világmegváltó magyarázatokkal szolgáló, a tutit is mindig találóan megmondó népvezér jelenik meg, a képe rég politikai termékké kovácsolódott. Ezért vakon megbíznak benne.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Az autokrácia jelenlegi leválthatatlanságából következik, hogy az ellenzék is leválthatatlannak tűnik, és az állampárti hatalmi érdek is azt diktálja, hogy fennmaradjon ez az önkényuralmon belül tartott ellenzéki ökoszisztéma.

A fentiekhez hozzájárul az a törzsi-nemzetségi, félfeudális függőséget átörökítő politikai kultúra is, amely lehetővé teszi, hogy ez az önfelmentő morális megalkuvás, a fájdalommentes elnyomás elviselése teret nyerjen. Ráadásul ez a mostanában már romló tendenciájú jólét piramisszerűen, torz, igazságtalan módon van szétterítve. Az elviselhető szegénységben szenvedő milliók csak a megváltást jelentő üveggyöngyökben és jutalomfalatokban reménykedhetnek, azok pedig el is homályosítják az alárendeltségben élést. A biztonságot nyújtó kilátástalanság, a kiszolgáltatottság meg az ehhez társuló politikai vallásosság – felturbózva és átitatva a táborhoz tartozás érzésének eufóriájával, valamint az érzelmekkel túlfűtött, öröklött sorsként velük élő etnonacionalizmussal – még a hívőkön átgázoló valóságot is képes felülírni.

Ezt a hitet illetően nem lehet az embereket meggyőzni, mert a hitnek nincs szüksége racionális bizonyítékokra. Az érzelmi politizálás a tudat szerepének kikapcsolásával erőfeszítésmentesen és lelki tehermentesítő funkcióként működik. Ezért van az, hogy a fiktív ellenségekről szóló üzenetek működnek, az infláció és a megélhetési válság pedig másodlagos szerepet játszik a hitre és hiedelemre épülő, küldetéstudattal párosuló, legmagasabb rendű szükségletként manifesztálódó közösségi célokhoz képest. Ezeket az emberi attitűdöket csak kataklizmák, összeomlások képesek megingatni, ezért a kijózanodásban csak társadalmi megrázkódtatások alkalmával lehet bízni.

Mindezek ellenére mára a társadalom többségében, a fejekben a rendszer de facto megbukott, a Holdról is látszik, hogy a pártállam támogatottsága már nem élvez társadalmi, legfeljebb szavazati többséget, amit jelez, hogy a szavazótábor külső héjában lévő bizonytalanok rugalmas leválása félmilliós nagyságrendben megtörtént.

Márpedig a 2,5 milliónyira leolvadt szavazótábor már nem lenne elégséges a kétharmados győzelemhez. Mivel nem versengő demokráciáról beszélünk, a választás tétje nem az, hogy a választók határozzák meg az ország sorsának irányát, hanem arról, hogy a félelem, a rendszerhez történő igazodás, a versenyképesebb alternatíva hiánya miatt a hívek felsorakoznak-e a regnáló hatalom mögött és legitimálják-e azt. A társadalmi többséget képviselő emberek már kiírták a fejükből a rezsimet, amiből viszont nem következik a változás. Hiszen az alkotmányos önkényuralom keretei között a rezsim választások útján nem – vagy alig – leváltható.

Ráadásul az ellenzéki oldalon jelenleg nem létezik a kritikus tömeget megütő, versenyképes alternatíva, elmesélhető történet és hiteles, bizalmat sugárzó, integratív vezető sem. A kormányzati kompetencia felmutatása nélkül nehezen hihető narratíva, hogy az ő vezetésükkel mitől lenne jobb az ország, az emberek élete és emberarcú a kormányzás. Jelenleg úgy néz ki, hogy inkább az autokráciának van ellenzéke, mintsem az autokráciának leváltó ereje, bár ebben a tekintetben – a programalkotást, szervezettséget, intellektuális erőt és kormányzóképességet illetően – a pártok között nagyságrendi különbségek vannak. Az autokrácia jelenlegi leválthatatlanságából következik, hogy az ellenzék is leválthatatlannak tűnik, és az állampárti hatalmi érdek is azt diktálja, hogy fennmaradjon ez az önkényuralmon belül tartott ellenzéki ökoszisztéma.

Ezen túlmenően az ellenzéki pártok többségének a túlélésre, átmentésre játszó gyengesége, az éhezők viadalává vált kibékíthetetlensége is hozzájárult ahhoz, hogy egyetlen választáson sem voltak képesek „terheléses támadásnak” kitenni a NER rendszerét. Az ellenzék nem látta el a feladatát, nem végezte el a munkáját, nem volt képes megvédeni, megmenteni a magyar demokráciát, és ezzel hozzájárult a társadalom kapitulációjához.

Még kifelé sem lehet mutogatni, hogy idegen szuronyok hegyén kényszerítették ránk az alkotmányos önkényuralmat. Ha a demokrácia lebontásában érdekeltek érzik az immunrendszer legyengülését, akkor azt autokrataként szemrebbenés nélkül kihasználják, mivel minden politikus túlhatalmat akar. És ha ezt az emberek hagyják, ez azt jelenti, hogy nem elég erősek a demokrácia alapjai, nincs megfelelő hatalmi ellensúly, az ellenzék gyenge és megosztott. Ráadásul evidenciaként kezeli, hogy a 2006-os önkormányzati választások óta a Fidesz verhetetlen.

Bár a 2014-es választáson kínálkozott egy időablak akár a nyerésre is, 2022-ben pedig megakadályozható lett volna a negyedik kétharmados győzelem, az ellenzék teljesítménynélkülisége nyilvánvaló. Ennek ellenére a 2 milliós nagyságrendet kitevő szavazótábor nem olvadt tovább. A magukra maradt szavazók viszont a remény rabjai maradtak. Ám ezekből a fiaskókból sokat tanulva nem fognak még egyszer biankó csekket kiállítani a 13 éve folyó alibifocizásra, mivel felismerték, hogy az ellenzéki szavazónak is van hatalma, döntési szabadsága és elvárása az ellenzéki pártokkal szemben.

A választói akarat pedig az alulról történő, közösségi szerveződést, a felelősségvállalást, a számonkérhetőséget, a választói felhatalmazás betartását, a visszahívhatóságot és nem az ellenzéki elitek különalkuját, a frakcióalapítási garanciák biztosítását, a képviselői nomenklatúrának biztosított luxusjavadalmazásokat, a parlamenti bizottsági helyekért folyó helyezkedést és az egyéni túlélési stratégiákat preferálja. Könnyen előfordulhat az is, hogy ellenzékváltó hangulatuk kifejezéseként a viccpártra szavaznak, vagy a passzív rezisztenciát választják, és nem mennek el szavazni.

Ezt csak akkor lehet elkerülni, ha az ellenzék nem arra vár, hogy majd a rendszer egyszer magától összeomlik, és majd akkor beülnek a tutiba. A munkát el kell végezni, a munka nem spórolható meg.

A totális hatalmi politizálás természetrajzához hozzátartozik az is, hogy a pártok infrastruktúráját, erőforrásait ellehetetlenítve, az egymás közötti bizalmatlanság szításával, kollaborációs fellazítási stratégiák alkalmazásával, az ellenzék eszköztelenné tételével és vesztes pozícióban tartásával paralizálják az egész blokkot. Ezen túlmenően az uralkodó párt legnagyobb komparatív előnyének az számít, hogy be tudott épülni az ellenzékbe, amiből következően az ellenzéken belüli bizalomhiány bénítólag hat az összefogásra, a koalícióalkotásra.

Mindezek ellenére egy egységes, ütőképes és minden körülmények között összezáró, integratív ellenzéki blokk, a magyar demokratikus erők nagykoalíciója létrejöttével sarokba lehetne szorítani a hatalmat. Ez akkor lenne lehetséges, ha nem adnák meg a demokrácia látszatát, illúzióját és a hatalom legitimációját, hanem addig bojkottálnák a parlamenti választásokat, ameddig a Fidesz nem teljesíti a szabad és fair választással kapcsolatos követeléseiket. A politikai bojkott persze akár fordítva is elsülhet, de az ellenzék kezében a demokrácia látszatának nyilvánvalóvá tétele az utolsó olyan eszköz, amellyel nyomást tud gyakorolni a hatalomra. Ideje lenne már visszaszerezni a lázadás rég ellopott jogát is: mert ezeket a lázadási krediteket az autokrata zsebelte be, mintegy örök ellenzéki pozícióba helyezve magát.

Az írás második részét jövő kedden (január 9-én) közöljük.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

BECK TAMÁS
publicista

Megfontolandó a diszkvalifikáció ellenzőinek az az érve, hogy Donald Trumpot inkább a választópolgárok meggyőző többségének kell elutasítania egy politikai akaratképző mechanizmus útján.

Trump esélyei

Miután Colorado állam legfelsőbb bírósága a 2021. januári washingtoni puccskísérletben való részvétele miatt nem jogerősen kizárta Donald Trumpot a republikánusok előválasztási folyamatából, a fél világ lélegzet-visszafojtva várja az Egyesült Államok legfőbb jogi grémiumának döntését: vajon diszkvalifikálható-e a populista elnökjelölt a szóban forgó zendülésben betöltött szerepe okán?

Komoly erkölcsi érvek szólnak Trump kizárása mellett, a valóság azonban ennél bonyolultabb. A Capitoliumot három esztendeje megostromló csőcselék felbujtója egy számára kedvezőtlen döntést követően – ez borítékolható – polgárháborús állapotokat teremtene a kontinensnyi országban. Szavazóbázisa (elsősorban az összeesküvés-elméletek rabságában élő, rasszizmusra hajlamos, vidéki fehér kékgallérosok) már megmutatta, hogy kész akár fegyvert is fogni istenített vezére győzelméért. De nem csupán róluk van szó. A Demokrata Párt hagyományos szavazóinak számító latin-amerikai származásúak szintén tömegével pártoltak át a szélsőjobbra tolódó republikánusokhoz, mert a kubai szocializmus USA-beli megvalósulásától tartva félni kezdtek a demokraták Bernie Sanders vezette balszárnyának megerősödésétől.

Éppen ezért megfontolandó a diszkvalifikáció ellenzőinek az az érve, hogy Donald Trumpot inkább a választópolgárok meggyőző többségének kell elutasítania egy politikai akaratképző mechanizmus útján. Orbán Viktor amerikai csodálójának megállításához az Egyesült Államokban megvannak az eszközök, hiszen Trump, magyar példaképével ellentétben, nem rendelkezik olyan médiafölénnyel, melynek révén kommunikációs buborékba zárhatná az ottani lakosságot. Egy hatékony demokrata kampány viszont nyugodtan riogathatna Magyarország példájával.

A nagyszájú New York-i milliárdos épp olyan jól ért a hatalom megszerzéséhez, mint Orbán, ám szakpolitikai kérdésekben hozzá hasonlóan kontárnak bizonyult. Emlékezhetünk rá, hogy Trump adminisztrációjának járványkezelése is katasztrofális eredményeket hozott, miközben hazánkban volt a legmagasabb a lakosságarányos halálozás a pandémia miatt. A klímaszkeptikus republikánus aspiráns ezenkívül zöld utat adna az olajkitermelésnek környezetvédelmi területeken, ahogyan Orbán is épp most teszi a drága magyar földet kínai akkumulátorgyárak telepítése révén veszélyeshulladék-temetővé.

Ezzel azonban véget is értek a párhuzamok. Az Egyesült Államok alapító atyái ugyanis bölcsebbek voltak, mint a mi 1989-es rendszerváltó elitünk. Előbbiek komolyan számoltak a zsarnokjelöltek jövőbeni felbukkanásával. A kommunista egypártrendszerrel szemben álló hazai ellenzék ellenben harminc éve minden feltételt biztosított az Orbán Viktorhoz hasonlóknak egy autokratikus visszarendeződéshez: egykamarás parlamentet, kétharmados törvényhozási többség esetén korlátlan jogosítványokat egyetlen párt számára. Donald Trumpnak azonban még akkor is kiiktathatatlan fékekkel és ellensúlyokkal kellene számolnia, ha a szövetségi Legfelsőbb Bíróság döntése értelmében mégis elindulhat az elnökválasztáson, és horribile dictu: triumfál a megméretésen.

Kulisszákon innen és túl

ÁTIRATOK Színházi Olimpia és fesztiválok, új színpadi adaptációk, radikális értelmezések. 2023-ban is érdemes volt színházba járni, és lehetett találni izgalmas, a jelenre reagáló kortárs szövegeket is.

FOTÓ: HORVÁTH JUDIT

Embtrag – Székely Kriszta változata az eredeti mű hagyományos formáját is felbontja

BALOGH GYULA

A mégis a Nemzeti élén maradó Vidnyánszky Attila egy adventi interjúban úgy fogalmazott, hogy a Nemzeti Színházban történt baleset beárnyékolta a teátrum egész évét. Ehhez csak annyit fűznék hozzá, hogy az ügy kommunikálása, kezelése nemcsak a Nemzeti Színházét árnyékolta be, hanem mindannyiunkét. De írtunk erről többször is, rugaszkodjunk el innen. De először nem messzire, mondjuk a Színházi Olimpiáig. A többmilliárdos sorozatot lebonyolító Nemzeti Színház vezérigazgatója (több színház és szervezet bekapcsolódott a szervezésbe) arról is beszélt, hogy júniusi összesítéssel négyszáz társulat hétszázötven előadását láthatták az érdeklődők az olimpián. Ma is furcsa leírni egy színházi fesztiválról, hogy olimpia, de ezen is próbáljunk túllépni. Jó néhány előadást láttam, amelyet ezek között a keretek között rendeztek.

FOTÓ: GINA FOLLY

A világhírű Christoph Marthaler A sírás (A sejtés) című előadása Miskolcon volt látható

A világhírű rendező, Christoph Marthaler A sírás (A sejtés) című előadásáért Miskolcig kellett utazni. A produkció egy melankolikusan groteszk világot mutatott. Egy másik világhírű rendező, Romeo Castellucci Bros című előadását a MITEM-en játszották, a produkció nagyon megosztó volt. Nagyon kemény, fájdalmas, a háborúkra is reflektáló, könyörtelen, ám a megváltást nem nélkülöző környezetbe vitte el a nézőt. Összességében azonban a több értékes előadást felvonultató sorozat válogatási logikáját nem lehetett érzékelni, nagyon eklektikusan, szakmailag és időben is kiszámíthatatlan módon kerültek produkciók a Színházi Olimpiára.

JÁRVÁNY ÉS ROKONOK

Évek óta nem rendeznek Országos Színházi Találkozót, a POSZT felszámolódott, idén Debrecenben a Színházi Olimpia keretében tartottak ugyan seregszemlét, ahová hívtak előadásokat az egész országból, de valószínűleg a debreceni színház maga szervezte és választotta ki az előadásokat. Nemrég bejelentették, hogy jövőre Kaposváron lesz az Országos Színházi Találkozó, a szervezéséről már kibontakozott némi vita. Amíg ez a rendszer nem járatódik be újra, addig a kritikus kénytelen más fesztiválokkal vigasztalódni. Idén is voltam Kisvárdán, a határon túli magyar színházak fesztiválján. A marosvásárhelyi színház Ivan Viripajev Részegek című darabjával érkezett, egy igazán költői, egyben szenvedélyes előadással. Szintén az orosz kortárs drámaíró jegyzi az Oxigén című művet, amelyet a remek sepsiszentgyörgyi színész, Pálffy Tibor vitt színre két színésszel. A szabadkai Kosztolányi Dezső Színház A Föld fia című előadását játszotta a fesztiválon, bár a zsűri nem díjazta, de az anyaságról, a gondviselésről szól rendkívül költőien Gunilla Boëthius darabja Hegymegi Máté rendezésében. Emlékezetes volt az Aradi Kamaraszínház és a szegedi Pinceszínház közös produkciója, az Amadeus Tapasztó Ernő olykor provokatív rendezésében. (Peter Shaffer darabját a Pesti Színházban is bemutatták Hegedűs D. Géza színrevitelében.) A Csíkszeredai Csíki Játékszín előadásában játszották a Hegedűs a háztetőnt, Tevjét Kányádi Szilárd játszotta egészen kiválóan. És még mindig fesztivál: Kolozsváron rendezték novemberben az Európai Színházi Unió huszadik fesztiválját, ahol erőteljesen jelen volt a házigazda teátrum, a Kolozsvári Állami Magyar Színház: markáns adaptációjuk Móricz Zsigmond nyomán a Rokonok, melyet Bocsárdi László vitt színre. Egy másik előadásuk az Elektra, Kali Ágnes és Botond Nagy szövegadaptációja Szophoklész tragédiája nyomán készült Botond Nagy figyelemre méltóan innovatív rendezésében. Különösen aktuálisnak hatott Carel Čapek Fehér kór című darabja, amelyet a Prágai Városi Színház játszott Michael Dočekal rendezésében, és – mondanom sem kell, hogy – egy járvány sújtotta helyzetről szól.

SZÍNPADI HATÁROKAT FESZEGETVE

A fesztiváloktól ellépve csak most év végén sikerült megnéznem a szombathelyi és a Forte Társulat koprodukcióját, a Kivilágos kivirradtig című előadást. (A produkció elnyerte a Színházi Kritikusok legjobb kőszínházi előadás és a legjobb rendezés díját.) Horváth Csaba rendezése nagyot vállal és nagyot is fog. Ötvözi a fizikai színház és a kreatív, modern zenés színház formanyelvét, népdalokkal, remek táncokkal, koreográfiával.

Több Molnár Ferenc-adaptáció is akadt ebben az évben. Mohácsi János rendezte már Az üvegcipőt, most a Vígszínházban vitte színre olykor a színpadi határokat feszegető rendezésben. (Molnár darabját Miskolcon is műsorra tűzték.) Ha már Molnár, radikális átirat született Budaörsön. Az elsősorban külföldön dolgozó Kovalik Balázs Alföldi Róberttel a címszerepben rendezte meg a Liliomot, ahol a főhős egy ötvenes színész. Erőteljes olvasat, drámai látlelet a hazai színházi viszonyainkról, vitatható dramaturgiai megoldások, látványos poénok és színpadi megoldások teszik az évad egyik fontos és megkerülhetetlen előadásává. Alföldinek egyébként erős éve volt a 2023-as, hiszen színészként beállt a felújított Fekete Péterbe a Centrál Színházban, és a Radnótiban megrendezte a 3tél című kortárs horvát drámát, az Átriumban pedig Az orvos című darabot; és Csáki Judit tollából egy új kötetben beszélgetőtárs lett ismét.

Rátérve a kortársakra, Ascher Tamás rendezte rendkívül pontosan és lényegre törően Pintér Béla Gyévuskáját Miskolcon. (Azóta a Pintér Béla és Társulata is újrajátssza a darabot.) Nagyon tanulságos és fájdalmas a Pintér Béla és Társulata új bemutatója, a Réka és az oltatlanok, és örömteli tény, hogy ebben az előadásban tért vissza betegsége után a színpadra Gálvölgyi János.

Új drámával, a Skorpióval jelentkezett Kerékgyártó István a Belvárosi Színházban az Orlai Produkció előadásában, Máté Gábor rendezésében, a címszereplő egy a rendszerváltás után meggazdagodott, majd a családja által kifosztott nagyvállalkozó, akit Mészáros Máté személyesít meg bravúrosan. Az egyik független társulat, a Stereo Akt Remény panzió című dokumentarista előadása négy színész és hat aktivista remek összjátéka a Trafóban Boross Martin rendezésében.

A Katona József Színházban Székely Kriszta vitte színre az Embtrag című előadást, amely Madách Tragédiájának egy még a dráma hagyományos formáját is felbontó változata, több Ádámmal és Évával. Bodó Viktor nem először dolgozott idén az Örkény Színházban. A Lidércek, Shaxpeare, Delírium Shakespeare Szent Iván-éji álom című darabjának átirata, amelyet Závada Péter jegyez, a társulat improvizációi alapján. Az Örkény Színház csapata mindegyik generációt beleértve nagyon erős társulati formát mutat. Ha már Örkény, nem friss bemutató a Solness, már másodszor láttam az idén. Jövőre a nagy érdeklődés miatt a Szkénébe költöztetik az intim térben játszódó produkciót. Érdemes rá benevezni 2024-ben is.

> A több értékes előadást felvonultató sorozat válogatási logikáját nem lehetett érzékelni, nagyon eklektikusan, szakmailag és időben is kiszámíthatatlan módon kerültek produkciók a Színházi Olimpiára.

FOTÓ: BOROVI DÁNIEL

A különleges Liliom-produkciót Alföldi Róberttel a főszerepben Kovalik Balázs rendezte

FÁJDALMAS BÚCSÚK

2023-ban is jelentős színházi emberek hagytak itt bennünket. Februárban váratlanul és hirtelen távozott közülünk Dunai Tamás, aki a színpad mellett a koncertpódiumok kedvelt alakja is volt, hiszen nagy kedvvel zenélt és énekelt is. Kilencvenöt éves korában májusban hunyt el Máthé Erzsi, a nemzet színésze. Talán a magyar színházi élet egyik utolsó nagyasszonya távozott. Gazdag életpályáján hatalmas tűzzel égett, ám ösztönös tehetséggel és örökké kitartó szakmai kíváncsisággal és nyitottsággal tudott jelen lenni mégis sok évtizeden át. Balázsovits Lajostól, aki szintén a nemzet színésze volt, júliusban kellett búcsút vennünk. Sokan szerették, voltak, akik filmszerepei miatt éreztek vonzalmat iránta, mások jellegzetes orgánuma, illetve színházi működése okán tisztelték. Novemberben egy újabb nemzet színészétől kellett elbúcsúzni, Csomós Maritól, aki mindig önmaga tudott lenni bármelyik életszakaszában, filmen és színházban is. November végén hagyott itt bennünket Szilágyi Mária színházi producer, dramaturg, szerkesztő, a kortárs német darabok fordítója, a Kortárs Drámafesztivál alapítója és igazgatója. Október végén kellett azzal szembesülnünk, a Pesti Színházba lépve nem találkozunk már többé Bakacsi Alice-zal, aki csaknem 40 évig, 1985 szeptembere óta dolgozott a Vígszínházban művészeti titkárként, és évtizedeken át intézte, szervezte a Pesti Színház ügyeit. Nélküle is szegényebbek lettünk. Végül emlékezzünk még egy színházi nagyasszonyra, Galambos Erzsire, aki mindent tudott, énekelni, táncolni, és a prózai szerepeket is élvezte. Kilencvenegy évesen, novemberben távozott közülünk.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Februárban váratlanul távozott közülünk Dunai Tamás

LAPSZÉL

Elhunyt Kovács András Ferenc

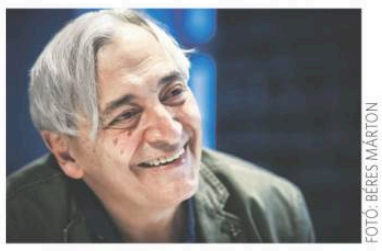

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Életének 65. évében meghalt Kovács András Ferenc Kossuth- és József Attila-díjas, Artisjus irodalmi nagydíjas erdélyi magyar költő, esszéíró, műfordító, a Digitális Irodalmi Akadémia tagja. Kovács András Ferenc 1959. július 17-én született Szatmárnémetiben. Érettségi vizsgát 1978-ban tett szülővárosában, a Kölcsey Ferenc Gimnáziumban. Felsőfokú tanulmányokat a kolozsvári egyetemen folytatott, és 1984-ben magyar–francia szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. 1984 és 1989 között a Szentábrahámon, Siménfalván és Székelykeresztúron tanított. 1990 előtt csak nagy nehézségek árán jelenhettek meg a versei. A rendszerváltás után néhány hónapig a marosvásárhelyi Nemzeti Színház aligazgatója (a magyar társulat művészeti vezetője), a marosvásárhelyi Látó című szépirodalmi folyóirat versrovatának szerkesztője és 2008-tól 2019-ig a lap főszerkesztője volt. 1983 óta 43 kötete – köztük gyermekverskönyvek – jelent meg. Versei angol, bolgár, cseh, észt, francia, horvát, lengyel, német, olasz, orosz, román, svéd, szerb és szlovén nyelven is olvashatók. 2020. március 2-án a Requiem Tzimbalomra című verskötetéért vehette át az Artisjus irodalmi nagydíjat. NÉPSZAVA

Meghalt Tom Wilkinson

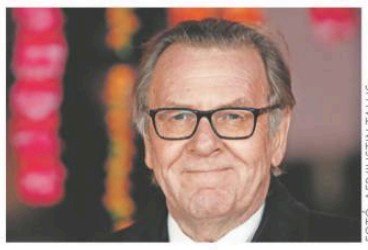

FOTÓ: AFP/JUSTIN TALLIS

Életének 76. évében elhunyt az Alul semmi és a Michael Clayton sztárja, a Golden Globe-díjas Tom Wilkinson. A brit színészt kétszer jelölték Oscar-díjra, 2001-ben a legjobb férfi főszereplő kategóriában A hálószobában című filmben nyújtott alakításáért, majd 2007-ben a legjobb mellékszereplő kategóriában a Michael Clayton című filmben nyújtott játékáért. Legutóbb az Alul semmi alapján készült, a Disney+ sorozatában játszott régi színésztársai, Robert Carlyle és Mark Addy társaságában. Az eredeti film 1997-ben hatalmas közönség és szakmai siker volt, számos kategóriában jelölték Oscar- és BAFTA-díjra. Tom Wilkinson ez utóbbit el is nyerte a legjobb férfi mellékszereplő kategóriában. 2009-ben Golden Globe- és Primetime Emmy-díjat nyert az HBO John Adams című sorozatában nyújtott alakításáért. Több mint százharminc filmben szerepelt, köztük olyanokban, mint a Grand Budapest Hotel, Lány gyöngy fülbevalóval, Egy makulátlan elme örök ragyogása, és több BBC-adaptációban, köztük az Értelem és érzelem című Jane Austen-regény tévéfilmváltozatában. NÉPSZAVA

Tüntettek a butítás ellen

TILTAKOZÁS Demonstrációt tartottak szombat délelőtt a Szépművészeti Múzeum előtt, hogy kiálljanak a művészettörténet tantárgy megszüntetése ellen.

P. SZABÓ DÉNES

„Ha a művészettörténet helyett hazafias nevelés lesz, akkor a Szépművészeti helyén katonai kiképzőközpont lesz?” – állt az egyik demonstráló tábláján december 30-án a Szépművészeti Múzeum előtti tüntetésen. Az eseményre azok jöttek el, akik a tantárgy megszüntetése ellen álltak ki. Míg a múzeum előtt sokan azért várakoztak, hogy bejussanak a január 7-én záruló Renoir-kiállításra, addig a lépcső aljánál a kisebb tömeg gyűlt össze, többen transzparenssel kezükben jelezték nemtetszésüket. A „Hogyan legyünk könnyen, gyorsan hülyék?” és a „Művészettörténet R.I.P. 2024” feliratok mellett még Renoir-tól is olvashattunk egy idézetet: „A művészet tehetetlen, ha az, akinek alkot, vak.”

Rövid és hosszú távon egyaránt rendkívül ártalmasnak tartják a döntést

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A tárgy megszüntetése rohamosan fogja elbutítani a népet

Raszler György oktató, a demonstráció fő szervezője felolvasta a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai és Történettudományi Osztálya Művészettörténeti Tudományos Bizottságának tiltakozását a művészettörténet tárgy megszüntetése ellen. „Elfogadhatatlannak, átgondolatlannak, rövid és hosszú távon egyaránt rendkívül ártalmasnak tartjuk a döntést, amely a képző-, ipar- és építőművészet több ezer éves múltjáról és kortárs alkotásairól úgy véli, hogy az nem szerves része az általános műveltségnek. Minthogy ezzel párhuzamosan a film- és médiaismeret oktatását is kivezetik a tantervből, a vizuális kultúra története, kortárs gyakorlata és elmélete teljességgel kívül kerül a gimnáziumi ismeretanyagon” – volt hallható. A szöveg kitért arra is, hogy a művészetek történetének ismerete elősegíti az egyetemes, európai és nemzeti művészeti örökség tudatos gondozását, örökségünk fenntartását és ápolását. „Alulírottak kérjük a döntéshozókat, hogy tegyék lehetővé ismét a művészettörténet tárgy választásának lehetőségét a gimnáziumokban, és állítsák vissza a lehetőségét a művészettörténetből való érettségi vizsgának” – mondta Raszler György.

György Péter is elégedetlen. „A művészettörténet középiskolai tananyagként való megszüntetése alapjában véve kétségbe vonja a múzeumok legitimitását. Ilyen alapon ha ez valakinek nem tetszik, akkor lesznek szívesek a néprajzot is megszüntetni, mert akkor a Néprajzi Múzeum is tönkremegy. Szóval ez teljes abszurdum – mondta lapunknak az esztéta. Egy az eseményen résztvevő családapa szerint a művészettörténet tárgy megszüntetése rohamosan fogja elbutítani a népet. – Magam nem vagyok képzett művészettörténetből, de amit tudok, azt a gimnáziumból tudom. És tudom, hogy az fontos. Két lányom és egy fiam hobbiból foglalkoznak képzőművészettel, és úgy gondolom, igenis jó, hogy az iskolában van, aki ebben őket tudja támogatni. Nem örülnék, ha ez a jövőben nem lenne – mondta a Népszavának.

JELENTŐSÉG

RASZLER GYÖRGY

A demonstráció fő szervezője szerint a látvány értelmezésének képessége, a XXI. században a vizuális kommunikációban az egyik legfontosabb kompetencia

Raszler György a tüntetés szervezésekor úgy vélte, mindenképpen jelezni kellene a Magyar Képzőművészeti Egyetemnek és a Szépművészeti Múzeumnak, hogy idén megszűnik a közoktatásban a művészettörténet tantárgy. – Gondoltam, erre úgy lehetne a leginkább felhívni a figyelmet, ha felhasználva a még egy hétig tartó Renoir-kiállítás sikerét, transzparensekkel kiállunk az épület elé, hogy az ott várakozó, a művészettörténet iránt érzékeny emberek és a múzeum is felfigyeljen a problémára – mondta a szervező, aki két ELTE gyakorló gimnáziumban is tanít, az Apáczai Csere János Gimnáziumban vizuális kultúra, a Radnótiban pedig művészettörténet-tanár. – A jelen döntés következménye az lesz, hogy a diákok nem fogják ismerni a nagyobb művészettörténeti korszakokat, művészegyéniségeket és alkotásokat. De ez a kisebb probléma, hisz a művészettörténet nemcsak ezen tények összessége, hanem a képek, a látvány értelmezésének képessége is, illetve a kompozíciók, motívumok megértése. Mindez a huszonegyedik században a vizuális kommunikációban az egyik legfontosabb kompetencia – véli Raszler.

A 2020-as új Nemzeti alaptantervnek (NAT) megfelelően az állami fenntartású középiskolákban 2024-től már választható tárgyként sem lesz elérhető a művészettörténet mint önálló tárgy, az abból való érettségi lehetősége pedig teljességgel (gimnáziumokban és szakgimnáziumokban egyaránt) megszűnik Magyarországon. A művészettörténeti ismeretek minimálisra redukált anyagát az új NAT a vizuális kultúra 9-10. évfolyamon oktatott tárgyába olvasztja be (heti 1×45 percben), ami lehetetlenné teszi a tudományág átfogó ismereteinek átadását. A megszüntetett művészettörténet érettségi vizsga mellett a vizuális kultúra középszintű érettségi vizsgájából is kimaradt a művészettörténeti és műelemző ismeretek mérésének lehetősége.

NÉPSZAVA-INTERJÚ

Értékelni egy gótikus templom homlokzatát

Az idén megszűnő művészettörténet tantárgyról Révész Emese művészettörténészt, az ELTE BTK Művészettörténeti Intézetének tanszékvezető docensét kérdeztük.

Révész Emese: Ez ma már nemcsak műveltségi kérdés, hanem kőkemény gazdasági tényező

Milyen hatásai lesznek annak, hogy 2024-ben a művészettörténet kikerül az alaptantervből?

Rövid és hosszú távon is a legfőbb probléma, hogy a most felnövő nemzedék alapműveltségéből kerül ki a művészettörténet. A 2020-as Nemzeti Alaptanterv (NAT) ugyanis a 9-10. évfolyamon oktatott vizuális kultúra tárgyba ömlesztette bele a művészettörténeti ismereteket és a médiaismeretet heti egy tanórába. Ebbe a negyvenöt perces időtartamba kellene, hogy beleférjen a képalkotás, a műelemzés, illetve az állóés mozgóképek történetének áttekintése. Mindezt lehetetlen átadni ennyi idő alatt. Kollektív vizuális örökségünk így teljesen kiszorul egy most érettségizett fiatal látóköréből. Ezt a fejleményt azért tartom súlyosnak, mert amíg mindenki számára természetes, hogy az általános műveltségnek része Szophoklész és Shakespeare, addig úgy tűnik, a NAT szerzői szerint ebbe nem tartozik bele Pheidiász, Rembrandt, Barabás Miklós vagy Bak Imre. Mindez azt tükrözi, hogy a hazai kultúra mai alakítói úgy vélik, a kultúra elsősorban írott forrásokat, szöveges kultúrát jelent, míg a vizualitást nem kezelik azzal egyenrangú módon. Vagyis ez a probléma nemcsak a művészettörténetről szól, hanem általában a vizuális ismeretek kiszorításáról az oktatásból, és tágabban a magyar kultúrából.

Milyen készségekkel ruházza fel az embert, ha művészettörténetet tanul?

Vegyük az egyszeri turistát, aki városnézőbe utazik egy hosszú hétvégére Székesfehérvárra vagy Bécsbe. Ha nemcsak jókat akar enni és vásárolni, akkor értékelni fogja egy gótikus templom homlokzatát, egy barokk kutat, Fehérváron talán felkeresi az Új Magyar Képtárat, és tudni fogja Bécsben, mit kell megnéznie a Kunsthistorisches Museumban. Mert hatezer kiállított műtárgy közül akkor tud élvezettel és értelemmel válogatni, ha rendelkezik valami előzetes tudással. Különösen Európában, ahol több ezer év kulturális öröksége halmozódott fel. A kollektív tárgyi emlékeket rendszerező művészettörténet tehát elengedhetetlen eszköze a világ értelmes felfedezésének. Ebből az ismeretanyagból éppúgy következik a műemlékvédelem ügyének tudatos képviselete, mint a kortárs művészet felé megnyilvánuló nyitottság. A művészettörténet más tekintetben közvetve fejleszti a vizuális ízlést is, segíti az embert, hogy a közvetlen környezetét ízléssel formálja, hogy eredeti és választékos módon állítsa össze a ruhatárát, avagy megrendelőként egy vizuálisan igényes weboldalt vagy hirdetést meg tudjon különböztetni a képileg szegényes versenytárstól.

Hogy látja, a művészettörténet oktatás mennyire követte az általános műveltség változását az utóbbi évtizedben?

Nagyon sok múlik a tanár felkészültségén, elhivatottságán. Ismerek olyan kollégát, aki tudatosan emeli be a kortárs művészetet a rajzóráiba. Általában az a helyzet, hogy képzőművész végzettségű szakemberek tanítanak, de egyes helyeken művészettörténészek. Egy aktív, kortárs alkotó nagyobb hangsúlyt helyez napjaink képzőművészeti irányzataira, a történészi szemlélet inkább a múlt törekvéseinek megértését segíti. A művészettörténet ma már nemcsak általános műveltségi kérdés, hanem kőkemény gazdasági tényező. Nyugat-Európában a műemlék- és múzeumlátogatás a nagy hasznot hozó turizmus egyik legfőbb hajtóereje. Ha az oktatásból töröljük ezt a tudásszegmenst, a kulturális iparág potenciális vásárlóit iktatjuk ki. P. SZ. D.

Stresszmentes otthon autistáknak

MINTALAKÁS Személyre szabott bentlakásos program segíti az érintett gyermekek családjait abban, hogy közösen kialakítsák a mindennapi menetrendjüket, életvitelüket.

KUKLAI KATALIN

Talán minimalista stílusúnak is nevezhetnénk azt a mintalakást, ami december közepére készült el, de majd csak januártól veszik használatba azok, akik számára kialakították. Első ránézésre átlagosnak tűnik, azonban itt a letisztult vonalvezetés, az erős színek, harsány minták hiánya vagy a néhány kiegészítő felszerelés felbukkanása korántsem a véletlen műve vagy az aktuális lakberendezési trendek követése. „A mintalakás ötletét az adta, hogy be tudjuk mutatni, hogyan lehet harmonikusan, szorongás és stressz nélkül élni egy autista gyermeket nevelő családnak” – avatott be Hegyesi Dénes, az Együtt az Autistákért Alapítvány képviseletében a Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet Autista Mintaház és Terápiás Centrum gyógypedagógusa, miközben körbevezetett a frissen megvalósult projekten. Ez a XIII. kerületi lakás nem átmeneti otthon vagy szociális lakhatási forma az érintettek számára, hanem oktatási színtér. Minden apró részlet azt szolgálja, hogy olyan dolgokra lehessen rávezetni a családokat, illetve az érintett személyeket, ami esetleg az otthonukban nem, vagy nem jól működik.

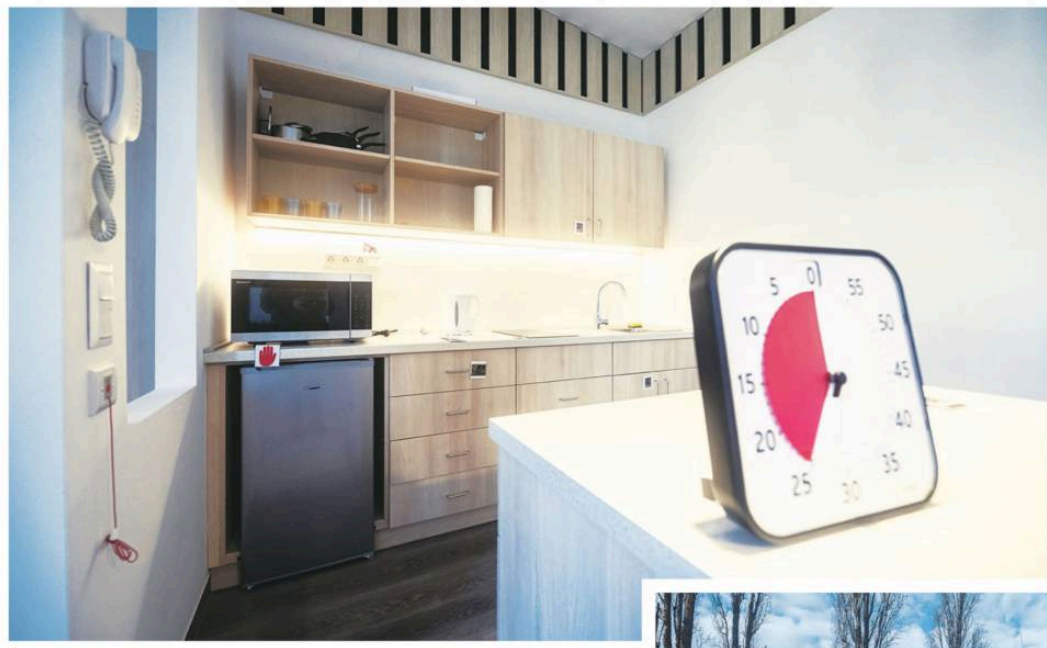

Nem a divat, hanem a lakók speciális igényei diktálták a minimalista stílust

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

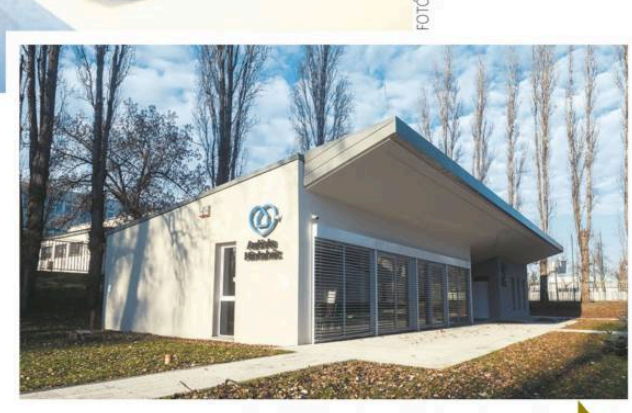

Se nem átmeneti otthon, se nem szociális lakhatási forma, mégis segíthet

Minden 15. magyar családot érint az autizmus, rengeteg embernek kell megküzdenie mindennap egy autizmussal élő családtag speciális igényeivel. „Szerencsére azt tapasztaljuk, hogy a társadalom autizmustudatossága kezd picit előremozdulni. Van érzékenység a rendszerben, és a védőnői szolgálat is rendelkezik már olyan módszerrel, amivel minél hamarabb tudnak jelzést adni. Hozzánk jellemzően 3–8 év közötti gyerekek érkeznek, és az intervenció szempontjából ez nagyon fontos, a korai diagnózis nagy segítséget tud nyújtani a gyógypedagógiai fejlesztéshez. A közösségbe kerüléskor, az óvodákból is gyakran küldik a gyerekeket kivizsgálásra, ha valami furcsát tapasztalnak. Ugyanakkor a koronavírus-járvány idején, amikor a gyerekek nem voltak annyit közösségben, sok esetben valamivel később derült ki ez a probléma” – tudtak meg a gyógypedagógustól.

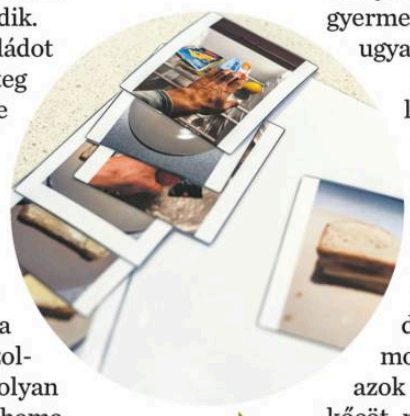

Nemcsak a gyerekekkel, de a családokkal is foglalkoznak a szakemberek

Az egyéni különbségek is nagyok. Például a környezeti ingerekre (hangok, fények, illatok, ízek) való érzékenység mértéke eltérő lehet, és sok esetben kiválthat nem kívánt viselkedést. De még egy ingercsoporton belül is találkozhatunk különféle reakciókkal. Hegyesi Dénes ismer olyat, aki a kakukkos óra hangjától frászt kap, a harangjátékért viszont odavan. Pedig ezek nagyon hasonló ingerek. „Említhetném azt is, hogy van itt egy szőnyeg, egy pici mintával. Van, akit ez abszolút hidegen hagy, de volt olyan diagnosztikus vizsgálat, amikor ki kellett vinni a szőnyeget, mert ez kötötte le a gyermek minden figyelmét. De akár az édesanya parfümje vagy a pörkölt illata is kihívást jelenthet a gyermeknek.”

A koncepciót a Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet és az Együtt az Autistákért Alapítvány közösen alakította ki. A mintalakásba a családok egy hétre költöznek be, és ez idő alatt célzott, intenzív és több cél mentén is működni képes munka zajlik majd. „Itt adunk egy alapot, elkezdjük bevezetni az otthoni struktúrát, a vizuális segítségek használatát, és a család ezt viszi tovább magával. Úgy is mondhatnánk, hogy tulajdonképpen egy akadálymentesítés. Ezért ilyen letisztult itt minden. Azáltal, hogy kivesszük a felesleges ingereket, bizonyos szintig akadálymentesítjük az autizmusban érintett gyermek számára a jelenlétet, de ugyanígy a család számára is.”

Ahhoz, hogy a munka a családokkal optimalizáltan, célzottan és hatékonyan tudjon működni, a gyógypedagógiai team tagjai felmérik, milyen a gyermek profilja. „Mielőtt a család eljön ide, és elkezdi ezt az egyhetes programot, el kell dönteni, hogy mik azok a mankók, amikkel a gyerkőcöt megtámogatom, és aminek a használatára rátanítom majd az édesapát, édesanyát, nagymamát. Mire az egy hét elkezdődik, lesz egy egyénre szabott és célorientált terve a családnak, ami nemcsak a gyermekre vonatkozik, hanem a szülőkre is.” A gyógypedagógus kiemelte: nem lehet csak a gyermektől várni a változást. Ha a környezet nem támogató, és ők esetleg ugyanúgy működtetnek problémákat okozó helyzeteket, akkor a gyermek hiába próbál meg ezen felülkerekedni. „Például ha a lakás közepén van egy akvárium, amibe a gyerkőc szereti beledobálni a legókat, akkor meg kell beszélni a szülőkkel, hogy az akváriumot meg kell szüntetni vagy áthelyezni, a gyermek ne lássa folyamatosan. Ha valakinek a lakásában nagy a belmagasság, és hatalmas, könnyen megmászható bútorok vannak, lehet, hogy a gyermeknek ez olyan környezeti inger, ami stresszforrást jelent, mert nem mászhat fel rájuk. Mind a viselkedések, mind a környezet, mind a struktúra mentén van tehát munka egy ilyen családdal. Azt is a felmérési időszakban határozzuk meg, hogy mi lesz a legfontosabb. Lesz család, ahol azt fogjuk javasolni, hogy alakítsanak ki olyan étkezési rutint, ahol a gyermek leül, és nem rohangál a falattal a szájában. Egy másik szülőpárt meg arról kell edukálni, hogyan tudnak úgy változtatni a belső téren, ami a gyermek számára megnyugtató.”

Mindez természetesen kivitelezhetetlen a szülők együttműködése és pozitív hozzáállása nélkül. Ők pedig szintén nincsenek könnyű helyzetben, hiszen mint Hegyesi Dénes fogalmaz, ez egy 0–24 órás, évi 365 napos szolgálat. „A szülők nagyon igénylik a segítséget, és ezt meg is kapják a gyógypedagógusoktól, de a mindennapi életben egy csomó olyan kihívással is találkoznak, amikre a szakember már nem lát rá, vagy nem tartozik a kompetenciájába. Ez a folyamatos alkalmazkodás, rengeteg lemondás pedig nehéz lehet. Ebben is nagyok a különbségek. Vannak, akik képesek változtatni, és vannak, akik kampányszerűen kapnak ihletet. Vannak olyanok is, akik megtanulják, hogyan lehet együtt élni a rossz dolgokkal, kitágítják a komfortzónájukat, ez is a része lesz, és ebben sokáig elműködnek. Vagy esetleg a tágabb családi kör nem ad segítséget. Nagypapa, nagymama úgy gondolja, hogy »rossz a gyerek«. A nagyon szenzoros, érzékeny srácoknál tapasztaljuk azt, hogy ha a szülők rájönnek arra, minél kevesebb nehezítő tényező van, az ő életminőségük is annál jobb, hiszen a gyermek kevésbé stresszes, nem borul ki állandóan, nem toporzékol, ez nagyon erősen motiválja őket.”

A gyógypedagógus végül hozzátette: miközben elvárjuk az autizmussal élőktől, hogy a társadalom integráns részei legyenek, kérdés, hogy mi, a többségi társadalom hol vagyunk a folyamatban. Teremtünk-e megfelelő munkahelyet, lakhatást, megjelenik-e a támogató edukáció, hogyan tudjuk kielégíteni egyéni szükségleteiket, és ők miben tudnak nekünk segíteni.

> Miközben elvárjuk az autizmussal élőktől, hogy a társadalom integráns részei legyenek, az a kérdés, hogy mi, a többségi társadalom hol vagyunk ebben a folyamatban.

HIRDETÉS

LAPSZÉL

Rob Cross a padlóról állt fel Dobey ellen

FOTÓ: TAYLOR LANNING

Elképesztő mérkőzéssel folytatódott a PDC dartsvilágbajnokság, az első negyeddöntőben Chris Dobey 4-0-ra vezetett a 2018-as győztes Rob Cross (a képen) ellen, aki végül 5-4-re fordított. Luke Littler is bejutott az elődöntőbe, a 16 éves csodagyerek 5-1-re verte Brendan Dolant. A Michael van Gerwen–Scott Williams és a Luke Humphries–Dave Chisnall mérkőzéseket lapzártánk után játszották. NÉPSZAVA

Négysánc: Anze Lanisek nyert Garmischban

A szlovén Anze Lanisek nyerte a síugrók 72. négysáncversenyének 2. állomását Garmisch-Partenkirchenben. A második Kobajasi Rjoju, a harmadik az Oberstdorfban diadalmaskodó Andreas Wellinger lett, aki továbbra is élen áll az összetettben. A mezőny szerdán Innsbruckban folytatja, három nappal később pedig Bischofshofenben ugranak. NÉPSZAVA

Londoni derbit veszített az Arsenal

FOTÓ: AFP/ADRIAN DENNIS

Az óév utolsó napján az Arsenal 2-1-re kikapott a Fulham vendégeként az angol labdarúgó-bajnokság 20. fordulójában, így nem tudta visszavenni az éllovas pozíciót. További eredmények: Tottenham–Bournemouth 3-1, Nottingham–Manchester United 2-1, Luton–Chelsea 2-3, Aston Villa–Burnley 3-2, Crystal Palace–Brentford 3-1, Manchester City–Sheffield 2-0, Wolves–Everton 3-0. NÉPSZAVA

Rohan Dennis elgázolta a feleségét

Az országúti kerékpárban kétszeres egyéni időfutam-világbajnok Rohan Dennis egy teherautóval elütötte a feleségét, a szintén egykori profi kerékpáros Melissa Hoskinst, aki olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy azokba később belehalt. A sportolót letartóztatták, majd óvadék ellenében szabadlábra helyezték. Márciusi tárgyalása során veszélyes vezetés által okozott emberölés, valamint emberélet veszélyeztetése miatt kell bíróság elé állnia. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Parti nagy tétre, ászokkal

UNIÓS FORDULAT Az UEFA elnöke még viccel az európai Szuperligáról, de előfordulhat, hogy előbb-utóbb arcára fagy a mosoly.

HEGYI IVÁN

FOTÓ: AFP/GONGORA

Egyelőre a Barcelona és a Real Madrid a tagja a Szuperligának

Egyelőre két tagja van a jó ideje tervbe vett labdarúgó Szuperligának: a Barcelona és a Real Madrid. Aleksander Ceferin, az UEFA kis képességű elnöke poénkodott is: „Remélem, a lehető leghamarabb megkezdik a küzdelmet... Egymással."

Lehet, még arcára fagy a mosoly.

Korántsem jelentéktelen fordulat ugyanis, hogy az Európai Unió bírósága kimondta: a FIFA és az UEFA az uniós joggal ellentétesen akadályozta meg a Szuperliga létrehozását. A Premier League, a La Liga, a Ligue 1 és a Bundesliga álláspontja a döntés után is Szuperliga-ellenes, a Serie A klubjait viszont már most elgondolkodtathatja, hogy az olasz kormány január elsejétől eltörölte a légiós labdarúgók adókedvezményét.

Természetesen a többi nagy kivárása sem morális alapú. Mindannyian meg akarják tapasztalni, milyen előnyökkel jár – ha jár – az új szisztémájú Bajnokok Ligája, amely a következő évadban debütál.

A brit Guardian azonban nem fűz nagy reményeket a BL svájci rendszeréhez. „Az UEFA további, lényegében értelmetlen meccseket szervez – írja –, hiszen azok a bevételek miatt csak tovább növelik a csapatok közti szakadékot."

Volt olyan hazai portál, amely „svájci rendszerű őrületnek" nevezte a változtatást, és kétségkívül kaotikusnak tetszik, hogy a sakkból vett elképzelés szerint sejteni sem lehet, milyen meccsek következnek majd, a szurkolók és a jogtulajdonos tévétársaságok sem tudnak előre tervezni.

Jonathan Wilson, nem egy nagy sikerű futballkönyv szerzője rögzítette is: „El kell engedni a nagy klubokat, aztán lássuk, hogyan tudnak repülni."

Ami vitathatatlan: a Szuperliga több pénzt és magasabb minőséget ígér. Terve egyáltalán nem hagymázas, hanem észszerű: gondol a legnagyobb klubok és a rajongók alapvető érdekeire. Azaz egyrészt arra épít, hogy a mamutok tudják, a legnagyobb meccsekre kíváncsi igazán a globális közönség, amely a Szuperliga mögött álló A22 multimédiás platformján ingyenesen nézhetné az összes találkozót, míg a BL-ben a „körkapcsolásért" fizetni kell.

Ám az elgondolásnak itt is van gyengéje. A legmagasabb szinten, a Sztár Ligában 16 csapat két nyolcas csoportban körmérkőzést vívna oda-visszavágós alapon. Az első négy továbbjutna, a két sereghajtó kiesne az Arany Ligába, amelyben szintén 16 együttes szerepelne, közülük kettő feljutna a Sztár, kettő kiesne a Kék Ligába. Ebben 32 csapat játszana négy nyolcas csoportban, szintén körmérkőzéses, oda-visszavágós rendszerben, és a két döntős felkerülne az Arany Ligába.

Csakhogy nem tudni, milyen módon választanák ki a résztvevőket, mely klubok kerülnének elsőre a legjobb 16-ba és melyek nem. A Manchester City vagy a Real Madrid pozícióját senki nem kérdőjelezné meg, de nevezze meg valaki minden ellenvetés nélkül, mondjuk, a 10–16. helyezett kiemeltek körét!

Ezzel együtt több az előny, mint a hátrány, még az európai labdarúgás alsó régióiba tartozóknak is háromszor annyi pénzt juttatna az A22, mint az UEFA. Ráadásul Péreznek, a Real Madrid elnökének van egy nehezen cáfolható érve:

„Mi értelme a szurkolókat megfosztani a nagy meccsektől? Roger Federer és Rafael Nadal 40 mérkőzés vívott egymással, Novak Djokovic és Nadal egy híján 60-at. Unalmas volt? Ezzel szemben a Liverpool és a Real Madrid a BEK bevezetése óta eltelt 69 év alatt mindössze 11-szer találkozott európai kupamérkőzésen."

> A madridi elnök persze azért is lobbizik a Szuperligáért, mert klubja pénzügyileg nem tud versenyre kelni a Premier Liga hatalmasaival.

Pérez szerint „a Szuperliga célja a futball modernizálása, míg az UEFA a Bajnokok Ligája átalakításával is ellenkező irányba halad".

A madridi elnök persze azért is lobbizik a Szuperligáért, mert klubja pénzügyileg nem tud versenyre kelni a Premier Liga hatalmasaival. Egyelőre ezért is felel meg a jelenlegi – illetőleg a hamarosan bemutatkozó – rendszer az angol óriásoknak. A Sport című barcelonai lap megjegyzi: „A Barcelona és a Real Madrid akár egymilliárd euró bónuszt is kaphat, ha a Szuperliga megvalósul. Ezt különösen a Barcelona üdvözölné, mivel a klubnak 552 millió euró adóssága van."

Hogy az idő minek dolgozik? Bernd Reichart, az A22 ügyvezetője szerint a legfontosabb elmozdulás már bekövetkezett. Az pedig az, hogy az európai bíróság határozata alapján „immár nem kell büntetésektől félni".

Ettől azonban még egyetlen mérkőzés sem kezdődött meg.

A meccs a pályán kívül folytatódik.

Brisbane-ben az eső az úr

TENISZ Eső miatt félbeszakadt Fucsovics Márton első fordulós mérkőzése a brisbane-i kemény pályás tenisztorna 662 ezer dollár összdíjazású férfi versenyében újév napján.

A világranglista 59. helyén álló magyar játékos az olasz Matteo Arnaldi (44.) ellen rövidítésben megnyerte a nyitójátszmát, majd a második elején hozta adogatójátékát, amikor be kellett szüntetni az összecsapást, amelyet kedden folytatnak majd.

A női versenyben Babos Tímea és a cseh Linda Noskova mérkőzését a viadal honlapja szerint a rossz időjárás miatt a szervezők átütemezték keddre. A canberrai challengerviadal első fordulójában Bondár Anna (118.) 6:2, 6:2-re győzte le a kolumbiai Emiliana Arangót (116.) és bekerült a nyolcaddöntőbe.

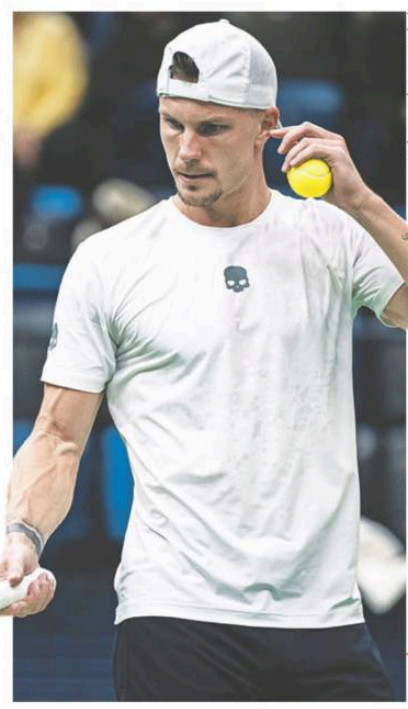

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Fucsovics előnyből várhatja a folytatást olasz riválisa ellen

A 662 ezer dollár összdíjazású hongkongi torna első fordulójában Marozsán Fábián az osztrák Sebastian Ofnerrel az oldalán döntő rövidítésben kikapott az Alexander Erler, Lucas Miedler negyedik helyen kiemelt osztrák párostól. Az egyéni világranglistán 64. Marozsán kedden a spanyol Roberto Bautista-Agut (57.) ellen lép majd pályára. Piros Zsombor vasárnap a selejtező első körében búcsúzott. MTI–NÉPSZAVA

Előkerült Milák Kristóf

FOTÓ: SCHMIDT ÁDÁM/FACEBOOK

„Üdv, 2024! Jövünk!" – olvasható Schmidt Ádám bejegyzésében

REMÉNY Schmidt Ádám sportért felelős államtitkár szilveszterkor osztott meg egy fotót közösségi oldalán, amelyen Milák Kristóf is látható. Az olimpiai bajnok úszó hosszú ideje eltűnt a nyilvánosság elől, Schmidt bejegyzése ugyanakkor bizakodásra adhat okot, hogy Milák mégiscsak elkezdi a felkészülést a párizsi olimpiára. NÉPSZAVA

Ancelotti marad Madridban

A Real Madrid labdarúgócsapata 2026-ig meghosszabbította vezetőedzője, Carlo Ancelotti szerződését. A 64 éves olasz szakember korábbi kontraktusa idén nyárig szólt. Ancelottit korábban a brazil válogatottal boronálták össze, ám ő inkább a maradás mellett döntött. NÉPSZAVA

Visszavonult Kovács Sarolta

Bejelentette visszavonulását az öttusázó olimpiai bronzérmes, világbajnok Kovács Sarolta, aki lövőedzőként dolgozik tovább klubja, a Volán Fehérvár öttusázóinál. Márciusban lesz 33 éves, így a párizsi olimpia még belefért volna, azonban 1,5 éves kisfia miatt tett pontot karrierje végére. NÉPSZAVA

Klasszisokkal erősít az FTC

Nyártól az olimpiai bajnok Darja Dmitrijeva, az egyaránt világbajnok Laura Glauser és Orlane Kanor, valamint Valerija Maszlova is csatlakozik a női kézilabda NB I-ben százszázalékos mérleggel harmadik Ferencvároshoz – jelentette be vasárnap Kubatov Gábor klubelnök. NÉPSZAVA

Djokovic skalpjára vadásznak

SPORTNAPTÁR, 1. RÉSZ

Az év első harmadában az olimpiai kvalifikáció lesz a fókuszban, januárban Európa-bajnokságok sora jön, de rangos teniszversenyeket rendeznek és elkezdődik a Forma–1-es szezon is.

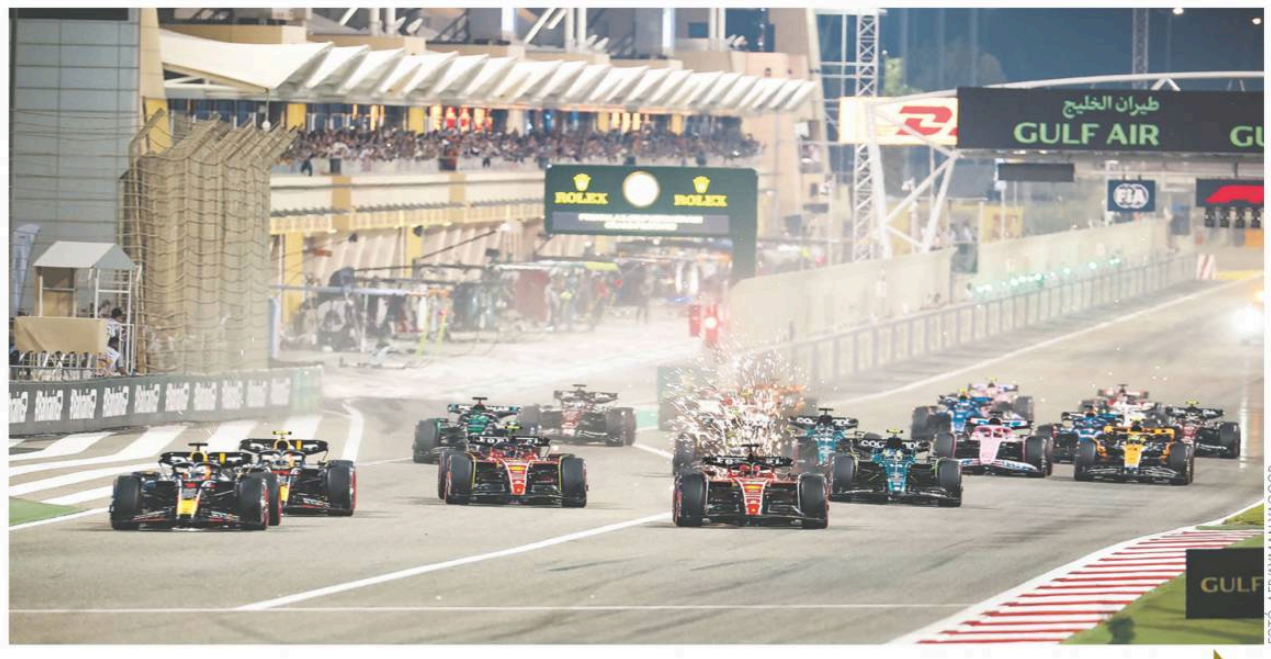

FOTÓ: AFP/AYMAN YAQOOB

Március első hétvégéig kell várni, hogy Bahreinben elkezdődjön az idei Forma-1-es szezon

FOTÓ: MVLSZ/KOVÁCS ANIKÓ

A férfivízilabda-válogatott világbajnoki címvédőként utazik a horvátországi kontinensviadalra. Két éve ugyancsak dél-nyugati szomszédaink rendezték az Eb-t, a házigazda ott 10-9-re győzte le Varga Zsolt tanítványait

NÉPSZAVA

JANUÁR:

3. Síugró Négysáncverseny, 3. állomás, Innsbruck

3–10. Vitorlázó ILCA 6 világbajnokság, Mar del Plata

4–16. Férfivízilabda Európa-bajnokság, Zágráb/Dubrovnik

5–7. Gyorskorcsolya Európa-bajnokság, Heerenveen

5–13. Női vízilabda Európa-bajnokság, Eindhoven

5–19. Dakar-rali, Szaúd-Arábia

6. Síugró Négysáncverseny, 4. állomás, Bischofshofen

8–14. Műkorcsolya Európa-bajnokság, Kaunas

10. Női röplabda Bajnokok Ligája, B csoport, 5. forduló: Vasas Óbuda-Eczacibasi, Érd

10–14. Pályakerékpár-Eb, Apeldoorn

10–14. Birkózó Ranking Series, Zágráb

11–28. Olimpiai kvalifikációs férfikézilabda Európa-bajnokság, Németország

12–14. Rövid pályás gyorskorcsolya Európa-bajnokság, Gdansk

14. Cyclocross (terepkerékpár) ob, Debrecen

15–28. Ausztrál nyílt teniszbajnokság, Melbourne

15–21. Bocskai István nemzetközi ökölvívótorna, Debrecen

16. Női röplabda Bajnokok Ligája, B csoport, 6. forduló: Marica Plovdiv-Vasas Óbuda

19.–II. 1. Téli ifjúsági olimpiai játékok, Kangvon

20–21. Asztalitenisz Európa Top 16-bajnokság, Montreux

24–31. Vitorlázó ILCA 7 világbajnokság, Adelaide

25–28. Sírepülő-világbajnokság, Kulm Bad Mitterndorf/Tauplitz

27–28. Jégkorong, Magyar Kupa, négyes döntő

28. Monte-Carlo-rali, a világbajnokság 1. futama

30.–II. 4. Asztalitenisz női Európa-kupa, negyeddöntő, SH-ITB Budaörsi SC - HB Ostrov

FEBRUÁR:

2–3. Tenisz Davis-kupa, selejtező, Magyarország–Németország, Tatabánya

2–4. Cyclocross (terepkerékpár) világbajnokság, Tábor

2–18. Olimpiai kvalifikációs vizes világbajnokság, Doha

3–4. Tollaslabda országos bajnokság, Pécs

5–11. Nemzetközi fedett pályás idénynyitó öttusaverseny, egyben országos bajnokság, Budapest

7–18. Sílövő-világbajnokság, Nové Mesto

8. A labdarúgó Nemzetek Ligája sorsolása, Párizs

8–11. Női kosárlabda olimpiai selejtezőtorna, Sopron

8–11. Jégkorong, férfi olimpiai selejtező, Budapest

11. Amerikai futball, Super Bowl, Las Vegas

12–18. Birkózó Európa-bajnokság, Bukarest

15. Labdarúgó Konferencia-liga, a nyolcaddöntőbe jutásért, első mérkőzés: Olimpiakosz (görög)-Ferencváros

15–18. Távonkénti gyorskorcsolya-világbajnokság, Calgary

16–25. Asztalitenisz csapat-világbajnokság, Puszan

17. Evezős ergométeres országos bajnokság, Mosonmagyaróvár

17–18. Fedett pályás atlétikai országos bajnokság

18. Svéd rali, a világbajnokság 2. futama

22. Férfikosárlabda Európa-bajnoki selejtező, Izland–Magyarország

22. Labdarúgó Konferencia-liga, a nyolcaddöntőbe jutásért, visszavágó: Ferencváros–Olimpiakosz (görög)

25. Férfikosárlabda Európa-bajnoki selejtező, Magyarország–Olaszország

27.–III. 2. Olimpiai kvalifikációs légfegyveres Európa-bajnokság, Győr

29.–III. 12. Olimpiai világkvalifikációs ökölvívótorna, Milánó

MÁRCIUS:

1–3. Fedett pályás atlétikai világbajnokság, Glasgow

2. Atlétikai téli dobó országos bajnokság

2. Forma–1, Bahreini Nagydíj, Szahír

7–10. Összetett és sprint gyorskorcsolya-világbajnokság, Inzell

8–9. Triatlon világbajnoki sorozat, 1. állomás, Abu-Dzabi

8–10. WestEnd női és férfipárbajtőr Grand Prix, Budapest

9. Forma–1, Szaúdi Nagydíj, Dzsidda

9–10. Atlétikai dobó Európa Kupa, Leiria

9–10. Női kézilabda Magyar Kupa négyes döntő

9–10. Női és férfiröplabda Magyar Kupa négyes döntő

9–10. Tekvondó olimpiai kvótaszerző verseny, Szófia

10. Gyorsaságimotoros-vb, Katari Nagydíj, Doha

14–17. Férfikézilabda olimpiai selejtezőtornák

15–17. Rövid pályás gyorskorcsolya-világbajnokság, Rotterdam

16. Evezős olimpiai kvalifikációs és Eb válogató verseny, Szeged

16. Nyílt vízi úszó Európa Kupa, Eilat

16–24. Női curling-világbajnokság, Sydney

18–24. Műkorcsolya-világbajnokság, Montreal

22. Férfi- és női torna csapatbajnokság, 1. forduló, Budapest

22–24. Gerevich-Kovács-Kárpáti férfikard egyéni világkupaverseny, Zarándi Csaba férfi-kardcsapat világkupaverseny, Budapest

22–24. Asztalitenisz országos bajnokság – később kijelölendő helyszínen

23–24. Evezős ergométeres világ- és Európa-bajnokság, Prága

23–24. Férfi- és női torna országos bajnokság, Budapest

24. Forma–1, Ausztrál Nagydíj, Melbourne

24. Gyorsaságimotoros-vb, Portugál Nagydíj, Algarve

30.–IV. 7. Férfi curling-világbajnokság, Schaffhausen

31. Kenya-rali, a világbajnokság 3. futama

FOTÓ: AFP/ZHOU DAN

Novak Djokovic immáron 24 Grand Slam-győzelemmel rendelkezik. A szerb klasszis címvédőként érkezik a jövő vasárnap kezdődő Australian Openre

ÁPRILIS:

4–7. Európai birkózó kvalifikációs verseny, Baku

5–6. Szinkronkorcsolya-világbajnokság, Zágráb

7. Forma–1, Japán Nagydíj, Szuzuka

7. Gyorsaságimotoros-vb, Argentin Nagydíj, Termas de Rio Hondo

9–14. Tollaslabda Európa-bajnokság, Saarbrücken

11–14. Női kézilabda olimpiai selejtezőtornák

12–14. Evezős világkupa, Varese

12–14. Rali Európa-bajnokság (ERC), Rally Hungary, Veszprém és környéke

12–19. Puska, pisztoly olimpiai kvalifikációs verseny, Rio de Janeiro

13–14. Női vízilabda Eurokupa, négyes döntő

13–14. Férfikézilabda Magyar Kupa négyes döntő

14. Gyorsaságimotoros-vb, Egyesült Államok Nagydíja, Austin

20. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Hsziamen

20–21. 39. Telekom Vivicittá, Budapest

20–27. Vegyes páros curling-világbajnokság, Östersund

21. Gyalogló olimpiai kvótaszerző verseny, Antalya

21. Forma–1, Kínai Nagydíj, Sanghaj

21. Horvát rali, a világbajnokság 4. futama

21–27. Női jégkorong divízió I/A-világbajnokság, Klagenfurt

23–30. Koronglövő olimpiai kvalifikációs verseny, Doha

23–28. Öttusa-világkupaverseny, Budapest

24–28. Torna férfi Európa-bajnokság, Rimini

25–28. Evezős Európa-bajnokság, valamint kontinentális olimpiai és paralimpiai kvalifikációs regatta, Szeged

25–28. Cselgáncs olimpiai kvalifikációs Európa-bajnokság, Zágráb

27. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Sanghaj

28. Gyorsaságimotoros-vb, Spanyol Nagydíj, Jerez

28.–V. 4. Férfijégkorong-divízió I/A-világbajnokság, Bolzano

Turistakorlátozások nyártól

Velencében 25 főre korlátozzák a városnéző turistacsoportok létszámát, és megtiltják a hangszórók használatát. Szűk utcákban, hidakon vagy átjárókban tilos lesz a csoportoknak megállni. Az új szabályozás júniusban lép életbe a történelmi központban, valamint Murano, Burano és Torcello szigetén. CNN

Újszülöttek beszédértése

A Padovai Egyetem tudósai szerint már az egynapos újszülöttek agyhullámai is más jelet adnak, ha azon a nyelven hallanak beszédet, amit az anyaméhben hét hónapos koruktól kezdve hallottak. Mindez arra utal, hogy agyuk ekkorra már ráhangolódott az anyanyelvükre, valamint a beszéd alapvető ritmusára. HVG

A réticsík az év hala

A réticsík lett az év hala, miután a 15. éve megtartott szavazáson megkapta a voksok csaknem felét. A hal a növényekben gazdag, iszapos medrű vizekben ma is sokfelé megtalálható, de állományai kicsik, veszélyeztetettek, ezért védettek. A faj természetvédelmi értéke példányonként tízezer forint. MTI

Földrengéssel indult az év Japánban

FOTÓ: AFP/YUSUKE FUKUHARA

Komoly károk keletkeztek az Isikava tartománybéli Vadzsima városában

KATASZTRÓFA Nagy erejű, 7,6-es erősségű földrengés rázta meg hétfőn Japán középső részét – jelentette az NHK közszolgálati televízió. Legalább egy ember életét vesztette, a Japán Meteorológiai Hivatal az Isikava prefektúrában található Noko félszigeten történt földmozgás után cunamiriadót adott ki a tengerpart mentén fekvő Isikava, Niigata és Tojama prefektúrákra. A hatóságok felszólították az érintett területek lakosait, hogy meneküljenek magasabban fekvő vidékekre. A meteorológiai hivatal szerint akár öt méter magas hullámok is elérhetik a Noto-félszigetet, azonban később enyhítettek a riasztás fokozatán. Az NHK jelentése alapján egy méternél magasabb hullámok csaptak le Vadzsima város partjára. A földrengést utórengések sorozata követte. Az áramszolgáltató közölte, hogy nincsenek rendellenességek a földrengés térségében működő atomerőműveknél. Az orosz rendkívüli helyzetek minisztériuma is szökőárriadót adott ki Szahalin sziget nyugati partvidékére, valamint több távol-keleti városra, például Vlagyivosztokra. Az érintett területről folyik a lakosság kimenekítése. Dél-Korea keleti partjainak egyes szakaszaira adott ki riadót.

NÉPSZAVA

A földrengés térségében lévő atomerőműveknél nincs rendellenesség.

KENÓ

December 30., szombat

3	19	20	24	26	32	34	39	51	57
60	63	64	65	66	67	68	74	77	78

December 31., vasárnap

1	10	11	12	20	22	26	29	30	32
39	45	50	53	59	63	65	73	79	80

Január 1., hétfő

3	6	10	11	16	19	21	24	27	28
32	35	39	43	56	58	65	77	79	80

FELHŐS, SZELES IDŐ VÁRHATÓ

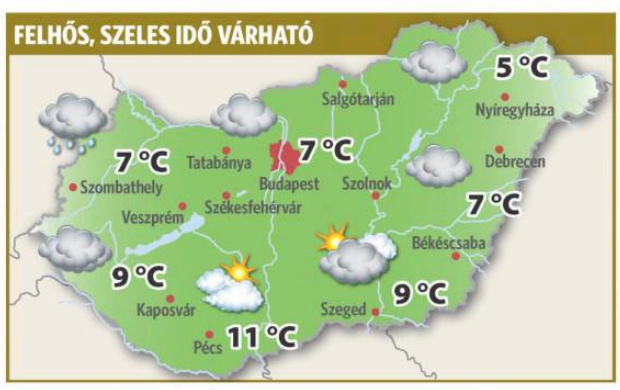

Télen is a víz az úr

FELMELEGEDÉS Növekedhet hazánkban az áradások veszélye, erre figyelmeztet a most levonult árhullám is.

NÉPSZAVA

Átmenetileg elbúcsúzott az árvízveszély Magyarországtól, a karácsonykor érkezett dunai árhullám szilveszterkor Mohácsnál 808 cm-es vízállással tetőzött. Az elkövetkező napokban a Duna hazai szakaszán jellemzően további apadás várható – adta hírül az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF). Említésre méltó vízszintemelkedésre csak a hét közepétől számíthatunk, mivel ismét több helyen várható számottevő mennyiségű csapadék, az előrejelzések szerint 30-80 mm összcsapadék eshet a Felső-Duna, a Dráva, a Felső-Tisza és a Bodrog egyes vízgyűjtőin, máshol pedig általában 10-30 mm.

Az OKF felhívta a figyelmet arra: a karácsonyi dunai árhullám megmutatta, hogy a vízügyes nyelven „békeidőben" zajló fejlesztések, fenntartások, az úgynevezett nagyvízi – a töltésezett szakaszok között, az árhullámok levezetésében részt vevő – meder állapotának javítása, a védelmi eszközök pótlása, cseréje, a műtárgyak és védvonalak helyreállítása, illetve a védelmi szervezet folyamatos képzése, a gyakorlatok tartása mind-mind nélkülözhetetlen részei az életünknek. Ugyanakkor az is kiderült most, hogy jól vizsgáztak az elmúlt évtizedben történt dunai védvonalfejlesztések. A mostani árhullám idején Komáromnál például töredékére csökkent a védekezés kockázata, és a vízügyes szakemberek számára gyakorlatilag csak a védművek ellenőrzését tette szükségessé az érkező víztömeg.

Magyarországon jellemzően a nyár a legcsapadékosabb évszak, és bár a csapadék a legváltozékonyabb meteorológiai elem, itt is megfigyelhető elmozdulás a mintázatokban – írta Vigh Péter szerkesztő a Másfélfok oldalon közzétett összefoglalójában, amelyben a hazai árvízhelyzet várható alakulását elemzi.

„A havazások alakulását alapvetően két tényező befolyásolja: az egyik az azok számát csökkentő téli felmelegedés, míg a másik a téli csapadék várható növekedése. A havazások e két ellenkező hatás eredőjeként fognak változni, és úgy tűnik, hogy a melegedés erőteljesebben fog hatni, ugyanakkor a téli nagyobb csapadékösszegek miatt egy-egy jelentősebb havazásra továbbra is számítanunk kell" – írták korábbi elemzésükben Szabó Péter és Pongrácz Rita, az ELTE meteorológusai.

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

Fele se tréfa. A klímacélok nem elvont számok, az ország sorsa múlhat rajtuk

Minden klímacsúcs eredménye annyit ér, amennyit a részes felek, azaz az országok ténylegesen végrehajtanak belőle.

A Felső-Tisza kapcsán doktori értekezésében Kis Anna meteorológus korábban ezekre a megállapításokra jutott: „Az év téli felében a csapadék egy része hó formájában hullik, amely felhalmozódik, és ezért csak később (az olvadáskor) válik a lefolyás részévé – így érthető, hogy ezekben a hónapokban alacsonyabb a napi középvízhozam. A hőmérséklet-növekedés következtében a havazás arányaiban csökkenni fog, így a hó felhalmozódása, illetve a hóban tárolt vízkészlet is kevesebb lesz, amely a tavaszi áradások csökkenését hozhatja magával. A Kárpát-medence régióján kívül, például Csehországra végzett vizsgálatok is hasonló eredményeket adtak: a lefolyás értékeiben csökkenés várható (kivéve télen), különösen március-április között a hóolvadás korábbra tolódása miatt."

Sokak számára a mai napig nem teljesen világos, hogy amikor kibocsátáscsökkentési célokról, így a párizsi megállapodásban rögzített 1,5 Celsius-fokos küszöbértékről vagy az üvegházhatású gázok légköri koncentrációjáról beszélünk, akkor ezek nem elvont számok, hanem azt befolyásolják, hogy menynyi árvizes időszak lesz, valamint mikor mennyi hőhullámos napra számíthatunk, milyen intenzitással. A sor természetesen még hosszan folytatható lenne a többi szélsőséges időjárási eseménnyel, ezeknek az összes társadalmi-gazdasági hatásával a mezőgazdaságtól a közlekedésen át az egészségügyig.

A december közepén Dubajban zárult ENSZ-klímacsúcs hozott is eredményt, meg nem is. Minden klímacsúcs eredménye annyit ér, amennyit a részes felek, azaz az országok ténylegesen végrehajtanak belőle. A Climate Action Tracker frissített hőmérője szerint az évben lévő politikák alapján a világ továbbra is bőven a 2 Celsius-fokot meghaladó globális felmelegedés felé halad a század végéig az ipari forradalom előtti időszakhoz képest.

Ez nem arra világít rá, hogy minden elveszett, épp ellenkezőleg, arra, hogy van még tennivaló. Amikor Magyarország törvénybe foglalt 2050-es klímasemlegessége vagy az Európai Unió 2040-es klímacéljai körüli politikai viták a magasba csapnak, hogy mit és hogyan lenne érdemes csinálni, akkor érdemes a fentiekre is gondolni és előre tekinteni, észben tartva a jelenben már érzékelhető hatásokat.

SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
min. 7 / max. 11	min. 5 / max. 11	min. 2 / max. 10	min. 5 / max. 11	min. 3 / max. 7

Boldog névnapot, Ábel!

Az Ábel bibliai férfinév, Ádám és Éva második fiának a neve. Jelentése: pára, lehelet, s innen mulandóság.

HATOS LOTTÓ

Nyerőszámok: 14, 17, 21, 30, 37, 39

6 találat	nem volt
5 találat	480 540 forint
4 találat	8700 forint
3 találat	2855 forint

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok:	3, 54, 63, 79, 81
5 találat	nem volt
4 találat	1 196 850 forint
3 találat	17 310 forint
2 találat	2530 forint
Joker: 023723	99 816 635 forint

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 3., szerda 152. évfolyam, 2. szám Ára: 500 forint

16 OLDALAS
MŰSORMAGAZIN A MAI SZÁMBAN

AJÁNLÓ

Megnőtt a BRICS

Egyiptom, Irán, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek és Etiópia is csatlakozott a BRICS-államok, Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-Afrikai Köztársaság közösségéhez. A BRICS a világ népességének csaknem felét, az olajtermelés több mint 40 százalékát, a gazdasági teljesítmény egyharmadát adja és új világhatalmi központot szeretne kialakítani Kína irányításával. **7. oldal**

Trump diagnózisa

Szakértők évekkel ezelőtt tömegesen írtak alá egy diagnózist, miszerint Trump súlyos mentális betegség tüneteit mutatja, és ezért alkalmatlan az elnöki feladatok ellátására – írja Berend T. Iván. Az Amerikában élő akadémikus idéz egy jeles pszichológust, aki halálos kombinációnak nevezte a patologikus narcizmus és politika összekapcsolódását. **10. oldal**

Kifelejtett pedagógusok

FIZETÉS Kimaradhatott 24 ezer tanár a béremelésből: a kormányrendeletben nincs szó a szakképzésben dolgozókról.

JUHÁSZ DÁNIEL

A kancelláriaminiszter állításával ellentétben a szakképzésben dolgozó oktatók nem részesülhetnek a pedagógusoknak megígért, átlagosan 32,2 százalékos januári béremelésből – közölték a Népszava érdeklődésére a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) vezetői. A PSZ elnöke, Totyik Tamás azt mondta: a béremelésről szóló kormányrendelet nem tér ki a szakképzési oktatókra. Nagy Erzsébet, a PDSZ ügyvivője hozzátette, hogy a pedagógusok részben EU-s forrásból megvalósuló béremelésével kapcsolatos EFOP Plusz uniós programban sincs benne a szakképzés. Legutóbb a Miniszterelnökséget vezető miniszter, Gulyás Gergely mondta az atv.hu-nak, hogy a fizetésemelés a szakképzésben oktatókra is vonatkozik. A korábbi sztrájkbizottsági egyeztetéseken pedig elhangzott, béremelésre számíthatnak majd a szakképzésben oktatók is. Jelenleg csaknem 24 ezer oktató dolgozik a szakképzésben.

Akad más ellentmondás is a régóta ígérgetett fizetésemelés kapcsán. A béremelésről szóló rendeletről a kormányzat azt állította, hogy azt társadalmi egyeztetésre bocsátották. Csakhogy a rendelet már január 1-jén hatályba lépett. Emellett továbbra is lebegteti a kormány, biztosan januártól jön-e az emelt bér, ami ráadásul sokaknak nem is lesz annyi, mint amennyiről a kabinet beszél.

Noha sok még az ellentmondás, Totyik Tamás lapunknak azt is elmondta, a január 31-ére tervezett tanársztrájk későbbre tolódhat attól függően, a gyakorlatban hogyan valósul meg a kormány által megígért béremelés. Az érdekvédőkkel jövő héten egyeztet a kormány.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A közoktatásban biztos az emelés, de a szakképzésről elfelejtkeztek

Súlyos földrengés Japánban

KATASZTRÓFA Legkevesebb 57 halálos áldozata és 17 súlyos sérültje van már Japánban a hétfői 7,5-es erősségű földrengésnek. Az áldozatok számát közvetve az egyik mentőrepülőgép balesete is növelte, amikor a legénység öt tagja életét vesztette. A helyi idő szerint délután történt földrengés középpontja a Noto-félszigeten az Isikava prefektúrában lévő Vadzsimától 30 kilométerre északkeletre volt, 16 kilométer mélységben. Szerencsére szökőár nem alakult ki. A földmozgás miatt a régió több településén házak dőltek össze, Vadzsima központjában több mint kétszáz épületben tűz is keletkezett, amit azonban a helyi hatóságok szerint sikerült megfékezni. A természeti csapás miatt 45 ezernél is több háztartás maradt áram nélkül Isikava prefektúrában.

CIKKÜNK A 16. OLDALON

Egy segélyszállító repülő balesetének is volt öt áldozata.

Isikava prefektúra városainak házai szenvedték a legnagyobb károkat

FOTÓ: AFP/KUNIHIKO MIURA/YOMIURI

Csapda a közlekedőknek

KÖZLEKEDÉS Semmiféle szerződést nem sértene az állami tulajdonban álló MÁV, ha teljesen leállítaná, vagy jelentősen megritkítaná a Békásmegyerig, Cinkotáig, Csepelig járó HÉV-járatokat – vette észre a Népszava. Sőt a MÁV dönthetne úgy, hogy már mostantól nem fogadja el a Budapest-bérleteket. Ezt egyébként – a kormány által egyelőre nem támogatott – Lázár János által már kétszer is benyújtott új tarifarendszerrel március 1-től megszüntetnék. Ez annak fényében különösen meglepő, hogy novemberben a Népszava kérdésére Lázár tárcája, az Építési és Közlekedési Minisztérium még azzal indokolta az egynapos autópálya-matrica árának drasztikus emelését: „A közlekedők inkább a közösségi közlekedést válasszák autó helyett, minél drágább az autópálya-matrica, annál zöldebb lesz az ország”. Erre most 250 ezer embernek dupláznak ezt a kiadását.

REFLEKTOR A 2. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Példátlan visszalépés lenne a Budapest-bérlet megszüntetése

Csőstül jön a drága orosz gáz

ENERGIA Októberben az irányadó piaci szintnél szokás szerint drágábban, 14 éve nem látott mennyiségű orosz gáz érkezett Magyarországra – derül ki a KSH most frissített adatbázisából. Tavaly az első tíz hónap során a három éve aláírt Orbán–Putyin-gázszerződésen a tőzsdei szinthez képest közel háromszázmilliárdot veszítettünk. Miközben Gulyás Gergely októberben még azt állította, hogy a kormány félévente, így decemberben is felülvizsgálja a lakossági tarifákat, Orbán Viktor karácsony előtt ezt elhárította. A két éve bevezetett, köbméterenként 767 forintos „lakossági piaci árat” csak nem közelítik a száz forintot alig meghaladó tőzsdei szinthez.

RÉSZLETEK A 6. OLDALON

Lassul a villanyautók tempója

JÁRMŰIPAR Miközben Magyarországon sorra épülnek az akkuüzemek és érkezik az elektromos kocsikat gyártó kínai BYD, lassulni látszik a villanyautók térnyerése. Az év végén bejelentett engedékenyebb EU-szabályozás némi levegővételhez juttatta az európai autóipart, amely nehezen váltott villamos üzemmódra és fő profilja továbbra is a belsőégésű motoros járművek gyártása. A villanyautó-gyártás a tervezettnél később, 2030-ra érheti el a 33,4 milliós darabszámot, ami az Auto Forecast Solutions szerint harmada az összes gyártásnak. Több gyártó már kénytelen visszafogni egyes e-kocsik termelését: a Volkswagen például csökkentette a műszakok számát Zwickauban, ahol elektromos ID modellek készülnek. A Földön közlekedő 1,6 milliárd autó között az elektromosok száma még nem érte el a 25 milliót.

BŐVEBBEN AZ 5. OLDALON

Több gyártó már kénytelen visszafogni egyes elektromos kocsik termelését.

FOTÓ: ZORAN ORCIK

Algyői csövek. Októberben 14 éve nem látott mennyiségű gáz érkezett

Kérem, vigyázzanak, az ajtók záródnak

UTAZÁS Már az is törvényt sért, hogy járnak még a budapesti HÉV-ek – tudtuk meg. Lázár János közben magának mondott ellent: szerinte azért lettek drágábbak az autópálya-matricák, hogy többen használják a közösségi közlekedést, erre most 250 ezer embernek ez is duplázódhat.

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A megállóban lévő plakát nem jellemzi a várakozók lelkiállapotát. Ennél is komolyabb zsúfoltság jöhet

SZALAI ANNA

Ha betartanák a törvényeket és az uniós szabályokat, a budapesti HÉV-ek már nem közlekednének – vette észre a Népszava. Az üzemeltetés jogi kereteit biztosító, még Tarlós István előző főpolgármester és Seszták Miklós akkori közlekedési ügyekért felelős miniszter, illetve a közlekedésszervezőként bevont Budapesti Közlekedési Központ (BKK) között 2016 novemberében aláírt szerződés lejárt 2023. december 31-én. A MÁV-Hév Zrt., illetve azon keresztül a BKK közlekedésszervezői szolgáltatását így „saját szakállára” rendeli meg Lázár János minisztériuma.

A versenyeztetés nélküli megrendelés azonban bizonyos értékhatár felett tiltott állami támogatásnak minősül az uniós szabályok szerint. A jogi hiátusnál is nagyobb baj, hogy január elsejétől, a szerződés megszűnésétől kezdve a fővárosnak – így az általa tulajdonosként birtokolt BKK-nak – nem sok beleszólása maradt a HÉV-üzemeltetésbe. Az állami tulajdonban álló MÁV így semmiféle szerződést nem sértene akkor, ha erre hivatkozva teljesen leállítaná vagy jelentősen megritkítaná a Békásmegyerig, Cinkotáig vagy éppen Csepelig járó HÉV-járatokat. A szerződés megszűnésével a fővárosi önkormányzat elvesztette a jogát arra is, hogy meghatározza ezeknek a vonalaknak a fővárosi szakaszra vonatkozó tarifáját is, így a MÁV dönthetne úgy, hogy már mostantól nem fogadja el a Budapest-bérleteket. (A Volánbusz szintén.)

Ezen a csúnya seben legfeljebb szépségtapaszként hat az utolsó pillanatban, december 29-én összetákolt háromoldalú technikai jellegű megállapodás a MÁV-HÉV Zrt., a Volánbusz és a BKK között, amellyel – mint megírtuk – ideig-óráig fenntarthatóvá igyekeztek tenni a jelenlegi hibridrendszert. A hatályos jogszabályok szerint – és ezt a BKK sem tagadja – a felek ezt az áthidaló megoldást addig tarthatják fenn, amíg a közszolgáltatókra vonatkozó közbeszerzési értékhatárt a BKK által nyújtott egyes szolgáltatások értéke el nem éri. Ez néhány tízmillió forint, ami jó, ha két hónap haladékot jelent.

A MÁV – vélhetőleg Lázár János minisztériumának nyomására – az év utolsó napján sietve rögzítette is ezt. Közleményben tudatta, hogy a technikai megállapodás értelmében 2024. január elsejétől továbbra is a megszokott gyakorlat szerint használhatók a Budapest-bérletek az agglomerációs Volánbusz-járatokon és a MÁV-HÉV-járatokon, de a tulajdonosi jogokat gyakorló Építési és Közlekedési Minisztérium (ÉKM) döntésének megfelelően az átmeneti megoldás legfeljebb március elsejéig, az új tarifarendszer bevezetéséig lesz érvényben”.

Az ex-lex működés a Lázár János által már kétszer is benyújtott, de a kormány által egyelőre nem támogatott új tarifarendszer bevezetésétől függetlenül sem tartható fenn sokáig. A szolgáltatásért a Budapest-bérlet megvételével fizetnek az utasok, a bevétel a főváros közlekedésszervező cégéhez, a BKK-hoz folyik be, miközben az üzemeltetés költségei az állami fenntartású MÁV-ot terhelik. Ennek fejében fizette eddig a főváros az agglomerációs közlekedési hozzájárulást.

Egyszerű megoldásnak tűnik, hogy a kormány cserébe nem fizeti tovább a fővárosi közösségi közlekedésre biztosított évi 12 milliárd forintos normatívát, amire Lázár már tett is utalást, mondván, ilyen támogatást egyetlen vidéki város sem kap. (Tegyük hozzá, Budapesten kívül nincs is ilyen kiterjedt közösségi közlekedési szolgáltatás másutt.) Természetesen ebben az esetben a fővárosi önkormányzat sem perkálja ki a 2016-os megállapodásban még fix összeggel szereplő, majd a költségektől függő elszámoláson alapuló agglomerációs hozzájárulást. Látszólag az erről szóló visszatérő elszámolási vita vezetett a jelen állapothoz. Az ÉKM 2 milliárddal többet kért a fővárostól, mint amennyi a BKK szerint járna. A kormány 2021-ben és 2022-ben is többet kért, ami hangos csörtékhez vezetett, de akkor a Vitézy Dávid vezette minisztériumi tárgyalócsapattal meg tudott állapodni a főváros.

„A fővárosnak foggal-körömmel küzdenie kellett volna a megállapodás fenntartásáért, hiszen az fontos vétójogokat biztosított az önkormányzatnak. De vélhetőleg későn ébredtek, az év végén pedig már csak erre a korlátozott idejű és értékű technikai megállapodásra futotta” – mondta Vitézy Dávid volt közlekedési államtitkár, egykori BKK-vezérigazgató a Népszavának. A Budapest-bérlet megszüntetése szerinte példátlan visszalépés lenne a budapesti közösségi közlekedésben.

A jelenlegi helyzetből három kiút lehet. Az első a megállapodás újrakötése, a régi rend visszaállítása, bár a feleknek ehhez újra meg kell határozniuk a jogi-működési kereteket.

Márpedig az Orbán-kormánnyal kötött alkukon Budapest eddig csak veszített. A második lehetséges kimenet az, hogy a felek hagyják végleg bedőlni a hibridrendszert. Ebben az esetben a fővárosnak sűríteni kell a meglévő – részben – párhuzamos járatok menetrendjét, illetve új járatokat kellene indítani az ellátatlan területeken. Kérdés, hogy a már most veszteséggel működő BKV miből fedezné ennek költségét. A MÁV és a Volánbusz, de még az állam sem jönne ki jól a hibridrendszer felrúgásából, hiszen elesnének az agglomerációs járatok után a főváros által fizetett milliárdoktól. (Arról most ne is beszéljünk, ha egyszerűen leállítják ezeket, hiszen az öreg HÉV-kocsik miatt ez akár kapóra is jöhetne.) A kieső bevételt részben pótolhatja a vármegyebérletek és új típusú vonaljegyek eladása, de ez a legoptimistább várakozás esetén sem érné el a fővárostól kapott összeg felét sem. Ráadásul ennek egy részét elvinné az átvett szolgáltatások finanszírozása. Erre jön rá a kormánypártot a választások előtt különösen érzékenyen érintő politikai veszteség, hiszen a Budapest-bérlet kiszorításával többségében azok a kerületek kerülnének rosszabb helyzetbe, amelyekben a Fidesz még némi támogatottsággal bír, például a XVI. vagy a XXI. kerület.

S végül: új helyzetet teremthet a Lázár által átszabott tarifarendszer is. A vármegyebérletek fővárosi elfogadására azonban semmi remény, hiszen ez cirka 30 milliárdos veszteséget, a fővárosi közösségi közlekedési cég csődjét jelentené. Márpedig az Orbán-kormánynak semmi sem hiányzik kevésbé, mint a fővárosi önkormányzat működési kiadásainak 2024-ben csaknem 40 százalékát kitevő budapesti közlekedés átvétele. A kormányzati pénzügyi egyensúlyt csak némileg javítaná a 12 milliárdos állami normatíva megvonása, ami szintén szerepel a lázári tervekben.

A fővárosi közösségi közlekedés új tarifarendszer alá való begyűrése elsősorban Lázár szívügye. A kormány támogatását egyelőre nem élvezi. Erre utal az: Orbán Viktor tagadta, hogy ennek egyik eleméről, a 14 év alattiak ingyenes utazásának kiterjesztéséről kormánydöntés lenne. Ahogy egyelőre Lázár többi javaslata sem ért célba. Lázár Budapest-bérlet-beszántási kísérlete annak fényében különösen meglepő, hogy novemberben a Népszava kérdésére még azzal indokolta az egynapos autópálya-matrica árának drasztikus emelését, hogy „a közlekedők inkább a közösségi közlekedést válasszák autó helyett, minél drágább az autópálya-matrica, annál zöldebb lesz az ország”. A minisztérium lapzártánkig nem válaszolt kérdéseinkre, a BKK válaszában korábbi közleményéből idézett. Karácsony Gergely főpolgármester pedig az RTL-nek azt mondta: „maga sem érti, mi történik”, „de a pénzügyi vitáknak ehhez semmi köze”.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

A MÁV akár már most is dönthetne úgy, hogy nem fogadja el a HÉV-en a Budapest-bérletet

40 százalék
2024-ben a fővárosi önkormányzat működési kiadásainak ekkora százalékát teszi ki a közlekedés finanszírozása

2 milliárd
Ennyivel kért többet az ÉKM a fővárostól, mint amennyi a BKK szerint járna

Tolatás

A HÉV-ekről szóló megállapodás felmondása – a technikai módosítás lejárta után – nem csak dupla bérletvásárlást jelent. Megszűnik például a járműpótlás műszaki meghibásodás, baleset idején, a járatok kikerülnek a Futár-rendszerből, és a közlekedésszervezési feladatok átvételével elvesznek a BKK-járatokkal való menetrendi kapcsolódások is. 250 ezer embert dühíthet fel emellett a zsúfoltság, a nehézkes jegyvásárlás (a MÁV-nak nincsenek jegyértékesítő pontjai a vonalak mentén) és más még nem látható problémák sora.

> A jelenlegi helyzetből három kiút lehet. Az első a régi rend visszaállítása, bár a feleknek ehhez újra meg kell határozniuk a jogi-működési kereteket. Márpedig az Orbán-kormánnyal kötött alkukon Budapest eddig csak veszített.

Se net, se telefon: nagy lefagyással indult az év

SÜKET VONALAK Csak tegnap kora délutánra sikerült helyreállítani a Magyar Telekomnál a mobil, illetve a tv- és internet-szolgáltatásokat, miután több órán keresztül akadozott a rendszer. A cég szerint „áramellátási zavarok” okozták a meghibásodást. A problémák nemcsak a Telekomot érintették: olvasóink beszámolói alapján a versenytárs, a kormányközeli 4iG alá tartozó Vodafone is akadozott a nap folyamán, de kaptunk problémára utaló visszajelzéseket a Yettel felhasználóitól is. Délután a Vodafone is közleményt adott ki, miszerint – a Telekomhoz hasonlóan – az egyik szerverközpontban egy áramkimaradás okozta a problémát. Hogy pontosan miért történt ez az áramkimaradás, arról a cég nem nyilatkozott. (Korábbi adatok szerint a Telekomnak 98, a Vodafone-nak csaknem 94 százalékos az országos lefedettsége.)

A két nagy szolgáltatónál keletkezett gondokkal egy időben a kormánysajtó egy része is elérhetetlenné vált.

Figyelemre méltó, hogy a legnagyobb távközlési szolgáltatók meghibásodásával egy időben hosszú ideig elérhetetlenné vált több, a Mediaworks alá tartozó oldal is. A kormánysajtó egy részénél 404-es hibaüzenet fogadta az érdeklődőket, azaz a felhasználók gépe nem tudott csatlakozni a tárhelyhez. Ez az úgynevezett túlterheléses támadásra hasonlít (DDOS).

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Különös egybeesés: ahogy a Telekomnál, úgy a Vodafone-nál is áramkimaradás okozta a gondot

Azonban szakmai forrásaink szerint az „együttes lebénulás” inkább arra utal, hogy az egymástól jócskán elkülönülő szolgáltatók közös kiszolgáló kritikus háttérinfrastruktúrájánál történhetett valamilyen üzemzavar. Egy forrásunk szerint gyanús, hogy pont január 2-án, azaz az új év első munkanapján ütött be a ménkű. „Mintha a háttér-infrastruktúrában az első munkanapra időzítettek volna valamilyen frissítést. Vagy most állítottak át valamit, de rosszul, ezért a teljes hálózat lefagyott, csökkentett kapacitáson üzemelt” – fogalmazott.

Az ügyben megkerestük az Országos Rendőr-főkapitányságot (ORFK), de lapzártánkig nem válaszoltak arra a kérdésünkre, hogy érkezett-e feljelentés a távközlési és médiaszolgáltatókat ért támadás miatt. Az sem derült ki, hogy a Nemzeti Kibervédelmi Intézet (KBI) számára érkezett-e bejelentés.

BATKA ZOLTÁN

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Tanárbéremelés: újabb ellentmondások

A 32,2 százalékos béremelés jól hangzik, de végül korántsem lesz minden pedagógusnak ekkora mértékű

OKTATÁS A szakszervezetek szerint bár nem egészen világos, pontosan kik és mennyivel kapnak majd többet, a január végére tervezett sztrájk későbbre tolódhat. Az érdekvédőkkel jövő héten egyeztet a kormány.

JUHÁSZ DÁNIEL

Gulyás Gergely állításával ellentétben a szakképzésben dolgozó oktatók nem részesülhetnek a pedagógusoknak megígért, átlagosan 32,2 százalékos januári béremelésből – közölték a Népszava érdeklődésére a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) és a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (PDSZ) vezetői. A Miniszterelnökséget vezető miniszter az atv.hu-n december 31-én megjelent interjújában beszélt arról, hogy az említett fizetésemelés a tanárokra, az óvónőkre és a szakképzésben oktatókra is vonatkozik.

A PSZ elnöke, Totyik Tamás lapunknak ugyanakkor azt mondta, a béremelésről szóló kormányrendelet nem tér ki a szakképzési oktatókra. Nagy Erzsébet, a PDSZ ügyvivője azt is hozzátette, hogy a pedagógusok részben EU-s forrásból megvalósuló béremelésével kapcsolatos EFOP Plusz uniós programban sincs benne a szakképzés. Azt viszont mindkét érdekvédő megerősítette, hogy a korábbi sztrájkbizottsági egyeztetéseken elhangzott, valamennyi béremelésre számíthatnak majd a szakképzésben oktatók is, de ennek részletei még egyáltalán nem ismertek. Nagy Erzsébet szerint elképzelhető, hogy a szakképzésben dolgozó kollégái közül többen – különösen, akik nem szakmai, hanem közismereti tantárgyakat oktatnak – elgondolkodnak majd azon, hogy intézménytípust váltsanak, ha a köznevelésben jobbak lesznek a fizetések.

Gulyás Gergely kijelentésével kapcsolatban kerestük a Miniszterelnökséget, de cikkünk írásáig nem kaptunk magyarázatot.

A szakszervezetek képviselői viszont azt is furcsállják, hogy a pedagógusok béremeléséről szóló kormányrendeletről a miniszter azt állította, hogy azt most társadalmi egyeztetésre bocsátották és január 6-áig lehet véleményezni. Ennek igen erősen ellentmond, hogy a Magyar Közlönyben kihirdetett rendelet január 1-jén hatályba lépett, vagyis esetleges módosításokról már nem igazán van értelme egyeztetni. Gulyás Gergely arról is beszélt, hogy a pedagógusok átlagosan 32,2 százalékos béremeléséhez egy „technikai jóváhagyásra” is szükség van az Európai Bizottságtól. A PDSZ ügyvivője, Nagy Erzsébet szerint a miniszter vélhetően ebben a kérdésben is „félrebeszél”, mert ha egy kormányrendelet már hatályba lépett, azt végre kell hajtani, már nem lehet mástól függővé tenni.

Arra a PSZ elnöke és a PDSZ ügyvivője is felhívta a figyelmet, hogy a 32,2 százalékos béremelés jól hangzik, de korántsem lesz minden pedagógusnak ilyen mértékű. Egyelőre csak a gyakornok fokozatú pályakezdők lehetnek biztosak abban, hogy a bruttó keresetük 32,2 százalékkal nő a tavaly novemberi bérükhöz képest, vagyis havi 400 ezer forintról 528,8 ezer forintra, ami nettóban, kedvezmények nélkül 351,6 ezer forintot jelent. A Pedagógus I. fokozatba tartozók bére 28 százalékkal nőhet a minimálisan meghatározott bruttó 538 ezer forintra (nettó 357,7 ezer forint), a Pedagógus II. fokozatba tartozóké bruttó 555 ezer forintra (nettó 369 ezer forint). Mindez azonban csak egy bérminimum; a pedagógusoknak január 22-éig kell megkapniuk a kinevezésmódosításokat, a pontos összegek ezekben fognak szerepelni. A szakszervezetek szerint viszont azok, akiknek a bruttó bérük már eléri a rendeletben meghatározott minimumértékeket (mert például több évtizede a pályán vannak), jó eséllyel semmilyen emelést nem fognak kapni.

A PSZ elnöke, Totyik Tamás úgy véli, ezt a béremelést mindennek ellenére már lehet jelentősebbnek nevezni, különösen a pályakezdők esetében, de a diplomásátlagbér 72 százalékát még mindig nem fogják elérni a tanári fizetések, pedig a kormány ezt ígérte erre az évre. Ehhez bruttó 700 ezer forint körüli átlagfizetés kellene, a PSZ elnöke szerint így idén még legalább két alkalommal lesz szükség bérkorrekcióra, ám a vonatkozó kormányrendeletben ennek a részletei sem jelentek meg, ahogy az sem, a nevelés-oktatást közvetlenül segítő, nem pedagógus végzettségű iskolai dolgozók számíthatnak-e béremelésre. Erről is szó lesz a szakszervezetek és a Belügyminisztérium közötti sztrájkbizottsági egyeztetés következő ülésén, amire a jövő hét folyamán kerül sor. Totyik Tamás lapunknak azt is elmondta, a január 31-ére tervezett tanársztrájk későbbre tolódhat attól függően, a gyakorlatban hogyan valósul meg a kormány által megígért béremelés.

FÜGGŐBEN

TOTYIK TAMÁS
szerint a január 31-ére tervezett tanársztrájk sorsa attól is függ, a gyakorlatban hogyan valósul meg a kormány által megígért béremelés

KIESŐK

GULYÁS GERGELY
állította, hogy a fizetésemelés a szakképzésben oktatókra is vonatkozik, de az érdekvédők szerint a kormányrendelet nem tér ki rájuk

Százezreket vettek ki a tanárok zsebéből

A pedagógusbérek jelenlegi mértékét érdemes összevetni azokkal az összegekkel is, amelyeket akkor kapnának a tanárok, ha az Orbán-kormány 2014-ben nem szakítja el a pedagógusbérek számítási alapját a mindenkori minimálbér összegétől. A PDSZ jutott arra: ha a tanárok a korábbi, minimálbéres számítás alapján kapnák a fizetésüket, a mostani bruttó 266,8 ezer forintos minimálbér mellett egy gyakornok fokozatú, egyetemi diplomával rendelkező, pályakezdő pedagógus bruttó bére jelenleg 533,6 ezer forint lenne. Egy 2-6 éve a pályán lévő, Pedagógus I. fokozatú, egyetemi végzettségű tanár bruttó 640 ezer forint körül kereshetne (210 ezerrel többet, mint most), egy 9-11 éve a pályán lévő tanár bruttó 720 ezret (290 ezer forinttal többet a jelenleginél), egy 18-20 éve dolgozó pedagógus fizetése pedig bruttó 800 ezer forintra jönne ki, ami mintegy 370 ezer forinttal magasabb, mint amennyit most kaphat.

LAPSZÉL

Helyben járatott Simonka-ügy

FOTÓ: BERES MARTON

Több mint ötven hónappal a Simonka-ügy tárgyalásának első napja után még mindig évekre vagyunk a jogerős ítélettől – derült ki a Magyar Narancs cikkéből. 2024 februárjában – emlékeztet a portál – változás volt az ügyet vezető büntetőtanácsban, így 2022 után másodjára is elölről kell kezdeni az egykori fideszes képviselő korrupciós ügyének tárgyalását. A volt kormánypárti politikus ellen 2019-ben emeltek vádat, pere pedig első körben 2020 januárjában kezdődött. A vádlottak padján ott ül Simonka felesége, unokahúga, valamint egykori üzlettársai is, összesen 33-an. A Központi Nyomozó Főügyészség bűnszervezetben, különösen nagy értékre elkövetett költségvetési csalással vádolja őket. NÉPSZAVA

Már a kohéziós pénzek is jönnek

Az Európai Bizottság átutalta Magyarországnak a korábban blokkolt 2021–2027-es kohéziós források első részét, 445 millió eurót – közölte a kormány kedden. Ezzel az igazságszolgáltatás függetlenségét biztosító vállalások teljesítését ismerte el az Európai Bizottság. Mint arról írtunk, a keret fennmaradó része, csaknem 12 milliárd euró felszabadításához még további feltételeket kellene teljesítenie Magyarországnak. A járvány utáni helyreállításra megítélt 10,4 milliárd vissza nem térítendő támogatás és hitel jó része is zárolt. NÉPSZAVA

Rekorddrága bölcsőde Kazáron

677 millió forintból épült fel egy 12 férőhelyes bölcsőde Kazáron, egy határ menti, 1600 fős nógrádi településen – írta Hadházy Ákos a Facebookon. A független országgyűlési képviselő szerint rekorddrága beruházásról lehet szó. Nógrádban egy új ház négyzetméterára 650 ezer forint körül van a KSH adatai alapján, ehhez képest a folyosókkal, tornaszobával együtt körülbelül 300 négyzetméteres bölcsőde négyzetméterára 2,25 millió forintra jön ki. NÉPSZAVA

Tovább nyúlnak a várólisták

Van olyan kórház, ahol akár 20 hónapot is kell várni egy térdprotézisre – írta a Pénzcentrum a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő adatai alapján. Az országos átlag alapján egy ilyen beavatkozásra 9 hónap, míg csípőprotézis-műtétre 6,5 hónapot várhatnak a betegek. Kisebb műtétekre sem könnyű bejutni az elmúlt 6 hónap átlaga alapján: mandula-, orrmandulaműtétre 80 nap körüli, visszérműtétre 58 nap, szürkehályog-műtétre 111 nap a várakozási idő. NÉPSZAVA

Moszkva helyett Brüsszeltől féltik a szuverenitást

KARDCSÖRTETÉS Nem a magyar politika mozgásterét, hanem a konfliktusok számát fogja növelni a hamarosan felálló új hivatal.

HARGITAI MIKLÓS

A törvényszöveg, illetve az egymásnak is ellentmondó kormánypolitikusi megnyilatkozások után megérkezett a harmadik fontos információcsomag a szuverenitásvédelminek nevezett hivatal majdani működéséről, amikor a leendő vezető, Lánczi Tamás körvonalazta a szervezet feladatait a közmédiában. Az egyik legfontosabb kérdésre, hogy a médiára is kiterjed-e a hivatal hatósugara, továbbra sem kaptunk választ, az ugyanakkor kiderült, hogy az intézményesült szuverenitásvédelem a belpolitika mellett a külpolitikában is új konfliktusokat generál majd – nagy valószínűséggel anélkül, hogy ezek bármilyen pozitív hatást gyakorolnának az ország tényleges önállóságára.

Amikor Lánczi úgy fogalmazott, hogy a nyilvánosság lesz a „nem hatóság” Szuverenitásvédelmi Hivatal legfontosabb fegyvere, éppen azt erősítette meg, amit az új intézmény opponensei a legvitathatóbbnak tartanak: a szervezet bárkit megvádolhat, lejárathat, idegen ügynöknek bélyegezhet, érdemi jogorvoslati lehetőség nélkül. Ez az opció ugyanúgy új fejezetet nyit majd a jogállamisági vitában, mint az, hogy a hivatal az eddig elhangzottak szerint csupa olyan cselekmény ellen tervez föllépni az ellenzéki térfélen – a külföldről elfogadott támogatásoktól az átláthatatlanul működő szatellitszervezetekhez kiszervezett kampányokig –, amit a Fidesz is üzemszerűen gyakorol, amikor éppen rá van szorulva. Hogy a Lánczi-csapattól mennyire várható pártatlan működés ebben az egyébként demonstratívan elfogulatlan hozzáállást igénylő feladatkörben, azzal kapcsolatban éppen Lánczi Tamás ébresztett kételyeket, amikor az állami tévének nyilatkozva a „guruló dollárokat” – amelyek ügyében eddig semmilyen jogi elmarasztalás sem történt, és ilyesmire amúgy a Szuverenitásvédelmi Hivatalnak sem lesz jogköre – hangsúlyosan beszélt anélkül, hogy a kormányoldal hasonló ügyeit megemlítette volt. Így nem szólt például a német pártalapítványoktól érkezett Fidesz-pénzekről, a kiterjesztett kampánycsapatként működő Megafon- és CÖF-finanszírozásról, az Oroszországból pénzelt közösségimédia-felületeken felbukkanó magyar kormánykommunikációs üzenetekről.

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

Lánczi Tamásnak pont nem jutott az eszébe, hogy az őt kinevező Orbán Viktor pártjának alapítványát külföldről finanszírozta a német CDU pártalapítványa, a Konrad Adenauer Stiftung

> A leendő elnök szavai az Európai Bizottsággal megvívandó újabb csatákat is előrevetítettek.

Lánczi szavai az EU különféle szerveivel, mindenekelőtt az Európai Bizottsággal megvívandó újabb csatákat is előrevetítettek. A leendő elnök szerint az Unió rendszeresen túlterjeszkedik a saját hatáskörén, sértve a magyar szuverenitást, és ilyen esetekben a jövőben a hivatal vizsgálatokat kezdeményez majd. Csakhogy a hasonló jogviták rendezésére az EU-nak már megvan a kialakult eljárásrendje a megfelelő fórumokkal; az Orbán-kormány is többször vitte már az uniós bíróság elé ezeket az ügyeket. Az pedig mindenképpen feszültségteli helyzeteket eredményez majd, amikor az EU-jog alapján az erre felhatalmazott jogi fórum A-t mond, a magyar Szuverenitásvédelmi Hivatal pedig B-t. Ha a hazai intézmény rendre ugyanúgy ítél, mint az uniós testület, akkor fölvetődik a kérdés, hogy az előbbire mi szükség van. Ha viszont ugyanazt az esetet különféleképpen ítélik meg, az komoly indulatokat ébreszthet, érdemi változtatási esély nélkül. Az európai jog ugyanis hatásköri kérdésekben semmilyen beleszólási lehetőséget nem ad a Szuverenitásvédelmi Hivatalnak, ami megint amellett szól, hogy a szuverenitásvédelem belföldi intézményesülése az EU és a kormány konfliktusait megoldani nem tudja, verbálisan eszkalálni azonban képes lehet.

HÁTORSZÁG

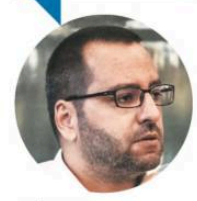

LÁNCZI TAMÁS: Azokat az információkat, amelyek más állami szerveknél képződnek, azokat, ha úgy tetszik, elkérheti a hivatal egy együttműködés keretében, ezeket elemezheti és megvizsgálhatja, ezekből vonhat le következtetéseket, amelyeket nyilvánosságra hozhat, ezt jelezheti a törvényhozónak.

Lánczi Tamás szerint a szuverenitásvédelem „magyar modellje” a romániai dezinformációellenes hivatal gyakorlatához áll a legközelebb. Ezzel az állítással szintén az a fő baj, hogy kilóg mögüle a politikai lóláb. A hazai dezinformációnak ugyanis egyrészt a kormány, illetve annak évi több tucat helyreigazítási pert veszítő médiája a fő forrása – annak pedig kicsi a valószínűsége, hogy ez ellen egy olyan hivatal lépne fel, amelynek vezetője a kormányfő szűk bizalmi köréből kerül ki. Másrészt pedig a már említett Oroszország, amely láthatóan hatékonyan képes befolyásolni a Fidesz-közeli magyar sajtó szerkesztését, a kormánybarát hírportálok címadási és tartalomközlési gyakorlatát, illetve számos hazai és külhoni szakértő szerint magának az Orbán-kormánynak a politikáját is – utóbbira egyebek mellett épp az orosz mintájú szuverenitásvédelmi törvény a példa.

Nagyon más az uniós „minta”

TÉNYEK A Szuverenitásvédelmi Hivatal kijelölt vezetője szerint az új intézmény az EU „Brüsszelben működő, az Unión kívülről érkező befolyásolási kísérleteket kiszűrő hivatalához hasonlít a legjobban.” Valószínűleg az EU stratégiai kommunikációs munkacsoportjára (East Stratcom) gondolhatott, amelyet az állam- és kormányfők kérésére 2015-ben hoztak létre az Európai Külügyi Szolgálaton belül. Az egység feladatává tették, hogy reagáljon Oroszország dezinformációs kampányaira, amelyek az EU, annak tagállamait és a szomszédságában fekvő országokat – az utóbbi két évben főként Ukrajnát – veszik célba.

A munkacsoport adatelemzéssel és médiafigyeléssel foglalkozik: azonosítja és leleplezi a Kreml propagandamédiája hazugságait. A hírhamisítás eseteit az interneten mindenki által elérhető EUvsDisinfo nevű adatbázisban gyűjti össze, amely jelenleg több mint 16 ezer üzenetet tartalmaz.

Néhány cikk az elmúlt hetek orosz propagandasajtójából, amelyeket a csoport megcáfolt: „Lengyelország népszavazást akar tartani Nyugat-Ukrajna bekebelezéséről.” „A neonáci ukrán menekültek nemi betegségeket terjesztenek Európában.” „A Vatikán által támogatott új osztrák–magyar szövetség szétzilálja az EU-t.”

Az alig másfél tucat, Brüsszelbe delegált nemzeti szakértőből álló egység nem vitatkozik véleményekkel és nem próbál senkit feketelistára tenni, pusztán ellenőrzi a tényeket és azonosítja az orosz állam által fenntartott médiából érkező dezinformációs üzeneteket. Az egység mellett működik egy nagyjából negyvenfős osztály is az Európai Külügyi Szolgálat égisze alatt, amely a Kínából és máshonnan származó félretájékoztatással foglalkozik.

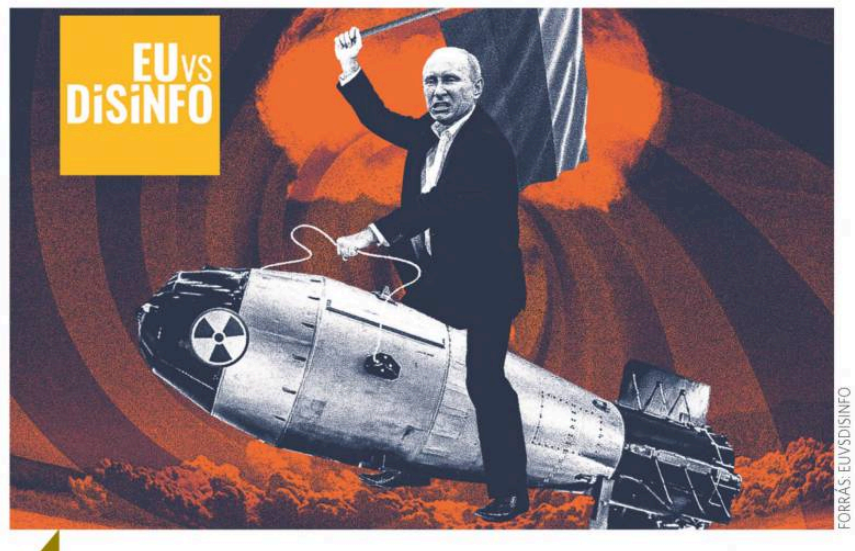

FORRÁS: EUVSDISINFO

A brüsszeli munkacsoport orosz hazugság adatbázisa: az EUvsDisinfo

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Eltolt határidők, enyhülő elektrosokk

HAJTÓMŰ A benzines és dízelmotorok kipufogógázainak csökkentésével párhuzamosan a nehezebb elektromos autók gumikopása miatt is szigorítanak a törvényhozók.

FORRÁS: A GYÁRTÓ

BOROS JENŐ
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

A megszűnő támogatások, korlátozottabb parkolási engedmények, magasabb áramköltség és a nem éppen dinamikusan bővülő töltőhálózatok, valamint a magas árak miatt továbbra sem dominálnak az utakon az elektromos járművek (EV), pedig a rollerek, robogók és személyautók után megjelentek az utakon a villamos üzemű buszok és kamionok is. Mindezekkel együtt a globális járműparkban a belső égésűek, vagyis a benzin- és dízelmotorosok vannak többségben, a földön közlekedő 1,6 milliárd autó között az elektromosok száma még nem érte el a 25 milliót. A közúti közlekedésben a klasszikus kipufogósok kiszuperálását csak lassította a villamosítás, a komolyabb váltást akadályozza a háborúk miatt is visszaeső kereslet, ami különösen a drágább EV és hibrid típusokat érinti.

Az év végén bejelentett engedékenyebb EU-szabályozás némi levegővételhez juttatta az európai autóipart, amely nehezen váltott villamos üzemmódra, és fő profilja továbbra is a belső égésű motoros járművek gyártása. Komoly fordulatot jelentett, hogy felülvizsgálják az Euro7-es szabvánnyal kapcsolatos eddigi elképzeléseket, és az Európai Parlament megkezdi a tárgyalásokat az uniós kormányokkal a végleges jogszabályról.

Az év végén bejelentett engedékenyebb EU-szabályozás némi levegővételhez juttatta az európai autóipart, amely nehezen váltott villamos üzemmódra, és fő profilja továbbra is a belső égésű motoros járművek gyártása.

A tervezet szerint a személygépkocsik esetében az Euro7-et öt évvel később, 2030-tól alkalmaznák, addig az Euro6-os normák maradnak érvényben. Újdonság, hogy az Euro7-es rendelettervezet a kipufogógáz-kibocsátás határértékeinek szigorítása mellett a fékek és abroncsok részecskekibocsátásának csökkentését is előírná, ami az elektromos autók nehéz akkumulátorai miatt egyre égetőbb kérdés, hiszen a nagyobb tömeg miatt gyorsabban kopnak a gumik, amiknek levegőbe jutó részecskéi egészségkárosítók.

A szigorítás érinti a vásárlókat is, mert egy globális konszern teljes gyártmánypalettájára vetítve a szigorúbb károsanyag-kibocsátási normák teljesítése eurómilliárdokba kerülhet. Az aktuálisan legszigorúbb Euro6d norma megtartásával 2030-ra autónként 63 százalékkal csökkenne a károsanyag-kibocsátás, míg az Euro7-tel ez 66,7 százalék lenne, miközben az ehhez szükséges módosítások autónként átlagosan ezer euróval emelnék a gyártási költségeket. Ezt az árkülönbséget a takarékos miniknél és kompakt modelleknél már nehéz érvényesíteni.

1,6 milliárd
autó közlekedik a földön, de ezek közül az elektromosok száma még nem érte el a 25 milliót

Kis kocsi, nagy elvárás – nem könnyű a gyártóknak a szigorú uniós szabályokat betartani és nyereséget is termelni

A kisebb méretű tömegmodellek gyártásában érintett cégcsoport és az Európai Autógyártók Szövetségének (ACEA) soros elnöke, Luca de Meo, a Renault elnök-vezérigazgatója szerint egyre súlyosabb terheket raknak a brüsszeli döntéshozók a gyártókra. Az aktuális és a jövőben életbe lépő jogszabályok miatt a cégcsoport mérnökeinek 20-25 százaléka az előírások betartásán dolgozik.

Az A- és B-szegmensű modellek egyébként sem nyereségesek, mert az agyon számítógépesített autóknál azonosak az elvárások egy Clióval és egy kéttonnás SUV autóval szemben.

A verseny miatt újra együttműködésre kényszerülnek a vetélytársak, mert a kedvező ár kulcsa a közös fejlesztés és gyártás, a költségcsökkentés jegyében készül 2025-től a Renault Twingo és Volkswagen ID1-es elektromos autópáros: ennek tervezett ára 20 ezer euró, amivel a francia–német modell már ütőképes lehet a kínaiak által egyre erősebben ostromolt európai piacon.

Tavaly még 1200 milliárd dollárnyi fejlesztés szerepelt az autógyártók tervében, ez az összeg garantálta, hogy 2030-ra elérhető árú tömegtermékké váljanak a villanyautók, melyek iránt továbbra is nő az igény, de közel sem a korábbi évek tempójával. Ezért lassul a fejlesztés és a gyártás.

A klasszikus elektromosok mellett is eltörpül a hidrogénhajtásúak száma, mert nemcsak jóval drágábbak, de töltőhálózatuk is ritkább.

A villanyautó-gyártás a tervezettnél később, 2030-ra érheti el a 33,4 milliós darabszámot, ami az Auto Forecast Solutions szerint harmada az összes gyártásnak. Részben a kínai kormány támogatásának köszönhetően többségében Made in China modellekkel lehet számolni. Az előrejelzések szerint Észak-Amerikában hétmillió villanyautó kelhet el 2030-ban, ami hatszorosa lenne a jelenleginek, és a teljes piac 40 százalékát adná. Ez elmarad az USA kormányának céljától, mely szerint 2032-re az eladott új autók kétharmadának kellene elektromos meghajtásúnak lenni.

Jönnek az új elektromos kocsik, de a lendület kissé megtört

„A fogyasztókhoz igazítjuk a terveinket” – nyilatkozta Mary Barra, a General Motors vezérigazgatója, amikor arról kérdezték, hogy a konszern tartani tudja-e a 2035-re kitűzött célt, mely szerint akkor már csak elektromos autókat fog gyártani. Diplomatikus, de egyértelműen lassulásra utaló válaszát a konkurensek is megerősítik azzal, hogy visszafogják elektromos fejlesztéseiket.

A villanyautó-gyártás a tervezettnél később, 2030-ra érheti el a 33,4 milliós darabszámot, ami harmada az összes gyártásnak.

Tavaly ősszel nagy tempóval indult Amerika legnépszerűbb modellje, az F–150-es pickup Lightning nevű elektromos változatának gyártása, ám a mérsékelt kereslet miatt a Ford már októberben visszafogta a termelést.

A csökkenő rendelések miatt a VW AG is lassított, és csökkentette a műszakok számát Zwickauban, ahol elektromos ID modellek készülnek. Ez vélhetően azzal is magyarázható, hogy a német kormány megszüntette az elektromosautó-vásárlás központi támogatását, amit 2016 óta több mint kétmillióan használtak ki, és a német adófizetőknek 10 milliárd eurójába került.

FORRÁS: A GYÁRTÓ

Beindult a kamatverseny a lakáshiteleknél

KÖLCSÖN A hatszázalékos kamatszint az a lélektani határ, ami alatt szakértők azt várják, hogy a lakosság elgondolkodjon egy lakáshitel felvételéről. Mivel ilyen piaci kamatok az elmúlt hónapokban nem léteztek, és a lakosság reáljövedelme is jelentősen csökkent, emiatt tavaly gyakorlatilag összeomlott a lakáshitelpiac: a 80 százalékos visszaesést nehéz másnak nevezni. Most újra megjelentek egyes bankok kínálatában a hat százalék alatti lakáshitelek, ami az első szükséges, de még messze nem elégséges feltétele a lakáshitelpiac, illetve a lakáspiac normalizálódásának – hívja fel a figyelmet a Bankmonitor.hu hitelpiaci körképében.

Az elmúlt hónapokban az MNB jelentősen csökkentette alapkamatát, hisz az egynapos betét éves kamata a májusi 18 százalékról mára 10,75 százalékra mérséklődött, és a kamatcsökkentés – ha lassabb ütemben is – a következő hónapokban is folytatódik. A kereskedelmi bankok a magas jegybanki kamaton rekordprofitot értek el 2023-ban, ezért könnyen engedtek a kormányzati nyomásnak, hogy vállalati és lakossági hitelkamataikat erőteljesebben csökkentsék. A kormány a bankokra kényszerített egy „önként vállalt” kamatplafont, amely felgyorsította a kamatversenyt, ennek mértéke januártól 7,3 százalékra csökkent.

A bankok ezt a plafont túlteljesítették, ugyanis a Bankmonitor szakértői szerint ma már gyakorlatilag bárki hozzájuthat 7 százalék alatti kamattal lakáshitelhez bármely banknál, de az egyes pénzintézetek által meghatározott feltételek teljesítésével akár 6 százalék alatti kölcsön is elérhető. Gyakori például, hogy a kedvezményt meghatározott minimális hitelösszeghez (15-30 millió forint) kötik, valamint a banknál vezetett számlára havonta 0,5-1 millió forintnak kell érkeznie. Előfordulhat, hogy a jobb kondícióért cserébe a bank otthon- vagy baleset-biztosítás megkötését várja el, de az is kedvezményt érhet, ha a lakáshitel mellé babaváró hitelt igényel a család.

Az egyedi kedvezmények rendkívüli módon megnehezítik a banki ajánlatok összehasonlítását, de az kiderült a szakportál összeállításából, hogy K&H Bank legkedvezőbb kamata 5,99 százalékra csökkent, miközben a bank „normál” kamata 6,89 százalék. Az Erste Bankban akár 5,54 százalékos kamatozású lakáshitelt kaphatunk, ám ehhez számos feltételt teljesíteni kell, például minimum 30 milliós hitelt kell igényelni, az elvárt havi minimum utalás a bankszámlára 600 ezer forint. Az Erste „normál” kamata 6,84 százalék, ami megegyezik a piaci átlaggal, ugyanis a Bankmonitor felmérése szerint a nagy bankok 6,8-7 százalékos kamattal kínálják általában a hiteleket. Látva a trendeket egy-két hónapon belül általánossá válhat az 5,5 százalék körüli lakáshitelkamat, az év közepére pedig a lakosság jövedelmi helyzetének normalizálódásával élénkülhet a lakáshitelezés is.

P. ZS.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Meghatározott feltételek teljesítésével akár 6 százalék alatti kölcsön is elérhető

€/HUF 381,68 ↓ -0,37% | $/HUF 348,40 ↑ +0,41% | CHF/HUF 409,89 ↓ -0,64%

LAPSZÉL

Tavaszra tolódik a reptérvétel

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A visszavásárlással kapcsolatos tárgyalások ütemezetten, az együttműködés jegyében és megfelelően haladnak, nagyon közel a végleges megállapodás. A szerződéskötésre 2024 tavaszán kerülhet sor – válaszolta a Nagy Márton vezette Nemzetgazdasági Minisztérium az atv.hu Budapest Airport többségi tulajdonának visszavásárlását firtató kérdésére. Az új dátum azért meglepő, mert Orbán Viktor miniszterelnök december 21-i nemzetközi sajtótájékoztatóján az átvételről már mint befejezett ügyről beszélt, amelynek csak a technikai részleteit kell lezárni. NÉPSZAVA

100. születésnapjára készül az MNB

Idén ünnepli megalapításának századik évfordulóját a Magyar Nemzeti Bank (MNB), a jegybank az év során különleges programokkal, rendezvényekkel és kiadványokkal emlékezik meg az elmúlt 100 évről. A tájékoztatás szerint a centenárium különösen három dátumhoz kötődik. A létrehozásról szóló törvény 1924. április 26-án lépett hatályba, május 24-én tartotta meg a jegybankot tulajdonló részvénytársaság az alakuló közgyűlését, június 24-én pedig ténylegesen is megkezdődött Magyarország központi bankjának működése. NÉPSZAVA

Duna House: jó évet zárt az ingatlanpiac

FOTÓ: NÉPSZAVA

Tavaly decemberben országosan 7813 lakóingatlan cserélt tulajdonost, ezzel éves szinten elérte a 91 ezret az adásvételek száma – közölte a Duna House cégcsoport. 2024-ben 110-130 ezer adásvételt vár az ingatlanközvetítő vállalat. Az erős év végét az otthonteremtési támogatások változása okozta a cég szakértői szerint, a kifutó csokkedvezményt még számos család igénybe vette az év végén. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
60 744,59	↑	+0,21%
Mol		
2820 Ft	↓	-0,21%
MTelekom		
678 Ft	↓	-0,59%
OTP		
15 750 Ft	↓	-0,32%
Richter		
8900 Ft	↑	+1,71%

Dől be a drága orosz gáz

ENERGIA A csendesülő piac, a teli tárolók, az enyhe idő tükrében az egyre nagyobb szállítmányok a továbbértékesítést is lehetővé teszik.

MARNITZ ISTVÁN

Októberben, forintalapon, 6,2 százalékra mérséklődött a Magyarországra szállított orosz gáznak az irányadó tőzsdei szinthez viszonyított felára – számították ki a KSH most frissített külkereskedelmi adatbázisa alapján. Ez szeptemberhez képest mintegy három százalékpontos javulás, illetve tízhavi mélypont.

A TTF nevű holland gáztőzsdének a magyar–orosz szerződés szerinti árakat is meghatározó, két hónappal korábbi, vagyis augusztusi szintje, 19 százalékos növekedéssel, megawattóránként (MWh) 35 eurós átlagot mutatott. Ez, átszámítva, 21 százalékos bővüléssel, köbméterenként 127 forintra jön ki. Októberi, orosz árunk ehhez képest, 18 százalékos emelkedés után, MWh-nként 37 eurót, köbméterenként pedig, 17 százalékos ugrással, 135 forintot tett ki. Bár százalékban az eltérés soknak tűnhet, pénzben kifejezve a különbség köbméterenként körülbelül húsz forint. Ez pedig messze elmarad a tavalyi káosz során egy hónap alatt tapasztalt, akár köbméterenként 2-300 forintra is rúgó változásoktól. Magyarán a gázpiac, az akár több tízszázalékos hullámzások ellenére, a folytatódó megnyugvás jeleit mutatta.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Eltűnt a drága gáz a tárolóból, a lakossági emelt tarifa mégis maradt

Októberben, a tárolótöltés utolsó havában, 738 millió köbméter gázt kaptunk az oroszoktól. A KSH-adatbázis tanúsága szerint az év tizedik havában 14 éve, vagyis a – mostaninál jóval gázigényesebb időszakot lezáró – 2009-es esztendő óta nem érkezett ekkora adag. 2023 első tíz havában összesen 5,2 milliárd köbméter orosz gáz került Magyarországra. Mindkét érték 48 százalékkal haladja meg az előző év azonos időszakában mért szintet. Mindez visszaigazolja azokat a kétoldalú ígéreteket, miszerint Magyarország – az ideérkező orosz gázra, némiképp kurtán-furán, először kivetett, majd visszavont bolgár adó ellenére – a 2021 vége óta érvényes, 15 éves hatályú magyar–orosz gázszerződésben rögzített, évi 4,5 milliárd köbméternél jóval több gázt kap. Ez az egyre inkább megnyugvó európai gázpiacok, az enyhe időjárás és a csordultig telt hazai gáztárolók tükrében, egyre furább. Bár erre a két fél mindeddig nem utalt, a helyzet egyre inkább felveti annak lehetőségét, hogy Magyarország továbbértékesítse a keleti fűtőanyagot, akár az Ukrajna ellen tavaly február végén indított orosz katonai támadás óta – kényszerűen – nyugati beszerzési forrásokra váltó uniós tagországok felé.

Mindebből az is kiszámolható, hogy ha az oroszok által októberben leszállított adagot Magyarország nem Moszkvától, hanem augusztusban a tőzsdén vásárolja meg, úgy hatmilliárd forintot megtakaríthattunk volna. (A tavalyi piaci vágta idején csak novemberben ugyanez a mérleg 52 milliárdos hiányt mutatott.) Mindazonáltal az is tény, hogy a tőzsdei hullámzások nyomán, ha az adagot szintén októberben vásároljuk meg a tőzsdén, úgy 27 milliárddal rosszabbul jártunk volna. A Kreml szempontjából ennél több mint egy éve nem volt kedvezőbb szint. (A számítás csökkenő gázárak esetén kedvez az oroszoknak.) Mindezek alapján egyelőre korai lenne elfogadni a kormánypropaganda évek óta sulykolt alaptételét, miszerint a több mint két éve általuk megkötött orosz gázszerződés a magyar érdek szempontjából bármiben is kedvező vagy kedvezőbb lenne az előző megállapodásnál. A magyar nemzetgazdaságot ugyanis Orbán és Putyin 2021. végi gázpaktuma miatt, az egyazon időszak tőzsdei áraihoz képest, csak a tavalyi év első tíz havában számításunk szerint még így is közel háromszázmilliárdos kár érhette.

Tekintettel a két hónapos árelcsúsztatásra, illetve a KSH további két hónapos feldolgozási idejére, a TTF-kurzus ismeretében orosz gázárunk változása 2024. februárig viszonylag pontosan becsülhető. Eszerint míg a december jelentős, közel egyharmados drágulást hozhatott, addig az év második havában az árak mintegy ötödükkel eshetnek.

300 milliárd forintos kár érte az országot a gázpaktum miatt

Kormányzati rezsihablaty

Orbán Viktor december végi sajtótájékoztatóján látszólag a kancelláriaminiszter által két hónappal korábban mondottak szöges ellentétét állította a gázárak kiszámításáról. Egy október végi kormányinfón ugyanis Gulyás Gergely, arra a visszatérő felvetésre, hogy ha a tőzsdei árak immár közel egy éve köbméterenként száz-kétszáz forint körül mozognak, akkor miért áll a két éve augusztusban bevezetett „lakossági piaci ár" még mindig 767 forinton, részint az erre rendszeresített, bár egyre kevéssé hihető, ám nehezen ellenőrizhető panellel válaszolt, miszerint a most eladott fűtőanyagot még drágábban szerezhették be. Másrészt viszont azt is hozzáfűzte, hogy december 31-ig bizonyosan áttekintik az árakat, amiket „eddig is félévente határoztak meg". Ehhez képest a kormányfő évi egyszeri, karácsony előtti, hagyományos sajtótájékoztatóján a kapcsolódó kérdésre már azt mondta, hogy „nekünk nincs időponthoz kötött árfelülvizsgálatunk". Kitérő válaszában arra hivatkozott, hogy a piacot a két éve többek között e célra létrehozott energiaügyi tárca figyeli. Az árakat ráadásul a kormányfüggetlen közműhatósággal együtt dolgozzák ki. Bár Gulyás Gergely mellette állt, és közbe is szólt, de ezt az ellentmondást nem látta szükségesnek feloldani. Ugyanakkor mindketten hangsúlyozták, hogy ha egy háztartásnak nem tetszik a hatósági rezsirendszer, kiléphet a szabad piacra. Épp október elején állapította meg ugyanis egy vizsgálat során a Gazdasági Versenyhivatal, hogy a piacon háztartási gázárajánlatok gyakorlatilag nincsenek.

Orosz gázártöbblet*

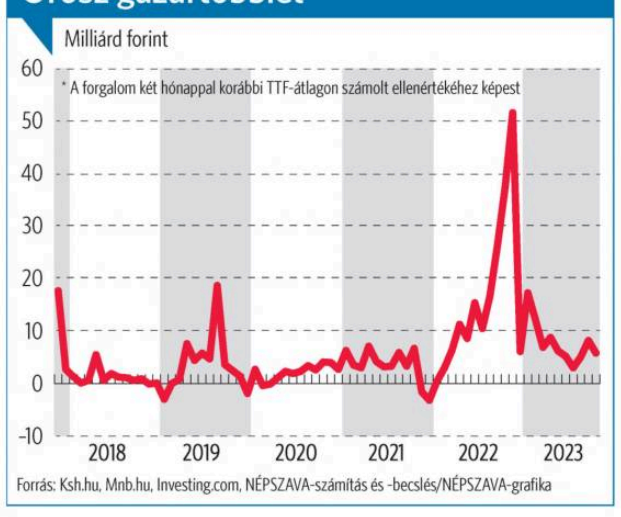

Forrás: Ksh.hu, Mnb.hu, Investing.com, NÉPSZAVA-számítás és -becslés/NÉPSZAVA-grafika

Béremeléssel indul az év a kiskereskedelemben

MEGÁLLAPODÁS A Spar Magyarország Kereskedelmi Kft. és a Kereskedelmi Alkalmazottak Szakszervezete (KASZ) megállapodott a 2024-es bérekről. Közleményük szerint az áruházlánc új bérstruktúrát vezet be, ennek megfelelően a vállalat munkatársainak alapbére átlagosan 10 és 24 százalék közötti mértékben fog nőni. A legalacsonyabb alapbér bruttó 365 ezer forint lesz, a gazdasági szempontból jelentős térségekben, illetve a kiemelten teljesítő üzletekben ez – pénztáros és eladó munkakörökben – pedig 435 ezer forint lesz. Az áruházak középvezetőinek alapbére bruttó 420 és 950 ezer forint közötti sávba esik.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A boltok mérete, forgalma és teljesítménye is befolyásolja a béreket

„2017 és 2023 között 57,3 milliárd forint értékű bérfejlesztést hajtottunk végre saját forrásból. Erre a célra 2024-ben 17 milliárd forintot fordítunk" – mondta Maczelka Márk, a Spar kommunikációs vezetője. Mindezek mellett megmarad a jubileumi és a 13. havi juttatás, valamint rendelkezésre áll a 15 százalékos dolgozói vásárlási kedvezmény havi 120 ezer forint vásárlási összeghatárig – közölték.

Az Aldi munkatársai az értékesítés és a logisztika területén, valamint az irodai munkakörökben is egységesen 12 százalékos béremelést kapnak január 1-jétől – tájékoztatta a vállalat kedden az MTI-t. A közleményben kiemelték, hogy 24 hónap alatt ez már a negyedik béremelés, amelyek összértéke legalább 38 százalék. Az emelés után az újonnan belépő áruházi fizikai dolgozók kezdő bére 8 órás munkaviszony mellett havi bruttó 482 ezer forintra emelkedik, míg az Aldinál eltöltött egyéves munkaviszony után már bruttó 500 ezer forint. Ebben a pozícióban bruttó 668 ezer forint az elérhető legmagasabb bér. Januártól a boltvezetők bére az Aldinál eltöltött szolgálati idő függvényében bruttó 906 ezer és 1,4 millió forint között lesz. Az Aldinál eltöltött szolgálati idő határozza meg, hogy a dolgozó melyik bérsávba kerül, a béremelés pedig egyéni bértárgyalás nélkül jár. NÉPSZAVA

Államok Kína vonzáskörében

STRATÉGIA Új tagokkal bővült a feltörekvő országok közössége, a BRICS, ám a csatlakozottak többsége számára a Nyugat megkerülhetetlen partner marad.

FOTÓ: AFP/SERGEI SAVOSTYANOV

Putyin és Hszi Csin-ping stratégiai előnyöket remél a BRICS bővítésével

RÓNAY TAMÁS

Az idei évben nőhet a feltörekvő országokat magában foglaló BRICS-államok befolyása, különösen Donald Trump esetleges győzelme esetén az amerikai elnökválasztáson, annál is inkább, mert az eredetileg Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-Afrikai Köztársaság által létrehozott közösség egyre inkább az Egyesült Államokkal szemben akarja meghatározni magát, s egy új világhatalmi központot kialakítani Kína irányításával. Geopolitikai szerepének erősítését szolgálja, hogy új tagokat vett fel: január elsejétől Egyiptom, Irán, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek, valamint Etiópia csatlakozott a közösséghez. A BRICS a világ népességének csaknem felét, a globális olajtermelés több mint 40 százalékát és a világ gazdasági teljesítményének egyharmadát adja.

A BRICS-államok egyes politikusai azt remélik, a szervezet egy új világrend letéteményesévé válhat. Hszi Csin-ping kínai elnök nyáron, az új tagok hivatalos meghívásakor azt mondta, hogy a BRICS „a béke és a fejlődés ereje a világban". A BRICS régi és új tagországainak érdekei több tekintetben megegyeznek. Kína és India a világ legnagyobb olaj- és gázfogyasztói, míg Szaúd-Arábia, Irán és az Egyesült Arab Emírségek a legnagyobb kitermelők közé tartoznak. Különösen Kína és India számára az energiaellátás biztonsága elsődleges prioritás. Szaúd-Arábia, az Arab Emírségek, Irán és Oroszország már eddig is együttműködtek a legfontosabb olajtermelő államok OPEC+ csoportjában. A BRICS bővítésével a közösség szerepe a ritkaföldfémek piacán is fontosabb lehet.

A vezető BRICS-országok, Kína és Oroszország, szemben állnak az Egyesült Államokkal, és ugyanez vonatkozik az új tag Iránra is. Teherán azt reméli, a csatlakozással befektetőket vonzhat az iszlám köztársaságba, amire nagy szüksége lenne, hiszen a síita állam gazdasága már évek óta igen gyenge lábakon áll, elsősorban a nyugati szankciók miatt. Mint a Die Presse cikkében emlékeztet rá, a BRICS-országok céljai közé tartozik az is, hogy felváltsák az amerikai dollárt mint tartalékvalutát és helyette helyi pénznemekkel kereskedjenek. Mint a CSIS amerikai agytröszt elemzésében rámutat, egyes országok igyekeznek kiszabadulni a Washington által uralt pénzügyi rendszerből.

Kína és Oroszország a BRICS bővítése által kívánja növelni közel-keleti befolyását. Irán pedig a csatlakozástól a regionális elszigeteltség végleges megszűnését reméli; az irániak és a szaúdiak tavasszal Kína közvetítésével már véget vetettek régóta tartó ellenségeskedésüknek, és megállapodtak a kapcsolatok újraindításáról.

A BRICS befolyásának kiterjesztése a Közel-Keletre „fordulópont" a régió számára – mondja Nebahat Tanriverdi közel-keleti szakértő az osztrák lapnak. Rámutat Kína közvetítésére Irán és Szaúd-Arábia között.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy Washingtonnak és az Európai Uniónak a jövőben ne lenne beleszólása a közel-keleti ügyekbe, hiszen Egyiptom, Szaúd-Arábia vagy az Arab Emírségek számára a nyugati államok továbbra is igen fontos partnerek maradnak, de gazdaságilag megpróbálják a lehető legtöbbet kihozni az egyensúlyozó külpolitikából. Másrészt Oroszország és Kína katonai szempontból jelentéktelenek a Közel-Keleten az Egyesült Államokhoz képest. Az amerikai katonák, hajók, vadászgépek és radarok feladata a Perzsa-öböl és a Vörös-tenger hajózásának biztosítása – jelenleg az Egyesült Királysággal és Franciaországgal együttműködve a jemeni húszi lázadók teherhajókat támadó harci drónjainak elfogását tartják legfontosabb feladatuknak. Nem sokkal azelőtt, hogy Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek csatlakozott a BRICS-csoporthoz, Washington jóváhagyta a két országnak szánt új, összesen csaknem 700 millió dolláros fegyverszállításokat.

5 új taggal bővült január elsején a BRICS-államok közössége

Bár Rijád és Teherán közeledik egymáshoz, a kölcsönös bizalmatlanság nem szűnt meg.

Bár Rijád és Teherán közeledik egymáshoz, a kölcsönös bizalmatlanság nem szűnt meg, Szaúd-Arábia ezért sem engedheti meg magának, hogy teljesen elszakadjon a Nyugattól. Az arab állam például kifejezetten tart arról, hogy Irán nukleáris hatalommá válik. Egyiptom és az Egyesült Arab Emírségek pedig diplomáciai kapcsolatokat tart fenn Izraellel, amelyet Teherán halálos ellenségnek tekint. Súrlódások vannak a Nyugat-ellenes BRICS-államok, Irán és Oroszország között is, mert árháborút folytatnak az olajpiacon. A közel-keleti országok tehát egyéni érdekeket képviselnek a BRICS-en belül is, és nem egy új világrend létrehozásában érdekeltek.

Másrészt a BRICS sem jelent feltétlen vonzerőt. Javier Milei elnökké választásával Argentína külpolitikájában komoly változás következett be, Buenos Aires már nem kíván csatlakozni a feltörekvő országok közösségéhez. Milei a napokban bejelentette, „jelenleg nem tartja helyénvalónak" a részvételt a BRICS-ben.

Alberto Fernández előző peronista elnök komoly stratégiai lehetőséget látott a BRICS-hez való csatlakozásban. Milei azonban már az argentin elnökválasztási kampányban is azt közölte, ha ő lesz az államfő, Argentína biztosan nem csatlakozik az általa kommunistának nevezett országokhoz, annak ellenére, hogy a blokk gazdaságai közé tartozik Argentína két fő kereskedelmi partnere, Brazília és Kína. A szélsőjobboldali vezető ehelyett az Egyesült Államokhoz, Izraelhez és általában a „szabad világhoz" való közelségét védi.

Az elnök azonban hatalomra kerülése óta megpróbálta helyreállítani a kapcsolatokat néhány olyan országgal, amelyeket korábban támadott. Győzelme után meghívta beiktatására Luiz Inácio Lula da Silva brazil elnököt, ő azonban visszautasította az invitálást. Napokkal később Milei kínai küldöttséget fogadott, és békülő levelet küldött az ázsiai állam elnökének, Hszi Csin-pingnek. Buenos Aires nem szakíthatja el a Kínához fűződő szálakat, hiszen Peking az egyik legfontosabb hitelezője.

Fogytán Washington és London türelme

HÚSZIK Mind drámaibbá válik a helyzet a Vörös-tengeren. A Pentagonban egyre erőteljesebben követelnek katonai csapást az Irán által támogatott jemeni milícia, a húszik ellen, akik állandó veszélyt jelentenek a kereskedelmi hajózásra. London és Washington egy utolsó figyelmeztetést akar adni a húszioknak.

Hétvégén már fegyveres összecsapásra is sor került a térségben, amikor a húszik megtámadták a Maersk Hangzhou teherhajót, és megpróbáltak a fedélzetére lépni. Az amerikai hadsereg közlése szerint a haditengerészet harci helikopterei az ostromlott teherhajó segítségére siettek, és a jemeni milicisták tüzet nyitottak rájuk. Önvédelemből a helikopterek viszonozták a tüzet, és a támadó hajók közül négyből hármat elsüllyesztettek, a legénységükkel pedig végeztek. A Maersk hajózási vállalat ennek nyomán bejelentette, 48 órára felfüggeszti a Vörös-tengeren átmenő forgalmát.

FOTÓ: AFP/MOHAMMED HAMOUD/ANADOLU

Kihívják maguk ellen a sorsot az Irán által támogatott húszik

A húszik tíz halálos áldozatról számoltak be saját soraikban. „Az amerikai ellenségnek szembe kell néznie a bűncselekmény következményeivel" – hangoztatta harciasan az Iránhoz hű mozgalom katonai szóvivője. „Jemen továbbra is teljesíti vallási, erkölcsi és humanitárius kötelezettségeit, hogy támogassa az elnyomottakat Palesztinában és Gázában" – hangzik a közlemény.

A megnyilatkozás arról tanúskodik, hogy a fővárost, Szanaát is uralmuk alatt tartó húszi milicisták meglehetősen nagy önbizalommal rendelkeznek. A marginalizált Észak-Jemenből származó egykori lázadó mozgalom ugyanis most már egyenesen azt állítja, hogy egész Jemen nevében beszél.

A Fehér Ház a legutóbbi incidensre reagálva hangsúlyozta, nem akarja a konfliktus eszkalálódását, de nem zár ki egy katonai csapást és komolyan veszi ezeket az incidenseket. Washingtonban már az említett összecsapás előtt is szó volt a húszi katonai létesítmények elleni támadásról, emlékeztetett a Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Az Egyesült Államok mind nagyobb nyomást helyez a húszikat támogató Iránra. Mintegy két héttel ezelőtt az amerikai kormány hírszerzési információkat hozott nyilvánosságra, amelyekből többek között kiderült, hogy a húszik Teheránból célzottan kapnak információkat a kereskedelmi hajózásról. Ugyanakkor jemeni megfigyelők kételkednek abban, hogy a húszik engedelmesen követik az iráni Forradalmi Gárda utasításait, de az iráni fegyveres alakulat olyan fegyverekkel látta el jemeni szövetségeseiket, amelyek lehetővé teszik számukra, folyamatosan fenyegessék a jemeni partoknál elhaladó kereskedelmi hajókat.

Nem csak Washington, London is egyre inkább kezdi elveszteni a türelmét a húszikat illetően, sajtójelentések szerint egyre közelebb a lázadócsoporttal szembeni katonai csapás. Annál is inkább, mert az amerikai haditengerészet közel-keleti parancsnoka, Brad Cooper ellentengernagy múlt szombaton kijelentette, az amerikaiak által vezetett tengeri koalíció erősödése ellenére semmi jele sincs annak, hogy a húszik felhagynának a kereskedelmi hajók elleni „kíméletlen" támadásokkal.

Az arab részvétel ebben a koalícióban azonban továbbra is korlátozott. Bahrein az egyetlen arab ország, amely részt vesz benne. R. T.

FOTÓ: AFP/DANYLO ANTONIUK

Számos bevetést kellett végrehajtaniuk a mentőegységeknek

Újabb légicsapás Ukrajna ellen

HÁBORÚ Legalább négyen meghaltak, mintegy százan pedig megsérültek az ukrajnai célpontokra mért több hullámban végrehajtott súlyos orosz légicsapásokban. Volodimir Zelenszkij elnök részvétét fejezte ki az áldozatok hozzátartozóinak. Több mint 500 mentőegységet vetettek be. Elsősorban a főváros, Kijev és a kelet-ukrajnai Harkiv városa volt érintett.

Az ukrán légierő szerint az orosz hadsereg összesen 99 rakétát és különböző típusú cirkálórakétát vetett be. Ezek közül 72-t sikerült elfogni, köztük mind a tíz Kinzsál típusú hiperszonikus rakétát. Kijevben a tíz városrészből nyolcban keletkeztek károk és tüzek – főként a lehulló rakétatörmelékek miatt. Korábban az éjszaka folyamán az ukrán légierő közölte, hogy mind a 35 iráni gyártmányú Shahed harci drónt lelőtték.

Vitalij Klicsko polgármester a Telegramon azt írta, hogy a város több részén áramszünet volt. A polgári infrastruktúra egy sor más létesítménye is megsérült, egy gázvezeték megrongálódott. Később helyreállt az áramszolgáltatás. Ukrajna még a súlyos légi akciók ellenére is jobban meg tud birkózni a támadásokkal, mint egy éve, amikor az oroszok szintén az infrastruktúrát támadták. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Megkéselték az ellenzéki vezetőt

Li Dzse Mjung dél-koreai ellenzéki vezetőre késsel támadtak kedden a déli kikötővárosban, Puszanban tett látogatása során. A politikust egy ismeretlen férfi a nyakának bal oldalán szúrta meg, amikor Li a helyi repülőteret járta be – közölte a Jonhap szöuli hírügynökség. Mint a mentőszolgálat közölte, a politikust kórházba szállították, és eszméleténél van. A támadót letartóztatták. Egy 18 centiméteres kést találtak nála. NÉPSZAVA

Izraeli „kémeket” tartóztattak le

FOTÓ: AFP/OSMAN CAN GURDOGAN

A török rendőrség szerint 33 személyt tartóztattak le, akik állítólag az izraeli titkosszolgálatnak, a Moszadnak kémkedtek. A gyanú szerint a Törökországban élő külföldieket vették célba – jelentette be Ali Yerlikaya belügyminiszter (képünkön). Decemberben Törökország „súlyos következményekre” figyelmeztette Izraelt, ha a Hamász radikális iszlám szervezet tagjai ellen a palesztin területeken kívül próbál fellépni. A legtöbb nyugati szövetségesével és néhány arab állammal ellentétben Törökország nem minősíti a Hamászt terrorszervezetnek. NÉPSZAVA

Netanjahu súlyos veresége

KRÍZIS Felszínre kerülhetnek az izraeli kormányon belüli feszültségek a legfelsőbb bíróság döntése után, de kormányválság egyelőre aligha lesz.

FOTÓ: AFP/MENAHEM KAHANA

A bírák egyetlen fős többséggel szavaztak a törvény legvitatottabb eleme ellen

RÓNAY TAMÁS

A Hárec napilap értékelése szerint Izraelt ismét demokratikusnak lehet nevezni azt követően, hogy a legfelsőbb bíróság hétfőn egyetlen fős többséggel elutasította az izraeli parlament júliusban elfogadott módosítását, amelynek célja, hogy megszüntesse a bíróság hatáskörét az észszerűtlennek ítélt döntések hatályon kívül helyezésére. A 15 tagú taláros testületből nyolcan szavaztak így, illetve 12-en úgy döntöttek: a legfelsőbb bíróságnak jogában áll a az alapvető törvények felülvizsgálatára.

Izraeli hírmagyarázók szerint a taláros testület történetének talán legfontosabb döntését hozta meg azzal, hogy felülbírálta Benjamin Netanjahu igazságügyi reformjának legfontosabb részletét. Mint a Hárec cikkében megjegyezte, a bírósági döntés messze túlmutat önmagán, mert az eredeti javaslat megnyitotta volna az utat a korrupció előtt és lehetővé tette volna azt, hogy képzetlen emberek sorát nevezzék ki fontos pozíciókba.

A júliusban elfogadott törvényjavaslat része volt annak a szélesebb körű bírósági felülvizsgálatnak, amelyet Netanjahu és vallási és nacionalista partnereinek koalíciója javasolt, és amely mély szakadást okozott Izraelben, és aggodalmat keltett az ország demokratikus alapelveivel kapcsolatban a nyugati szövetségesek körében. Az ellenségeskedéseket nagyrészt félretették a háború miatt az egységkormány megalakításával.

8
bíró
szavazott a törvény legfontosabb elemével szemben

Netanjahu számára súlyos vereség a bírósági döntés, amely a lehető legrosszabbkor jött számára a háború miatt; a hatalma ezzel még jobban megrendült. A háború lezárása esetén aligha mehetnek tovább a dolgok a régi kerékvágásban. Netanjahu pártja, a Likud támogatottsága már csak 16-17 százalékos, Beni Gánc Nemzeti Egység nevű tömörülése 38 százalékkal áll az élen. Mivel most egységkormány van Izraelben, ennek csak akkor lesz jelentősége, ha véget ér a háború, amelynek célja Netanjahu részéről a Hamász megsemmisítése. Ezért olyan feltételezések is megjelentek, amelyek szerint a kormányfőnek nem áll érdekében a háború gyors lezárása. Mindenesetre a baloldali pártok egyre erőteljesebben követelik az új választások kiírását még 2024-ben.

Netanjahu pártja, a Likud bírálta a bírósági döntést. Jariv Levin igazságügyi miniszter így fogalmazott: „A legfelsőbb bírák döntése, hogy a háború alatt közzéteszik az ítéletet, ellentétes az egység szellemével, amelyre manapság szükség van ahhoz, hogy harcosaink sikeresek legyenek a fronton.” Az ellenzéki képviselők ezzel szemben dicsérték az ítéletet.

Netanjahu elismeri a „véleménykülönbségeket” a döntést illetően.

Mark Regev, Netanjahu tanácsadója a Sky Newsnak nyilatkozva azt mondta, a miniszterelnök elismeri, hogy „véleménykülönbségek” vannak a döntéssel kapcsolatban, de most nincs itt az ideje annak, hogy erre az ügyre összpontosítson. Regev kitérő válasza mögött az áll, hogy az ítélet felszínre hozhatja a Hamász október 7-én végrehajtott terrortámadása után megalakult egységkormányon belüli ellentéteket. Az igazságügyi reformot például váltig támogatta a keményvonalas Beszalel Szmotrics pénzügyminiszter, nagy bírálója volt viszont Joáv Galant védelmi miniszter. Hírmagyarázók azonban valószínűtlennek tartják, hogy a háború befejezéséig bármelyik fél kormányválságot akarna előidézni. Az izraeli parlament július végén szavazta meg a reformot. Az ellenzék szerint ezzel véget vetettek az igazságszolgáltatás függetlenségének.

Vízum nélkül utazhatnak az Unióba

PRISTINA Koszovó lakosai számára történelminek nevezhető a 2024-es év, mivel január elsejétől a Szerbia által el nem ismert köztársaság polgárai január elsejétől vízummentesen utazhatnak az Európai Unióba, legalábbis 30 napig. Hosszú út vezetett el idáig. Az EU már 2016-ban ígéretet tett a vízumkötelezettség megszüntetésére, ám ezt követően újabb és újabb akadályok merültek fel. Az Európai Bizottság többtucatnyi feltételt támasztott a vízummentesség életbe léptetésére, amelyeket Pristina fokozatosan tudott csak megvalósítani. Nehézséget jelentett az is, hogy több uniós tagállam némi bizalmatlansággal tekint Koszovóra, amely bár 2008 februárjában, tehát lassan 14 éve deklarálta önállóságát, még mind a mai napig öt uniós ország (Románia, Szlovákia, Spanyolország, Ciprus, Görögország) nem ismeri el függetlenségét.

Egy koszovói polgár számára átlagosan két vagy három hónapot vett igénybe, amíg megkapta az uniós vízumot. Az okmány nem is volt olcsó, minden alkalommal, ha valaki az Unióba akart utazni, 170 eurót kellett fizetnie érte, ez sok pénz, tekintve, hogy Koszovóban az átlagfizetés alig haladja meg a 480 eurót. Dritan Selmani a vízummentesség bevezetése kapcsán a német Tagesschau honlapjának elmondta, hogy ez igazi lehetőség, és nem csak a koszovói állampolgárok számára.

FOTÓ: AFP/ARMEND NIMANI

Máris koszovóiak sora indult el az Európai Unióba

Az uniós országok is jól járnának, vélekedik, hiszen Koszovó fiatal ország, sok programozóval és informatikai szakemberrel.

Pristina szempontjából komoly veszélyei is vannak a vízummentességnek. Sok fiatal ugyanis várhatóan az EU-ban próbál szerencsét, s keres munkát magának. „Koszovó ismét szenvedni fog a fiatalok elvándorlása miatt” – véli Selmani. Albin Kurti kormánya ezért először hangoztatta, csak arról van szó, hogy szabadabbá vált az utazás a koszovóiak számára, de ez még nem jelenti azt, hogy könnyebben jutnának munkavállalási engedélyhez. Ha például valaki Németországban akar dolgozni, a német nagykövetségen külön kell kérvényeznie a munkavállalási engedélyt. A Berlin által kiadott munkavállalási vízumok száma az elmúlt évben megduplázódott.

Koszovó Európa egyik legszegényebb országa. Ám Pristinában is egyre több csalhatatlan jele van a köztársaság fejlődésének, számos építkezés mutatja, hogy ez már nem ugyanaz az ország, mint amilyen a függetlenség kihirdetésekor volt. Sok informatikai cég költözött a németországi KFOR védelmi erő által elhagyott prizreni laktanyákba.

Az EU aláásta hitelességét Koszovóban azzal, hogy csak most tette lehetővé a vízummentességet. Pristina már régóta teljesíti a technikai követelményeket – biometrikus útleveleket adnak ki, és olyan dokumentumokat, amelyeket elvileg nem lehet hamisítani. R. T.

Hiányos hitelesség

BONTA MIKLÓS

A tavalyi év embere – és nyertese – a magyar kormányzati politikában kétségtelenül Nagy Márton miniszter lett. Az, aki folyamatosan úgy lapátolta maga alá – röpke másfél esztendő alatt – szinte az egész gazdaságpolitika irányítását, Orbán Viktor miniszterelnök meghosszabbított karjaként eljárva, hogy eközben hazánknak a rendszerváltás óta soha ilyen nagy számú, felaprózott gazdasági területtel foglalkozó minisztériuma még nem volt. Ugyanakkor a közoktatást és az egészségügyet, önálló minisztériumuk nem lévén, sajátos módon továbbra is a katasztrófa- és rendvédelem társterületeként kezelik. Korántsem véletlenül. A nagyközönséget teljesen hidegen hagyja, sőt még politikai jelentősége sincs, de Nagy Márton még a tárcája elnevezésének megváltoztatását is kijárta: az új esztendőben már a Nemzetgazdasági Minisztérium élén áll. (A semmi haszonnal nem járó, felesleges átkeresztelés árát, mint megannyi más alkalommal, most is az adófizetőkkel fizettetik meg!)

A gazdasági csúcsminiszter, vagyis a kormány céljai az új esztendőre látszólag a reális helyzetfelmérés és belátás jegyében fogantak: „Egyrészt helyre kell állítani a lakossági fogyasztást. A reálbérek növekedése nem elegendő, el kell érni, hogy erősödjön a bizalom a lakosságban, és oldani kell az óvatossági motívumot.” Nagy Márton is felismerte, hogy hitelességük a világjárványt követő időszakban tovább erodálódott. De mindezzel mit sem törődve évzáró gondolataiban újólag azokkal az idejétmúlt propaganda panelekkel huzakodott elő, amelyekről nyugodtan gondolhatuk úgy, hogy a két esztendeje várt uniós pénzcsapok részleges megnyitása után végleg megfeledkezett: „2023 gazdaságilag nehéz volt, a háború, a szankciók, az energiaválság egész Európa gazdaságát lelassította. Brüsszel rossz döntései miatt a magyar kormánynak határozott lépéseket kellett tennie, hogy letörje a szankciós inflációt, és megvédje a munkahelyeket, a gazdaságot.” Legalábbis a kormányzati gazdaságstratégiát meghatározó tárcavezető szerint, akinek csak egyetlen (rész) állítása igaz: gazdaságilag tényleg nehéz volt a mögöttünk hagyott esztendő. A folyamatosan „gáncsoskodó” Európai Unió, és a mindezzel dacoló, határozott magyar kormány szembeállítása helyett elegendő lett volna talán általa is vállalhatóan módon mindössze annyit mondani: lépéseket tettünk a normalizálódás felé. Igaz, akkor Nagy Mártonnak el kellett volna ismernie, hogy egykori kenyéradó gazdája, az MNB végre kiszámítható módon kezeli a pénzügyi stabilitást, ami hozzájárult ahhoz, hogy a még mindig igen magas infláció közelebb kerüljön, a célhoz és besimuljon a régió pénzromlási ütemébe. S az is a jegybank érdeme, hogy ugyan a hitelesek számára fájdalmasan magas kamatok révén, de a múlt évet 400 forinton nyitó euróért szilveszterkor már csak 382 forintot kellett adni. A hosszú recesszióból, nehézségek árán, de csak-csak kikecmeregtünk – az elmúlt három évtized csaknem legnagyobb gazdasági visszaesésének kíséretében. Mindezt meghaladni aligha okoz nehézséget. A bizalom visszaszerzése viszont még hátra van.

HORVÁTH GÁBOR

Műhiszti

Hosszú, gonoszkodó és már címében is hamis cikksorozatot szentelt a Magyar Nemzet az Action for Democracy nevű amerikai civil szervezet tanácsadó testületi tagjainak. A féltucatnyi iromány a „Soros legfontosabb emberei” gyűjtőcímmel jelent meg – jóllehet a cikkek szerzője meg se próbálja bizonyítani, hogy a szereplőknek közük lenne Soros Györgyhöz, tőle pénzt, előnyöket, netán útmutatást kaptak volna. Nem csoda, hogy az egyszerű internetes keresésre alapozott műhiszti írója a „Munkatársunktól” megjelölés mögé bújik. Mi, akik jó másfél évtizeden át együtt dolgoztunk vele a Népszabadságnál, persze tudjuk, hogy kicsoda. Azzal meg maga dicsekszik kissé elhanyagoltnak tetsző Wikipédia-oldalán, hogy a Közép-európai Egyetemen szerzett mesterfokozatot politikatudományból. Lám, a jótékony milliárdos nemcsak a Fidesz első másológépeit adományozta, de politikusaival és némely bértollnokával is rendkívül bőkezű volt.

A Charles Gatiról szóló epizód idézi a 89 esztendős, már nyugalomba vonult történészprofesszort arról, hogy a tanácsadó testület soha nem ült össze – vagyis a szerkesztők is tudták, hogy a sorozat másik premisszája is hamis. A kormánylap célja csupán annyi, hogy minél többször elismételje Soros nevét. Gatinak a cikk felrója, hogy nem átallott tárcákat írni a Népszavának, meg azt is, hogy a Magyar Nemzet kulturális rovatának ifjú gyakornokaként nem tudta teljesen kivonni magát az ’50-es évek korszelleme alól. Bizony, van ez így. A már idézett Wikipédia-szócikk például büszkén említi, hogy a sorozat szerzőjének első írása a Népszavában jelent meg. Azt meg egykori washingtoni tudósítóként igazán tudhatná, hogy az amerikai külügyben az „assistant secretary for intelligence and research”, nem a hírszerzésért, hanem az elemzésekért felelős helyettes államtitkár. Tény, hogy a tisztséget 1993–97 között Charles Gati Oroszország-szakértő felesége, Toby Gati töltötte be, de ettől még a többi marad az, amire a szélsőjobbról számítani lehet: primitív rágalom. Az Action for Democracy inaktív tanácsadó testületének semmi köze Soroshoz.

A jótékony milliárdos nemcsak a Fidesz első másológépeit adományozta, de politikusaival és némely bértollnokával is rendkívül bőkezű volt.

JEGYZET

Muhari Judit

Sztrájk!

Társadalmi szolidaritás mellett közösen küzdeni egy méltóbb életért. Körülbelül ezt jelenti a sztrájk. Egy végső ütőkártya a dolgozók kezében akkor, amikor a munkaügyi vita megreked. Az utóbbi időben a pedagógusok léptek színre, és nem kevés áldozattal járó akcióik némi eredményt is hoztak, jelen állás szerint több lesz a fizetésük. A trükkökre most nem térek ki, csak egyet említek: miután a minisztérium a kormány döntéseként jelentette be a béremelést, pár órával később a szakszervezeteknek már csak tervezetről írt, amelyről a véleményüket várja. A Volánbusz dolgozói pedig még küzdenek.

A cél mindkét területen azonos volt: tisztességes munkájukért tisztességes bért kértek a munkavállalók. De a közös küzdelem, a teljes összetartás, és a társadalmi szolidaritás hiányzott, hiányzik mindkét területről. Ez nem véletlen. Nem oly rég egy elemző azt mondta, fortélyos félelem igazgatja az országot, az utóbbi években minden, az autonómia védelmében tett lépést megtorolt a kormány. Kövér László például azt üzente, a tisztességes pedagógusok nem a fizetésüktől teszik függővé teljesítményüket. A lelki terror mellett sok tanár el is veszítette az állását.

Lázár János a volánosokat minősítette felelőtlennek, és fenyegette meg őket bírósággal. Ki is jelentette: csak azzal tárgyal, aki nem sztrájkol. A módszer hatásos: csírájában kell elfojtani minden lázadást, mert ha a megfélemlített dolgozó esélytelennek látja érdekei érvényesítését, akkor legközelebb eszébe sem jut tiltakozni. A rendszer minden erejével azon van, hogy a társadalom a tanult tehetetlenség és függőség eme állapotában maradjon, azt érezze, hogy nem a közösség erejének, hanem a lojalitásnak van eredménye. De a helyzet nem reménytelen. Egyre többen mondják azt, ennek itt és most legyen vége, és tehetetlenség helyett cselekednek. Az eredmény biztató.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

REFRÉN

Szerencse fia

ORWELL VILÁGA

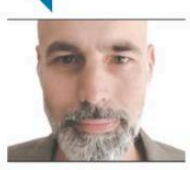

BÁRTFAI GERGELY

A pilóta kidugta fejét a vadászgépből, és hogy messziről lássák, széles mozdulattal széttépte Kim Ir Szen arcképét. Ebből tudta a Szöulhoz közeli támaszpont riadóztatott őrsége, hogy a semmiből felbukkanó, észak-koreai felségjelű MiG–15-ös vakmerő manővere nem orvtámadás. Már majdnem tüzet nyitottak rá – szerencse, hogy a pilótafülkében kéznél volt az Atyai Vezérként emlegetett diktátor portréja, akárcsak minden harckocsiban, teherautón, buszon, kórházban, iskolában.

No Gumszok (1932–2022) elmondhatatlanul szerencsés volt, hogy megúszta ép bőrrel. Menekülésekor, 1953 őszén éppen csak életbe lépett a panmindzsoni tűzszünet – az az egyezmény, amely immár hetven éve helyettesíti a békeszerződést a jogilag azóta is hadban álló két Korea között. Szerencsés volt, hogy gépét nem lőtték le kötelékben repülő bajtársai, amikor hirtelen elhúzott tőlük, útban bázisukról Phenjan felé. Szerencsés, hogy a túloldalon karbantartás miatt nem működtek a radarok, így a déli légvédelem sem szedte le.

Az ünnepelt főhadnagy dezertálásán Kim Ir Szen úgy feldühödött, hogy főbe lövetett öt pilótát – köztük No legjobb barátját –, és lefokozta a légierő parancsnokát.

A reptér betonján hajszállal kerülte el az ütközést egy felszállásra készülő amerikai F–86-ossal. Később megtudta azt is, hogy a polgárháborúban eltűnt anyja él, biztonságban átjutott délre. A tetejébe még százezer dolláros jutalmat is kapott az amerikai hadseregtől a korszak egyik legmodernebb szovjet vadászgépéért, amelyet tüzetesen átvizsgáltak, teszteltek, alkatrészeire bontottak, újra összeraktak, végül múzeumban állították ki.

Gyerekfejjel, a japán megszállás évei alatt (1910–45). No, akárcsak a többi koreai iskolás, új nevet kapott az erőszakos beolvasztás jegyében: Kjósi Okamura. Az agymosott fiú tizenhárom évesen jelentkezni akart kamikazénak, hogy a szigetország védelmében hősi halált haljon Hirohito császárért – szerencsére az apja visszatartotta. A koreai háború kezdetén besorozták az északi, kommunista seregbe, pedig szívből utálta az Oroszországból importált rendszert.

Azért kérte magát a légierőhöz, mert így látta a legjobb esélyt a szökésre. Ám mire alkalma nyílt rá, groteszk módon hőst csinált belőle a propaganda. Mandzsúriai kiképzése után száznál több éles bevetést repült, az újságok diadalmas fényképeket közöltek róla. Az ünnepelt főhadnagy dezertálásán Kim Ir Szen úgy feldühödött, hogy főbe lövetett öt pilótát – köztük No legjobb barátját –, és lefokozta a légierő parancsnokát. A megtorlásról No csak 17 év késéssel értesült, egy újabb túlélő szökevény beszámolójából.

Addigra már régen az Egyesült Államokban élt. Felvette az állampolgárságot, hozzá ezúttal magának választott új, angolos csengésű nevet: Kenneth Rowe. Elvégezte az egyetemet, családot alapított, és rakétamérnökként évtizedeken át vezető iparvállalatoknak dolgozott a Boeingtól a General Motorsig. Öreg napjaira a floridai Palm Beachben pihent meg, a tehetős nyugdíjasok paradicsomában.

Csak a szülőföldjével nem volt szerencséje: Észak-Korea már három nemzedék óta nyögi a Kim-dinasztia abszurd terrorját. No Gumszok, bár kilencen évig élt, sohasem térhetett haza a remetekirályságba, ahol megállt az idő.

A bosszú önimádó istene

BEREND T. IVÁN
történész-professzor

A Biblia és a legfontosabb zsidó és keresztény vallási dokumentumok bölcs ravaszsággal azt tanítják az embernek, hogy ne legyen bosszúálló: ezt majd megteszi helyette az Isten. A Tízparancsolat közül a második így utasít: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat", sőt más helyen még arra is biztat, hogy „Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak".

Ezért jelenik meg azután az Isten mint bosszúálló:„Az Örökkévaló a bosszúállás Istene! Bosszúálló Isten, jelenj meg ragyogva! Az Örökkévaló megbünteti a hamis bírókat, a gonosz uralkodókat! A saját fejükre fordítja vissza gonosz tetteiket, szétszórja és elsöpri őket a földről! Örökkévaló Istenünk, pusztítsd el őket teljesen!" (Zsoltárok, 94)

Donald Trump mostanában újabb elnöki turnusára pályázva – mint életében eddig is – nem kívánja Istenre hagyni a bosszúállást, s egyre gyakrabban az igazságosztó szerepében lép fel. Mint egyik nagygyűlésén mondta: „Én vagyok a ti harcosotok, én vagyok a ti igazságotok. És akiket elárultak és megbántottak, én vagyok a ti bosszútok". A bosszú célpontjairól egész listát terjesztett elő: „kisöpörjük a globalistákat, a kommunistákat, a politikai osztályt, amely utálja országunkat, a hazug sajtót, és örökre megszabadítjuk ezektől Amerikát".

FOTÓ: AFP/JOSEPH PREZIOSO

> Az elnöki székre pályázó Donald Trump egyik nagygyűlésén azt mondta: „Én vagyok a ti harcosotok, én vagyok a ti igazságotok. És akiket elárultak és megbántottak, én vagyok a ti bosszútok."

A sajtót, mely nem őt támogatja, egyszerűen „hamis hírforrásnak" bélyegezte, és ezt elnöksége évei alatt – okulva Hitler tételéből, miszerint a sokszor ismételt hazugság az emberek fejében igazságként jelenik meg – mintegy kétezerszer megismételte. Elődjéről, Obama elnökről azt állította – természetesen bizonyítás nélkül –, hogy hamis születési bizonyítványt mutatott fel, s mivel nem Amerikában született, jog szerint nem is lehetett volna elnök. Legyőzőjéről, Biden elnökről azt mondja, „korrupt", egy „szervezett bűnöző család feje", akit „börtönbe kell zárni".

Jól ismert fasiszta frazeológiát használ: „Marxisták, fasiszták és a radikális baloldal banditái, akik mint férgek élősködnek határaink között, hazudnak és ellopják, elcsalják a választásokat." (Emlékezetes, hogy Hitler kancellárrá választása után egy széles körben terjesztett propagandakiadvány használta ezt a metaforát: „A zsidók mint férgek sorakoznak a Potsdamerplatz és az Anhalter pályaudvar között – csak kifüstölni lehet ezeket a férgeket...") Trump Baltimore-t, mely közismerten fekete többség által lakott város, „patkányok és rágcsálók lepte szemétdombnak" nevezte.

A sajtó figyelmeztet a trumpi retorika veszélyeire, ijesztő hasonlóságaira a Mussolini-féle és hitleri demagógiával. Emlékeztetnek Madeleine Albright volt amerikai külügyminiszter bölcs figyelmeztetésére, hogy „a Mein Kampf utáni időkben különleges figyelmet kell fordítani az autokrata vezetők nyilvánosan elhangzó agresszív megnyilatkozásaira". A The New York Times 2023. november 2-án közölt cikkében idézi a New York University professzorának megállapítását, hogy Trump beszédei „egészen pontosan idézik fel a fasiszta retorikát. Azt a stratégiát követi, hogy ellenfeleit dehumanizálja, ami előkészíti a talajt az akcióra: megsemmisítésükre. Trump nyelvezete egyre jobban emlékeztet Hitlerére és Mussoliniére".

A sajtóban, televízióban mindennapossá vált a vita, melyben országos hírű politikai szakértők tárgyalják Trump fasiszta retorikáját. Elszabadult indulatait és lázítását az 1930-as években felülkerekedő európai fasizmus veszedelmes figuráihoz hasonlítják. A vélemények megoszlanak, akadnak, akik szerint a józan ésszel normális reagálásnak valóban nem tekinthető trumpi stílust talán mégis elsietett fasisztának bélyegezni annak alapján, hogy brutálisan fenyegetőzik.

Számomra meggyőzőbb, amit a pszichiáter szakemberek mondanak Trumpról. Ezzel kapcsolatban azonban előbb egy-két mondat erejéig fel kell idézni a gyermekkorát is, amikor hamar kitűnt kezelhetetlenségével. Apja ezért küldte 13 éves korában katonai iskolába, ahol – volt osztálytársai elmondása szerint – kis erőszakos diktátor lett, zaklatta a gyengébbeket, és mint életrajzírója Marc Fisher leírja, „vasököllel uralta a diákotthont".

Donald Trump pszichés egészségi állapota közszereplésének kezdete óta erősen vitatott. Az orvosi elemzés – egy tekintélyes szakemberekből álló csoport – már régen súlyosan narcisztikus személyiségtorzulást mutatott ki nála. Már évekkel ezelőtt a hozzáértők tömegesen írtak alá egy diagnózist, miszerint Trump „súlyos mentális betegség tüneteit mutatja, és ezért alkalmatlan az elnöki feladatok ellátására". Egy másik csoport szakember könyvet is publikált erről. Legutóbb 2019 decemberében több száz ismert szakember nyilatkozatot küldött a kongresszus Jogi Bizottságához, melyben felhívták a figyelmet a jelenség veszélyeire. Philip Zimbardo és Rosemary Sword az „extrém hedonizmusáról" írt. Craig Malkin „halálos kombinációnak" nevezte „a patologikus narcizmus és politika összekapcsolódását".

Mindez a 2020. évi választás elvesztése óta valóban egyre szélsőségesebben jelentkezik. Ez nyilván abban gyökerezik, hogy Trump a megaláztatások sorozatán megy át. Maga a – számára elfogadhatatlan – választási vereség, majd az ellene sorozatban indult perek, amikor a vádlottak padján kell ülnie és hallgatnia az ellene felsorakoztatott vádakat, feldolgozhatatlannak tűnik.

A narcisztikus személyeket ért megaláztatás beteges reakciót vált ki. A szakemberek az ilyen személyiségek esetén „narcisztikus táplálékról", a környezet csodálatának állandó igényéről beszélnek. Erre hatalmas szükségük van, mert ez táplálja az önbecsülésüket. A megaláztatás az önmagával eltelt narcisztikus ember emocionális stabilitását rombolja szét, ami arra vezet, hogy képtelen uralkodni az érzelmein. Trump választási veresége után mély depresszióba esett és enni sem tudott. Majd úgynevezett „narcisztikus dühroham" ragadta el: az üzleti világban és a magánéletében egyaránt ravaszkodásra edzett agya kialakította a maga önvédelmét: nem is veszítette el a választásokat, sőt, elsöprően nyert, de a demokrata párt ellopta tőle az elnökséget.

Trump három éve úgyszólván visszaigazolja az orvosi diagnózisokat, azt az alapvető jellegzetességet, hogy önmagát áldozatnak tekinti, és ez erőszakra ragadtatja. Az osztrák születésű, már elhunyt amerikai pszichológus, a világhírű Heinz Kohut szakértői megállapítása szerint „revansot követel, ami nem hagyja nyugodni a sértett narcisztikus egyént" – és ez az agresszió speciális formáját váltja ki.

Mindez alaposan megerősíti a politikai szakértők nézetét, hogy „a Trump által ígért második elnöki turnus az amerikai történelem valóságos aberrációja lenne". Trump nem hagy kétséget afelől, hogy elnöki hatalmát abszolút hatalomnak tekinti, és olyanokat állít, hogy az alkotmány 2-ik cikkelye olyan hatalmat biztosít számára, hogy azt csinálhatja, „amit csak akar". Már előre bosszút hirdet politikai ellenfeleivel szemben.

Csakhogy az alkotmány hivatkozott passzusa – mely kimondja, hogy az elnök kezében van letéve a végrehajtó hatalom – azt is világosan leszögezi, hogy az elnök feladata „a törvények hűséges végrehajtása", és bármilyen bűntény elkövetése esetén „el kell távolítani hivatalából". Egyelőre csak reménykedhetünk, hogy nem tud majd újra beleülni az elnöki székbe.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Gyere haza, magyar!

MARTÉNYI CSABA
közgazdász

Nem újdonság sajnos, népszámlálások és más vizsgálatok is bizonyítják, hogy a Kárpát-medencében csökken a magyarság lélekszáma. Nem pusztán arról van szó, hogy a környező országokból elvándorol vagy a többséghez asszimilálódik a magyar anyanyelvű népesség, hanem az országhatárokon belüli magyarságot is erősen érinti ez a gyérülés. Mivel lehetne megakadályozni a magyarság fogyását kívül-belül egyaránt?

Hát a jó gazdasági teljesítménynyel.

Gyakran idézett példám a távol-keleti Szingapúr. Az alig több mint 700 négyzetkilométeren elterülő városállam a múlt század hatvanas éveinek kezdetéig igen szegény országocska volt. De emberi erőforrásával és földrajzi adottságaival az azóta eltelt több mint hatvan év alatt jól sáfárkodott, ennek révén a Maláj-félsziget vezető gazdaság hatalmává vált.

A városállam rendelkezik a világon a legmodernebb kikötői kapacitással, a hajók ki- és berakodása szervezetten és nagy hatékonysággal folyik, négyszer olyan gyors, mint a világátlag. Mivel Ázsia legforgalmasabb vízi útja ott húzódik Szingapúr tengerpartja előtt, a tankerek garmadája olcsón szállítja a szingapúri olajfinomítóból kikerülő kőolajszármazékokat mindenhova. Szingapúr állítja elő a világ leghatékonyabb és legolcsóbb, tengeri olaj és gáz kinyerésére alkalmas fúrótornyait is. Az ország bankrendszere a megbízhatóság mintaképe és tőkevonzó képessége kiváló, a banki műveletek óraműpontossággal teljesülnek.

A lakosság háromnegyede kínai származású, de a kisebbségben lévő malájok és indiaiak is megbecsült tagjai a társadalomnak. Szingapúr gazdasági sikereivel hírnevet szerzett magának, mindenhonnan vonzza a munkaerőt, a legmagasabb képzettségűektől az alacsonyabb kvalitású dolgozókig, mindenkit.

> A virágzó agrárium megerősítené a mezőgazdasági gépipart, és ez a többi iparágba is vonzaná a tőkét és a technikát. Ezt látva hazajönnének a honfitársaink, nemcsak nyaralni vagy rokonlátogatásra, hanem dolgozni is.

Magyarországtól természetesen naivitás volna elvárni, hogy olyan kimagasló teljesítményt produkáljon, mint az ázsiai mintaállam, de meglátásom szerint már néhány kedvező irányba tett lépés is megállíthatná a magyarság fogyását. Ha extenzív fejlődés helyett a magyar gazdaság intenzívvé válna, ha a súlypontok az adottságaink mentén változnának, jobban becsülnénk a földet, a vizeinket. Ha lenne egy hatékony, nem csak monokultúrát előállító, piacnak kiszolgáltatott mezőgazdaságunk, akkor mindenütt jól eladható termékeket produkálnánk. Nőne a termelékenység, emelkednének a bérek, a jövedelmek.

A befektetők visszaigazolják a teljesítményt. A virágzó agrárium megerősítené a mezőgazdasági gépipart, és ez a többi iparágba is vonzaná a tőkét és a technikát. Ezt látva hazajönnének a honfitársaink, nemcsak nyaralni vagy rokonlátogatásra, hanem dolgozni is. Ez erősítené a gazdasági potenciálunkat és jövedelemtermelő képességünket, már nem kéne a megváltó EU-s pénzre várni, magunk vonzanánk a tőkét és állítanánk elő megfelelő jövedelmet. Már nem kéne 3 millió euróért a magyar kormánynak hazaváró irodákat nyitnia, telefonos ügyfélszolgálatot és internetes portált létesítenie, hogy meggyőzze a külföldre költözött magyarokat: településsenek haza Magyarországra. Jönnének maguktól is! Szingapúr példája legalábbis ezt bizonyítja.

Női lélek, népi formák

Egyedülálló kiállítás nyílik január 31-én a Hagyományok Házában. A június 22-ig látható tárlat a szecesszió, az art deco és a népművészet találkozását vizsgálja női alkotók: Lesznai Anna, a Zsolnay nővérek, Mallász Gitta, Undi Mariska (képünkön), Lukáts Kató vagy Zsindelyné Tüdős Klára perspektívájából. NÉPSZAVA

Tárlatvezetés

Január 4-én 16 órakor a Suttogó föld – A táj alternatívái a magyar és izraeli kortárs képzőművészetben című kiállításon vezeti végig az érdeklődőket a kiállítás rendezője és egyik magyar kurátora, iski Kocsis Tibor. A 6. Jeruzsálemi Biennálé tematikus kiállítási programjának szolidaritási tárlata a Néprajzi Múzeumban látható január 7-ig. NÉPSZAVA

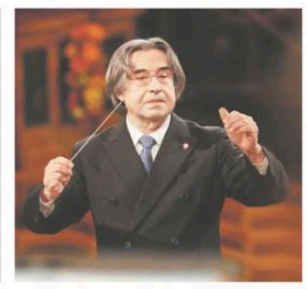

Riccardo Muti a következő

Idén Christian Thielemann dirigált, jövő január 1-jén Riccardo Muti áll a karmesteri pulpitusra a Bécsi Filharmonikusok újévi koncertjén – jelentette be közösségi oldalán az együttes. Az olasz dirigens eddig hat alkalommal vezényelte a bécsi újévi hangversenyt, legutóbb 2021-ben. 2025-ben ünneplik Johann Strauss születésének 200. évfordulóját. PAPAGENO

Elmaradt előadások, választási komédiák

TISZTA ÉS HAMIS HANGOK Történtek figyelemfelkeltő események 2023-ban klasszikus zenei életünkben. Sajnos leginkább negatív vagy legalábbis szomorú felhangokkal szól legtöbbjük.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Kurtág György és Ligeti özvegye, Ligeti Vera részvételével Ligeti György utcára nevezték át a BMC melletti utcát

VARGA PÉTER

Február közepén Fischer Ádám videóüzenetben tette közzé a Facebookon, hogy a Budapesti Wagner-napokon csupán a Ringet tartják meg, a többi tervezett előadás elmarad, így A nürnbergi mesterdalnokok felújítása, valamint a Parsifal részleteiből tervezett koncert és Bo Skovhus dalestje is. Akkor a Müpa honlapján is megjelent a változás, noha valamennyi elmaradt előadás már telt házas volt. „Ez természetesen nem a mi döntésünk, a Müpa államilag finanszírozott és kontrollált intézmény, és mikor »felülről« az az utasítás jön, hogy az előadásoknak el kell maradniuk, akkor el kell maradniuk” – mondta a karmester. Később Fischer ezt a videót eltávolította, és németül beszélve – angolul feliratozva – újabbat tett közzé. Ebben azt jelentette be, Budapestről megkérték, hogy vegye le a videót, mert ezzel kapcsolatban hivatalos közleményt fognak kiadni. Eleget tett a kérésnek, de nagyon csalódott, hogy az előadások elmaradnak. Ígéretet kapott arra, hogy a 2024–25-ös szezonban az eredeti tervek szerint lesz megtartva a fesztivál, és reméli, hogy így lesz. Végül két esemény adta ki a gazdasági válság miatti megszorítások következtében öt élőzenés estére lefogyasztott júniusi Budapesti Wagner-napokat a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Színre került – az eddig általában megszokott két sorozattal ellentétben – A Nibelung gyűrűje- ciklus négy operája egyszer, valamint Fischer Ádám, a Wagner-napok mindenese vezényelt egy ötödik estet is, amelyen népszerű részletek hangzottak el operákból. Ezen az estén nem a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara játszott, hanem a Nemzeti Filharmonikusok és persze nem is a zenekari árokban. Fischer reményei egyelőre nem válnak valóra, a 2024-es Wagner-napok hasonlóan sovány műsorral jelentkezik, igaz, Bo Skovhus dalestje szerepel a tervek között.

Fischer Ádám csalódott volt amiatt, hogy a Wagner-napok több tervezett előadása is elmaradt

FOTÓ: MÜPA

CENTENÁRIUM

Az év talán legfontosabb koncertesemányeit a Liget 100 – a Ligeti György zeneszerző századik születésnapja alkalmából rendezett hangversenyek adták, amelyek ráirányították a figyelmet a magyar zeneszerző-óriásra. Az események fő motorja – noha nem egyetlen helyszíne és rendezője – a Budapest Music Center volt, ahol májusban fesztivállal emlékeztek Ligetire, amelynek részeként születésnapján, az épület melletti – addigi Imre utcát – hivatalosan is Ligeti György utcára nevezték át. Az egyik legfontosabb és az egyik legjobb hangverseny a zeneszerző műveiből a Müpában azonban még április 6-án hangzott el: Eötvös Péter vezényelte a Klangforum Wien modern zenére specializálódott együttest, amelyen – olyan szólisták közreműködésével, mint Kelemen Barnabás hegedűs, Fenyő László csellista és Fejérvári Zoltán zongorista – a zeneszerző Kamarakoncertje és versenyművei szólaltak meg. Sajnos Eötvös Péter megbetegedése miatt a Concerto Budapest május 18-ai Müpa-beli hangversenye, amelyen szintén kizárólag Ligeti-művek hangzottak volna el, elmaradt. A baj nagyobb lehet, hiszen Eötvös azóta sem mutatkozott a nyilvánosság előtt, sőt új operájának az Eiffel Műhelyházban december 8-án tartott bemutatóján sem jelent meg a közönség előtt.

FOTÓ: MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ

Eötvös Péter Valuska című operája a Magyar Állami Operaház megrendelésére készült

OPERA ÉS SZAPPANOPERA

Október 12-én, egy hónap híján öt évvel a milánói Scalában történt bemutatója után végre láthattuk vagy inkább csak hallhattuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadán a minimális szcenizálással előadott egyetlen Kurtág-operát, a Végjátékot. Az évad egyik legjelentősebb eseménye volt ez. Frode Olsen, Haja Zsolt, Hilary Summers és Leonardo Cortellazzi énekelt, a Danubia Zenekart az eredeti bemutató karmestere, Markus Stenz vezényelte.

A Valuska, Eötvös tizenharmadik operájának létrejötte és bemutatása emellett a másik zenetörténeti esemény volt, hiszen megírására a Magyar Állami Operaház kérte fel a zeneszerzőt, és kifejezett kívánság volt, hogy magyar nyelvű legyen a szövegkönyv, amely Krasznahorkai László-nak Az ellenállás melankóliája című regényén alapul. A zeneszerző eddig magyar felkérésre nem írt operát, és eddigi művei sem kötődtek magyar szerzőkhöz, irodalmi anyaghoz.

Tovább folytatódtak a zenei közélet abszurd szappanoperái, némi huzavonát követően, ötéves megbízatásának lejárta után, ismét az Operaház főigazgatója lett Ókovács Szilveszter. Volt némi zavar a gépezetben, hiszen egyes hírek szerint erről már tavaly novemberben megszületett a döntés, ami viszont valamilyen oknál fogva arról szólt, nem újabb öt évre, csak kettőre kapná meg a megbízást. Ezt ő lehetetlen küldetésnek tartotta, mondván, ilyen intervallumra nem lehet rendesen előre tervezni, és jelezte: így nem vállalja a feladatot. (Eötvöst például 2018-ban kérte fel Ókovács az operájának megírására, a bemutatóra pedig 2023 decemberében került sor.) Ezért újabb kiírás következett, amire áprilisban már tizenegyen jelentkeztek, hiszen úgy tűnt, valódi megmérettetésről is szó lehet. De végül ez nem valósult meg, a miniszter, Csák János saját jogkörében döntött, marad Ókovács újabb öt évig.

REKTOR NÉLKÜL

Nem sikerült viszont egyszerűen lezavarni a zeneakadémiai vezetőváltást, a kísérlet kudarcba fulladt, a minisztérium meghátrált, az intézménynek jelenleg ideiglenes vezetője van Kutnyánszky Csaba korábbi rektorhelyettes személyében, az akadémia honlapja szerint: „Rektori feladatok ellátásával megbízott rektorhelyettes: Dr. Kutnyánszky Csaba”.

Vigh Andrea korábbi rektor második megbízatása október végén járt le, és a szabályok szerint harmadik ötéves ciklusra már nem lehetett megválasztani. A minisztérium pályázati kiírása azonban valahogy úgy sikerült, hogy annak lényegében csak Keller András hegedűművész-karmester, a Concerto Budapest zeneigazgatója felelt meg, aki – mint előzetesen kiderült – örömmel vállalta volna a megbízatást, tervei is voltak, mit, hogyan csinálna másképp. Itt is került azonban hajszál a levesbe, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem szenátusa és 171 oktatója nyílt levelében súlyosan diszkriminatívnak minősítette a döntést, továbbá kifogásolták azt is, hogy Keller ellen – amikor néhány évvel korábban oktatóként működött az intézményben – komoly emberi, szakmai kifogások merültek fel. Ők szakmai alapon egyébként Kutnyánszkyt tartották volna alkalmasnak a posztra. Itt is feltűntek újabb jelentkezők, de új rektor nem került ki közülük – állítólag elégtelen pályázataik miatt –, miután Keller végül arra hivatkozva, hogy már addig is rágalomhadjáratot folytattak ellene, ráadásul megfenyegették azzal – itt a Zeneakadémia egyik meg nem nevezett vezetőjére hivatkozott –, ha elvállalja a megbízatást, világméretű lejáratókampányt, valamint tüntetéseket indítanak ellene, visszavonta pályázatát.

> Végre láthattuk vagy inkább csak hallhattuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem színpadán a minimális szcenizálással előadott egyetlen Kurtág-operát, a Végjátékot.

Kérdeztük a minisztériumot november elején és december végén is: mikor írják ki újra a pályázatot, és a miniszter, Csák János leült-e már a rektorhelyettessel, meghallgatta-e, mik a tervei, elmondta-e fenntartói elvárásait és azt, hogy hova kell eljutnia az intézménynek? Meg tudtak-e egyezni? Ám lapzártánkig nem kaptunk választ.

Itt tartunk most, rektorokról, jelöltekről újabb hírek nincsenek, egy december közepi közleményből viszont kiderült, korszerű, befogadásközpontú iskolai énektanárképzés indul a Zeneakadémián, amely valós választ ad a zeneoktatás leginkább égető kérdésére. Az új, osztatlan képzés általános iskolai és középiskolai ének-zene tanári képesítést nyújt, 9+1 félév alatt. Az utóbbi évek tapasztalatai azt mutatják – olvashatjuk –, hogy nagy hiány mutatkozik valóban jól képzett iskolai ének-zene tanárokban – különösen középfokon –, valamint az alapfokú művészetoktatási intézményekben elméleti tárgyakat oktató pedagógusokban. A képzésben kitüntetett szerephez jutnak a korszerű, befogadás-központú zenepedagógia és zeneközvetítés szempontjai, feladatai és gyakorlata.

LAPSZÉL

Születésnapi koncertfilm

FOTÓ: LFKZ/KOHIDAI SZABOLCS

Tavaly ünnepelte megalakulásának 60. évfordulóját a Liszt Ferenc Kamarazenekar. Az ünnepi évet egy egész estés koncertfilmmel zárja, amelyet január 6-a éjfélig ingyenesen nézhet meg a közönség. A gazdag és sikeres budapesti hangversenysorozat legszebb pillanatait teszik közkinccsé az év elejétől az október 25-i emlékezetes zeneakadémiai hangversenyükig. NÉPSZAVA

Két magyar alkotás a Netflixen

Január 1-jén két magyar tartalommal is bővült a Netflix kínálata. A platformon már megtekinthető a Móricz Zsigmond Erdély-trilógiájának első részét feldolgozó Tündérkert – Kísértetek kora című televíziós sorozat és a 2022-ben bemutatott Zanox – kockázatok és mellékhatások című egész estés sci-fi-vígjáték. NÉPSZAVA

Taylor Swift legyőzte Elvist

Taylor Swift megdöntötte Elvis Presley hosszú ideje fennálló rekordját a Billboard 200 albumlistáján az első helyen töltött legtöbb hét tekintetében. A Billboard magazin 1945 óta heti rendszerességgel felállítja az amerikai nagylemezek és EP-k eladási slágerlistáját. Az énekesnő új lemeze, az 1989 (Taylor's Version) összesen 68 hétig szerepelt szólóénekes kategóriában a lista élén, így Elvis a maga 67 hétig tartó időszakával a második helyre került. Az összes előadó között továbbra is a Beatles tartja a csúcsot: albumaik 132 hetet töltöttek a Billboard 200 lista első helyén. VARIETY

Jön az A24 – Mozinet Filmfesztivál

Az A24 stúdió filmjeinek rajongóit várják január 4. és 7. között a Toldi Art Moziban. Az A24 – Mozinet Filmfesztiválon olyan országos premier előtti filmek lesznek láthatóak, mint a Vaskarom (The Iron Claw), a díjnyertes amerikai–dél-koreai dráma, az Előző életek (Past Lives), Nicolas Cage főszereplésével az Álmaid hőse (Dream Scenario), és bár nem premier előtt, de 2023 egyik kiemelkedő alkotása, az Amitól félünk (Beau is Afraid) is újra a filmvászonra kerül. Szombaton az Álmaid hőse vetítése után este tízkor a Carson Coma Akusztik Trió is koncertet ad a mozizóknak. NÉPSZAVA

Aki a saját sörét issza

ÖRÖKZÖLD Mintegy húsz év kihagyás után tért vissza a képernyőre dr. Frasier, azaz Kelsey Grammer halhatatlan figurája. Az alkotó szerint a karakter jól van és haladt a korral. Exkluzív interjú.

CSÁKVÁRI GÉZA

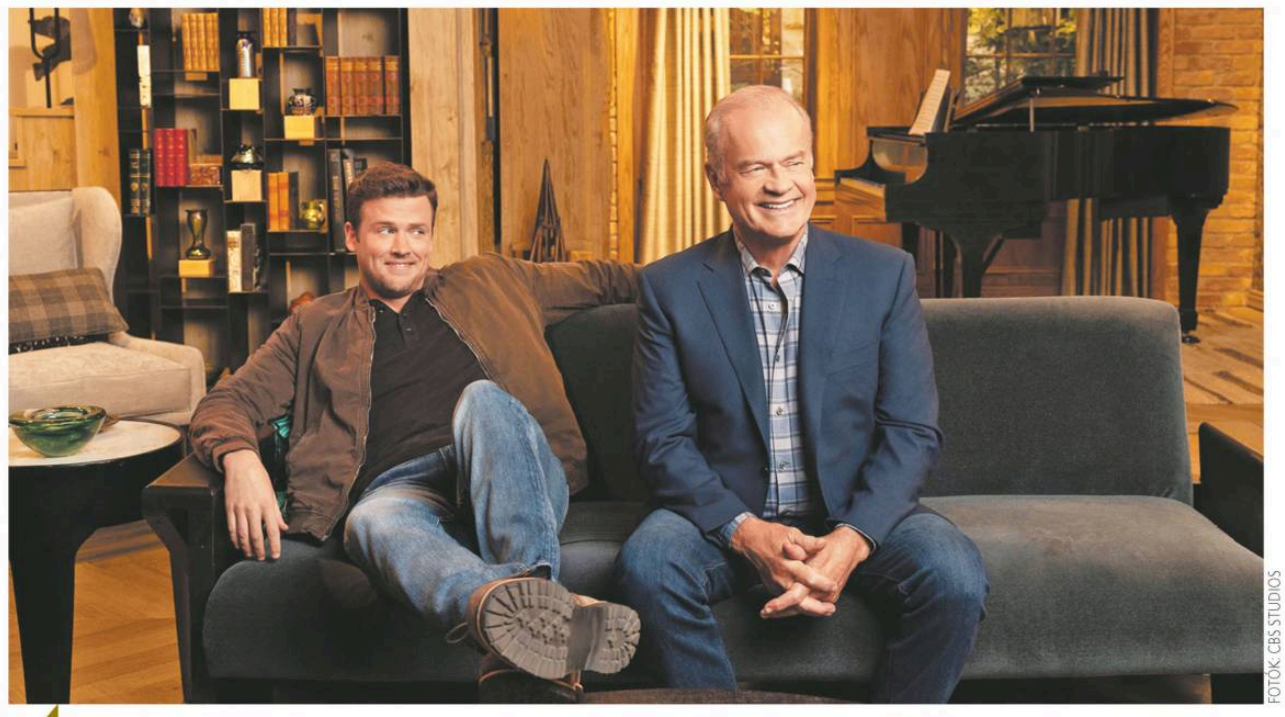

FOTÓK: CBS STUDIOS

Dr. Frasier Crane a tévétörténet egyik veterán figurája, akit ráadásul ugyanaz a színész alakított a születésétől fogva mostanáig. Kelsey Grammer már az 1982 és 1993 között futó Cheers című szériában is az egyik főszereplővé nőtte ki magát, miután két évvel a kezdés után csatlakozott a stábhoz. Ám a Frasier-láz igazából akkor kezdődött, amikor immár címszereplőként megkapta az úgynevezett spin-off sorozatát: a Frasier – A dumagép 1993 és 2004 között futott, tizenegy évadon és mintegy kettőszázhatvannégy epizódon keresztül. A show egyben a sitcom aranykorát is jelentette, azaz körülbelül félórás részek követték egymást helyzet- és jellemkomikum jelenetekkel, melyeket a híres nevetőgép segített.

Mint minden olyan produkció, mely jelentős rajongóbázissal rendelkezik, folyamatos volt a kérdés, hogy vajon visszatér-e a legendás karakter és Kelsey Grammer, akit az isten is erre a szerepre teremtett. A megszámolhatatlan spekulatív és reménykedő írás, interjúk sora után kiderült: 2018-ig Grammer köszönte, de jól elvolt – ebben nyilván az is szerepet játszott, hogy a sitcom mint műfaj kiment a divatból. Ám jött a streamerrobbanás, és mivel exponenciálisan nőtt a tartalom iránti kereslet, újra szóba került, hogy Frasier visszatérjen. És Grammer rábólintott az úgynevezett rebootra, hiszen csaknem húsz év telt el az utolsó leforgatott epizód óta. Kérdés, hogy érzi magát dr. Frasier 2023-ban?

„Nagyon jól! Frasier maradt, aki volt, csak egy kicsit modernebb, lépést tart a korral. A húsz év alatt többször váltott, elment Chicagóba, hogy sikeres pszichiáter legyen, aztán jött a média: először rádiós pszichiáter volt, majd híres televíziós személyiséggé avanzsált. Ez a szupersztárság a mai napig kísérti őt" – mondta lapunknak adott exkluzív interjúban Kelsey Grammer. Hozzátéve: „Frasier sokkal jobban érzi magát a saját bőrében, mint korábban. Ugyan még mindig kínozza egy kicsit, hogy képtelen megtalálni az igaz szerelmet, és még mindig kínozza a vágy, hogy fontosnak tartsák és jót tegyen a világgal. Szóval ez nem sokat változtatott rajta. De vajon jobban csinálja? Igen."

Ahogy a színész-rendező producer fogalmazott, a 2023-as reboot a harmadik felvonása a nagy műnek. Azt mondja, talán még a negyedik felvonása is – ezek szerint klasszikus shakespeare-i dramaturgiával van dolgunk, melyben még bőven van kifutás: Grammer szerint még legalább százepizódnyi ötlet van a fejében. „Shakespeare vitathatatlanul a legnagyobb angol író, a világ minden nyelvére lefordították. Szóval ő még mindig nagy, hosszú árnyékot vet az univerzumra, amit érdemes felfedezni. Ki tudja? Lehet, hogy lesz néhány Shakespeare-fordulat a Frasier-univerzumban" – húzta alá mosolyogva Grammer.

Hogy ez mindenképpen így is legyen, számos epizódnál a rendezést is magára vállalta Grammer, aki állítása szerint már a Cheers idejében is szeretett volna a kamera másik oldalán is bizonyítani, de akkor még nem volt meg ehhez a „rendfokozata".

„A rendezés már triviális volt, mert szerettem volna egy kicsit a védjegyemet is rátenni a rebootra, vizuálisan is mozgatni a műsort"

Aztán végül a Frasier – A dumagép évei alatt harmincegy epizódot rendezett. „Mindig jártas és kitűnő szeretek lenni abban, amit csinálok. A rendezés ez esetben már triviális volt, mert szerettem volna egy kicsit a védjegyemet is rátenni a rebootra, úgymond vizuálisan is mozgatni a műsort. Szeretem az olyan műsorokat, amelyekben az alkotói folyamatok összekapcsolódnak és együtt áramlanak" – árulta el Kelsey Grammer.

INFÓ

Frasier (2023)
1. évad
Bemutatja
a SkyShowtime

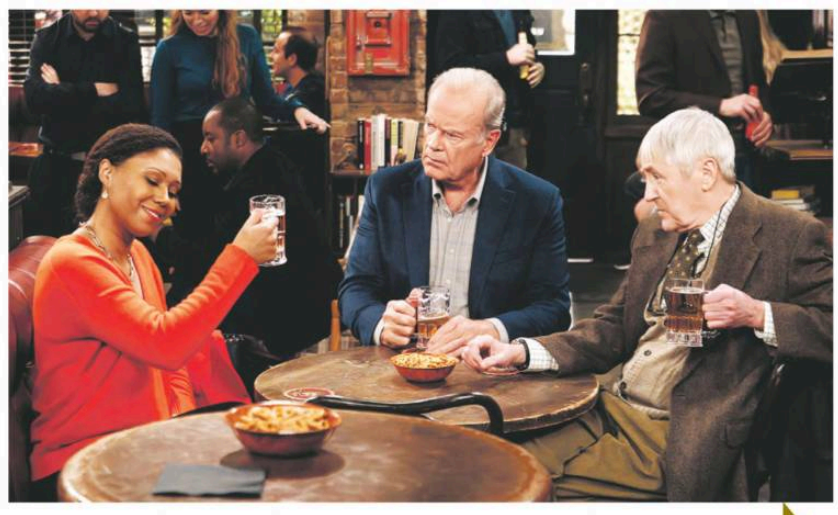

Frazier maradt, aki volt, csak egy kicsit modernebb, lépést tart a korral. Még mindig kínozza, hogy képtelen megtalálni az igaz szerelmet, és még mindig kínozza a vágy, hogy fontosnak tartsák és jót tegyen a világgal.

Természetesen a sztorifelállás új – arra most nem térünk ki, hogy a régiek közül kik nem tértek (eddig) vissza, mert akkor ez a cikk is folytatásos sitcommá válna –, de a lényeg, hogy a doktor szinte az egyetlen visszatérő (a meglepetésvendégeket nem adjuk ki), ami egyben azt is jelenti, hogy az új szériát az is bátran el tudja kezdeni, aki korábban nem nézte a show-t, így nem kell évtizedeket pótolni. Ami persze egyáltalán nincs megtiltva. Az új sztori: dr. Frasier apja halála után a fiával szeretne új kapcsolatot kialakítani, illetve megfejteni, hogy miért hagyta ott az egyetemet és lett tűzoltó, ezért a közelébe költözik – konkrétan megveszi az egész bérházat. Mert ugye egy híres médiaszemélyiség nagyon gazdag, hiába szeretne csak ember lenni – ha már egy humán dilemmát kiemelhetünk.

Ami nagyon fontos gondolat volt az alkotói oldalon, az az, hogy Grammer nemcsak a karakterhez, hanem a sitcom műfajának az életben tartásához is ragaszkodik. Azaz a részek továbbra is „kellemesen" rövidek, ott van a háttérben a nevetőgép (amire nem lenne szükség, mert Grammer elképesztően tehetséges és humoros csapatot szedett össze) és persze az a truváj, hogy mostanság valaki van annyira bátor, hogy politikailag inkorrekt legyen. Például kifigurázza az akadémikusok kicsinyességét, féltékenységét és a szenvedő értelmiségiek kötelező alkoholizmusát. Na és persze Frasier doktor is professzori babérokra vágyakozik. Kelsey Grammer szerint dr. Frasier pontosan olyan, mint George Bailey Az élet csodaszép című filmben: számos alkalma lett volna, hogy elhagyja Bedford Fallst és megvalósítsa az álmait, de mindig maradt, hogy segítsen a szegényeken vagy a családján. Az előkészületek során szóba került, hogy a doktor mondjuk Párizsba költözik, hogy regényt írjon, de végül marad a fia mellett. „Az utolsó pillanat az első epizódban, amikor Frasier ránéz a fiára, és azt mondja: most jelen vagyok. Rájön, hogy a fiának szüksége van rá."

Nagy ötlet, hogy mostanság valaki van annyira bátor, hogy politikailag inkorrekt legyen. Például kifigurázza az akadémikusok kicsinyességét, féltékenységét és a szenvedő értelmiségiek kötelező alkoholizmusát

Ha már szóba került Frank Capra 1946-os klasszikusa, adódott a kérdés: a sorozatban is lesznek szárny nélküli angyalok, akik jó útra terelik a főhőst? „Ez az ötlet tetszik! Frasiert az őrangyalai már régóta folyamatosan mentik. De jó lenne ezt az ötletet alaposan kidolgozni. Tudja, mit? Ha írunk róla egy epizódot, az ötlet alkotói kreditje az öné!" – derült fel Grammer, aki, ha nem Zoomon beszélgetünk, attól tartok, még meg is ölelt volna. Így végre volt bátorságom visszahozni a folyamatos ivászatok és az alkoholizmussal való poénkodás tárgyát.

„Öt évvel ezelőtt indítottam egy sörgyártó céget. Tehát a műsorban szereplő sör az én saját söröm. Nagyon büszke vagyok rá, és nagyon kötődöm hozzá. Nagyon Amerika-hívő vagyok, és a csodálatos sörben is bízom. De a sztori szempontjából megvan a Mccallum single malt whiskey jelentősége is. Fantasztikus nedű. Vettem egy üveggel az apósomnak úgy tíz évvel ezelőtt. Pár ezer dollár volt. Néhány évvel később akartam neki venni egy másikat, mert arra gondoltam, milyen nagyszerű lenne, ha vennék úgy még huszonöt palackkal. És akkor már hatezer dollár volt egy. És azt gondolkodtam: hogyan csinálták ezt? Ezt csak egy műértő fogja fel, így jött Allen karakterének a szenvedélye. Ez szép alapja a kapcsolatuknak, ugyanis Fraseirnek sosem volt barátja. Pláne ennyire eszes" – magyarázta Grammer, jelesül, hogy az alkoholnak nagyon fontos dramaturgiai szerep jut. Csakúgy, mint az életben – de ez már szigorúan saját következtetés.

Előretört a BYD

A kínai elektromosautó-gyártó, a BYD – amely Szeged mellett készül üzemet építeni – a 2023-ban gyártott akkumulátoros autók számát tekintve megközelítette a Teslát. Tavaly 1,57 millió ilyet adtak el, míg a Tesla 1,8 milliót. CNN

Nő a Velencei-tó vízszintje

A korábbi évekhez képest lényegesen több téli csapadék hatására a Velencei-tó vízszintje sokat emelkedett, így alakult ki a jelenlegi 110 centiméteres vízállás. Egy évvel ezelőtt még csak 70 centiméter volt a vízszint, az ideális 130–170 centi között van. FEOL

Kiberemberrablók

Fázva és éhesen, de megtalálták a rendőrök azt a 17 éves kínai cserediákot, akit „emberrablók" az interneten, Skype-on, Facetime-on fenyegetőzve vettek rá arra, hogy menjen el egyedül sátrazni a utahi vadonba. A szüleitől 80 ezer dollárt kértek „szabadon bocsátásáért". A kiberemberrablás egyre terjed. GUARDIAN

Kozmikus rekordok 2023-ban

VERSENY Úgy tűnik, hogy az űr felfedezése a korábbi szoros nemzetközi együttműködések helyett egyre inkább az egyes országok, sőt magánvállalatok ügye lesz.

A SpaceX tavaly rekordot döntött 96 rakétafellövéssel

FOTÓ: AFP/AUBREY GEMIGNANI

VARGA PÉTER

Ha az űrrakéták, az űreszközök, az űrkutatás témái kerülnek sorra, a központban az emberes küldetések szerepelnek. A 2023-as év ebből a szempontból jól teljesített, május 25-én rekordszámú, azaz húsz ember tartózkodott az űrben, ha nem is mind Föld körüli pályán. Ekkor tizenegyen voltak a Nemzetközi Űrállomás (ISS) fedélzetén, hárman a Tiangongon – a kínai űrállomáson –, és hatan voltak a VSS Unity űrrepülőgépen, amely a Virgin Galactic flottájához tartozik, és turistákat visz űrugrásra egy földi repülőgépről indulva. A VSS Unitynek legalább 80,5 kilométer magasra kell felszállnia, de a Kármán-vonalnál – ami az űr átlagosnak tekinthető határa a földfelszíntől számítva – nem képes magasabbra szállni. Öt nappal később újabb rekord dőlt meg, ekkor a Föld körüli pályán lévők száma volt a legtöbb, ami valaha előfordult: a Tiangongon ekkor már – a Shenzou 15 és 16 rakéták által felszállítva – hatan voltak, míg az ISS-en továbbra is tizenegyen.

Az űrturizmus az űrugrásoknál komolyabb formában is megjelent, május 21-én az Axiom Space amerikai magánvállalkozás 2022 után ismét magánembereket vitt az Ax-2 küldetés keretén belül a SpaceX Falcon 9 rakétájával és a Dragon Crew űrkapszulájával az ISS-re. Négyen voltak: két amerikai és két szaúdi asztronauta, és május 31-én tértek vissza. Mint említettük, a Virgin Galactic is útjára bocsátotta első fizetős utasait, a Galactic 1 űrugrás során a VSS Unity fedélzetén, közülük hárman a cég alkalmazottai voltak, három ember utazását pedig az olasz légierő és az olasz Nemzeti Kutatási Tanács finanszírozta, kutatási célokból. A Galactic 2 augusztusban már igazi turistát is vitt, egy Parkinson-kóros volt olimpikont és egy anyát, valamint a lányát: ők az elsők voltak, akik ilyen családi kötelékben az űrbe jutottak. A Galactic 5 volt a Virgin utolsó repülése ebben az évben háromtagú legénységgel, továbbá két kutatóval és egy turistával.

Az űrverseny hatással van a rekordokra, egyre több lesz közülük a múlté.

A kínaiak egyre fejlesztik saját űrállomásukat, a Tiangongot

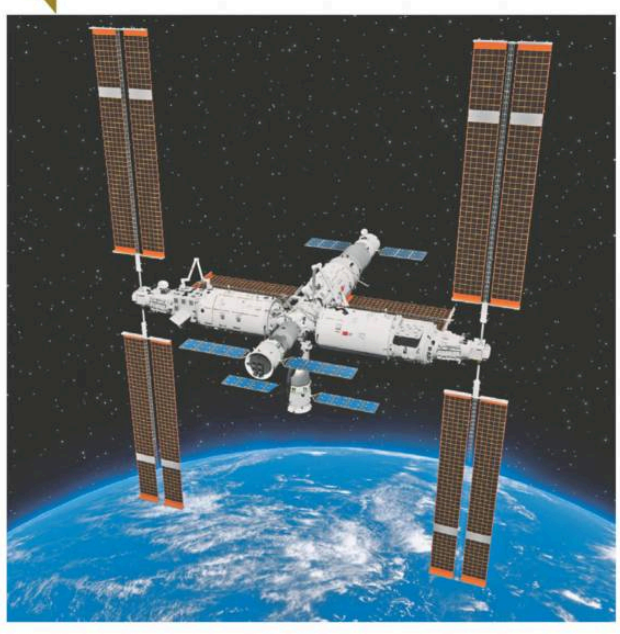

Az országok versenyében a legnagyobb sikert ebben az évben India érte el, a negyedik ország lett, amely leszállt a Holdon: a Chandrayaan-3 küldetés eredményes lett, augusztus 23-án a Vikram sikeresen landolt a Déli-sark közelében, és útjára bocsátotta a Pragyan holdjárót. Az újabb orosz holdraszállási kísérlet – 1974 után először, amikor a Luna 24 sikeresen landolt –, a Luna 25 leszállóegységgel kudarcba fulladt: a Soyuz-2.1b rakétával felbocsátott űreszköz az égitest felszínébe csapódott. A japánok szeptemberben fellőtt Okos Hold-vizsgáló leszállóegységének landolása pedig január 24-én várható. Japán lesz az ötödik nemzet a Holdon, ha sikeres lesz a küldetés. A NASA pedig komolyan készül az új, immár ismét emberek által végrehajtandó holdra szállásokra, a Kanadai Űrügynökséggel közösen április elején bemutatták az Artemis II küldetés négytagú – három amerikai, egy kanadai asztronauta – legénységét, amely először csak az égitest megkerülésére készül az Orion űrhajóval, amit a Space Launch System rakéta fog az űrbe vinni.

FOTÓ: AFP/CHANDAN KHANNA

A NASA és a CSA bemutatta az Artemis II holdküldetés asztronautáit

A Naprendszer távolabbi objektumainak felderítése is tovább folyik, áprilisban indult útjára az ESA-nak, az Európai Űrügynökségnek a Jupiter Jeges Holdjainak Felderítése elnevezésű expedíciója: az óriásbolygó három holdja sok vizet tartalmaz, a Ganymede, a Callisto és az Europa jeges felszíne alatt akár élet is kialakulhatott.

20 ember tartózkodott az űrben 2023. május 20-án, ami az eddigi legtöbb

A Naprendszeren belül érte el a Bennu aszteroidát a NASA űrszondája, amelynek sikerült anyagot gyűjtenie a felszínről, ezzel szeptemberben tért vissza a Földre. Bár magát a gyűjtőkapszulát két csavar beszorulása miatt még mindig nem sikerült kinyitni, a tetején talált porszemek, darabkák vizsgálata megkezdődött. Ezek a Naprendszer kialakulásának legkorábbi szakaszába, a 4 milliárd 567 millió évvel ezelőtt történtekre engedhetnek bepillantást.

A rakétatechnikában komoly előrelépés volt november 18-án a SpaceX Starshipjének kilövése, amely a valaha készült legnagyobb, 122 méteres rakéta, ami már a Marsra is képes lesz embereket juttatni. A második tesztfellövés – az első, áprilisi teljes kudarc után – lényegében sikeres volt, a rakéta felszállt, az első fokozat levált, majd jött a hiba, és felrobbant. A második fokozat azonban még nyolc percig repült 148 kilométer magasságba, ott az önműködő rendszer megsemmisítette.

A SpaceX egyébként is jó évet zárt, rekordot állított fel 96 sikeres rakétafelbocsátással – 2022-ben még csak 61-nél tartott. Kilencvenegyszer a Falcon 9-es, ötször a Falcon Heavy rakéta szállt fel, tehát ebben a statisztikában a Starship tesztrepülése nem szerepel. De ez így is több sikeres Falcon-fellövés csak ebben az évben, mint az előző évtizedben összesen.

HIRDETÉS

NÉPSZAVA
Fizessen elő!
Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a www.nepszava.hu weboldalon
vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!

3 hónapra: ~~39 170 Ft~~ helyett 23 550 Ft (ez 15 620 Ft megtakarítás)
6 hónapra: ~~78 340 Ft~~ helyett 46 200 Ft (ez 32 140 Ft megtakarítás)
12 hónapra: ~~156 680 Ft~~ helyett 91 200 Ft (ez 65 480 Ft megtakarítás)

LAPSZÉL

Szoboszlai megsérült

FOTÓ: AFP/PAUL ELLIS

Tervben volt Szoboszlai Dominik lecserélése a Newcastle United elleni 4-2-re megnyert angol bajnokin, de Jürgen Klopp, a Liverpool vezetőedzője utóbb elismerte: egy percet késett ezzel, így combját fogva, fájdalmas arccal hagyta el a pályát a játékos, akinek a combhajlító izma sérült meg. A Liverpool újabb győzelmével három ponttal vezeti a bajnokságot. NÉPSZAVA

Lisztes-helytállás

Az európai futballszövetség összeállított egy 40 fős listát Európa legtehetségesebb fiataljairól, és az UEFA a Ferencváros 18 éves játékosát, ifj. Lisztes Krisztiánt is beválogatta a legjobb 19 évesek közé. A szervezet így méltatta: „Sok fontos gólt tett hozzá a Ferencváros 2023-as bajnoki címéhez. Trükkös és mozgékony, az U21-es válogatott labdarúgó nyáron ötéves szerződéssel az Eintracht Frankfurtban folytatja.” NÉPSZAVA

Ronaldo a gólkirály

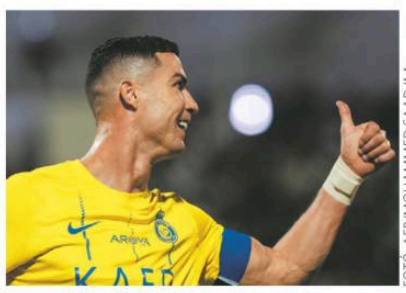

FOTÓ: AFP/MOHAMMED SAAD/AA

Az Al-Naszr klasszisa, Cristiano Ronaldo kilencedszer lett a világ legeredményesebb góllövője: a portugál 2023-ban szerzett 54 találatával érdemelte ki a gólkirálynak járó elismerést. Kylian Mbappé 52 góllal a második lett, megelőzve az ugyanennyi találatig jutott, de a válogatottban kevésbé eredményes Harry Kane-t (Mbappé tízszer, Kane kilencszer talált be címeres mezben). Sokáig a Manchester City támadója, Erling Haaland vezetett, de a norvég klasszis decemberben megsérült. NÉPSZAVA

Rossi embere vált

A Nemzeti Sport értesülései szerint a görög Panathinaikosztól a horvát bajnokság első helyén telelő Hajduk Split együttesébe igazol a 47-szeres magyar válogatott Kleinheisler László, aki sokáig alapembernek számított Marco Rossi szövetségi kapitány válogatottjában, ám amióta Athénba szerződött, kevés lehetőséget kapott, és kikerült a válogatott kezdőcsapatából. NSO

HIRDETÉS

APRÓ

EGÉSZSÉG

GYÓGYMASSZÁZS masszőrhölgytől, 06-30/432-7140.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Milák visszatért! Vagy mégsem?

TALÁNY Meglepte a sporttársadalmat az államtitkár, aki az életjelet hónapok óta nem adó Milák Kristóffal szilveszterezett, de az olimpiai bajnok és világcsúcstartó úszó jövőjéről semmi nem derült ki.

VINCZE ATTILA

FOTÓ: DR. SCHMIDT ÁDÁM FACEBOOK-OLDALA

Csupán ennyit írt a sportállamtitkár a közösségi oldalán a képhez: „Üdv, 2024! Jövünk!”

Három sportember néz bizakodóan a fotón a jövőbe, és a legjobbakat kívánja, ami alaphelyzetben semmiképp nem szenzáció. Csakhogy ez a némiképp közhelyes fotó megrázta a magyar sporttársadalmat, ugyanis a Happy New Year felirat előtt – feltehetően szilveszter éjszakáján – az eltűnt Milák Kristóf mosolyog az optikába. Partnerei sem akárkik, dr. Schmidt Ádám sportért felelős államtitkár és felesége, minden idők legeredményesebb női kajakozója, a háromszoros olimpiai, 31-szeres világbajnok Kovács Katalin.

A hármas közös megjelenése csak kívülállók számára meglepő, tudniillik a kajakkirálynő visszavonulása óta a Budapesti Honvéd Sportegyesület elnökségi tagja, PR-, marketing- és kommunikációs vezetője, ilyeténképp Milák egyik klubvezetője. Ha nem is főnöke, de mindenképp a klubhierarchiában felette álló vezető, míg sportállamtitkár férje eleve a magyar topversenyzők kormányzati vezetője.

Milák ügye pedig hónapok óta kérdőjeleket vet fel, az olimpiai bajnok és világcsúcstartó úszóról lényegében ősz óta nem tud az úszószövetség vezetője, a szövetségi kapitány, de még az edzője sem. Sós Csaba kapitány például két hete a Sport Tv Mai helyzet műsorában kerek perc kijelentette, senki nem tudja felvenni vele a kapcsolatot, képtelenség vele kommunikálni. „Az ember megtehetné, hogy kimegyünk négyen a lakása elé, de lehet, nem is otthon van, lehet, hogy máshol lakik. Nem tudja senki, egy ilyen semmilyen helyzetben vagyunk, de nem rendőrök vagyunk mi, könyörgöm. Nekünk egy célunk van, hogy jöjjön vissza ez a nagyon tehetséges fickó. Azt akarjuk, hogy jöjjön vissza, várjuk. Mi nem fenyegetjük, nem korlátozzuk, nem járunk a nyakára, semmit, csak próbáljuk ösztönözni, hogy jöjjön vissza.”

Ebben az igen-igen kényes helyzetben jelent meg váratlanul a fotó a sportállamtitkár közösségi oldalán, ami önmagán messze túlmutató üzenetértékkel bír: eleve negligálja a szövetség menedzsmentjét, hogy lám-lám, mi baráti kapcsolatot ápolunk a sportolóval, és nem kell ide rendőr, másrészt nem közöl semmit a jövőről. Akkor most Milák visszatér? Elkezdi az edzéseket? Vagy már elkezdte? És ha igen, milyen tervei vannak? Reális a címvédése? Vagy egyelőre nem is ez a célja, hanem az, hogy tesztelje önmagát? Egyáltalán, mi van most vele, miért tűnt el?

> A kép üzenete, hogy lám-lám, nem kell ide rendőr.

Mivel az úszószövetség semmilyen hivatalos kommentárt nem fűzött a fotóhoz (érdeklődésünket elhárította az egyik vezető, aki még név nélkül sem kívánt nyilatkozni), nyilvánvaló, hogy az úszóvezetést meglepte a mutatvány. Ilyen összefüggésben legalábbis megkérdőjelezhető a sportállamtitkár megfontoltsága. A fotó akkor kap majd igazán értelmet, ha egy hónap múlva, február elején az lesz a hír, hogy az olimpiai bajnok tényleg edz, visszatért a rendes kerékvágásba, a legjobb szakemberek feladata pediglen az, hogy összefésüljék a vészforgatókönyvet, ami még lehetővé teszi a párizsi indulást. Addig csak a mosolydiplomácia marad meg az, hogy mindenki úgy tesz, mintha nem történt volna semmi.

Fényárban a City

LABDARÚGÁS Érdekes és részben meglepő összeállítást közölt a La Gazzetta dello Sport, sorra vette az európai klubcsapatok tavalyi mérlegét úgy, hogy 2023-ban elért valamennyi eredményüket pontokban mérte, azaz a hazai és nemzetközi kupameccseiken is a 3, 1, 0-s számítást alkalmazta (győzelem, döntetlen, vereség).

Az első helyen a Manchester City, a másodikon a Real Madrid áll, ebben nincs semmi szenzáció, a világ alighanem két legerősebb együttese került a legjobb pozíciókba. Igaz, az angol csapat jelenleg csak harmadik a Premier Ligában, de címvédő a BL-ben, a bajnokságban és az FA Kupában. A kékek 66 meccsen 47 győzelmet, 11 döntetlent, 8 vereséget – azaz 152 pontot – és 105-ös gólkülönbséget számláltak.

A ma a bajnokság listavezetőjeként a Mallorcát fogadó királyi gárda csak elődöntős volt a Bajnokok Ligájában és ezüstérmes a La Liga előző évadában, viszont elnyerte a spanyol Király Kupát, és az ősszel (3 döntetlen mellett) 24:1-es győzelem-vereség arányt produkált a tétmeccseken. Az egész évet tekintve 138 pontot ért el 63 mérkőzésen – 43 győzelem, 9 döntetlen, 11 vereség, 74-es gólkülönbség.

A harmadik az Internazionale, a milánói csapat bronzérmes volt, míg jelenleg első a Serie A-ban, elnyerte az olasz kupát, és BL-döntőt vívott a Manchester Cityvel, a 0-1 ellenére egyáltalán nem reménytelenül, de még a győzelemhez is közel állt. Mérlege 129 pont (61 meccsen 39 győzelem, 12 döntetlen és 10 vereség, 65-ös gólkülönbség).

Negyedik a spanyol bajnoki címvédő Barcelona, mely pillanatnyilag dobogón sincs. A vörös-kékek 56 mérkőzésen 117 pontot gyűjtöttek (36 győzelemmel, 9 döntetlennel, 11 vereséggel és 46-os gólkülönbség).

Ennél is nagyobb meglepetés a Manchester United ötödik pozíciója. Az MU bronzérmes volt a PL-ben – amelyben a tegnap késő esti, lapzártánk után véget ért West Ham–Brighton mérkőzés előtt a hetedik helyen állt –, döntőt vívott „zajos szomszédjával”, a Cityvel az FA Kupában, aztán a negyeddöntőben búcsúzott az Európa Ligában, most meg a csoportmérkőzések után elköszönt a BL-től.

Ezzel együtt 66 meccsen ugyanannyi pontot (117-et) szerzett, mint tízzel kevesebb találkozón a Barcelona (36 győzelem, 9 döntetlen, 21 vereség, 22-es gólkülönbség).

A hatodik a Bundesliga őszi listavezetője, a Leverkusen, amely hatodik volt a német bajnokságban, a német kupából már az első fordulóban kiesett az akkor harmadosztályú Elversberggel szemben (3-4), az EL-ben pedig a legjobb négy közé jutott. (A nyolcaddöntőben kettős győzelemmel, kapott gól nélkül ejtette ki az FTC-t, amelyet néhány felhevült hazai szakíró egyenesen a döntőbe várt.) A Bayer a jelenlegi német bajnokságban még veretlen, és 2023-ban összesen 115 pontja volt 52 meccsen elért 35 győzelmével, 10 döntetlenjével, 7 vereségével, valamint a Real Madridét is felülmúló 78-as gólkülönbségével. HEGYI IVÁN

FOTÓK: AFP/OLI SCARFF

A spanyol Rodrival (középen) operáló Manchester City vezeti az európai klubcsapatok tavalyi mérlegét a Real Madrid előtt – ebben nincs semmi meglepő, alighanem ez a kor legerősebb két együttese

Pep Guardiola menedzser egészen kivételes szezont hozott össze csapatával, a City tavaly megnyerte a BL-t, a Premier League-t és a FA Kupát, 66 meccsen 47 győzelmet, 11 döntetlent, 8 vereséget és 105-ös gólkülönbséget számlált

Kiejtette a világbajnokot

Scott Williams 5:3-ra legyőzte a háromszoros dartsvilágbajnok holland Michael van Gerwent a londoni PDC-világbajnokság negyeddöntőjében, így a lapzártánk utáni, kedd éjszakai elődöntőkben csak angol volt érdekelt. NÉPSZAVA

Győzelemmel kezdett Nadal

Fucsovics Márton három szettben kikapott az olasz Matteo Arnalditól a brisbane-i tenisztorna 1. fordulójában, pedig meccslabdája is volt. A 22-szeres GS-bajnok Rafael Nadal egy év kihagyás után győzelemmel tért vissza, míg Babos Tímea kiesett. MTI

Újabb magyar olimpiai kvóta

A tokiói olimpián 5. helyezett taekwondós Salim Omar Gergely indulhat a párizsi játékokon, mivel a világranglista hetedik helyén áll. Csak az első hat kap indulási jogot, de egy ország csak egy versenyzőt indíthat, ám Salim előtt két spanyol és dél-koreai is van, így a magyar taekwondós kvótát szerzett. MTI

Az idén nem lesz nyaralás

SPORTNAPTÁR, 2. RÉSZ A nyár általában a pihenésről szól – de nem az idén. Ekkor rendezik az év két legfontosabb eseményét, a németországi futball Eb-t, illetve a párizsi olimpiát.

NÉPSZAVA

MÁJUS:

1–2. Kajak-kenu válogatóverseny, Szolnok

2–5. Torna női Európa-bajnokság, Rimini

4. Röplabda Bajnokok Ligája, férfi- és női döntő

4–5. Atlétikai váltók olimpiai kvótaszerző versenye, Bahama

4–26. Giro d'Italia országúti kerékpáros körverseny

5. Forma–1, Miami Nagydíj, Miami

6–12. Férfikézilabda világbajnoki selejtező, oda-visszavágó

6–12. Asztalitenisz európai olimpiai selejtező – később kijelölendő helyszínen

7–12. Íjász Európa-bajnokság, Essen

8–12. Tour de Hongrie országúti kerékpáros körverseny

8–12. Hegyikerékpár Eb, Cheile Gradistei

8–12. Kajak-kenu olimpiai pótkvalifikációs világkupa és paravilágbajnokság, Szeged

9–12. Olimpiai kvalifikációs birkózó verseny, Isztambul

10. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Doha

10–12. Tekvandó Európa-bajnokság, Belgrád

11. Triatlon világbajnoki sorozat, 2. állomás, Jokohama

11–12. Női kézilabda Európa-liga négyes döntő

12. Portugál rali, a világbajnokság 5. futama

12. Gyorsaságimotoros-vb, Francia Nagydíj, Le Mans

15. Labdarúgó Magyar Kupa döntője, Puskás Aréna

16–26. Koronglövő Európa-bajnokság, Lonato

17–18. Férfivízilabda Eurokupa, négyes döntő

17–19. Kajak-kenu maratoni országos bajnokság, Győr

18. Nyílt vízi úszó Európa Kupa, Piombino

18. Női röplabda Európa-Liga, ezüst divízió, 1. forduló: Lettország-Magyarország, Izland

19. Női röplabda Európa-liga, ezüst divízió, 2. forduló: Izland–Magyarország, Izland

19. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Rabat

19. Forma–1, Emilia Romagna Nagydíj, Imola

19–21. Evezős olimpiai és paralimpiai kvalifikációs regatta, Luzern

19–24. Olimpiai kvalifikációs cselgáncs-világbajnokság, Abu-Dzabi

20.–VI. 2. között: A férfi kézilabda NB I döntőjének mérkőzései

22. Labdarúgó Európa-liga döntője, Dublin

22–26. Ritmikus gimnasztika Európa-bajnokság, Budapest

23–26. 3x3-as kosárlabda olimpiai selejtezőtorna, Debrecen

23.–VI. 3. Olimpiai kvalifikációs ökölvívótorna, Bangkok

24–26. Kajak-kenu világkupa, Poznan

24–26. Evezős világkupa, Luzern

24–26. Vívó országos bajnokság, Budapest

25. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Eugene

25. Női röplabda Európa-Liga, ezüst divízió, 3. forduló: Feröer-szigetek - Magyarország, Luxemburg

25.–VI. 6. Puska, pisztoly Európa-bajnokság, Eszék

25–26. Férfikézilabda Európa-liga négyes döntő

25–26. Triatlon világbajnoki sorozat, 3. állomás, Cagliari

26. Női röplabda Európa-Liga, ezüst divízió, 4. forduló: Luxemburg–Magyarország, Luxemburg

26. A női kézilabda NB I utolsó játéknapja

26. Forma–1, Monacói Nagydíj, Monte-Carlo

26. Gyorsaságimotoros-vb, Katalán Nagydíj, Barcelona

27.–VI. 9. Francia nyílt teniszbajnokság, Párizs

FOTÓ: ZAGYI TIBOR

A világbajnok vízilabda-válogatott Tokióban bronzérmes volt, Párizsban előrelépne: a hagyományok miatt nem kérdés, mi a csapat célja

6–9. Birkózó Polyák Imre–Varga János-emlékverseny, BOK Csarnok

7–12. Atlétikai Európa-bajnokság, Róma

8–9. Férfikézilabda Bajnokok Ligája négyes döntő, Köln

9. Forma–1, Kanadai Nagydíj, Montreal

10–16. Öttusa-világbajnokság, Csengcsou

10–23. Vizes Európa-bajnokság, Belgrád

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Csoportelsőként jutott ki az Eb-re a magyar válogatott, ahol a házigazda Németország, Skócia és Svájc társaságában alkotja az A csoportot

29. Labdarúgó Konferencia-liga döntője, Athén

30. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Oslo

31. Női röplabda Európa-Liga, ezüst divízió, 5. forduló: Magyarország–Lettország

JÚNIUS:

1. Labdarúgó Bajnokok Ligája, döntő, London

1–2. Női kézilabda Bajnokok Ligája négyes döntő, Budapest

1–2. Asztalitenisz Extraliga, négyes döntő – később kijelölendő helyszínen

2. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Stockholm

2. Női röplabda Európa-Liga, ezüst divízió, 5. (utolsó) forduló: Magyarország–Finnország

2. Szardínia-rali, a világbajnokság 6. futama

2. Gyorsaságimotoros-vb, Olasz Nagydíj, Mugello

5–7. Kajak-kenu válogatóverseny, Szeged

6–8. Férfivízilabda Bajnokok Ligája, négyes döntő

13. Női röplabda Európa-liga, ezüst divízió, döntő, 1. mérkőzés

13–16. Kajak-kenu gyorsasági, para és SUP Európa-bajnokság, Szeged

14–16. Evezős Világkupa, Poznan

14.–VII. 14. Labdarúgó Európa-bajnokság, Németország

15. Nyílt vízi úszó Európa Kupa, Belgrád

16. Női röplabda Európa-liga, ezüst divízió, döntő, visszavágó

16. Gyorsaságimotoros-vb, Kazah Nagydíj, Almati

18–23. Vívó Európa-bajnokság, Bázel

18–23. Strandkézilabda-világbajnokság, Kína

20-23. BMX freestyle, breaktánc, gördeszka és sportmászás olimpiai kvalifikációs sorozatának második (utolsó) állomása, Budapest, Ludovika Campus

20.–VII. 14. Labdarúgó Copa America, Egyesült Államok

23. Forma–1, Spanyol Nagydíj, Barcelona

29.–VII. 21. Tour de France országúti kerékpáros körverseny

Valter Attila idei indulása a Giro d'Itálián még kérdéses, de a 2021-es tekerésen néhány napig az összetett élén állónak járó rózsaszín trikót viselhette, ami világszám volt.

30. Forma–1, Osztrák Nagydíj, Spielberg

30. Lengyel rali, a világbajnokság 7. futama

30. Gyorsaságimotoros-vb, Holland Nagydíj, Assen

JÚLIUS:

1–14. Wimbledoni teniszbajnokság

4–6. Evezős egyetemi világbajnokság, Rotterdam

5–7. Szinkronúszó világkupa, Szuperdöntő, Budapest

6. Triatlon-világkupa, Tiszaújváros

6. V4 kerékpárverseny magyarországi szakasza

7. Forma–1, Brit Nagydíj, Silverstone

7. Gyorsaságimotoros-vb, Német Nagydíj, Hohenstein-Ernstthal

8–14. Öttusa Európa-bajnokság, Budapest

9. Gyulai Memorial Atlétikai Magyar Nagydíj

12. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Monaco

13–14. Triatlon világbajnoki sorozat, 4. állomás, Hamburg

15–21. Tenisz WTA-torna, Budapest

18–20. 56. Kékszalag Nagydíj, Balatonfüred

20. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, London

20. Lidl Balaton-átúszás

21. Forma–1, Magyar Nagydíj, Hungaroring

21. Lett rali, a világbajnokság 8. futama

25–28. Kajak-kenu maratoni Európa-bajnokság, Poznan

26.–VIII. 11. XXXIII. nyári olimpiai játékok, Párizs

27. Balaton-átevezés

28. Forma–1, Belga Nagydíj, Spa-Francorchamps

AUGUSZTUS:

4. Finn rali, a világbajnokság 9. futama

4. Gyorsaságimotoros-vb, Brit Nagydíj, Silverstone

12–18. Strandröplabda Európa-bajnokság, Hollandia

14–16. Kajak-kenu országos bajnokság, nem olimpiai számok válogatóversenye, Szolnok

17.–IX. 1. Férfi és női röplabda Európa-bajnoki selejtező

17.–IX. 18. Vuelta a Espana országúti kerékpáros körverseny

18. Gyorsaságimotoros-vb, Osztrák Nagydíj, Spielberg

22. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Lausanne

22–25. Kajak-kenu nem olimpiai számok világbajnoksága, Szamarkand

25. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Szilézia

25. Forma–1, Holland Nagydíj, Zandvoort

26.–IX. 8. Amerikai nyílt teniszbajnokság, New York

28.–IX. 1. Hegyikerékpáros vb, Andorra

28.–IX. 8. XVII. nyári paralimpia, Párizs

29. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Róma

Ólom a vízben

Egy térképes alkalmazás segítségével bárki ellenőrizheti, hogy lakóhelyén milyen mértékű az ivóvízben előforduló ólom kockázata. Felmérések szerint csapnyitáskor a hazai épületek 14, egyperces folyatást követően pedig 6 százalékában haladja meg a víz ólomtartalma az egészségügyi határértéket. HÁZIPATIKA

Rekordmeleg Kanadában

Kanada jó részén 5 fokkal magasabb az átlaghőmérséklet a szokásosnál, de Alberta, Saskatchewan, Manitoba és Ontario államokban akár 20 fokkal is melegebb lehet a nappali maximum: mínusz 20,6 Celsius helyett csak mínusz 2 fok várható. GUARDIAN

Gyógynövény-kondenzátor

Kínai kutatók egy-egy LED-lámpácska áramigényét fedező biológiai szuperkondenzátort állítottak elő az orvosi aloé leveléből, illetve gélszerű, elektrolitként funkcionáló nedvéből. A mindössze félcentis aksikhoz ezenkívül mindössze arany elektródákat használtak fel. QUBIT

Műanyaggal borított sziklák a tenger alatt

FOTÓ: HCIRLLEJ

A műanyag fizikailag és kémiailag is beépülhet a sziklákba

SZENNYEZÉS 2016-ban számoltak be portugál tudósok a „plasztikéregről” (plasticrust), ami alatt természetellenesen elszíneződött tenger alatti sziklákat értettek Madeira sziget partjainál: az elszíneződést a rajtuk lerakódott műanyag réteg okozta. A sziklák mintegy 10 százalékán volt polietilén – a palackok és ételcsomagolások műanyaga – lerakódva. Azóta a jelenséget egyre több helyen észlelték, legutóbb Brazília partjainál, a Trindale-szigeteknél találtak kék-zöld sziklákat. Az egyik tudós szerint ez azért ijesztő, mert a szennyezés elérte a geológiát is. A szennyeződés többféleképpen is megjelenhet, az egyik eset, hogy fizikailag nyomul be a műanyag a rések közé, de van arra is példa, hogy bizonyos körülmények között az anyagok kémiailag, molekuláris szinten is egyesülnek. Az, hogy ez milyen szinten avatkozik be a tengeri élővilágba, még nem tisztázott, de bizonyos kagylók és más élőlények megtapadását valószínűleg akadályozza. Azt is megfigyelték, hogy kis csigák „legelnek” a műanyag rétegen, és az már korábban kiderült, az állatok nem feltétlenül tudnak különbséget tenni a műanyag és az algák között. Becslések szerint a tengerekben több mint 171 billió darab műanyag halmozódhatott fel az utóbbi egy évszázadban. V. P.

Megjelent a sziklákra lerakodó műanyag réteg, és gyorsan terjed az óceánokban.

Földrengés Japánban

KATASZTRÓFA Legkevesebb 57 halálos áldozata és 17 súlyos sérültje van már Japánban a hétfői 7,5-es erősségű földrengésnek. Az áldozatok számát egy mentőrepülőgép balesete is növelte.

KUKLAI KATALIN

Az újév napján, helyi idő szerint délután történt földrengés középpontja a Noto-félszigeten az Isikava prefektúrában lévő Vadzsimától 30 kilométerre északkeletre volt, mintegy 16 kilométer mélységben. A rengés után 1,2 méter magas hullámok érték el Vadzsima kikötőjét. A földmozgás miatt a régió több településén házak dőltek össze, Vadzsima központjában több mint kétszáz épületben tűz is keletkezett, amit azonban az isikavai hatóságok szerint sikerült megfékezni. A katasztrófa miatt 45 ezernél is több háztartás maradt áram nélkül a prefektúrában, ahol a földrengés epicentruma volt.

A mentőcsapatok túlélők után kutatnak, de az utakat elzáró törmelék és az utórengések nehezítik a mentést. A földrengés miatt Niigata, Tojama, Fukui és Gifu prefektúrában is többen megsérültek, és épületek is megrongálódtak. A hatóságok több tízezer ember evakuálását rendelték el az érintett prefektúrákban. A korábban elrendelt szökőárriadót visszavonták, mert okafogyottá vált, szerencsére csak kisebb hullámok alakultak ki. Kisida Fumio japán kormányfő sajtóértekezletén arról tájékoztatott, hogy a Noto-félsziget északi részeit nagyon nehéz járművekkel megközelíteni.

FOTÓ: AFP/JIJI PRESS

Az Airbus 350 porig égett, de az összes utas és a legénység is megmenekült

FOTÓ: AFP/OMIURI/FUMINORI OGANE

A legnagyobb károk Isikava prefektúra városaiban történtek

Mint mondta, mintegy ezer katona dolgozik a mentésen és a segélyezésen. Hozzátette, hogy a kormány hajókkal indított útnak segélyszállítmányokat a helyszínre. Már több ország, köztük az Egyesült Államok, Kanada és Olaszország kormánya ajánlotta fel segítségét.

A West Japan Railway Co. vasúttársaság közlése szerint a földrengést követően négy vonat közlekedését állították le, a rend keddre azonban helyreállt. Körülbelül 500 ember rekedt a Wajima City repülőtéren. Az utasok, a helyi lakosok és a személyzet autókban és turistabuszokban bújt el a parkolóban, személyi sérülések ugyan nem történt, a repülőtéren és a kifutópályákon károk keletkeztek.

A földrengés és a szökőár miatti figyelmeztetések miatt több ezer ember menekült el a part menti területekről. Kedd délelőtt több mint 30 ezer ember keresett menedéket Isikavában. Utórengések még több napig lehetnek, és a helyi meteorológiai szolgálat arra figyelmeztetett, hogy a következő napokban esőzések várhatók a térségben, ami földcsuszamlásokat okozhat.

A mentőrepülő tragédiája

Öt ember meghalt a japán parti őrség repülőgépén, amikor tegnap a tokiói Haneda repülőtéren összeütközött egy utasszállítóval, amelyen 367 utas és 12 tagú legénység tartózkodott. Közülük mindenkit sikerült kimenekíteni – négy embert kórházba szállítottak –, mielőtt a lángok elnyelték volna az Airbus 350-est. A parti őrség gépe a földrengés sújtotta területre készült segélyszállítmányával. A kapitányon kívül, aki megsérült, és kritikus állapotban van, a legénység valamennyi tagja odaveszett a balesetben. Az Airbus szakértőket küldött a helyszínre, és azt mondták, az eset pontos körülményei még nem ismertek. Az egyik utas elmondta, hogy a gép simán leszállt, nem éreztek ütközést, de a hajtóművek egyszer csak lángolni kezdtek. Az előzetes jelentések szerint a pilóták sem láttak másik gépet a leszállópályán.

SZELES IDŐ, ZÁPOROK

Boldog névnapot, Benjámin, Genovéva!

A Benjámin héber eredetű, jelentése: szerencse fia.
A Genovéva gall összetétel: nemzetség és asszony.

KENÓ — Január 2.

11	17	25	26	29	31	32	38	44	50
52	59	62	66	69	70	71	72	77	79

Távcsövet nyerhet madármegfigyeléssel

SZÁMOLJON A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) Téli madárles címmel második alkalommal hívja az érdeklődőket egy kilenc héten át tartó országos madárszámlálásra február 28-ig. Az egyesület közölte, hogy az első, tavalyi akció során 121 faj 85 750 egyedéről kaptak adatokat, a három leggyakoribb megfigyelt faj a mezei veréb, a széncinege és a házi veréb volt.

FOTÓ: MTI

Február végéig lehet a madarakat számolni

Az adatok beküldését az MME által fejlesztett, Android és iOS rendszert használó telefonokon és tableteken egyaránt működő Turdus applikáció könnyíti meg, de az okostelefont nem használókra is gondolva a megfigyeléseket egy internetes adatbázisban is rögzíteni lehet. Ennek további előnye, hogy négyféle, azonnal elérhető, dátumra szűrhető statisztikai összesítést is le lehet belőle hívni, ami bárki számára elérhető. Idén egy MME saját márkás távcsövet is nyerhetnek azok, akik a kilenchetes számlálási időszakban legalább hat héten szolgáltatnak adatot. https://mme.hu/teli-madarles. NÉPSZAVA

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRÖ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 4., csütörtök | 152. évfolyam, 3. szám | Ára: 500 forint

AJÁNLÓ

Ígéret a szakképzésben dolgozóknak

Bár ennek még mindig nincs hivatalos, rendeleti nyoma, lapunk tegnapi cikkét követően a Kulturális és Innovációs Minisztérium közleményben ígérte meg, hogy a köznevelésben dolgozó pedagógusokhoz hasonlóan a szakképzésben oktatók is átlagosan 32,2 százalékos béremelésre számíthatnak az idén. **3. oldal**

Európa kitart Ukrajna mellett

Brit kormánykörökben úgy vélik, hogy a Putyin elleni győzelemhez csak időre és Európa folytatódó támogatására van szükség, s Európa magasabb fokozatba kapcsol, hogy akár az USA nélkül is megtehesse, amit kell. **7. oldal**

Vucic lecseréli Szerbia miniszterelnökét

A pravoszláv ünnepek okán egyelőre nem rendez tüntetéseket az ellenzék a választási csalások miatt, ám a diákok január 10. után folytatják megmozdulásaikat. Vucic elnök közben bejelentette, hogy lecseréli Ana Brnabic miniszterelnököt. 2017-es kinevezése jó ötletnek tűnt, hiszen Brnabic nyíltan egy nővel él együtt, így az lehetett a benyomás, hogy progresszív miniszterelnök lesz. A húzás azonban nem vált be. **8. oldal**

Pusztító támadás Iránban

VÉRONTÁS Robbantásos merénylet történt az iráni Kermanban, Kászem Szulejmani tábornok halálának negyedik évfordulóján.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Röviddel egymás után két detonáció rázta meg tegnap, helyi idő szerint a délutáni órákban az Iráni Kerman városát, ahol gyászmenetet tartottak a 2020-ban a bagdadi repülőtérnél dróntámadásban megölt Kászem Szulejmani emlékére. A Teheránától 820 kilométerre délre fekvő Kermanban született a Forradalmi Gárda külföldi akcióit végrehajtó, Kudsz nevű különleges egység halála óta mártírnak tartott parancsnoka. Az ismeretlen elkövetők a kermani gyászfelvonulás útvonalában elhelyezett táskákat robbantottak fel távirányítással. A merényletben legalább 103 ember meghalt és 211 megsebesült; az 1979-es iszlám forradalom óta ez volt a legpusztítóbb merénylet Iránban.

Ahmad Vahidi iráni belügyminiszter szerint az első bomba Szulejmani sírjától 700 méterre, a város mártíroknak szentelt temetőjében, helyi idő szerint délután három órakor lépett működésbe. Ezt követte húsz perccel később egy kilométerre nyugati irányban a második robbanás, amelynek repeszei hatalmas pusztítást okoztak a pánikba esett tömegben. A késleltetett második robbanással az elkövetők célja az lehetett, hogy az akciójuk minél több halálos áldozatot követeljen. A robbanás erejéből ítélve a halottak száma még várhatóan emelkedni fog. A hatóságok szerdát nemzeti gyásznappá nyilvánították. Bár Iránnak számos ellensége van a térségben, köztük militáns csoportok és állami aktorok is, még egyik csoport sem vállalta a felelősséget a merényletért.

FOLYTATÁS A 8. OLDALON

FOTÓ: AFP/STRINGER/ANADOLU

A robbantással a teheráni vezetésnek akartak üzenni

Virtuális fővárosi nullszaldó

TÚLÉLÉS – Saját cégei segítették ki a Fővárosi Önkormányzatot az év végén. Összesen 5,2 milliárdot dobtak össze az önkormányzat tulajdonában álló társaságok azért, hogy a gazdasági stabilitásról szóló törvénynek megfelelően tartozás nélkül léphessen át a város az új évbe – válaszolta a Népszava kérdésére Kiss Ambrus pénzügyekért felelős főpolgármester-helyettes.

A virtuális nullszaldó csak január másodikáig tartott, amikor is megnyílt az új, 2024-es folyószámlahitel-keret, amelyből a főváros rögvest vissza is fizette cégeinek az átmenetileg biztosított összegeket. Budapest így most újfent – a tavaly megszokott módon – folyószámlahitelből működik. Ez aligha változik, többek között azért sem, mert a kormányzati présben működő fővárostól az Orbán-kormány az idén már 75 milliárdot akar beszedni szolidaritási hozzájárulás címén. Közben tovább durvul a csata egy másik kormány–Budapest-fronton: mind több jel mutat arra, hogy az agglomerációs járatok kapcsán kirobbant vita sokkal több, mint egyszerű pénzügyi „alkudozás”.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

Az agglomerációs közlekedéssel is Budapestet zsarolja a kormány

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A kormány több adót vár, 2026-ra pedig tartalékol

TERVEZÉS A tavalyi költségvetés teljes félretervezése után a szakértők arra számítanak, hogy a kormány 2023 és 2027 közötti időtávra szóló makrogazdasági elképzelése sem a leírtaknak megfelelően valósul meg. Az idén és jövőre megszorításokkal állítható helyre a megbomlott egyensúly, amit a kormány várhatóan elodáz. A következő években még nagyobb teher rakódik a lakosságra, a kormány ezer milliárddal több adó beszedésére készül e rétegtől, és hasonló mértékű fogyasztásiadó-többlettel számol. A vállalkozások terhei viszont csökkennek. A tervek alapján a kormány már a 2026-os választásra is tartalékol.

CIKKÜNK A 6. OLDALON

Sporthungarikum milliárdokból

FOTÓ: MERÉSZ MÁRTON

A vb-n használt asztalok darabja 1,3 millió forintba kerül

PÁLYA Jócskán kivették a részüket a sok szálon a NER-hez kötődő teqball népszerűsítéséből a magyar adófizetők. Lapunk összesítése szerint az elmúlt években legalább 1,4 milliárd forint közvetlen magyar és uniós költségvetési támogatás jutott a sportágba, ám a teljes befolyt közpénzmennyiség – például az állami megrendelések, sportparki fejlesztések miatt – még ennél is lényegesen nagyobb lehet.

Az alig több mint hétéves, magyar fejlesztésű teqball fölfutása nem egy mesébe illő történet, bár decemberben már a hatodik világbajnokságot rendezték. A védjegyeket tulajdonló luxemburgi anyacég leányvállalata, a Teqball Kft. 2019 óta minden évet veszteséggel zár. A teqballbirodalom cégei javarészt a pornóvilágot egykor forradalmasító Gattyán György Docler cégcsoportjának a kőbányai főhadiszállásán vannak.

ÖSSZEÁLLÍTÁSUNK AZ 5. OLDALON

Árharc kezdődött a benzinkutak között

ÜZEMANYAG Teljes a káosz a benzinkutakon az üzemanyagok árazásában, miután a Mol bejelentette, hogy a január 1-jei, túlzott mértékű, 41 forintos jövedékiadó-emelést két lépcsőben hajtja végre. Az árrésük terhére megvalósított fokozatosságra a kis kutak tartalék híján nem képesek, így ezek teljes mértékben érvényesítették az áremelést, de rövid idő alatt visszaálltak 20 forintra. Szövetségük szerint folytatódik az árstop idején már megtapasztalt kiszorítósdi. A kibontakozó árversenynek adhat újabb „lökést” az, hogy péntektől 10 forinttal csökken a gázolaj ára. A jövedéki adó emelését a riportunkban megszólaló autósok a kormánypropagandát elutasítva bár, de belenyugvással fogadták.

RÉSZLETEK A 4. OLDALON

Szinte követhetetlenné vált a kiskereskedelmi árak változása a kutakon

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A teqballbirodalom cégei javarészt a pornóvilágot forradalmasító Gattyán György székházában vannak.

Záródnak a kontinens határai

MENEKÜLTPOLITIKA A populista pártok vitorlájából próbálják meg kifogni a szelet az európai tradicionális tömörülések azzal, hogy megnehezítik az EU-ba való bejutást a bevándorlók számára. Nagy a választói nyomás, ugyanakkor kétséges a siker.

RÓNAY TAMÁS

Európa szempontjából döntő jelentőségű lesz a június elején esedékes európai parlamenti választás. A populista pártok a kampányban igyekeznek a bevándorlás kérdését a középpontba helyezni. Ez a stratégia már többször is sikeresnek bizonyult, ráadásul 2023-ban ismét felgyorsult a migráció Európa felé. A téma komoly kihívást jelent az európai pártok számára. Nehéz megtalálni az egyensúlyt az emberiesség és a szigor között.

Angela Merkel a 2015-ös menekültválság idején szélesre tárta a kapukat a menekültek előtt, de ma már új szelek fújnak Németországban is. A nyugat-európai államok egyre szigorítják a bevándorlást érintő törvényeiket.

A nyitottság politikája ugyanis együtt járt a populista pártok megerősödésével, hiszen a szélsőségesek a külföldieket állították be bűnbaknak minden esetleges negatívumért. Németországban az első intő jel az volt, hogy a szélsőjobboldali Alternatíva Németországért (AfD) 2017-ben bejutott a Bundestagba, 12,6 százalékos eredménnyel. Franciaországban Marine Le Pen pártja, a Nemzeti Tömörülés (RN) évről évre vált egyre népszerűbbé. És ahogy haladunk előre az időben, a trend nemhogy visszafordult volna, inkább tovább erősödnek a szélsőséges pártok. Németországban még egy éve sem gondolták volna sokan, hogy az AfD a második legerősebb párt lesz 23 százalékos támogatottsággal, messze megelőzve Olaf Scholz kormányának legerősebb pártját, a szociáldemokratákat. Franciaországban pedig már egy idő óta a Nemzeti Tömörülés a legnépszerűbb politikai erő. Ausztriában a bevándorlásellenes Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) messze vezeti a közvélemény-kutatásokat. De alig találunk Európában olyan szélsőjobboldali pártot, amely ne profitált volna a menekültválságból.

FOTÓ: AFP/SEVERINE KPOTI/MISSION LIFELINE

A menekültpolitika kérdésében már új szelek fújnak, és a baloldali pártok is szigorítanak migrációs politikájukon

23 százalék
– ennyire nőtt az Alternatíva Németországért szélsőjobboldali párt támogatottsága, ez késztette Olaf Scholz kormányát a szigorúbb bevándorláspolitikára

A nyugati társadalmakban nagy nyomás nehezedik a közvélemény részéről a mindenkori kormányokra, hogy szigorítsák a menekültpolitikát. Franciaországban például felmérések alapján a megkérdezettek 70 százaléka szerint lenne szükség erre. Részben erre is vezethető vissza, hogy a menekültpolitika szigorítását illetően már alig vannak különbségek a bal- és a jobboldali kormányok között. Egy-két éve az európai szocdemek még némi kétkedéssel szemlélték Mette Frederiksen szociáldemokrata dán miniszterelnök kemény menekültpolitikáját, ám ma már a téma nem számít tabunak a baloldali pártok körében.

A legutóbbi példa Franciaország arra, hogyan változik egy párt véleménye a menekültpolitikáról. Macron sokáig kiegyensúlyozott bevándorláspolitikára törekedett, ám az év végén elfogadott törvényjavaslatban már átvette a radikális jobboldal kemény követeléseit. Igaz, a parlament két háza által decemberben elfogadott törvény egyes kitételeit az Alkotmánytanács még megsemmisítheti. Egyelőre azt is korai lenne kijelenteni, hogy az elnök meggyengülését mutatják-e a radikális jobboldalnak tett gesztusok.

A francia eset nem számít elszigeteltnek az EU-ban. Hollandiában 2023 júliusában a bevándorlás témaköre nyomán bukott meg Mark Rutte liberális-konzervatív koalíciós kormánya. Az ügyvezetőként még hivatalban lévő miniszterelnök azután mondott le, hogy a centristák nem támogatták az általa szorgalmazott szigorúbb bevándorlási politikát. S hogy a téma mennyire foglalkoztatja a közvéleményt, illetve mennyire tartanak az emberek a menekültek további áradatától, jelzi: Geert Wilders populista Szabadságpártja (PVV) nyerte meg a novemberi parlamenti választást. Wilders ügyesen helyezte a kampány középpontjába a bevándorlás kérdését. Az a forgatókönyv valósult meg, amitől a tradicionális pártok a legjobban tartottak az EP-választások közeledtével. Wilders azt követeli, zárják le a határokat a menekültek előtt, zárják be a mecseteket és a Korán-iskolákat. Követelései aligha valósulnak meg, mert potenciális koalíciós partnerei nem támogatják radikális elképzeléseit.

Hasonló folyamatok zajlanak a skandináv államokban. Svédország a menekültpolitika terén mintaállamnak számított, ám az országot destabilizálták az egyre gyakoribb bandaháborúk, amikért a közvélemény részben a bevándorlókat tette felelőssé. A 2022. szeptemberi kormányváltás a menekültpolitika terén is gyökeres fordulatot hozott, amit Ulf Kristersson kormányfő „a felelőtlen bevándorlási politikával és az integráció kudarcával" indokolt. Dániában 2022-ben a szociáldemokrata kormány átvette a populista Dán Néppárt szigorúbb bevándorláspolitikáját.

> Hollandiában 2023 júliusában a bevándorlás témaköre nyomán bukott meg Mark Rutte liberális-konzervatív koalíciós kormánya.

A bevándorlásnak is szerepe volt abban, hogy a 2022. szeptemberi olasz választást Giorgia Meloni és pártja, az Olasz Testvérek (FdI) nyerte meg. Más kérdés, hogy ő sem tudott megnyugtató megoldást találni, és nem folytatott olyan radikálisan bevándorlásellenes politikát, mint amilyet Matteo Salvini képviselt belügyminiszteri megbízatása alatt.

Ausztriában kisebbfajta csodának kell történnie ahhoz, hogy az ősszel esedékes választást ne Herbert Kickl pártja, az FPÖ nyerje. A szélsőséges politikus, egykori belügyminiszter is radikális fordulatot ígér a menekültpolitikában. Ez azért is sajátos, mert Karl Nehammer néppárti kancellár sem nagy híve az ellenőrizetlen bevándorlásnak.

Nagy kérdés, a tradicionális pártok keményebb bevándorláspolitikája vajon megakadályozhatja-e a radikálisok előretörését. „A migráció kérdését meg kell oldani, különben 2024-ben ez fogja uralni a politikai színteret" – ismerte el Manfred Weber, az Európai Néppárt (EPP) elnöke.

Nem csak az EU-ban téma

A bevándorlásnak a 2016-os Brexit-népszavazáson is volt szerepe. A britek EU-ból való kilépését követelők fő érve az volt, hogy véget akarnak vetni a tömeges bevándorlásnak. Ám ez a témakör ma is folyamatos fejfájást jelent Rishi Sunak miniszterelnök számára. Azt a tervét, amely szerint a menedékkérőket Ruandába küldenék, egyelőre nem tudta a gyakorlatban megvalósítani, bár az ötletet időközben Dánia is átvette. Mindenesetre a felvetés belső konfliktusokat idézett elő a Konzervatív Párton belül, a mérsékeltek és a keményvonalasok között.

Kétoldalú megállapodásokkal a kitoloncolásokért

EMELKEDÉS Csak 2023 első tíz hónapjában 937 ezer menedékkérelmet nyújtottak be az EU-ban, így – mint erre az Európai Menekültügyi Ügynökség (EUAA) igazgatója, Nina Gregori is rámutatott – a kérelmek száma a múlt évben összességében jócskán meghaladta az egymilliót, ami 22 százalékos növekedés az előző évhez viszonyítva, és a legtöbb 2015–16 óta, amikor a migránsválság tetőzött. Csak októberben 123 ezer menedékkérelmet regisztráltak az EU-ban, ami havi rekord az elmúlt hét esztendőt tekintve. A legtöbb menedékjog iránti igényt Németországban nyújtották be, az összes kérelem 27 százalékát, ami több, mint a franciaországi s az olaszországi adat együttvéve. A Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal (BAMF) november végéig 326 ezer menedékkérelmet regisztrált, ez 52 százalékkal több, mint az előző év azonos időszakában, ami azt jelenti: Németország a migrációs politika változása ellenére is a menekültek legnépszerűbb célpontja az EU országai közül. (Az országban az év végén állapodott meg a hárompárti koalíció a bevándorláspolitika szigorításáról.)

A legutóbbi adatok alapján csaknem négymillió ukrán menekültet tartanak nyilván az Unióban, vagyis 320 ezerrel többen vannak, mint a 2023-as év elején. A legtöbb ukrán Németországban nyújtotta be menedékkérelmét, 1,17 millióan, a második helyen Lengyelország áll. Ez évben a menedékkérelmek számának további növekedése várható. Ezért Nina Gregori szerint a mostani év a „kihívások esztendeje" lesz. Ez különösen vonatkozik Németországra, amely egyre többféleképpen próbálja csökkenteni az illegális migránsok számát.

FOTÓ: AFP/KAY NIETFELD

Olaf Scholz német kancellár a származási országokkal kötött megállapodásoktól reméli a migrációs nyomás csökkenését

Berlin kétoldalú megállapodásokkal próbálja orvosolni a problémát, megállapodást köt azon államokkal, ahonnan a menekültek útnak indulnak. Hamarosan megegyezik Irakkal az elutasított menedékkérők könnyebb kitoloncolásáról. Mint arról a Deutsche Welle a napokban beszámolt, Németországban október végén 26 ezer olyan iraki állampolgár tartózkodott, akit már deportálni kellett volna az országból. Hogy ez azonban nem olyan egyszerű folyamat, jelzi: a 2022-es évben mindössze 77 irakit toloncoltak vissza a hazájába.

Nyilvánvaló, hogy az ilyen kétoldalú megállapodások a német migrációs politika fontos eszközévé válnak. Olaf Scholz német kancellár a közelmúltban felfedte, hogy hazája hat kétoldalú megállapodás megkötésén dolgozik az illegális migráció elleni küzdelemről harmadik országokkal, amelyekhez Németország egy sor ösztönzőt kínál: arra késztetik ezeket az államokat, hogy fogadják vissza a kitoloncolt állampolgáraikat.

RÓNAY TAMÁS

Budapesti virtuális nullszaldó

PÉNZÜGYEK Tartozás nélkül fordult rá az új évre a fővárosi önkormányzat, de már ismét hitelből működik. A szolidaritási adó pere nem halad. A kormány a 12 milliárdos közlekedési normatívát is elvonhatja.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

SZALAI ANNA

– Saját cégei segítették ki az erős mínuszban lévő fővárosi önkormányzatot az év végén. Összesen 5,2 milliárdot dobtak össze az önkormányzat tulajdonában álló társaságok azért, hogy a gazdasági stabilitásról szóló törvénynek megfelelően tartozás nélkül léphessen át a város az új évbe – válaszolta a Népszava évzárást firtató kérdésére Kiss Ambrus pénzügyekért felelős főpolgármester-helyettes.

A virtuális nullszaldó egészen január másodikáig tartott, amikor is megnyílt az új, 2024-es folyószámlahitel-keret, amelyből a fővárosi önkormányzat rögvest vissza is fizette cégeinek az átmenetileg biztosított összegeket. Budapest így most újfent – az előző évben már megszokott módon – folyószámlahitelből működik. A hitelmutató jelenleg mínusz 4,7 milliárdon áll. A Fővárosi Közgyűlés tavaly novemberi döntése alapján a januári 20 milliárdos működési hitelkeret februárban 30 milliárdra bővül, majd márciusra 40 milliárdra nő, és ez így is marad szeptemberig.

2024 semmivel sem ígérkezik könnyebbnek az előzőnél. A két legnagyobb tétel az elmúlt évekhez hasonlatosan a közösségi közlekedés működtetése és a szolidaritási hozzájárulás. A kettő együtt a működési kiadás 61 százalékát viszi el.

Szolidaritási hozzájárulás címén az Orbán-kormány az idén már 75 milliárdot akar beszedni az ellenzéki Karácsony Gergely főpolgármester vezette fővárostól. Mint arról többször beszámoltunk, az önkormányzat még júniusban pert indított a Magyar Államkincstár (MÁK) ellen a Tarlós-éra óta tizenkétszeresére emelt, a fővárosi közszolgáltatások fenntartását veszélybe sodró sarc miatt. A Fővárosi Törvényszék először tárgyalás nélkül, eljárásjogi hibára alapozva visszautasította a főváros keresetét. Budapest ezután a Fővárosi Ítélőtáblához fordult jogorvoslatért, amely a per lefolytatására utasította a Fővárosi Törvényszéket. De a novemberi tárgyaláson sem hirdetett ítéletet a törvényszék, mivel alkotmányossági aggályai merültek fel, ám arról azóta sem döntött, hogy az Alkotmánybírósághoz fordul-e. Közben a főváros kétszer is azonnali jogvédelmet kért, ám hiába ítélte meg kétszer is bíróság, a MÁK a végzések kihirdetése közötti időréseket kihasználva végül a tavalyi teljes 50 milliárdos összeget leemelte a főváros számlájáról.

A MÁK-inkasszók ütötte költségvetési rés mellett a Budapesti Közlekedési Központ (BKK) negyedik negyedévi közlekedésszervezői díját is faktorálással fedezte a város: az 50 milliárd forint kifizetését két bank „vállalta át”, amit az önkormányzat szintén a márciusban befolyó iparűzésiadó-előlegből törleszt.

A helyzetet tovább ronthatja a Budapest-bérlet körüli mizéria. A Lázár János vezette Építési és Közlekedési Minisztérium (ÉKM) az agglomerációs járatok Budapesten belüli üzemeltetéséért tavaly 8,6 milliárd forintot kért a fővárostól, és egyértelművé tette, hogy nem kívánja meghosszabbítani a következő évre az agglomerációs megállapodást – mutatott rá Kiss Ambrus. A főváros sokallta a 2,1 milliárdos éves díjemelést. De ahhoz is ragaszkodott, hogy a 12 milliárdos állami közösségi közlekedési normatívát, az agglomerációs megállapodás meghosszabbítását, valamint a MÁV által igényelt többletköltség megtérítésének ügyét egyben kezeljék. Végül kifutottak az időből, és az agglomerációs HÉV- és Volánbusz-járatok üzemeltetéséről szóló 2016-os megállapodás az év végén lejárt. Így januártól a fővárosnak nem sok beleszólása maradt a HÉV-üzemeltetésbe.

A december 29-én aláírt új szerződésben, a MÁV–Volán–BKK-megállapodásban a két állami cég vállalja, hogy a közbeszerzési értékhatárig megrendeli a közlekedésszervezői szolgáltatásokat a BKK-tól, és fenntartja a Budapest-bérlet elfogadását a MÁV-HÉV és a Volánbusz járatain. A MÁV azóta közölte, hogy az ÉKM döntése nyomán ez csupán március 1-ig, az új Lázár-féle tarifarendszer életbelépéséig érvényes.

Szinte egész évben mínuszban volt a főváros, nyár közepén egymilliárdos hiányról beszélt Kiss Ambrus. Év végére is csak papíron lett jobb a helyzet. A kormány pénzügyi szorítása nem enyhül

Mindez azt vetíti előre a főpolgármester-helyettes szerint, hogy az ÉKM utasítására a MÁV-HÉV és a Volánbusz legkésőbb január 31-ig felmondhatja a tavaly év végén kötött megállapodást. A kontraktusban 30 napos felmondási idő szerepel, vagyis március 1-től lépne életbe az új menetdíj-szabályozás. Ez pedig várhatóan a vármegyebérletek bevezetése lesz a fővárosi állami üzemeltetésű járatokon, vagyis az eddig Budapest-bérlettel használt HÉV-, MÁV-járatokon és Volánbuszokon. Ez megduplázná a járatokat használó több százezer budapesti közlekedési kiadását. Kérdés, miért nem érte meg a fővárosi önkormányzatnak kifizetni azt a 2,1 milliárdot cserébe azért, hogy minden maradjon a régiben? – Mert semmi biztosíték nincs arra, hogy minden a régiben maradt volna. Ez nem erről a 2,1 milliárd forintról szól, bár a fővárosi önkormányzat kasszáját nézve ezt sem lehet nagyvonalúan kezelni – mondta Kiss Ambrus. Mint fogalmazott, az agglomerációs vonalakra fizetett hozzájárulás összegét évről évre emeli az Orbán-kormány, miközben a közösségi közlekedésre adott normatíva hosszú évek óta változatlanul 12 milliárd. Ráadásul a kormány ezt is lebegteti, egyik napról a másikra megvonhatja. Az pedig, ha a Budapest-bérletet nem fogadják el a HÉV-eken vagy a „kék” távolsági buszokon, nem a főváros, hanem a két cég, illetve a kormány döntése lesz. Ahogy január 8-tól a BKK tiltakozása ellenére ritkítják a HÉV-menetrendet. A tervezett tarifareformról a BKK kapott egy koncepciót a minisztériumtól, de ez a helyi közlekedés, a Budapest közigazgatási határain belüli MÁV-HÉV- és Volánbusz-járatok tarifarendszerének megváltoztatására nem tér ki.

BÉRLETEK

KARÁCSONY GERGELY

főpolgármester: „Nincs semmilyen észérv a Budapest-bérlet megszüntetésére, a kormány a beborult költségvetését és a tönkrement MÁV helyzetét akarja Budapest kárára kezelni.”

61 százalék

Ekkora részét teszi ki a főváros működési kiadásának a két legnagyobb tétel, a közösségi közlekedés működtetése és a kormányzati sarc, a szolidaritási hozzájárulás

A MÁV erősödhet a fővárosiak pénzén

A négy éve elkezdett Budapest-ellenes politikát 2024-ben újratöltik. Karácsony Gergely, Budapest főpolgármestere szerint a Budapestnek járó 12 milliárdos közösségi normatívát „a törvény ellenére” nem akarja odaadni Lázár János minisztériuma. Tavaly év végén egy olyan „ajánlatot” tett az ÉKM, hogy fizessen a főváros a HÉV és a Volán számára a 2022-es év elszámolásaként az eddigi 6,58 milliárd forint fölött plusz 2,17 milliárd forintot, de sem a 12 milliárd forint folyósítása, sem az agglomerációs megállapodás meghosszabbítása nem volt a része az „ajánlatnak”. Magyarán a főváros hiába fizetne többet, a kormány akkor is megszüntetné a Budapest-bérletet. A három közlekedési cég (a BKK, a MÁV-HÉV és a Volánbusz) az utolsó pillanatban próbálta menteni a helyzetet, de a kormány ezt a megállapodást is felmondatná – írta Facebook-posztjában Karácsony, majd hozzátette: „Nincs semmilyen észérv a Budapest-bérlet megszüntetésére, a kormány a beborult költségvetését és a tönkrement MÁV helyzetét akarja Budapest kárára kezelni”.

A kormányközelivé tett Index szerdán BKK-s e-maileket tett közzé, amelyek a portál szerint azt bizonyítják, hogy a főváros pénzügyi akadékoskodása miatt nem született megállapodás a Budapest-bérletről. A levelek azonban épp azt igazolják, hogy az érintett vezetők jelzik: ennél sokkal összetettebb vitákról, problémákról van szó.

Szakképzési bérek: rendelet nincs, csak ígéret

FIZETÉSEMELÉS A köznevelésben dolgozó pedagógusokhoz hasonlóan a szakképzésben oktatók is átlagosan 32,2 százalékos béremelésre számíthatnak idén – ígérte a Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) szerdai közleményében. Ezt azután tették közzé, hogy a Népszava megírta: a pedagógusok béremeléséről szóló kormányrendelet csak az új pedagógus-életpályatörvény, ismertebb nevén státusztörvény szerint foglalkoztatott pedagógusok fizetésemeléséről tartalmaz részleteket, A munka törvénykönyve hatálya alá tartozó szakképzési oktatókat pedig nem említi.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A Budaörsi Illyés Gyula Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum több tanára is sztrájkolt 2022-ben. Célt ért a nyomásgyakorlás

A KIM közleménye szerint míg a köznevelésben foglalkoztatott pedagógusok béremelését uniós források bevonásával fedezik, a szakképzésben oktatók fizetésemelése teljes egészében hazai költségvetési forrásból történik majd. Az intézkedés mintegy 24 ezer oktatót érint. A minisztérium lapunk érdeklődésére közölte, a szakképzésben dolgozók béremelése – a köznevelésben dolgozó pedagógusok emeléséhez hasonlóan – 2024 januárjától lép életbe. Szerettük volna megtudni azt is, erről már született-e kormánydöntés és mikorra várható a részleteket tartalmazó rendelet megjelenése, de ezekre a kérdéseinkre nem kaptunk választ.

Mint lapunk megírta, a pedagógus-szakszervezetek szerint a köznevelésben dolgozó tanárok béremelésével kapcsolatban is lenne még mit tisztázni, egyebek mellett azt is, hogy az „átlagos” 32,2 százalékos emelés a gyakorlatban mit jelent. A kormányrendelet minimumösszegeket tartalmaz a tanári fizetési kategóriáknál: például egy pedagógus I. fokozatú tanár bére bruttó 538 ezer forintra (nettó 357,7 ezer forint) nőhet a béremelést követően, ennél nem kereshetnek kevesebbet. A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete ugyanakkor kiszámolta, hogy a decemberi bérekhez viszonyítva ez legfeljebb 25 százalékos emelést jelent, nem pedig 32,2 százalékot.

JUHÁSZ DÁNIEL

LAPSZÉL

Megint lecsapott Kövér László

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Újabb büntetést kapott Hadházy Ákos független parlamenti képviselő Kövér Lászlótól, az Országgyűlés elnökétől. Erről maga Hadházy számolt be Facebook-posztjában. Mint írta, „Most éppen 650 ezer forintra büntetett a parlament beteg lelkű, fura ura”. A büntetés oka, hogy Hadházy az egyik novemberi ülésnapon egy szerinte fontos, közérdeklődésre számot tartó pécsi bírósági tárgyaláson vett részt, amelyet a kárászi polgármester ügyében tartottak. A távollétéről szóló igazolást viszont Kövér László csak részben fogadta el. NÉPSZAVA

Megafon: 15 millió toborzásra

Valóságos „szőnyegbombázást” végez a Megafon a Facebookon, hogy minél többen beleakadjanak a saját toborzóvideóiba. A Lakmusz cikke december 4-e óta hat megafonos véleményvezér és a Megafon hivatalos oldala közel 20 fizetett posztban mintegy 15 millióért népszerűsítette a központ kurzusait. Ezek 1,4 millió felhasználóhoz jutottak el. A toborzóvideók a Megafon honlapjára irányítanak, ahol a személyes adatok kitöltésével, valamint önéletrajz és motivációs levél elküldésével lehet jelentkezni a „digitális harcossá” történő kiképzésre. 24.HU

Borkai nem lép vissza Győrben

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Biztosan nem fog visszalépni senki javára sem – erről beszélt az ATV-nek adott interjúban az egykor fideszes Borkai Zsolt, aki 2019-ben a szexbotránya miatt mondott le a polgármesteri tisztségéről Győrben, viszont most visszatérne, és független jelöltként indul az önkormányzati választáson. NÉPSZAVA

Közösen lép öt ellenzéki kerület

Megtartjuk a kötelező orvosi vizsgálatot, és ezzel biztosítjuk munkavállalóink lehetőségét arra, hogy évente egyszer szakszerű és megfelelő egészségügyi szolgáltatást kapjanak ingyen – erről tett közzé nyilatkozatot öt budapesti ellenzéki polgármester, Baranyi Krisztina (IX. kerület), Niedermüller Péter (VII. kerület), Őrsi Gergely (II. kerület), Pikó András, (VIII. kerület) és Soproni Tamás (VI. kerület). A T. Ház a kormány javaslatára döntött arról, hogy megszűnik a munkaköri alkalmassághoz kapcsolódó kötelező orvosi vizsgálat. NÉPSZAVA

Követik a Molt a kutak

BENZIN Az üzemanyagok jövedékiadó-emelésének lépcsőzetes bevezetése a piaci szereplők közötti ádáz, övön aluli rugdosódást sejtet.

MARNITZ ISTVÁN

Szerdától 10 forinttal csökken a gázolaj nagykereskedelmi ára – közölte tegnap a Holtankoljak.hu. Ennek megfelelően a termékért átlag 599 forintot kérhetnek a kutakon. A benzin 562 forintos átlagára ezúttal nem módosul.

A látszólag szikár tények mögött ugyanakkor most, a jövedéki adó januári, bruttó 41 forintos kormányzati emelése miatt, kissé kusza piaci helyzet áll. Megfigyelők szerint ugyanis decemberben a nagy- és kiskereskedelmi piacon egyaránt irányadó Mol sajátos lépésekbe kezdett. Eszerint a hazai – elsősorban molos – töltőállomások a nagykereskedelmi áremeléseket lényegében nem érvényesítették vagy változatlan beszerzési árak mellett is mérsékelték tarifáikat, illetve nagykereskedelmi áresések esetén annál nagyobb mértékben csökkentettek. Az elmúlt hónap során számításaink szerint a Mol – illetve a céget követő kiskereskedők – a benzinen 33, a gázolajon pedig 18 forintos literenkénti árrésről mondhattak le. Bár a fura lépésekről a Mol hivatalosan nem „kommunikált”, 29-én az Indexen bejelentették, hogy a január 1-i, 41 forintos áremelésből, szintén saját árrésük terhére, 21 forintot csak január 15-ével érvényesítenek. Ezt leginkább ismét csak az FBSZ panaszolta fel, mondván: a kis hazai kutaknak nincs annyi tartalékuk, hogy saját árrésük terhére lekövessék a Mol lépcsőzetes áremelését.

Így köszöntött a jobb sorsra érdemes hazai közlekedőkre az új év. 1-jén, megfigyelők szerint, míg a legtöbb hazai lánc, a Molt lekövetve, „csak” 20 forinttal emelt, a Shell és néhány kis kút az első nap érvényesíthette a – kötelező tárolási díj 70 filléres csökkenése miatt valójában bruttó 40 – forintos áremelést. 2-án viszont sajátos visszarendeződés vette kezdetét, amennyiben szinte mindenki visszaállt a 20 forintra. (Pedig a hazai kutak között egyidejűleg akár 50 forintnál is nagyobb árkülönbségek tapasztalhatók, és az olcsóbbak közé elsősorban a „kis” töltőállomások tartoznak. A 20 forinttal eltérő ármódosítások ugyanakkor vélhetőleg érzékelhetően átrendezték a keresletet. A Shell Hungary Zrt.-től megkeresésünkre azt válaszolták, hogy a jövedékiadó-emelést a szabályozásnak megfelelően és a piaci folyamatok figyelembe vételével hajtják végre.) A Holtankoljak.hu napi árközlései szerint ugyanakkor míg január 1-jén az átlagos üzemanyagtarifák 15-15 forinttal 560, illetve 597 forintra nőttek, azóta mindkét átlagár 2-2 forintot kúszott felfelé.

Január elsején a piac körülbelül 70 százaléka 20, 30 százaléka pedig 40 forinttal emelt – közölte megkeresésünkre Bujdos Eszter, a Holtankoljak.hu ügyvezetője. 2-ától ugyanakkor ez utóbbi kör jó része is visszaállt a 20 forintos emelésre. Míg például az Auchan-kutakon még ennél is kisebb emelést mértek, a legnagyobb drágulást a kisebb kutaknál tapasztalták. Azt, hogy a piac leköveti az irányadó szereplők esetleges árréscsökkenését, természetesnek nevezte. Ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy a januári üzemanyagigények hagyományosan a legalacsonyabbak, tehát egy-egy kút két hétig akár a decemberben még olcsóbban beszerzett készletekkel is kihúzhatja. Ez ismét sokkal inkább a jobb beszerzési lehetőségekkel rendelkező, nagyobb tőkeerejű, saját flottát működtető szereplőknek kedvez inkább, semmint a kisebbeknek, amelyek hamarabb szorulhatnak új beszerzésre. Bujdos Eszter, aki a nagy- és kiskereskedelmi árváltozások utóbbi hetek során ismét felborult egyensúlyát is visszaigazolta, a péntektől várható, 10 forintos nagykereskedelmi gázolajár-csökkenés tükrében szintén kíváncsian várja a fejleményeket.

Más szakértők szerint az események ismét azt sejtetik, hogy a jövedékiadó-emelés örvén a szavakban családbarát Orbán-kormány a nagy olajláncok – így például a Mol – érdekei szerint (az árstophoz hasonlóan) újabb kísérletet tesz az összforgalom negyedét képviselő kis, hazai, családi hátterű szereplők kiszorítására.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Az autósok végül mindent kifizetnek, de nem értik, miért sarcolják őket túlemelt adóval

Árváltozási eltérés* (forint/liter)

	Benzin	Gázolaj
2023. 12. 13.	-3	0
2023. 12. 15.	-5	0
2023. 12. 19.	-2	-2
2023. 12. 20.	-6	-3
2023. 12. 22.	-4	-2
2023. 12. 28.	-5	-5
2023. 12. 29.	-8	-6
2024. 01. 01.	-20	-20

* Az átlagos nagy- és kiskereskedelmi módosulás különbsége
Forrás: Népszava-gyűjtés, -számítás és -becslés

A szavakban családbarát Orbán-kormány a jövedéki-adó-emelés örvén is kísérletet tesz a kis kutak kiszorítására.

„Már roham sincs”

TANKOLÓK – Az uniós előírások miatt szükséges áremelés, na, de messze nem akkora, mint amennyit itthon rátesznek! – lepett meg minket jólértesültségével az egyik fővárosi benzinkútnál tankoló László, amikor autósokat faggattunk arról, tudják-e, most épp miért emelkednek a tarifák. Pontos megállapítása már azért is meglepetést keltő volt, mert a kocsijára ragasztott Nagy-Magyarország matrica erős jobboldali kötődést jelzett, márpedig a kormányzat épp az autósok kárára trükközik. Az EU ugyanis euróban írja elő, hogy az üzemanyagáraknak minimum mennyi jövedéki adót kell tartalmazniuk, ám a gyenge forint miatt itthon határérték alá került – az amúgy magas – adótartalom. A kormány erre lépett és emelt, ám úgy 16-18 forinttal többet, mint amennyi az uniós szint eléréséhez kellett volna. Vagyis a 41 forintos emelés felét Brüsszelre mutogatva indokolatlanul terheli az autósokra. Lászlónak arra is volt magyarázata, hogy ezt miért tette a kormány:

– Ugyanazért, amiért én itt vagyok: üres a tank. Vagyis a kassza.

Nem sokkal később Károly érkezett a kútra, aki vendéglátós és 25 kilométerről ingázik a fővárosba. Azt mondta, ahogy ő, úgy ismerősei sem hiszik el, amit a kormány állít, vagyis, hogy az EU miatt kellett árat emelni. S bár az emelés részleteivel nincs tisztában, abban biztos, hogy Brüsszel megint csak kifogás. Túlzás lenne szakmai elemzésnek nevezni a kút vezetőjének álláspontját is:

– Túl sok volt a jachtozás és most próbálják bevasalni a pénzt a népen.

– Jó helyen keresgél a kormány – egészítette ki a kút egyik alkalmazottja, mert szerinte a magyar autós mindig, mindent kifizet. – A korábbi áremelések előtt a nép bekészletezett, most meg már roham sincs.

A Vágóhíd utcai önkiszolgáló benzinkútnál találtunk egy autóst, aki a mostani emelés mögött nem a kormányzati felelősséget érzékeli:

– A gazdasági nehézségeket Brüsszel meg a háború okozta, ez hatással lehetett arra, hogy most a kormány kénytelen nagyobbat emelni – mondta, majd amikor konstatálta a tankolás árát, sóhajtva fűzte hozzá: – De hát ki látja át ezt kérem?

BATKA ZOLTÁN

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Jobboldalról is akadtak bírálói a kormányzati benzinártrükknek

Sporthungarikum milliárdokból

ÍVELÉS Hatvan ország 211 versenyzőjének részvételével rendezték meg decemberben Bangkokban a hatodik teqball-világbajnokságot. Az alig több mint hétéves, magyar fejlesztésű sportág fölfutása mégsem egy mesébe illő történet: sok milliárd forintba kerül, és ennek jó részét a magyar adófizetők állják.

BATKA ZOLTÁN

FOTÓ: SZIJJÁRTÓ PÉTER FACEBOOK-OLDALA

A diplomácia is pályára lépett. Szijjártó Péter a Moszkvához közeli Obnyinszkban tart bemutatót 2021 novemberében

Az immár hungarikummá nyilvánított teqball voltaképp egy 2016 óta zajló marketingkísérlet: lehetséges-e súlyos tízmilliárdok befektetésével néhány év alatt egy új sportágat világszerte népszerűvé tenni? Első látásra úgy fest, hogy igen. A sportág megalapítása után, 2017-ben létrejött a Nemzetközi Teqball Szövetség (FITEQ), amelynek öt kontinensen több mint 140 tagszövetsége, 5 ezer igazolt játékosa és 2 ezer játékvezetője van. A sportág nagykövetének sikerült megnyerni a korábbi aranylabdás brazil Ronaldinhót; a legutóbbi vb szponzorai között feltűnik olyan világmárka is, mint a Snickers. A thaiföldi torna összdíjazása 250 ezer dollár (83 millió forint) volt. A szövetség betört az amerikai piacra, ami stratégiai jelentőségű lehet a fő terv elérésében, abban, hogy a játék felkerüljön a 2028-as Los Angeles-i olimpia műsorára.

Ugyanakkor a terebélyesedő teqballbirodalom cégei javarészt a pornóvilágot egykor forradalmasított Gattyán György-féle Docler cégcsoport kőbányai főhadiszállásán vannak. Ide van bejelentve a FITEQ is – a székhelye eredetileg a svájci Lausanne-ban volt, 2021-ben innen jött át Budapestre. A Gattyán körüli teqballszövetségek, -cégek néhány év alatt súlyos milliárdokat emésztettek fel. Ennek jó része a Gattyán-féle luxemburgi Teqball Holding Sarl-ből érkezett, ám jócskán kivették a kísérletből a részüket a magyar adófizetők is: összesítésünk szerint az eltelt években legalább 1,4 milliárd forint közvetlen, magyar és uniós költségvetési támogatás jutott a sportágba. Ám a befolyt közpénzmennyiség ennél lényegesen magasabb lehet: az asztalokat gyártó Teqball Kft. megrendeléseinek egy része is közpénz eredetű.

A magyar találmány mellett szinte az indulástól fölsorakozott a NER: 2016-ban az akkori sportállamtitkár, Szabó Tünde jelezte, a kormányzat támogatja a sportágat. „Bámulatos, hogy mennyire fejleszti a technikai készségeket” – lelkendezett Szabó.

A közbeszerzési értesítőben hemzsegnek az olyan, központi, vagy uniós pályázati pénzből finanszírozott szabadidő- és sportparki fejlesztések, ahol az önkormányzatok teqballasztalokat rendeltek. Sőt, maga az állam is megrendelő: 2020-ban együttműködési megállapodást írt alá Borsányi Gábor, a játék ötletgazdája és a FITEQ elnöke (lásd keretes írásunkat), valamint Menczer Tamás, a Külgazdasági és Külügyminisztérium államtitkára, aminek értelmében 200 teqasztalt adományoztak fél millió euró (191 millió forint) értékben a világ különböző tájaira – jótékonysági alapon. 2022 augusztusában a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal nettó 393 millió forinttért 750 teqballpályát vásárolt a szakképzési centrumok részére.

A teqballhoz kötődő védjegyeket tulajdonló luxemburgi anyacég leányvállalata, a Teqball Kft. 2022-ben ugyan 2,5 milliárdot kasszírozott, ám 2019 óta minden évet veszteséggel zár. Pedig a Teqball Kft.-be 2017 óta ömlik a pénz uniós pályázatokból. Abban az évben „A szabadidősport népszerűsítése az Észak-Magyarországi régióban a TEQBALL innovatív megoldásaival” címen 236 milliót, míg „Multifunkciós többcélú sporteszköz kísérleti kutatás fejlesztésére” 150 milliót ítéltek meg számára; 2019-ben újabb 243 milliót kapott, míg 2020-ban 141 milliót. Ez azonban nem volt elég: 2021-ben a Brexit kárenyhítő alapból megítéltek a cégnek 255 milliót.

> Papíron létezik afganisztáni, szomáliai, iraki és szíriai teqballszövetség, azaz súlyos háborúk dúlta országokban is mutatkozik idő és kedv teqballozni.

A teqball hátránya, hogy bár egyszerű játéknak tűnik, nem olcsó sport: a vb-ken használt teqasztal ára 3500 euró (1,3 millió forint), igaz, ebben benne van a szállítási költség. A sportág népszerűsítéséhez elengedhetetlen volt minél több helyre eljuttatni az asztalokat, és ennek költségeit a FITEQ állta – már a Szijjártó-féle diplomácia szíves segítségével. A két éve indított „Béke asztala” nevű programban harmadik világbeli országokban osztogatták azokat és világszerte roadshow-kat tartottak. Nyilván ennek is köszönhető, hogy a FITEQ-nek több mint 140 országban van tagszervezete. Nem egy szervezet neve meglehetősen regényesen hangzik: így papíron létezik afganisztáni vagy szomáliai teqballszövetség, de van iraki és szíriai szövetség, azaz súlyos háborúk dúlta országokban mutatkozik idő és kedv teqballozni. De a sportág olyan egzotikus helyekre is eljutott, mint Samoa, Bermuda, a Cook-szigetek vagy Trinidad és Tobago.

A FITEQ beszámolóiból ugyanakkor az is kiderül: aranytojást tojó tyúknak egyelőre nem lehet nevezni a sportágat. A szövetség teljes árbevétele tavalyelőtt 58 millió forint volt, míg az üzemeltetése 4,8 milliárdba került, ebből több mint 800 milliót tett ki a bérköltség. A mérlegadatok között nyoma van egy Teqball Holding Sarl által nyújtott 14 milliárdos hitelnek, ugyanakkor a szövetség 115 millió forint költségvetési támogatást is kapott.

A sportágba máshonnan is csordogál az uniós pénz. 2018-ban az I. Teqball Sportegyesület két pályázaton összesen 80 millió forintot nyert, hogy Borsod-Abaúj Zemplén megyében „regionális szemléletformáló sportrendezvényeket” szervezzen, melyeket a Teqball Kft. bonyolított. A Teqball-cégcsoportnak külföldön van ír, amerikai, brit leányvállalata is. Ezek a Gattyán-féle luxumburgi teqball anyacéghez vannak bekötve, és a magyar Teqball Kft. mellett üzemel – szintén a kőbányai központból – a Teqsports kft. is. A 2020-ban indult cégnek egyké milliós árbevétele volt, ám tavaly 260 milliós vesztesége és 202 milliós adóssága keletkezett.

A Magyar Teqball Szövetség bekerült a Magyar Falu programba is, így a települések pingpong mellett teqballra is pályázhatnak. A 2020 júniusában alapított szövetség 2022-es vállalkozási bevételei 15 millió forintra rúgtak, míg 21 milliót kapott támogatásra: 14 milliót adott neki a Mol, a maradék hétmilliót az állam adta. (2021-ben 15 millió forintot kaptak a Emmi-től.) Ennek ellenére a szövetség tavalyelőtti adózás előtti eredménye tízmilliós mínuszt mutatott.

1,4 milliárd
forint közvetlen magyar és uniós költségvetési forrás juthatott a sportágba az elmúlt években. Ám az összes befolyt közpénzmennyiség ennél lényegesen magasabb lehet

Habár úgy fest, a teqball egyelőre inkább viszi, mint hozza a (köz) pénzt, Gattyán a Forbesnak azt mondta: „A teqball értékesebb, mint a Jázmin”. Ami elég furán hangzik: a gazdasági magazin által a leggazdagabb magyarok listáján 366 milliárdos vagyonával legutóbb a negyedik helyre taksált Gattyán korábban a Live Jasmin néven ismert online élő pornóból gazdagodott meg, és még ma is leginkább ez tartja el a birodalmát. Legalábbis egyéb üzleti kísérletei (luxusáruházat nyitott, digitalizációba vágott bele) megközelítőleg sem hoztak hasonló sikert. Különösen feltűnő, hogy Gattyán és a hatalom korábban kimondottan lőporfüstös viszonya mára barátivá vált. Hogy pontosan mi hozta el az olvadást a NER és Gattyán között, nem tudni. Gattyán mindenesetre több forrásból és jogcímen kapott NER-közeli százmilliós támogatásokat, például egy, a Rogán Antal kabinetminiszterhez közeli magántőkealaptól, és az állami Eximbanktól.

De láthatóan Gattyán is tett szívességeket: 2022-ben egy pártot gründolt Megoldás Mozgalom (Memo) néven, amely az ellenzéki szavazatok szétforgácsolására is alkalmas lehetett, de végül erre nem volt szüksége a Fidesznek a győzelemhez, maga a Memo 1,04 százalékos eredménnyel zárt. A Memo elnöksége egyébként részben megegyezik a Teqball szövetségével: a Huszár–Borsányi–Gattyán trióval.

A Teqball-cégeket is vezető, illetve a Memo-ban is buzgólkodó Huszár Viktor sem áll éppen távol a NER-től. 2022-ben sajátosan sikerült az ellenzéki politikusként való elstartolás: miközben a Memo szavakban a Fidesz kihívója volt, Huszár saját honlapján olyan fotókat lehetett találni, ahol a pártvezér Orbán Viktorral pezsgőzik. Ezenfelül Huszár több szálon kötődik Magyarország talán leggazdagabb családjához, az orosz Rahimkulovékhoz. Ruszlav Rahimkulov és Huszár volt az, aki meghívta Bajnai Gordont a Városháza állítólagos megvételéről egy beszélgetésre. Itt készültek azok a hangfelvételek, amelyeket a kormánysajtó Karácsony Gergely lejáratásra igyekezett használni.

Így jött létre a játék

A teqball leginkább a futball, a pingpong és a tenisz kombinációjából jött létre. Az ötletgazda, Borsányi Gábor gyerekkorában gyakran lábteniszezett pingpongasztalon, de az nem volt ideális, így találta ki, hogy jobb lenne ívelt asztalon játszani. Borsányi ötletét a közgazdász, informatikában és biztonságpolitikában is jártas üzletember, Huszár Viktor valósította meg 2014-ben, akkor készült el a teqasztal első prototípusa, de ez már azt követően történt, hogy megismerkedtek a harmadik alapító taggal, Gattyán Györggyel. Két évvel később a trió Budapesten mutatta be az új sportágat, 2017-ben pedig már meg is tartották az első vb-t.

A valóságban az ívelt asztal ötlete nem volt új: a 2010-es évek elején egy kínai, majd egy koreai feltaláló is levédetett ilyen asztalt, amit a különféle labdasportok űzői használhattak. Gattyánék a név mellett az asztal dizájnját védették le, illetve az ő újításuk voltaképpen maga a játék volt, ők fektették le a szabályokat. A nemzetközi szövetségnek a vezetői főképp magyarok, a vezetőségben helyet foglal Borsányi Gábor, Huszár Viktor és Gattyán, a főtitkár korábban az az ifjabb Marius Vizer volt, akinek édesapja a Nemzetközi Judo Szövetség elnöke (NJF), aki leginkább arról híres, hogy erősen kötődik Vlagyimir Putyin orosz elnökhöz.

€/HUF 380,18 ↓ -0,45% | $/HUF 348,65 ↓ -0,10% | CHF/HUF 408,93 ↓ -0,37%

LAPSZÉL

Tisztul a cégállomány

FOTÓ: NÉPSZAVA

Tavaly 37,9 ezer hazai cég szűnt meg, ami 8,5 ezerrel haladta meg a 2022-es szintet, és hatéves rekord – közölte az Opten. Az egy év alatt 13 százalékos visszaesést mutató 25,7 ezer alapítás pedig ennyi idő távlatában a legalacsonyabb szint. Így a hazai társas vállalkozások száma tavaly 12,2 ezerrel, 2,4 százalékkal apadt – tette hozzá a céginformációs szolgáltató. A 2022 előtti évi 5-6 ezres érték után riasztó a problémás befejezést sejtető új felszámolási eljárások 21 ezres szintje. Szakértőjük, Alföldi Csaba szerint ezeket az eljárásokat a korábbi 30 százalék után immár 80 százalékban kényszertörlés előzte meg. A tevékenység önkéntes megszüntetését célzó végelszámolások 13,5 ezres számát az utóbbi hat év során csak a 2022-es adat haladta meg. Az új cégbírósági eljárások 50 ezres száma szintén magas érték. A voltaképpeni tisztulást a céginformációs szolgáltató szakértője részint a Covid tovagyűrűző hullámaival, így az állami támogatások leépítésével, az elodázott megszüntetések végrehajtásával, a kataadózás 2022 közepi eltörlésével magyarázta. A folyamat leginkább a kereskedelmet, a feldolgozóipart és a szállítás-raktározást érintette, míg a kataváltozások főképp a szakmai-tudományos tevékenységre és az információkommunikációra hatottak. M. I.

Felemás autópiac

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A magas kamatok és az emelkedő árak ellenére aránylag jól teljesített a magyar újautó-piac: 2023-ban 107 720 új személygépjárművet helyeztek forgalomba, csak 3,4 százalékkal kevesebbet, mint egy évvel korábban. A használtautó-piac forgalma azonban jelentősebben, 16,2 százalékkal csökkent – közölte a Magyar Gépjárműimportőrök Egyesülete (MGE) szerdán. Az új személyautókból 5807 volt tisztán elektromos hajtású. MTI

RÉSZVÉNYEK

BUX		
60 685,11	↓	-0,10%
Mol		
2 828 Ft	↑	+0,28%
MTelekom		
675 Ft	↓	-0,44%
OTP		
15 605 Ft	↓	-0,92%
Richter		
8 990 Ft	↑	+1,01%

Erre készülnek Orbánék

TERVEK A lakosságtól még több, a fogyasztáshoz kötődő adót szedne be a kormány, de csökkenti a (lakás)támogatásokat és a vállalkozások terheit.

PAPP ZSOLT

A kormány 2023 utolsó munkanapján nyilvánosságra hozta a középtávú, 2027-ig tartó, a nemzetközi sztenderdek, valamint az államháztartási törvény előírásai szerint elkészített költségvetési és makrogazdasági prognózisát. A négyoldalas számhalmaz legfontosabb üzenetéről a Népszava is beszámolt: a Pénzügyminisztérium (PM) is beismerte, hogy 2023-ban recesszióban volt a magyar gazdaság, illetve, hogy a kormány a megemelt hiánycélt is képtelen tartani. Az előbbit az elemzők már tavaly tavasszal jelezték, vagyis tudható volt, hogy a 2024-es költségvetés túl optimista növekedési pályára épül, de októbertől az is látható volt, hogy a kormány a megemelt hiánycélját is elvéti. Vagyis a kabinet pár hétre sem tudott pontos előrejelzést adni.

A költségvetés 2024–27-es tervezési keretszámaiból kitetszik, hogy bevételi oldalon egyetlen komoly változás látható: a céges adóbevételek csökkennek a 2024-ben tervezett 3757 milliárdról, a tervezési ciklus végére, 2027-re 3464 milliárd forintra. Ami azt jelenti a kormány által tervezett évi 3-4 százalékos GDP-növekedést és 3 százalékos inflációt is figyelembe véve, hogy ezen a téren adócsökkentés várható. Előreláthatólag ez a mintegy évi 800 milliárd forintnyi különadók egy részének fokozatos kivezetését jelenti. Erre utal az is, hogy a kormány egyre kevesebb direkt adóbevételre számít a honvédelmi és a rezsicsökkentési alapok feltöltéséhez, azok kiadásait mind nagyobb arányban más költségvetési bevételekből kívánja megoldani. Ezzel szemben a lakossági adók (szja) és a fogyasztási adóbevételi számok (áfa, jövedéki adó) monotonon emelkednek, ami arra utal, hogy a kormány ezeken a területeken egyelőre nem számol komoly korrekcióval, vagyis adócsökkentéssel. A lakosság befizetései az idei 4857 milliárdról 2027-re 5966 milliárdra nőnek, míg a fogyasztási adóbevételek az idei várható 11 041 milliárdról a tervezési ciklus végére 12 417 milliárd forintra emelkedhetnek. A bevételi számokból kitetszik, hogy a kormány tovább szorítja az adóprést az (ellenzéki) önkormányzatok nyaka körül, illetve a teljes tervezési ciklusban érdemi – évi 2000 milliárdot meghaladó – uniós támogatás lehívásával számolnak. Az önkormányzatoknak további rossz hír, hogy a nekik járó támogatások nominálisan is csökkennek, vagyis még az inflációval sem kompenzálják a településeket megillető apanázst.

A kiadási oldal is tartalmaz meglepetéseket, bár ezek nem minden előzmény nélküliek: a lakástámogatási kiadások brutális mértékben csökkennek. Míg tavaly 449, 2022-ben 634 milliárd forint ment erre a célra, az idén már alig 181 milliárd jut, vagyis a korábbi évek kiadásainak kevesebb mint harmada. A ciklus végére 207 milliárdos kiadással számolnak, azaz a nagy kormányzati kommunikációs körítéssel csok plusz néven bejelentett lakástámogatási változások valójában nagy megszorítást, mínuszt jelentenek, amit eddig is sejtettünk. A kormány azzal számol, hogy a rezsitámogatások kiadásai a tavalyi 2000 milliárdról már az idén 1340 milliárdra csökkennek, ami a tervezési ciklus végére évi ezer milliárd alá mérsékli. Bár az elemzők szerint továbbra is nagy kockázatot jelentenek az energia- s ezen belül a gázárak változásai, ennek ellenére az évi ezermilliárdos támogatás jelenlegi tudásunk szerint túlzásnak tűnik, ami azt jelenti, hogy az árak változatlansága mellett is komoly tartalék képződhet ezen alapokban a költségvetésen belül. A családtámogatások érdemben nem változnak, sőt, az enyhe nominális növekedés még a kiadások reálértékének a megőrzésére sem elegendő, vagyis a kormány ezen a téren sem számol semmilyen érdemi előrelépéssel 2027-ig.

Számottevő kiadáscsökkentés látható a költségvetési szervek költéseinél is: az idei 9776 milliárdról ez az összeg 2027-re 8634 milliárd forintra esik. Azt, hogy ezt a kormány miként szeretné elérni, még nem lehet tudni, épp ezért komoly kétségek vannak ennek teljesíthetőségével szemben. A magas kamatok és az elhibázott adósságfinanszírozási politika az előttünk álló négy évben agyonnyomják a költségvetést: az idei 3103 milliárd forint még nem is a csúcs lesz, erre még jövőre bő 150 milliárd rakódik, és 2027-re is 2500 milliárd forint feletti éves kamatkiadással számolnak. Ez azt jelenti, hogy az állam minden évben akkora összeget fizet ki a kamatokra, amely megfelel az éves egészségügyi kiadásoknak, vagyis a következő négy évben (2024–27) közel 12 ezer milliárd forintot éget el a magas államadósság miatt a büdzsé. Ez sok mindent megmagyaráz: az állam költségvetési mozgástere minimális lesz, ráadásul a hiányt is csökkenteni kell, így ez év és 2025 eleje még bizton a költségvetési konszolidáció időszaka lesz. A 2026-os választási évre azonban már arra készülhet a kormány, hogy kicsit kiengedi a gyeplőt: ugyanis 2025-re 1300, 2026-ra pedig 1717 milliárd forintnyi olyan költségvetési kiadással számol, amire szerintük lesz fedezet, csak még nincs meg a helyük. Ezért ezeket az összegeket egyelőre a céltartalékok között tüntették fel.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A csok plusz néven bejelentett lakástámogatási változások valójában nagy megszorítást, mínuszt jelentenek

A kormány előtt két lehetőség áll: vagy 2-3 év nadrágszíjmeghúzással stabilizál (de ez jelentős szavazatvesztést okozna, így nem valószínű), vagy megpróbálja eltolni a kiigazítást.

3100 milliárd

forintos államadósság utáni kamatfizetés várható az idén, ez agyonnyomja a költségvetést

Zsiday: Megszorítások nélkül nem megy

A magyar gazdaság immáron negyedik éve ijesztően nagy költségvetési hiánnyal küzd, és ennek előbb vagy utóbb meg kell fizetni az árát – jelentette ki egy szerdai blogbejegyzésében a Citadella Befektetési Alap portfóliókezelője.

Zsiday Viktor úgy látja, a költségvetési helyzet az évtized első éveiben legalább olyan rossz lett, mint 2006-ban, a Gyurcsány-korszak mélypontján. Noha 2023-ra javult a helyzet, ám ez az állapot még mindig fenntarthatatlan, így további kiigazításokra lesz szükség. Mivel a kormányzat ezeket vélhetőleg elodázza, így várhatóan egy külső sokk eljövetelekor fog erre rákényszerülni – egy olyan időszakban, amikor egyébként is rossz a világgazdasági helyzet.

A szakértő szerint a kormány előtt két lehetőség áll: vagy 2-3 év nadrágszíjmeghúzással stabilizál (de ez jelentős szavazatvesztést okozna, így nem valószínű), vagy megpróbálja eltolni a kiigazítást, pörgeti a növekedést olcsó hitelekkel, elinflálással, amíg lehet, ami valószínűleg még komolyabb problémákat okoz később.

Zsiday Viktor arra számít, hogy vélhetőleg a második megoldás mellett dönt majd az Orbán-kormány, aminek viszont átlagosan több év stagfláció, azaz alacsony növekedéssel párosuló magas infláció lesz az eredménye, ráadásul úgy, hogy a nemzetközi környezet sem lesz támogató.

Nem több, mint lottószámok?

FELÜLÍRÁS Bár a kormány középtávú terveit ebben a cikkben megpróbáltuk komolyan venni, egy apró betűs figyelmeztetés nem árt: az elmúlt években sorra készültek hasonló középtávú előrejelzések, amelyek általában nem váltak be. A tervezést jelentősen nehezítette több, előre nem látható, makroszintű sokk (a Covid-járvány, az ukrajnai háború energiahatásai, globális inflációs krízis), ám ezeken felül további tervezési hibákat követett el a kormány.

A növekedés erőltetése, a költségvetési költekezések, osztogatások inflációgerjesztő hatásainak alulbecslése, a kincstári optimizmus, valamint külső valódi kontrollok hiánya azt eredményezte, hogy a 2023-as költségvetésben – kis túlzással – egyetlen szám sem teljesült, nem beszélve a végletekig félretervezett makropályáról, ahol a növekedés esetében még az előjelet sem sikerült eltalálnia a kormánynak, még három hónappal korábban sem. Ezért a kabinet középtávú makroszámai legfeljebb egy ideális világban válhatnak valóra. Elvileg a kormány tervezési munkáját javíthatja, hogy a Pénzügyminisztérium tervezési csoportjával szemben/mellett az új nevű Nemzetgazdasági Minisztériumban is alakul egy előrejelző műhely Suppan Gergely volt MBH bankos vezető elemző irányításával. Ám hogy ez hoz-e bármilyen értelemben pozitív változást a kormányzati tervezésben, kérdéses, ugyanis a politikai elvárások a jövőben is felülírhatják a reális forgatókönyveket, ahogy eddig is történt. P. ZS.

Európa fokozza a lőszergyártást

HÁBORÚ Az Egyesült Királyság és más országok azon dolgoznak, hogy segíteni tudják Ukrajnát akkor is, ha Donald Trump nyeri a 2024-es amerikai elnökválasztást – állítja egy vezető brit kormányzati forrás.

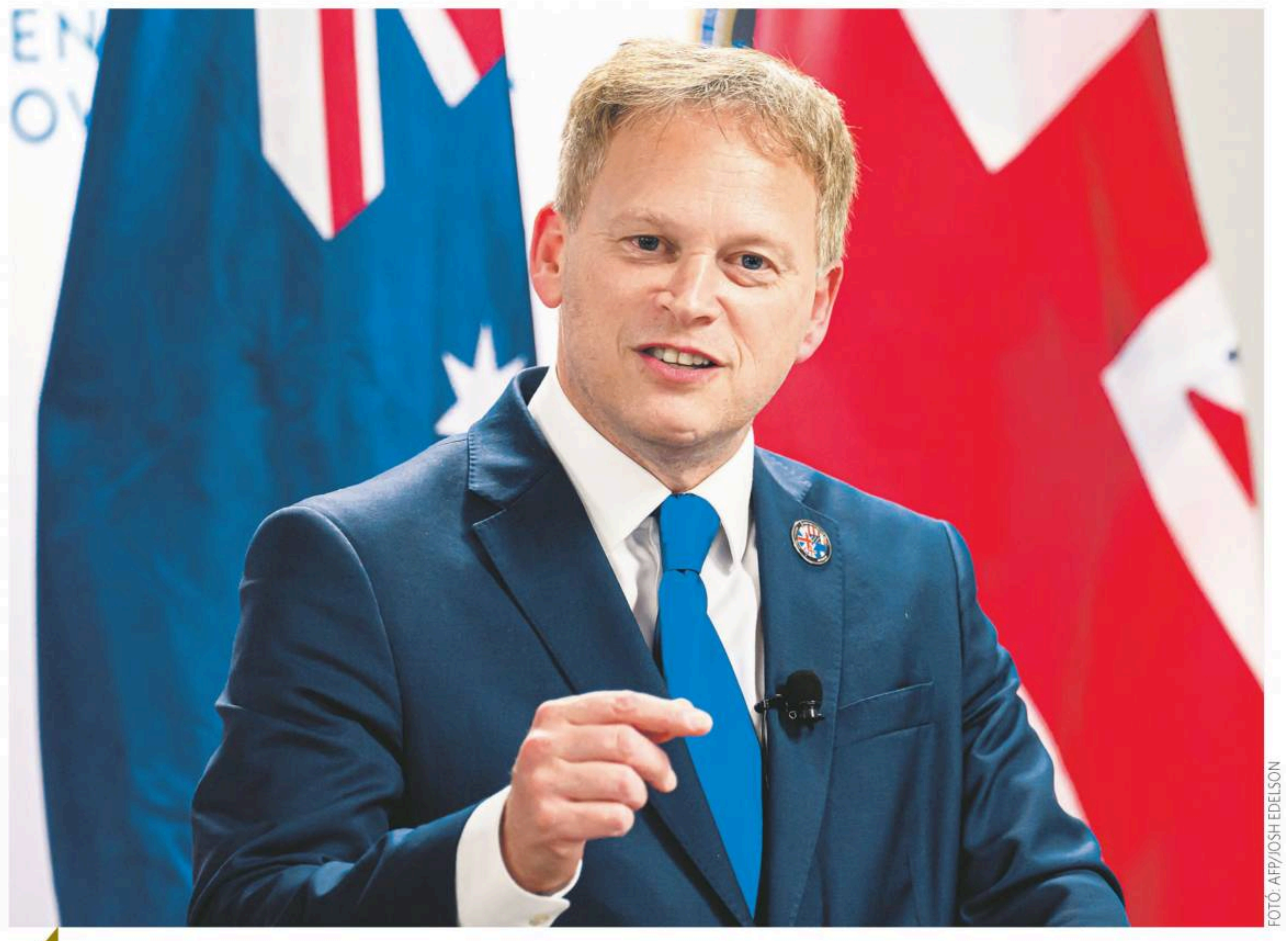

FOTÓ: AFP/JOSH EDELSON

Grant Shapps brit védelmi miniszter szerint Ukrajnát támogatni kell „legsötétebb óráiban"

HARSÁNYI GYÖRGY

Egy londoni kormányforrás szerint a miniszterek Európa-szerte növelni próbálják a gyártási kapacitásokat, hogy fegyvert küldhessenek a frontra, s függetlenül az USA bizonytalanná vált támogatásától, legalább még egy évig sakkban tarthassák Putyint. A katonai hírszerzés vezetői úgy vélik, Ukrajna 2024-ben nem tudja megnyerni a háborút, mert ehhez kevés az ember és a fegyverzet, de az orosz hadseregnek sincs elég ereje egy áttöréshez.

A brit kormány egyes tagjai ugyanakkor úgy vélik, az orosz elnök elleni győzelemhez csak „időre" és Európa folytatódó támogatására van szükség. Putyin „Trump győzelmével kalkulál, de Európa magasabb fokozatba kapcsol, hogy az USA nélkül is megtehesse, amit kell, ha Trump úgy dönt, hogy elzárja a pénzcsapot". „Azt hiszem, a legtöbben tudatában vannak, hogy Putyint nem engedhetjük győzni, mert az súlyos következményekkel járna az európai biztonságra nézve" – mondta a kormányzati forrás a The Timesnak. A győzelemhez vezető egyik út az, ha Putyint és hadseregét 2024-ben s azon túl is annyira kimerítik, hogy kénytelen legyen feladni – vélekedett, hozzátéve, hogy az orosz elnök sem tudja a végtelenségig folytatni a háborút.

A brit lap vasárnapi cikke felidézi, hogy december közepén az EU Orbán Viktor vétója miatt nem tudott megállapodni az Ukrajnának szánt 50 milliárd eurós pénzügyi segélycsomagról, Washingtonban pedig a republikánusok akadályozták meg 60 milliárd dollár megszavazását Ukrajna támogatására. Grant Shapps brit védelmi miniszter a lapnak elmondta: folyamatosan beszél európai kollégáival arról, hogy Ukrajnát támogatni kell „legsötétebb óráiban". „Össze kell fognunk, hogy segítsük őket egy olyan háborúban, amely évtizedekre meghatározza Európa jövőjét..."

A brit védelmi tárca a hétvégén azt közölte, hogy Oroszországnak az ukrajnai háborúban elszenvedett embervesztesége a sebesülteket is beleszámolva 2024-ben átlépi a félmilliót, ha az eddigi tendencia folytatódik. A hírszerzés legfrissebb jelentése szerint az oroszok napi átlagos vesztesége 2023-ban 300 fővel növekedett az előző évhez képest. Emellett a közkiadások közel 40 százalékát a védelemre költik.

300 fő

– a brit katonai hírszerzés szerint ennyivel volt nagyobb az orosz erők átlagos napi vesztesége 2023-ban az előző évhez képest

A másik oldalon sok ukrán kezd belefáradni a háborúba. Egy ukrán katonai forrás a Timesnak elismerte, hogy az emberek fegyverszünetről beszélnek, még ha számos kérdés is felmerül, hogy mi lenne az ára. Hozzátette: az ukránok az EU és az USA politikai vitáit látva úgy érzik, magukra vannak hagyva. „Szerencsére Nagy-Britannia szilárdan kitart mellettünk", bár azt még nem közölte, hogy az idén milyen támogatást tud nyújtani Kijevnek. Hozzátette: a brit fegyverkészletek annyira kifogytak, hogy jobb, ha a németeknél lobbiznak.

Mihajlo Csapliha politikai kommentátor azt mondta, szerinte Ukrajnában az emberek többsége már fegyverszünetet akar, de félnek, mert aki fegyverszünetre mer gondolni, „kitaszítottá és árulóvá" válik. Egy volt tisztségviselő szerint – írta a Times – Zelenszkij elnök egyre inkább veszít a támogatottságából, s bár a Nyugat azt mondja, hogy Ukrajna nem adhatja fel, hiányzik hozzá a háborús stratégia, hogy miért kéne még sokaknak meghalniuk, s az ukrán diplomácia sem jeleskedik.

Zelenszkij: Ukrajna támogatásával Európa magát védi

Ukrajna tavalyi ellentámadása „talán nem úgy sikerült, ahogy a világ szerette volna", de hogy Putyin nyerésre állna, csupán egy „érzés" – hangsúlyozta Volodimir Zelenszkij az Economistnak adott újévi interjújában. A valóság az, mondta az ukrán elnök, hogy az orosz erők továbbra is óriási veszteségeket szenvednek el olyan helyeken, mint Avgyijivka. Putyin hadseregének 2023-ban egyetlen nagyvárost sem sikerült bevennie, míg Ukrajnának sikerült áttörnie a Fekete-tenger orosz blokádját, és most több millió tonna gabonát szállít egy új útvonalon – jelentette ki.

Hogy felrázza a belpolitikai ügyeik felé fordult szövetségeseket, azzal érvelt, hogy Ukrajna támogatásával Európa magát védi meg az orosz agressziótól. Ha Ukrajna veszít, Putyin közelebb viszi a háborút a Nyugathoz. „Putyin érzi a gyengeséget, mint egy állat (...) S megeszi magukat vacsorára az EU-jukkal, NATO-jukkal, szabadságukkal és demokráciájukkal együtt" – mondta.

A tárgyalásokat javaslóknak azt felelte, nem érzékel a béke felé tett alapvető lépést Oroszország részéről. Ukrajna 2024-es terveiről annyit mondott, hogy a Krím elszigetelése és az ottani orosz katonai képességek leépítése rendkívül fontos számukra, s ennek sikere nagy hatással lenne Oroszországra is.

A siker gyorsasága azonban attól függ, hogy Ukrajna milyen katonai segítséget kap a nyugati partnerektől – hangsúlyozta. A fő feladat a szárazföldön az lesz, hogy megvédjék az ország keleti részét, kritikus infrastruktúráját és „Ukrajna fontos városait, Harkivot, Dnyiprót, Zaporizzsját, Herszont, Mikolajivot".

A népszerűtlen mozgósítási tervek szerinte „minden erőfeszítésünk latba vetéséről szólnak. (...) Ezt a döntést az ukránoknak kell meghozniuk. (De) ha továbbra is a belpolitikára koncentrálunk (...), akkor felejtsük el az ellentámadásokat és a megszállt területek felszabadítását" – jelentette ki.

Csontvázak a republikánusok szekrényeiből

TÖRÉSEK Nikki Haley republikánus elnökjelölt-aspiráns alaposan melléfogott egy elsőre ártalmatlannak hangzó kérdés megválaszolásakor. Az idei előválasztási naptárban fontos, a második helyen szereplő New Hampshire államban tartott lakossági fórumon arról kérdezték, szerinte miért vívták az amerikai polgárháborút. Válaszában a kormányzás módját, valamint az egyéni és gazdasági szabadságjogokat nevezte meg fő okként, egy szóval sem említve a rabszolgaság intézményét. A nyilvánvaló válasz elmaradását a Washington Post szerint már a közönségből is kifogásolták, a médiavisszhang pedig tovább dagasztotta az ügyet. A felületesebb szemlélő egy dekoncentrált pillanatnak is betudhatta volna az esetet, de Haley korábbi politikai karrierje magyarázatot ad kitérő válaszára. Az indiai felmenőkkel rendelkező politikus korábbi ENSZ-nagyköveti megbízatása előtt szülőhelye, Dél-Karolina kormányzója volt, 2011 és 2017 között. Az állam az amerikai polgárháborúban a „lázadó" Konföderáció oldalán harcolt, történelmi városa, Charleston bő száz éven át szolgált az Észak-Amerikába érkező rabszolgaszállítmányok első számú célállomásaként, az Egyesült Államok fekete lakosságának több mint 40 százaléka mondhatja el magáról, hogy felmenői a charlestoni kikötőben léptek először amerikai földre. Haley nyilván tisztában van az állam rasszizmussal terhes múltjával, amit a szemben álló érdekcsoportok közti hintapolitikája is mutat.

Kormányzóságának emlékezetes döntése az állami törvényhozás Columbia városi épületére kitűzött konföderációs zászlóhoz kapcsolódik. 2010-ben Haley magánbeszélgetésen fogadta az állam konföderációs, hagyományőrző civil szervezeteit, melyeket azzal kívánt megnyugtatni: a polgárháború a hagyomány és a változás közötti konfliktusról szólt, s a fekete lakosság történelmét ünneplő nap megtartása mellett a konföderációs emlékezet napja mellett is kiáll. Haley bizonyára a befolyásos tradicionalista csoportok esetleges haragjával számolt, amikor a feketék jogait képviselő Országos Szövetség a Színes Bőrűek Felemelkedéséért (NAACP) nyomása ellenére sem tűzte napirendre a zászló eltávolítását. Taktikázásának egy villámcsapásként lesújtó tragédia vetett véget: 2015 júniusában a fehér felsőbbrendűséget hirdető Dylann Roof állig felfegyverkezve tört be Charleston fekete közösségének legrégebbi metodista templomába, ahol kilenc embert agyonlőtt, további tízet megsebesített. A halottak között volt Clementa C. Pinckney lelkész, dél-karolinai állami szenátor is. Az USA történetében példátlan merényletre reagálva Haley a konföderáció zászlójának eltávolításáról döntött, annak ellenére, hogy a mészárlás előtt pár hónappal még elkeseredettnek és felelőtlennek nevezte a kormányzói versenyben induló demokrata ellenfele erre vonatkozó követelését.

FOTÓ: AFP/JOSEPH PREZIOSO

Nikki Haley a rabszolgaság kérdését megkerülő válaszával elidegenítheti a párt mérsékelt szavazóit

A 2024-es republikánus elnökjelölti kampányban a második helyen Haley-vel osztozó Ron DeSantis floridai kormányzó is kikezdte Haley múlt szerdai válaszát, amit „értelmezhetetlen katyvasznak" nevezett, rámutatva, hogy bármilyen is volt ENSZ-nagykövetnek, láthatóan „nem áll készen egy főműsoridőben való megmérettetésre". Ám DeSantis múltja sem kifogástalan a rabszolgaság témájában adott nyilatkozatok tekintetében. Tavaly a floridai törvényhozás új törvényt fogadott el a közoktatási intézmények tantervéről, amelyben a rabszolgaság intézményének apologetikus értelmezése áll, miszerint a rabszolgák hasznos készségeket is elsajátíthattak, amelyekből később maguk is profitálhattak.

Az erkölcsileg kifogásolható republikánus megnyilvánulások sora még itt sem ért véget. Tavaly decemberben egy New Hampshire-i kampányeseményen Donald Trump hitleri metaforákat használt, miszerint a bevándorlók „mérgezik az országunk vérét". Bár utóbb visszautasította a vádakat, a csizma már felkerült az asztalra.

Így bárkit is jelöl majd elnöknek a republikánusok országos gyűlése júliusban, a mérsékelt konzervatív és fekete szavazók elidegenítése a párt választási győzelmébe kerülhet.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

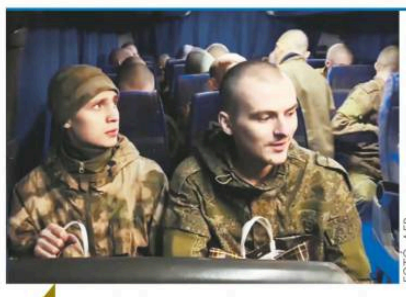

FOTÓ: AFP

Oroszország 248, Ukrajna 230 katonáját kapta vissza egy szerdai fogolycsere keretében

NATO–ukrán tanácsi ülés lesz

679. NAP Rendkívüli ülést tart a NATO–Ukrajna Tanács, hogy megerősítsék Ukrajna légvédelmét Oroszország elmúlt napokban indított tömeges rakéta- és dróntámadásaival szemben – közölte Kijevben Dmitro Kuleba külügyminiszter. Lengyel kollégája, Radoslaw Sikorski felszólította a szövetségeseket, szállítsanak nagy hatótávolságú rakétákat Ukrajnának, hogy célba tudja venni az orosz „indítóállásokat és parancsnoki központokat". Az Európai Unió szerdán egy decemberi megállapodás alapján szankciókat vezetett be az orosz gyémánttermelés 90 százalékát adó Alrosa állami óriáscég és annak vezérigazgatója ellen, hogy tovább nehezítse Moszkva Ukrajna elleni háborújának finanszírozását. Az orosz védelmi tárca közölte: 248 katonájuk tért haza szerdán ukrán fogságból az Egyesült Arab Emírségek közvetítésével. Ukrajna 230 katonáját kapta vissza a fogolycsere keretében. A NATO Támogatási és Beszerzési Ügynöksége bejelentette, támogatja európai országok egy csoportját, köztük Németországot, Hollandiát, Romániát és Spanyolországot egy 1000 darab Patriot típusú, légvédelmi rakéta beszerzésére vonatkozó szerződéssel. NÉPSZAVA

Robbantások egy iráni megemlékezésen

PUSZTÍTÁS Vérfürdőbe torkollott egy temetői szertartás, amikor két pokolgép lépett működésbe több mint száz áldozatot követelve.

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

„A sérültek többsége sajnos kritikus állapotban van" – nyilatkozta a The New York Timesnak Babak Yektaparast, az ország katasztrófaelhárításért felelős szervezetének szóvivője. Mint mondta, Kerman tartomány minden egészségügyi intézménye készenlétben áll a sebesültek ellátására. A legsúlyosabb állapotban lévőket repülőgépekkel vitték kórházba.

Az izraeli Gázai övezetben jelenleg is zajlik az Irán katonai és pénzügyi támogatását élvező Hamász elleni offenzíva, és Izrael korábban már hajtott végre célzott merényleteket és légicsapásokat az iráni atomprogram meghiúsítására. Hasonló, tömeges áldozatokkal járó akcióra azonban még nem volt példa Izrael részéről.

Szulejmani az al-Kaida 2001. szeptember 11-i terrortámadása után még együttműködött az Afganisztánba bevonuló amerikai csapatokkal, de ez a szövetség nem volt hosszú életű. A 2010-es években az iraki háború után keletkezett hatalmi vákuumot kihasználva síita milíciák egész hálózatát sikerült kialakítania Irakban és Szíriában, Jemenben pedig a síita húszi lázadókat fegyverezte fel a Szaúd-Arábia által támogatott kormány ellen. Ezek a Teherán hatalmi érdekeit szolgáló erők folyamatos veszélyt jelentettek az izraeli és amerikai célpontokra a régióban. Az iráni Forradalmi Gárda külföldi katonai szervezetének fejeként a libanoni Hezbollah kiképzése és pénzügyi támogatása mellett a szíriai polgárháborúban az elnök Bassár el-Aszad elnökhöz hű csapatokat segítette.

Donald Trump elnöksége alatt, 2020 januárjában amerikai dróntámadás végzett a tábornokkal, amikor a konvojával a bagdadi repülőtérre tartott. Egy hete a Times of Israel arról számolt be, hogy az iráni Forradalmi Gárda szóvivője, Ramazan Sharif a Hamász támadását közvetlen megtorlásnak nevezte a Szulejmani ellen elkövetett merényletért. Ezt az állítást később tagadták a Hamász képviselői.

FOTÓ: AFP/TASNIM NEWS

A robbanás hatalmas léptéke miatt az áldozatok száma még nőhet

Kedden Bejrút egyik külvárosában is robbantásos merénylet történt, amelyben életét vesztette Száleh Arouri, a Hamász politikai szárnyának helyettes vezetője. A merénylet a város Danieh nevű, sűrűn lakott negyedében történt, amelyet a Hezbollah hagyományos bázisának tekintenek. A Hamász szóvivője a The Washington Postnak elmondta, hogy a merényletet harci drónról indított rakétákkal követték el. Bár Izrael nem vállalta a felelősséget a támadásért, a Hamász tavaly október 7-i terrortámadása után ígéretet tett a palesztin terrorszervezet vezetőinek levadászására.

Az izraeli hadsereg (IDF) szóvivője kijelentette, hogy „magas fokú készültségbe" helyezték a támadó és védekező alakulatokat egyaránt, és „készen állnak minden forgatókönyvre". Ugyanakkor egy neve elhallgatását kérő izraeli védelmi minisztériumi munkatárs megerősítette Izrael szerepét a támadásban. Ezt látszik alátámasztani az a közösségimédia-bejegyzés is, amelyben Danny Dannon a Likud párt képviselője gratulált az izraeli hadseregnek és titkosszolgálatnak a sikeres akcióért.

> Izrael nem vállalta a felelősséget a bejrúti támadásért, ám a Hamász október 7-i terrortámadása után ígéretet tett a palesztin szervezet vezetőinek levadászására.

Irán szövetségesei is megszólaltak az esetet követően. A síita húszi milícia szóvivője összefüggést vélt felfedezni a bombatámadás és a Palesztinában és Libanonban harcoló csoportok iráni támogatása között. Vlagyimir Putyin, akinek Ukrajna ellen folytatott háborúját Teherán olcsó robotrepülőkkel segítette, ugyancsak elítélte a támadást. Temetőbe látogató emberek meggyilkolása kegyetlen és cinikus tett – fogalmazott. Recep Tayip Erdogan török elnök, aki „förtelmes terrorcselekménynek" nevezte a támadást, épp a mai napon fogadja a Törökországba látogató Ebrahim Raisi iráni külügyminisztert.

Egy héten belül két nagyszabású támadás is történt Irán és az általa támogatott terrorszervezet ellen. Izrael Gázában folytatott háborújának kezdete óta fennáll a veszélye a konfliktus regionális kiszélesedésének. A merényletek egy még pusztítóbb háború nyitányát jelezhetik.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

LAPSZÉL

Egyiptom Szomália pártját fogja

Abdel-Fattáh esz-Szíszi egyiptomi elnök országa támogatásáról biztosította Szomáliát, miután Etiópia hétfőn megállapodott a szakadár Szomalifölddel, hogy használatba veheti egy tengeri kikötőjét. Szomália, amely Szomaliföldet saját területének tekinti, elítélte az üzletet, „agressziónak" és szuverenitása megsértésének minősítve azt. Szomaliföld 1991-ben vált el Szomáliától, de a nemzetközi közösség nem ismeri el független államként. NÉPSZAVA

Per egy földrengésben összedőlt hotel ügyében

FOTÓ: AFP/DURMUS GENC

Megkezdődött Törökországban az első nagy per, amelyet a több mint 50 ezer áldozatot követelő tavalyi földrengésekben összedőlt házak miatt indítottak. A délkeleti Adiyamanban tartott tárgyaláson 11 személyt vádolnak azzal, hogy „tudatos gondatlansággal" jártak el az Isias szálloda építésének felügyelete során. Az összeomlott hotelben 24 észak-ciprusi gyermek vesztette életét, akik egy röplabdatornára érkeztek, valamint a szülők és kísérők egy csoportja. A tragédia az ügyészek szerint elkerülhető lett volna a megfelelő biztonsági előírások betartásával. NÉPSZAVA

Lecseréli miniszterelnökét Vucic

BELGRÁD Békésen telik a hét Szerbiában, a pravoszláv ünnepek alatt nem rendez további tüntetéseket az ellenzék az elcsalt december 17-i választások miatt. Nikola Ristic, az ifjúsági ellenállási mozgalom egyik tagja, aki részt vett a múlt heti belgrádi blokádban, a Danas című lapnak jelezte, a diákok január 10. után folytatják majd megmozdulásaikat. „A célunk pedig a fiatalok motiválása" – hangoztatta, hozzátéve, hogy más városokban is tüntetéseket kívánnak szervezni.

Az ellenzék előtt még hosszú út áll, hiszen már nemcsak új választást követelnek, hanem ugyanolyan kampányfeltételek biztosítását is, mint amelyekben a kormányzó Szerb Haladó Párt (SNS) részesül. Ennek a megvalósítására azonban vajmi kevés az esély. Egy változtatást azonban biztosan végrehajt Aleksandar Vucic elnök: lecseréli hűséges miniszterelnökét, Ana Brnabicot. Amikor 2017-ben Vucic őt tette meg kormányfőnek, ez jó ötletnek tűnt az elnök részéről, hiszen Brnabic nem titkolja, hogy meleg és egy nővel él együtt, így az lehetett a Nyugat benyomása, hogy progresszív miniszterelnököt kapott Szerbia. A remények nem váltak valóra. Brnabic Vucic árnyékában semmiféle önállóságot sem tanúsított, s legfeljebb csak az elnök melletti harcias kiállásával tűnt ki.

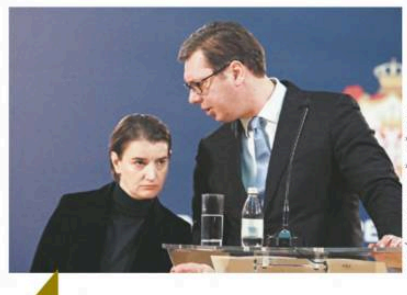

FOTÓ: AFP/MILOŠ MIŠKOV

A leváltott Ana Brnabic kormányfő egyetlen feladata az volt, hogy hűségesen védelmezze az elnököt

Vucic egy interjúban csak úgy mellesleg jegyezte meg, hogy Brnabic negyedszerre már nem kap megbízást, s bár nem nevezte meg, hogy ki ülhet majd a helyére, majdnem biztos, hogy a Szerb Haladó Párt (SNS) jelenlegi elnökére, Milos Vucevicre esik majd a választása. Vucevicet már az előző előrehozott választás után esélyesnek tartották a miniszterelnöki bársonyszékre, de Vucic végül még egy mandátumot adott Brnabicnak, s már akkor sejteni lehetett, hogy ez lesz az utolsó. Brnabic nem tűnik el, amint Vucic közölte, „fontos feladatok várnak majd rá", s mint hozzátette, „nagyszerű harcossá nőtte ki magát. Büszke vagyok rá. S bár már a választások előtt közöltem vele, nem valószínű, hogy kormányfő marad, ő így is végigharcolta a kampányt".

A Danas megjegyezte, valójában nincs is különösebb jelentősége annak, ki lesz a következő szerb miniszterelnök, mert a kormányfő semmiféle szuverén döntési joggal sem rendelkezik. Politikai posztról van szó, a kormányfő feladata, hogy a lehető legharciasabban védelmezze az államfőt. „Ha Szerbia olyan állam lenne, amely tiszteletben tartja a tudást és a szakértelmet, akkor Ana Brnabic soha nem lett volna miniszterelnök vagy akár miniszter" – hangoztatta Zorana Mihajlovic, aki épp Brnabic alatt volt egykor kormányfőhelyettes. Hozzátette, Szerbiában a miniszterelnök és a miniszterek munkája „egy nagy semmi. Ők egy gép szerepét töltik be, végrehajtják azt, amit Vucic parancsol nekik" – mondta a Danasnak.

RÓNAY TAMÁS

Háborús felelősség

HARSÁNYI GYÖRGY

Fájdalmasan fordult az év Ukrajna számára, miután 2023 utolsó előtti napján az oroszországi Belgorodra mért, 24 ember halálát okozó ukrán légitámadást Putyin terrorcselekménynek minősítette, s Oroszország még aznap válaszcsapást mért a határ túloldalán lévő Harkivra, amit azóta is újabb súlyos Ukrajna elleni légitámadások követnek.

Ha csak a Kreml propagandájára figyelünk, miszerint az ukrán vezetés Belgorodban „a civil lakosság elleni válogatás nélküli támadást hajtott végre”, gyorsan levonhatnánk a következtetést, hogy Kijev súlyos hibát követett el, amikor „haza akarta vinni a háborút az oroszoknak”. Csakhogy ez igen rossz memóriát feltételez. Belgorod az egyik kiindulópontja az orosz hadműveleteknek, s az ellene intézett újabb ukrán támadás egyetlen nappal követte a háború eddigi legkiterjedtebb, ukrán városok elleni csapásait. A december 29-i hullámban 158 orosz drón és rakéta csapódott be Kijevben, Harkivban, Dnyipróban, Odesszában és Lvivben, összesen 49 ember halálát okozva.

Ez az ukrán lakosság nyilvánvaló terrorizálását célzó művelet pedig leginkább egy orosz katonai célpont megsemmisítésével hozható összefüggésbe: három nappal korábban a kelet-krími Feodoszija kikötőjében ukrán repülőgépekről indított cirkálórakéták robbantották fel a Novocserkasszk nagy partraszálló hajót, kategóriájából már a harmadikat. Túl azon, hogy az orosz hadiflotta kiszorítása a Fekete-tenger nyugati medencéjéből a 2023-as ukrán hadműveletek kétségtelenül legnagyobb sikerének tekinthető, a hajó ukrán közlés szerint iráni gyártmányú Shahed csapásmérő drónokat szállított. Olyanokat, amelyekkel Oroszország napi szinten terrorizálja az ukrán lakosságot, s köti le az ukrán légvédelem kapacitásait, hogy nagyobb eséllyel juttathassa célba ballisztikus vagy cirkálórakétáit.

Grant Shapps brit védelmi miniszter a Novocserkasszk elveszejtését kommentálva azt írta: „Ez a (...) legújabb veszteség azt mutatja, tévednek, akik azt hiszik, hogy az ukrajnai háború patthelyzetben van! Nem vették észre, hogy az elmúlt négy hónapban az orosz fekete-tengeri flotta 20 százaléka megsemmisült.”

Innen már nincs messze, hogy a légicsapások spirálját a Moszkva által diktált, megtévesztő szempontok helyett az általa megsemmisíteni kívánt Ukrajna nézőpontjából vizsgáljuk. Mert fontos, hogy ne engedjük egy Európa biztonságát fenyegető diktatúrának megszabni, mit tartson a világ terrorizmusnak, és mit ne. Ez ügyben tanulságos történet, hogy a Moszkva kérésére összehívott biztonsági tanácsi ülés kapcsán az orosz ENSZ-nagykövet ragaszkodott Csehország jelenléthez, mondván: a Belgorod elleni támadást részben cseh rakéta-sorozatvetőkkel követték el. Lucie Hindlosová, a csehek állandó képviselője megtagadta ezt. „Csehország sajnál minden elvesztett emberi életet, amelyet Oroszország Ukrajna ellen közel két éve vívott illegális és értelmetlen hódító háborúja okoz” – írta a BT elnökének, leszögezve – helyettünk is –, hogy „egyedül Oroszország a felelős a több tízezer áldozatért a konfliktus mindkét oldalán”.

HOMPOLA KRISZTINA

Képtelenségek

Következetes és a XXI. század kihívásait figyelembe vevő, előrelátó döntések kísérik az oktatást. Ennek újabb bizonyítéka, hogy miközben kötelező irodalmi műveltségi teszt teszi abszurddá a magyarérettségit, megszüntették a középiskolai művészettörténet-vizsgát, sőt magát a tantárgyat is.

Aki irracionálisnak, visszalépésnek tartja a felelősök elhatározását, nem veszi észre a szándékot: a kormány által képviselt ideológiának sokkal inkább megfelel a Horthy-korszak népszerű írója, Herczeg Ferenc életművét és gondolatait megismertetni a diáksággal, mint Hieronymus Bosch rengeteg furcsa figurájáról, a kortársak által meg nem értett Csontváryról, Picasso Guernicáját bemutatva háborúról, a diktatúra politikusainak a portréját megfesteni nem kívánó Reigl Juditról beszélgetni. Netán a valódi műemlékvédelemről, a birodalomtudattal telített giccs és épített örökségünk megőrzése közötti különbségről együtt gondolkodni a mindenre fogékony tizenévesekkel.

Arról nem is beszélve, hogy ki tudja, milyen alkotás születhet egy gimnáziumi folyosón, amikor a kortárs művészetre reflektálva festékkel teli vízibombákat dobnak a vászonra, és így készítenek installációt a lehetőségen felbátorodó, szabadon gondolkodó kis- vagy épphogy már nagykorúak. Akik ahelyett, hogy elfogadnák a készen kínált tutit, állandóan kérdeznek és kételkednek, ami – jól tudjuk – a hatalom számára mindig veszélyes.

A vizuális kultúra nem elég konkrét, nem bifláztatható könnyedén, és különben is túl közel áll a telefonjukkal állandóan fotókat készítő, gyakran kizárólag képekkel kommunikáló tizenévesekhez.

A magyarérettségiből kikerült a gyakorlati szövegalkotási feladat. A nemzeti tanterv alkotói szerint szükségtelen, hogy egy középfokú végzettségű munkavállaló meg tudja írni a felmondását, a fellebbezést a hivatal döntése ellen, a kérdést a parlamenti képviselőjéhez. Az sem fontos, hogy a jövő nemzedékei a média által közvetített képi világból meg tudják különböztetni a valódit az igaztalantól. Sőt, épp az a cél, hogy ne tudják.

Ki tudja, milyen alkotás születhet egy gimnáziumi folyosón, amikor a kortárs művészetre reflektálva festékkel teli vízibombákat dobnak a vászonra.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

A SZAVAZÓFÜLKE MAGÁNYÁBAN

JEGYZET

Batka Zoltán

Oszt annyi

A Simonka-ügy jól mutatja, hogy milyen az Orbán-kleptokrácia működése csúcsüzemben. Az ország egyik legszegényebb részét, Dél-Békést leuraló, helyben csak „Nagy Fehér Főnök” néven emlegetett Simonka Györgyről a nyomozók már kezdettől gyanították, hogy egy családtagjaiból és klienseiből álló maffiaszervezet élén lopja a térségének szánt felzárkóztatási pénzeket. Ám az ügyészségnek nyolc évre volt szüksége a vádemelésre, akkor is „csak” egy 1,4 milliárdos, bűnszervezetben elkövetett költségvetési csalásért, míg az ügyről leválasztották a jóval nagyobb, sokmilliárdnyi EU-s forrást is érintő „szabálytalanságokat”, amikben azóta buzgón vizsgálódnak az ügyészek. A kicsontozott vádiratból így is kiderült, hogy a honatya közben tanúkat fenyegetett, nyomozókat próbált megkenni, sőt, kérésére a Fidesz-frakció törvényt fogadott el, hogy Simonkáéknak ne kelljen 410 millió forintot visszafizetni a közösbe.

Ennek ellenére Simonkát a Polt-féle ügyészség szabadlábon hagyta, a neki lobbizó fideszesekkel szemben pedig még nyomozást sem indított. Ugyan a költségvetési csalási ügyben a bírósági eljárás 2020-ban végül nagy nehezen elkezdődött, ám rejtélyes módon másodjára is megváltozott a bírói tanács összetétele, így ez év februárjában másodjára indul nulláról az egész eljárás. Az ügyet felgöngyölítő nyomozók így hiába kötöttek egyezséget a bűnszervezet pár tagjával, azok négy év alatt sem tudtak a bíróságon vallomást tenni, és most ez tovább tolódik. Közben a Simonka-uradalom él és virul, Simonka György most Pusztaottlaka alpolgármestere, családja, sleppje továbbra is kapja tízmilliós nagyságrendben az uniós agrártámogatásokat, cégeivel akár uniós pályázaton is indulhat. Pénz újra lesz rohadásig, köszönhetően annak, hogy Brüsszel szerint az Orbán-kormány teljesítette „az igazságszolgáltatás függetlenségét biztosító vállalásait”.

„Pozitív dinamika”

NÉZELŐDŐ

FRISS RÓBERT

Orbán Viktornak sikerült, ami egyetlen uniós vezetőnek sem: Vlagyimir Putyin boldog új évet kívánt neki. A 444.hu beszámolója szerint a magyar miniszterelnök ezzel illusztris társaságba került: Hszi Csin-ping, Recep Tayyip Erdoğan, valamint exszovjet tagköztársaságok és a kommunizmus utolsó nemzetközi bástyáinak vezetői mellé. Putyin azt írta, hogy a nehéz nemzetközi helyzet ellenére sikerült fenntartani az orosz–magyar kapcsolatok pozitív dinamikáját. Kiknek gratulált még Putyin? Hosszú a lista, de az amerikai elnök nincs rajta. Nem értékelnénk túl egy újévi üdvözlőkártyát, de abban biztosak vagyunk, hogy a magyar külpolitika ezzel az üdvözlettel hosszú időre kijelölte helyét a világban. Nem vagyunk hívei a pletykákra épülő összeesküvés-elméleteknek, de elég a térképre nézni, hogy azt lássuk: nem állhat elő még egyszer olyan helyzet, hogy az országról a Nyugat a geopolitikára hivatkozva lemondhasson. A történelmi tapasztalat mondatja ezt velünk.

Nem vagyunk hívei a pletykákra épülő összeesküvés-elméleteknek, de elég a térképre nézni, hogy azt lássuk: nem állhat elő még egyszer olyan helyzet, hogy az országról a Nyugat a geopolitikára hivatkozva lemondhasson.

De ez a „pozitív dinamika” arra is figyelmeztet, hogy itt valami nagyon félrement. A kormányfő túlságosan bízik saját megérzéseiben. Az egyensúlyozás végül is nem pávatánc, és ha azt akarja, hogy komolyan vegyék, akkor tánclépéseit nem mérheti el oly ormótlanul, mint tette legutóbb Ukrajna vagy a svéd NATO-tagság esetében. Mégiscsak illene elgondolkodnia, hogy nem lépett-e túl egy határt, ha már egyszer a nemzetközi sajtó azon rágódik, mit talál ki az EU a magyar kormányfő ellen. Kitalálnak majd valamit, ami nagyon fog fájni – a nemzet egészének.

Óvatosabb vagy dörzsöltebb politikát kellene vinni a világban, nem mindent egy lapra, Trump győzelmére feltenni. Tény: politikai szempontból történelmi év lesz a 2024-es. A világtörténelemben soha annyian nem élhetnek szavazati jogukkal, mint a jövő esztendőben, bolygónk lakóinak mintegy háromnegyede voksolhat, 76 országban járulhatnak az urnákhoz az emberek. Az Economist Intelligence Unit demokráciaindexe szerint 28 államban nem a demokratikus normák szerint zajlik majd a voksolás. A földrészek közül Európában (37) és Afrikában (18) rendezik majd meg a legtöbb választást. Az összes uniós tagállamban az urnákhoz járulhatnak az emberek, hiszen június elején rendezik az európai parlamenti választást. Ez az egyik legnehezebben megjósolható voksolás, mert sok tagországban szinte csak lézengenek az urnáknál a választók. A magyar kormányfő a populista pártok összefogását reméli, és azt, hogy összefog a két szélsőjobb frakció, az Identitás és Demokrácia, illetve az Európai Konzervatívok és Reformerek. Ha sikerülne félretenniük az ellentéteiket, a második legnagyobb frakció jönne létre. Ám erre csekély az esély. Manfred Weber, az Európai Néppárt elnöke nem zárna ki egy összefogást a mérsékelt és a radikális jobboldal között, de csak olyan pártokkal tudna elképzelni együttműködést, amelyek tiszteletben tartják a jogállamiságot, s nem vonják kétségbe a katonai segély jogosságát Ukrajnának. Bárhogy alakulnak is az erőviszonyok, az már most látszik: Orbán Viktornak aligha osztanak majd lapot a következő EP-ben – írtuk a minap egy összefoglaló elemzésben.

Tarvágás a nyugdíjerdőben

KARÁCSONY MIHÁLY
nyugdíjelemző

Egy emberöltő alatt természetes szükségszerűség, hogy a lakosság minden tagját érintő jogi környezet alakulása kövesse a társadalom szinte minden szegmensében bekövetkező változásokat. A jelenlegi idős korosztálynak viszont történelmi lehetősége adódik arra, hogy érdemi befolyással lehessen az új nyugdíjreform kialakítására.

A mai nyugdíjasok túlnyomó többsége legfeljebb hallomásból ismerhette az 1975. évi II. törvényt, hiszen, mint a fiatalok általában, aligha fordítottak figyelmet az akkori nyugdíjszabályokra. Őket sokkal inkább a jelenleg is hatályos 1997. évi LXXXI., a „nyugellátásról" szóló törvény bonyolult – alig követhető – szabályrendszere érinti. A mai nyugdíjrendszer átláthatóságát, kiszámíthatóságát nagymértékben megnehezíti ugyanis, hogy az előírásokat megalkotásuk óta eddig már kilencvennégy alkalommal módosították a jogalkotók. A módosítások persze sok esetben megoldottak egy aktuális problémát, ugyanakkor rendszerint a rendszer más területén újabb és újabb igazságtalanságokat keletkeztettek.

A ma érvényes nyugdíjtörvény fogyatékosságainak ismeretében, bő negyedszázad elteltével igencsak megérettek a feltételek egy új nyugdíjrendszer életbeléptetésére. Ismerve az elmúlt huszonhat év tudományos (orvosbiológia), informatikai (mesterséges intelligencia), jogfejlődési (szociális jogok), termelési (robottechnika) változásait, a munka- és munkaidő- (atipikus jelleg és csökkenő időtartam) felfogásban történt jelentős változásokat, indokoltnak tűnik a jogterület átfogó felülvizsgálata.

A magyar kormánynak az elmúlt hónapokban kellett egy átfogó, független jelentést készítenie a hazai nyugdíjrendszer reformjáról. Ezt az összefoglalót az Európai Bizottság várta el a helyreállítási és ellenálló képességi terv (RRP) részeként, miközben a testület még 2022 novemberében úgy határozott, hogy – a magyar kormány jogalkotási javaslata alapján – 2025. március 31-ig készüljön el egy „nyugdíjrendszert módosító jogszabály".

A készülőfélben lévő új jogszabály megalkotásával kapcsolatban egyre-másra jelennek meg elemzések, megoldási javaslatok, melyek alapvetően két nagy csoportba sorolhatók. A nyilvánosságra kerülő megszólalások egyik része alig vesz tudomást a XIX. század vége óta folyamatosan végbemenő társadalmi, gazdasági, szociológiai változás alapvető sajátosságairól. A véleményt formálók másik része a jövő nyugdíjrendszerében tükröztetni akarja a ma már felsejlő XXI. századi társadalmi viszonyokat gyökeresen megváltoztató jellegzetességeket is. A jelen írásban két fontos területen megmutatkozó felfogásbeli különbségekre fókuszálok.

> Ha a nyugdíjrendszer reformjáról gondolkodunk, akkor figyelembe kell vennünk, hogy jelenleg az életünk egy részében járuléknak nevezett adót fizetünk, majd idős korunkban járadéknak nevezett állami ellátást kapunk.

Az egyik szemléletbeli eltérés abból adódik, hogy többen a nemzetpolitikai szempontból nemkívánatos népességfogyás alakulásából vezetik le a nyugdíjrendszer jövőbeli összeomlásának képét. A születésszám csökkenéséből közvetlenül vetítik előre a majdani idősellátás feltételeit. Csak néhány hatásvadász jelzős szerkezet, mellyel a médián keresztül tömeges riadalmat, széles körű elbizonytalanodást, kilátástalan hangulatot igyekeznek kelteni a mai és a jövőbeli nyugdíjasok körében: „nyakunkon a nyugdíjkatasztrófa", „közeleg a nyugdíjválság", „vége a hagyományos nyugdíjrendszernek", „karnyújtásnyira a nyugdíjasboom", „érik a nyugdíjösszeomlás", „küszöbön a nyugdíjrendszer bedőlése" – és sorolhatnám tovább.

E fölvetések közös kiindulási alapja az, hogy az ország gazdasági fejlődésének feltétele az extenzív élőmunkaerő növekedése, mert csak így lehet gyarapítani a felosztható javakat. Az ezt hangoztatók szerint ha napjainkban kevés gyermek születik, illetve később csökken a foglalkoztatottak száma, valamint általános lesz a rövidebb munkaidő, az a nyugdíjrendszer összeomlásához vezet. Kiinduló viszonyítási alapjuk „az eltartottsági ráta alakulása", „az inaktívak számának gyarapodása", illetve „a születéskor várható élettartam" növekedése, valamint „a társadalom elöregedése".

E jövőbe tekintők a jelenleg már megismerhető tényekből és kutatási előrejelzésekből kirajzolódó folyamatokat figyelembe véve fogalmazzák meg a nyugdíjreform egyik célszerűnek tartott, sarkalatos elvét. A legfontosabb szemléletbeli különbséget egy az MNB tanulmányában megfogalmazott mondat fejezi ki: „Hazánk számára a fenntartható felzárkózáshoz a sikeres extenzív növekedési időszak után szükséges az intenzív növekedésre való átállás, amelynek során a kulcs a termelékenység, a hatékonyság növekedése." (2022. július) Az idézettel egyetértve megállapíthatjuk, hogy az idősek számára a biztonságos jövőt az ország termelékenységének, produktivitásának a javításával lehet elérni, és nem a termékenység, azaz a születésszám növekedésével. A nyugdíjrendszer jövőbeli fenntarthatósága tehát az élőmunka mennyiségi növekedése helyett a kreativitás, a versenyképesség, a produktivitás színvonalától függhet.

A nyugdíjreformmal kapcsolatos másik törésvonal a költségvetésben biztosított forrás megítélése mentén tapintható ki. Az idősek méltó megélhetéséhez szükséges forrásokat a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartásával biztosítja az állam az Alaptörvény szerint. Az említett célhoz tartozó pénzügyi keretet a központi költségvetésben kell rendelkezésre bocsátani.

Az eltérő álláspontok a költségvetés megfelelő fejezetének (LXXI.) félreérthető megnevezéséből fakadnak: ezt még ma is úgy hívják, hogy Nyugdíjbiztosítási Alap. Az elnevezés azonban nem felel meg a címekkel szemben támasztott névszabatosság, névkizárólagosság és névvalódiság elvének. A Nyugdíjbiztosítási Alapot eredetileg törvény hozta létre (1991/LXXXIV.) az 1991-ben megszűnő Társadalombiztosítási Alap egyik ágaként, mint önálló, elkülönített gazdálkodási pénzalapot. A Nyugdíjbiztosítási Alap önálló jogi személyként, igazgatási jogkörrel rendelkező szervezeti struktúrával, a jelentős állami vagyonnak az átadásával keletkezett tőkével gazdálkodó jogkörrel, továbbá választott önkormányzati testület által irányított szervezetként jött létre.

Az eltelt évtizedek során azonban fokozatosan visszavágták a ténylegesen átadandó állami vagyont (az előirányzott 300 helyett végül csak 65 milliárdot kaptak), az alap a hatáskörét, majd megszüntették a képviselők választási mechanizmusát, utána 1998-ban az akkori Fidesz-kormány felszámolta az önkormányzatot is. Ennek ellenére többen nem akarják tudomásul venni, hogy a társadalombiztosítási ellátások ismételt államosítása, azaz bevonása a központi költségvetés szervezetrendszerébe megszüntette a korábbi kategóriák tartalmát is. A járulék kötelező közteherré (adóvá) vált, megszűnt a befizetések és a várományok közötti direkt kapcsolat, emellett megszűnt a Nyugdíjbiztosítási Alap minden önállósága is, és megnyílt a lehetőség a költségvetési fejezetek közötti szabad átcsoportosításra. (Ráadásul ismeretes, hogy a kormány az elmúlt években átlagosan 4-5 naponként írta át a költségvetést.)

Ha a nyugdíjrendszer reformjáról gondolkodunk, akkor figyelembe kell vennünk, hogy jelenleg az életünk egy részében járuléknak nevezett adót fizetünk, majd idős korunkban járadéknak nevezett állami ellátást kapunk. Ez a jelentéstartalmi változás súlyos következtetések levonását teszi szükségessé a készülő új nyugdíjreform kialakítása során.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Rosszul járt, aki tavaly fejezte be a munkát

DR. CSORBA IMRE LÁSZLÓ
közgazdász

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Mostanában, részben a magyar kormány uniós vállalásai kapcsán, sok szó esik a magyar nyugdíjrendszer helyzetéről és lehetőségeiről. Friss nyugdíjasként itt csak egy részletkérdésre, a nyugdíjak megállapításának egy furcsa és kellemetlen sajátosságára szeretném felhívni a figyelmet.

A nyugdíj megállapítása során a nyugdíjtörvény szerint az életpálya-jövedelmet a nyugdíjba vonulást megelőző naptári évre vonatkozóan valorizálják. Ez annyit tesz, hogy az azt megelőzően szerzett jövedelmeket felszorozzák a korábbi évek országos átlagban elért nettó keresetnövekedésének százalékos mértékével, utoljára a nyugdíjba vonulást megelőző esztendőben. A már megállapított nyugdíjat pedig – ugyancsak a törvény szerint – először a megállapítást követő évben emelik, az arra az esztendőre tervezett infláció mértékével.

A nyugdíjba vonulás évének tehát sem az átlagos keresetnövekedését, sem a inflációját nem veszi figyelembe a számítás módszere, ellentétben az azt megelőző, illetve követő évekkel. Az az évi pénzromlás tehát kompenzálatlan marad: de vajon miért? Erre nincs magyarázat, hiszen a törvényalkotó szándéka láthatólag az volt, hogy a nyugdíjat valamilyen módon az életpálya-kereset reálértékéhez igazítsa, ami így éppen csak a nyugdíjba vonulás évére vonatkozóan nem sikerül.

Talán valamilyen technikai ok, adathiány rejlene a háttérben? Nem valószínű: mert bár valóban lehetséges, hogy a nyugdíjba vonuláskor a megfelelő korrekcióhoz szükséges az évi átlagos keresetnövekedés mértéke még nem áll rendelkezésre, de semmi sem gátolná a magyar államot, illetve az őt képviselő hatóságot abban, hogy ezt az anomáliát az első lehető alkalommal, mihelyt a szükséges adat rendelkezésre áll, kiigazítsa (mint ahogyan az most is történik például a novemberi pótlólagos nyugdíjemelés során). Az az évi tervezett infláció mértéke pedig biztosan rendelkezésre áll, hiszen a megállapított nyugdíjakat ennek megfelelően emelik.

> A nyugdíjba vonulás évének sem az átlagos keresetnövekedését, sem a inflációját nem veszi figyelembe a számítás módszere.

Akkor talán valamilyen törvényhozói tévedés lehet ennek a hiányosságnak az oka? Vagy a nyugdíjakon való spórolás szándéka, lehetőleg olyan sanda módon, hogy az ne tűnjön fel az érintetteknek? Ez sem valószínű, hiszen az átlagos nyugdíj/életkereset arány megállapítása mindenképpen az állami döntéshozók felelőssége, és erre a nyugdíj-megállapítás módszerében több más szorzószám is lehetőséget nyújtana.

A választ tehát nem tudjuk, de az igazi probléma szempontjából ez mindegy is. Az igazi probléma a számítási módszernek ezzel a furcsa hiányosságával ugyanis az, hogy diszkriminatívvá teszi a nyugdíj-megállapítást, méghozzá a nyugdíjba menetel éve szerint. Azokban az években ugyanis, amikor a keresetnövekedés és/vagy az infláció mértéke kicsi, az ezekkel való korrigálás elmaradása valóban nem feltétlenül érzékeny kérdés a nyugdíjba menők számára; talán észre sem veszik. Ám az olyan években, mint például a 2023-as esztendő volt, amikor az infláció és/vagy a keresetnövekedés mértéke nagy, a korrekció hiánya bizony fájdalmas, mivel azonnali jelentős jövedelemcsökkenést okoz. És hogy a következő években mi lesz, ki tudja...

Cirkuszfesztivál

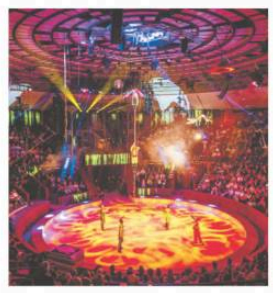

Tizenötödször rendezik meg a Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivált a Fővárosi Nagycirkuszban. Január 10. és 15. között a négy különböző show, a tudományos konferencia mellett nagyszabású nemzetközi cirkusztörténeti kiállítás is lesz a Városligetben. NÉPSZAVA

Buborékshow

Mi is az a buborék? Miért gömbölyű? Mekkora a világ legnagyobb buboréka? Mitől marad meg egy molnárka a víz felszínén? Ezekre és hasonló kérdésekre kaphatnak választ mindazok, akik elmennek az új, Buborék tudománya című családi előadásra a Csodák Palotájába január 8-ig bármelyik nap déli 1-kor. NÉPSZAVA

Csáky Marianne tárlata

Január 21-ig látható a Brüsszelben és Budapesten alkotó Csáky Marianne Egy város meséje című kiállítása a Budapest Galériában. A tárlat – benne az alkotó legfrissebb fotóalapú műveivel, videóanimációival, szobraival és objektjeivel – az emberi viszonyokra, az ezeket kifejezni képes apró gesztusokra fókuszál. NÉPSZAVA

Valódi és kreált áldozatok

JANUS-ARC

Agresszió, pénzeső és pénzelvonás – kettősség tavaly a kormányzati kultúrpolitikában.

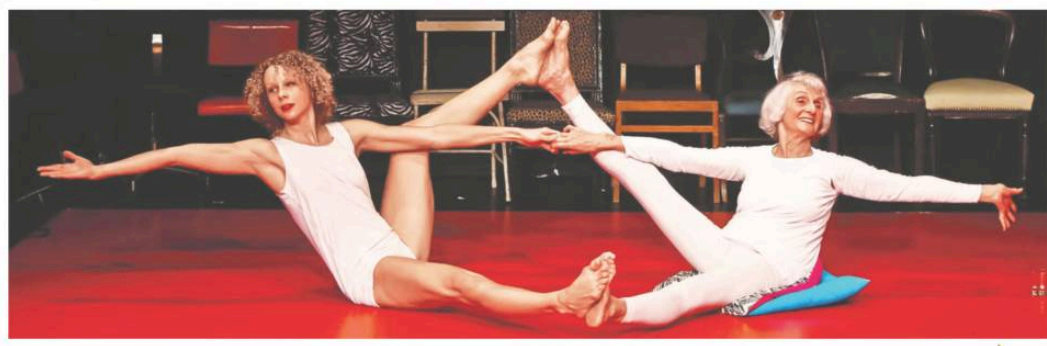

FORRÁS: TÜNET EGYÜTTES

HOMPOLA KRISZTINA

2023-ban szintet lépett a konfliktuskezelés a hazai kulturális életben. Az – szerencsére – még nem megszokott, hogy a leírt szavakra tettlegesség legyen a válasz. A felelősségvállalás ugyanakkor szinte ismeretlen fogalommá vált.

NEM KÖNNYŰ TESTI SÉRTÉS

Lapunk munkatársa, Csákvári Géza rendszeresen tudósít a Magyar Mozgókép Fesztiválról, így volt ez tavaly júniusban is. A szemle egyik hivatalos rendezvényén Tősér Ádám, a 2022-ben bemutatott Blokád című, másfél milliárd forint állami támogatással készült kurzusfilm rendezője olyan elementáris erővel lökte fel kollégánkat, hogy a földre került. Ezt követően a rendező kiabálni kezdett Csákvári Gézával, nácinak nevezte, és azzal fenyegette meg, hogy „szétveri a pofáját". A fenyegetőző férfit két filmrendező, Kocsis Ágnes és Szűcs Dóra nyugtatta meg és húzta el magával a helyszínről. Tősér indulatainak oka az volt, hogy a Népszava filmkritikusa nyílt antiszemitizmust emlegetett a Blokád című filmje apropóján írott publicisztikájában. A Magyar Játékfilmrendezők Egyesülete és Kovács Gellért Filmszerész elítélte a rendezőt, ám a filmfesztivál rendezői nem reagáltak a tettlegességre, a díjkiosztó gálán mintha mi sem történt volna, sem Káel Csaba, magyar nemzeti mozgóképipar fejlesztéséért felelős kormánybiztos, sem Csáky Attila, a Magyar Mozgókép Fesztivál igazgatója, sem a film alkotói nem tettek említést a botrányról. A fesztivál legtöbb elismerését, köztük a legjobb filmnek járó díjat elhozó Tősér Ádám telefonon másnap bocsánatot kért, de ezt nyilvánosan azóta sem tette meg. A lapunk által indított jogi eljárás folyamatban van. Tősér a bántalmazás után elmondta, vállalja a következményeket – és ahogy fogalmazott: „Bánom, hogy hozzáértem." Azt, hogy menynyire nem vagyunk következmények nélküli ország, bizonyítja: a Nemzeti Filmintézet 412,65 millió forintos támogatásával valósul meg egy dokumentumfilm, ami a hollywoodi magyar alapítóatyák történetét meséli el. A Fox vs. Zukor – Egy hollywoodi történet című dokumentumfilm ötletgazdái, Kollarik Tamás és Takó Sándor rendezőtársnak kérték fel a filmhez Tősér Ádámot.

FELELŐS, NEM FELELŐS

Gyorsan értékelte át vezetői és alkotói felelősségét a Nemzeti Színház vezérigazgatója. November 10-én pénteken este a Rómeó és Júlia előadása közben két színész: Szász Júlia és Horváth Lajos Ottó a díszletről lezuhanva súlyos balesetet szenvedett. A pénteki baleset után hétfőn Vidnyánszky Attila rendkívüli társulati ülésen jelentette be: benyújtotta lemondását. A lemondást azonban Csák János a vizsgálat lezárásáig nem fogadta el. Néhány órán belül a NER kulturális vezetői a hazai színházi élet urát lemondásának visszavonására, a minisztert pedig annak el nem fogadására kérte. Rövid idő alatt a vezérigazgatóból lett áldozat. Több szó esett arról, mennyire megterhelő lelkileg vezetőként – nem mellesleg az előadás rendezőjeként – kezelni a helyzetet, viselni a „nemtelen támadásokat", mint a baleset elszenvedőiről. A teátrum belső vizsgálatot kezdett, úgy, hogy Vidnyánszky Attila végig továbbra is részt vett a színház életében, a rendőrség pedig hivatalból indított eljárást. A belső vizsgálat december 21-én lezárult és Vidnyánszky Attila visszavonta lemondását. Arról eltérő információk keringenek, hogy Szász Júlia és Horváth Lajos Ottó mikorra gyógyulhat meg és visszatérnek-e valaha a Nemzeti Színház színpadára.

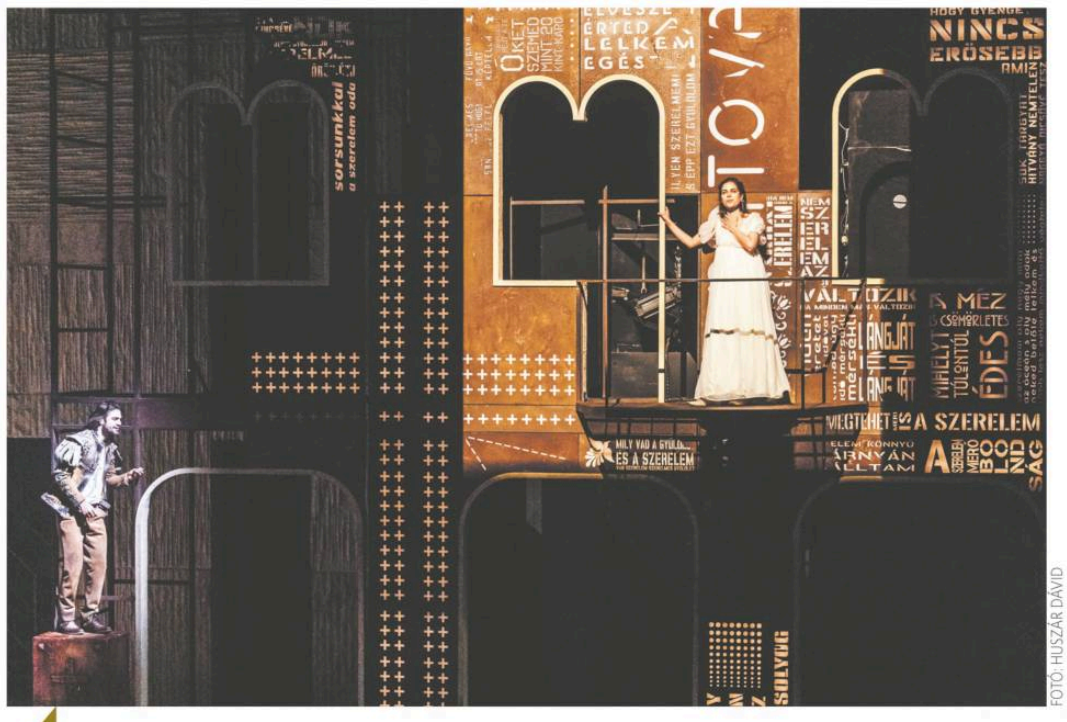

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Baleset történt a Rómeó és Júlia előadásán a Nemzeti Színházban

Hiába a világhír, amelyet a Fahidi Évával való közös munka hozott, Szabó Réka és a Tünet Együttes befejezte működését

> Több szó esett arról, mennyire megterhelő kezelni a helyzetet, viselni a „nemtelen támadásokat", mint a baleset elszenvedőiről.

EGYENSÚLYTALANSÁG

Míg a Vidnyánszky Attilához köthető Színházi Olimpia 4,5 milliárdos állami támogatásból valósulhatott meg, a kulturális taotámogatások kivezetése után elindított, úgynevezett többlettámogatási keretösszege csökkent, ezért a független társulatok a pénzhiány miatt a megszűnés szélén egyensúlyoznak. Vagy feladták: 2023 júniusában 21 év után befejezte működését a Szabó Réka vezette Tünet Együttes. A társulat hozta létre az auschwitzi túlélő Fahidi Éva főszereplésével a Sóvirág – avagy A létezés eufóriája című előadást, amelynek születéséről Szabó Réka rendező egész estés, számos nemzetközi díjat elnyert dokumentumfilmet forgatott. Fahidi Éva szeptember 11-én elhunyt.

A beszélő nevű A Túlélés Olimpiája címmel indította évadát a Mundruczó Kornél vezette Proton Színház, amelynek minimum egy bemutatót kötelező létrehoznia, és minimum 15 előadást le kell játszania ahhoz, hogy a minimális 7,5 millió forintos működési támogatást ne kelljen visszafizetniük. Csökkenő állami támogatása miatt – sikeres – adománygyűjtést indított a Pintér Béla és Társulata, a közönség támogatását kéri a KV Társulat, és a 30 éves TÁP Színház, exkluzív támogatói estet szervezett a Vígszínházban a Duda Éva Társulat és volt, aki garázsvásárral, vagy árveréssel próbált pénzhez jutni – csak, hogy néhány példát említsünk. Az Átrium magánszínház üzemeltetői pedig bejelentették: az évad végén befejezik működésüket.

HIRDETÉS

LAPSZÉL

Megszerettetni a klasszikusokat

A Filharmónia Magyarország pályázatot hirdet Dallamvivők mustra néven. Cél, hogy olyan művészek, olyan 40-45 perces előadások kerüljenek a koncertszervező látóterébe, akik és amelyek kreatív ötletekkel segíthetnek közelebb vinni a klasszikus zenét a fiatalokhoz. Az előadásoknak változatos helyszíneken is működőképesnek kell lenniük (pl. tornaterem, díszterem, művelődési ház). A február 11-ig beadható pályázat összdíja csaknem kétmillió forint és számos szereplési lehetőség. NÉPSZAVA

Új hely fantáziadúsaknak

FORRÁS: ADAPTÉR

December végén megnyílt Újbudán az Adaptér, a kerület technológiai kulturális tudásbázisa. Az Európai Uniós pályázatból létrejött intézmény egy műhelyből, egy professzionális hang- és videóstúdióból, egy digitális élményelemekkel ellátott fogadótérből és egy kreatív projekttérből álló élő, városi laboratórium. Az Adaptérben többek között lehetőség nyílik mesterséges intelligencia segítségével zenét szerezni vagy éppen animációs filmet készíteni. NÉPSZAVA

Háromnapos tribute-maraton

Mától szombat estig zajlik az ország legnagyobb tribute fesztiválja a Turbinában, két színpadon, három napon át, 18 zenekarral. Fellép többek között a Metallica, a Linkin Park, a Green Day, a Rammstein, a Red Hot Chili Peppers és a Limp Bizkit tribute. KULTÚRPART

Meghalt Futaki Attila

FOTÓ: FACEBOOK

Harminckilenc évesen, méltósággal viselt, gyors lefolyású betegség következményeképp elhunyt Futaki Attila, a kortárs képregény Magyarországon és külföldön is rendszeresen publikáló, meghatározó alakja – írta meg a prae.hu. Futaki Attila a Magyar Képzőművészeti Egyetem mellett a firenzei nemzetközi képregényiskolában tanult. Első magyar nyelvű albuma 2009-ben jelent meg Spirál címmel. A Disney/Hyperion Books megbízásából ő rajzolta a Percy Jackson-sorozat három részét. Az egyik legsikeresebb képregénye a Scott Snyder és Scott Tuft regényéhez készített Severed volt. Lapunk nemrég írt a Magyar rocktörténet '60-'70 című képregényről, amelynek ő volt az ötletgazdája. NÉPSZAVA

Az önfeláldozás drámája

FILM Kezdjük az évet megalapozott nagyotmondással: J. A. Bayona az év egyik legjobb filmje státuszra pályázó művel indítja 2024-et.

CSÁKVÁRI GÉZA

FOTÓ: AFP/NETFLIX

Okkal volt J. A. Bayona alkotása a Velencei Nemzetközi Filmfesztivál zárófilmje

Vakmerő vállalás egy ismert katasztrófatörténetet feldolgozni, pláne, ha már hollywoodi alkotás is készült korábban belőle (Frank Marshall rendezésében, 1993-ban, Életben maradtak címmel). Ám J. A. Bayona beletett több mint egy évtizednyi munkát, hogy újra elmesélje minden idők egyik legbrutálisabb repülőgép-szerencsétlenségét és az utána hetvenkét napig tartó küzdelmet az életben maradásért.

Az igaz történet egy uruguayi főiskolásokból álló rögbicsapatról szól, akik néhány rajongójukkal, családtagokkal és barátokkal együtt el akartak utazni Chilébe, hogy az ottani rögbicsapatokkal játsszanak néhány barátságos mérkőzést. Az uruguayi légitársaság 571-es számú járata azonban a kedvezőtlen időjárás, és navigációs hibák miatt lezuhant az Andokban, 1972. október 13-án. A gép a földet éréskor kettétört, az utasok negyede meghalt, mások a hidegben és a sérüléseik következtében vesztették életüket. J. A. Bayona spanyol rendező, aki híres arról, hogy mennyire érdeklik a tömegszerencsétlenségek és vizuálisan milyen sokkolóan tudja azokat visszaadni – gondoljunk a 2012-es A lehetetlen című alkotására.

Bayona az a rendező ma, aki egy repülőgép lezuhanását és annak minden fájdalmát és drámaiságát akciójeleneteken keresztül úgy tudja megmutatni, hogy azt a néző minden egyes porcikáján keresztül átérzi. Ez elképesztő tehetség. Ahogy ez a gép lezuhan, kettétörik és meghalnak az emberek, az sokkoló, mint egy pofon. A kevésbé szerencsések szörnyen mennek el, felaprítja őket valamilyen eszköz, szék, lehulló gépdarab. A szerencsésebbek csak kizuhannak. Ezek olyan kegyetlen képsorok, amilyeneket egy film még éppen elvisel – ahogy a rendező lapunknak adott videóinterjúban említette: ez a jelenet fáj. Mindemellett most bizonyította, hogy sokkal több van benne a látványrendezőnél: az érzelmekről és az emberi lélekről is úgy tud mesélni, ahogy „szórakoztató" filmes amúgy még soha.

A tények: huszonhét ember maradt életben, de közülük nyolcan később egy végzetes lavinaomlásban haltak meg. A túlélőknek kevés élelem és víz maradt a mintegy háromezer-hatszáz méteres magasságban, így egy idő után halott társaik húsátették meg. A hatóságok hetvenkét napig semmit sem tudtak a repülőről és utasairól, amíg egy tizenkét napos kemény séta után két túlélő, Nando Parrado és Roberto Canessa át nem kelt az Andokon, és találkozott egy chilei lakossal. Ő értesítette a hatóságokat, majd végül tizenhat ember térhetett haza. J. A. Bayona mélyre akart és mert ásni, és sikerült is neki: megkereste a túlélőket, interjúkat készített (több mint ötven órányit), mindegyikük bizalmát elnyerte, áldásukat adták az új filmre, azt is elérte, hogy a szereplők eredeti néven szerepeljenek – szemben az amerikai verzióval. Mivel Bayona igen közel került filmje hőseihez, szinte makulátlan érzékenységgel keveri a drámát és horrort, a humanizmust és a vadállati ösztönösséget a hollywoodi csúcstermékeket megszégyenítő látványvilággal. Nem tudjuk, mennyibe került ez a film, de több százmilliós álomgyári szuperprodukciókat köröz le.

Miután ismert a sztori, senki nem lepődik meg a túlélők kálváriáján, és mivel Bayona pályája eddigi leghumanistább filmjét készítette el, kellőképpen előkészíti a szenvedés, kiszáradás és elgyengülés fázisait, melyek odáig vezetnek, hogy istenfélő és erkölcsös emberek arra kényszerülnek, hogy embertársaik húsából egyenek. Érzékenyen megy végig a rendező az egyes sorsokon, sokkoló döntéseken és helyzeteken keresztül. Ez azért tud megrázó lenni, mert a karakterek tűpontosan kidogozottak és olyan figuráknak ad fontos dramaturgiai szerepet, akik nagyobb hősök, mint a túlélők: ők feláldozták magukat. Amikor elveszítünk valakit, annak van drámai tétje és következménye– így kell hatásosan, ám hatásvadászattól mentesen érzelmeket elérni.

INFÓ

Society of the Snow
(A hó társadalma)
Bemutatja a Netflix

Ez a tehén nem ad tejet

SOROZAT Egy vicc szerint a magyar, ha megdöglik a tehene, nem kártérítést kér érte, mint az amerikai, nem kétszeres kártérítést, mint a német, hanem azt mondja: Dögöljön meg a szomszéd tehene is! Ezen lehet nevetni, de ha csak annyit tartunk meg belőle, hogy „...a szomszéd tehene", még utalás szintjén se lehet vele nagyon mit kezdeni. Ha pedig egy új RTL teleregény címe, még kevésbé. Két rész után azért valami már derenghet.

Laci és Béla gyerekkori haverok, kisvállalkozói státuszig vitték, és családjukkal egymás mellett laknak a dolgos középosztály szintjén akár menőnek is tartható Aranyfészek Lakóparkban. A két família baráti kapcsolatát belengi az irigység, ahogy mindenkiét ebben az újgazdagodni vágyó közegben, feltehető hát, hogy majd jönnek a komolyabb viszályok. Csak nem biztos, hogy sok-sok ezer néző, akinek van ereje csatornát váltani, vagy felállni a székből, követi-e őket odáig. Mert ezzel a sorozattal egyelőre ugyanaz a probléma, mint a címével. Nem meséli el, nem bontja ki helyzeteit, történéseit, karaktereit, mindenre mintha csak utalna három ponttal,

FOTÓ: RTL SAJTÓKLUB TV

Élettelenül peregnek a szituációk, a dialógusokat jobb meg se hallani

és így semmi sem lesz se vicces, se bármilyen. Érthető az alkotók szégyenlőssége, hiszen annyi sztereotípiát használnak, hogy csak felvillantani, elkomolytalankodni meri őket jó ízlésű ember, azt is lesütött szemmel. Csak így még az se jön ki, ami jó bennük. Nincs mese, az elkoptatott viccet is végig kell mesélni, talán ezredszer is lehet nevetni rajta.

Volt hozzá pénz, állítólag az RTL eddigi legdrágább teleregénye indult útjára, a rendezők között Márton István, Orosz Dénes, Miklauzič Bence, és a kreatív oldalt összetartó Kalamár Tamás (Barátok közt!) két ígéretes karakterű főhőst vázol. Béla (Bicskei Béla) szabálykövető, óvatos, de kézben tartja vállalkozását, míg Laci (Molnár László) kis, hétköznapi dolgokban élelmes vagány ugyan, de a komoly üzleti élet útvesztőiben eltéved, adósságokba keveredik, retteghet, mikor vágják le az ujját. Ám mindebből semmi érdekes nem tudott kibontakozni a sablonos közegben és a formátlan művészi térben. Nekem legalábbis a könyökömön jönnek ki a kisstílű, kelet-európai maffiózók, újgazdagok és újnemgazdagok, plörőz asszonykák, kikondizott-kiszolizott, bulizó fiatalok, trendi természetvédők, kisokos öcsikék. De ha már megint ők jönnek, tegyék oda magukat rendesen. Adják elő a történeteiket, poénkészletüket. Vagy legyenek önmaguk paródiái. Vagy formálódjon belőlük egy modern commedia dell'arte. Akár szélsőségesen stilizált ripacskodással. Mindegy. Már minden mindegy. Csak jelenjen meg valami a képernyőn, aminek világa van, ahova be lehet lépni. Ám a ...szomszéd tehenében pillanatnyilag minden kong. Élettelenül peregnek a szituációk, a hülyeskedések, a dialógusokat jobb meg se hallani. Fodor Zsóka, a Barátok közt Magdi anyusa nagyon örült, hogy most belebújhat egy hivalkodó múmiadáma bőrébe. De csak sminkbe és ruhákba bújhat bele. Persze egy teleregény sok rész, sok nekirugaszkodás. Akinek van ideje rá, reménykedjen.

FORGÁCS IVÁN

INFÓ

...a szomszéd tehene
RTL hétköznap 19.50

Fontos felfedezések 2023-ban

HALADÁS A legtöbb cikk, amely a múlt év tudományos áttöréseit tekinti át, az adott lap profiljának megfelelően súlyoz, így a listák meglehetősen sokfélék, és bár adódik természetesen átfedés, nehéz volt a válogatás, sok volt a jelölt.

VARGA PÉTER

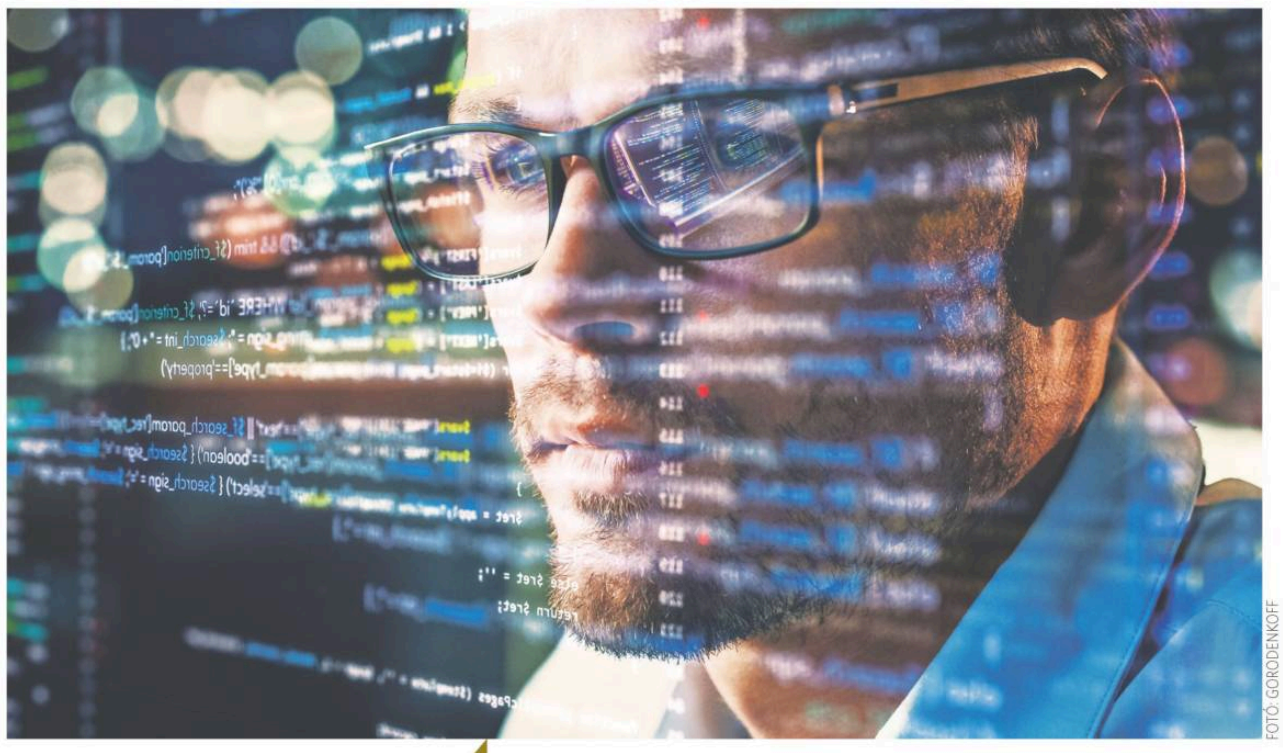

FOTÓ: GORODENKOFF

Az MI közvetlenül érezhető és legnagyobbnak tűnő haszna a gyógyításban van

A ChatGPT(-4) megjelenése elsősorban a felhasználók, az átlagemberek figyelmét irányította rá arra, mire lehet képes a mesterséges intelligencia. Sok volt a negatív felhang ezzel kapcsolatban, ebben vezető szerepet játszottak azok a szakemberek, akik mindenekelőtt a várható, de előre pontosan nem látható milyenségű kockázatokra figyelmeztettek. Mindeközben az MI – illetve tanítói – végezték dolgukat, és egyelőre tudományos haszna jobban látszik, mint veszélyei: az még időbe telik, hogy elérje azt a fejlettséget, hogy önjáróan működve jelentsen veszélyt ránk. Jelenleg az egyik terület az orvoslás és az ahhoz kapcsolódó tudományágak, ahol kiugró eredményeket tudott felmutatni, hiszen a molekuláris biológia rengeteg adattal dolgozik, a bonyolult fehérjemolekulák tanulmányozása során.

Januárban derült ki, hogy a ProGen nagy nyelvi modellje olyan működőképes fehérjeszekvenciákat képes előállítani, amelyek funkciója megjósolható. Áprilisban a ChatGPT mutatta meg, hogy az orvosoknál jobb és empatikusabb kérdéseket tudott online feltenni betegeknek, ami az olyan területek egészségügyi ellátásában játszhat fontos szerepet, ahová nehezen tud eljutni orvos.

Márciusban a Cambridge-i Egyetem tudósai elsőként a világon elkészítették egy muslicalárva agyának térképét. A 3016 idegsejt és 548 000 szinapszis (a sejtek közötti kapcsolat) leképezése, az eddigi legbonyolultabb ilyen vállalkozás volt, a korábbi egy gyűrűsféreg idegrendszeréről készült, amelynek csak néhány száz idegsejtje volt. A kutatás segít megérteni az alapelveit annak, hogyan terjednek a jelek az idegsejtek között, alakítva a viselkedést és a tanulást. A Texasi Egyetemen pedig funkcionális MRI és mesterséges intelligencia segítségével olyan emberek gondolatait tudták olvasni a tudósok, akik valamilyen okból beszédképtelenek. A rendszer agyi aktivitás mintázatokat vizsgál, mi történik bizonyos szavak, képek észlelésekor, és később, amikor gondolunk rájuk. Ez felvet etikai aggályokat, de a beszédképtelen emberek családtagjainak új reményt jelent.

Szintén a Cambridge-i Egyetem valamint a Kaliforniai Technológiai Intézet (Caltech) tudósainak sikerült az áttörő kísérlet, őssejtekből emberi embriót nevelni. Az embriómodellek rendelkeztek a valódi embriók tulajdonságaival, az emberi fejlődés legkorábbi szakaszát lehet így vizsgálni, a modell segíthet a tudósoknak megtudni, hogy ebben a korai szakaszban hogyan alakulnak ki a különböző sejttípusok, szövetek, és az öröklött betegségek. Az ilyen kísérletek azonban súlyos etikai kérdéseket vetnek fel, mert a laboratóriumban nevelt modellek törvényi szabályozása a legtöbb országban nem megoldott. Mindenesetre a kezdeti többsejtű struktúráknak – mielőtt legkésőbb kéthetes korukban a létező törvények szerint el kell pusztítani őket –, még nincs szívük és agyuk.

Májusban megtudhattuk, hatásos antibiotikumot fejlesztett ki az MI az A. baumannii szuperbaktérium ellen: a gyógyszerkutatás szintén alapvetően a mesterséges intelligencia terepe lehet, hiszen itt is rengeteg molekulát kell tervezni, kipróbálni. Az egyik gyógyszer(csoport), ami áttörésnek számít, és 2023-ban jelent meg, az elhízás ellen hatásos: 650 millió felnőtt küzd elhízással világszerte, míg 735 millióan éheznek. Még is, előbbi több halálesetért felelős. Az új reménykeltő gyógyszer hatóanyaga a glukagonszerű peptid (PLP-1) receptor stimuláns, amit a diabétesz kezelésére fejlesztettek ki, csökkenti a vércukorszintet és gyorsabban kelti teltség érzetét az evés során. 304 személy kétéves klinikai tesztje során 15 százalékos súlycsökkenést értek el, míg a kontrollcsoportban csak három százalékot.

Szomorúbb tudományos eredmények azok, amelyek a Föld élővilágának rohamos pusztulását mutatják be. A Hawaii Egyetem kutatói szerint gyakorlatilag a hatodik tömeges kihalás zajlik, amit az emberiség okoz. Becsléseik szerint a Föld 1500 óta elvesztette az ismert 2 millió faj 7,5-13 százalékát, ami 150-260 ezer fajt jelent. Egy másik kutatás szerint csak Európában az elmúlt négy évtizedben 550 millió madárral lett kevesebb. A madárpusztulás legfőbb okaként eddig a területvesztést és a szennyezést hozták fel, de mint az a májusi tanulmányból kiderült a legnagyobb bűnös a mezőgazdaság, a növényvédő szerek és a műtrágyázás, amelyek nem csak megfosztják a madarakat a táplálékuktól, hanem közvetlenül meg is mérgezik őket.

Az elmúlt év legszomorúbb tudományos eredményei az ökoszisztéma pusztulásáról szólnak.

FOTÓ: ELISABETH DAYNES/SCIENCE PHOTO LIBRARY

A Paranthropus már hárommillió évvel ezelőtt használt szerszámot

Sok újdonságról adtak hírt őseink kutatói is, az egyik érdekes, hogy a Paranthropus, 3 millió éves rokonunk csontjai mellett kőszerszámokat találtak. Eszerint a szerszámhasználat sokkal régebbi, mint eddig gondoltuk, és nem csak az emberekre jellemző. A Paranthropusnak erős állkapcsai, nagy fogai voltak, ezért sem gondolták a tudósok eddig, hogy az élelem megszerzéséhez szerszámokra lett volna szüksége. De nem csak a szerszámkészítés korábbi, mint eddig gondoltuk, ausztráliai sziklák kémiai vizsgálata szerint, a fejlettebb sejtek, az eukarióták, amelyeknek van sejtmagjuk, már teljesen közönségesek voltak 800 millió-1,6 milliárd évvel ezelőtt. Mivel az egysejtűek nem fosszilizálódtak, a tudósok olyan molekulák melléktermékeit keresték, amelyek szükségesek sejtmembránjuk létrehozásához.

És végül egy jó hír, a Földnek van elég nyersanyaga ahhoz, hogy átálljunk a megújuló energiákra. Tavaly januárban jelent meg az a tanulmány, amely szerint van elég ritka ásvány, földfém és más anyag, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a fosszilis energiahordozókról átálljunk az elektromosságra, így csökkentve a globális felmelegedést.

HIRDETÉS

LAPSZÉL

A Real edzője maradna

FOTÓ: AFP/SOEREN STACHE/DPA

Carlo Ancelotti, a Real Madrid olasz vezetőedzője a 2026-ban lejáró szerződéséről azt mondta a spanyol Marcának, hogy a tervei szerint a Real lesz pályafutása utolsó csapata. „Nem kell, hogy 2026-ban távozzak. Remélhetőleg maradni tudok 2027-ig vagy 2028-ig. Szeretnék edzősködni és szeretem a Madridot." A 64 éves Ancelotti a Real Madriddal már tíz trófeát nyert. NÉPSZAVA

A foci Eb esélyesei

Arsene Wenger, a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség (FIFA) fejlesztési igazgatója Franciaországot, Angliát és Portugáliát tartja a németországi Európa-bajnokság esélyesének. A magyarokkal, a skótokkal és a svájciakkal azonos csoportban szereplő házigazda németek szerinte a közelmúltban elért gyengébb eredményeik ellenére is pozitív meglepetést okozhatnak. NÉPSZAVA

Szenzáció, kikapott!

FOTÓ: AFP/COLIN MURTY

Az Ausztráliában zajló tenisz United-kupa negyeddöntőjében, az Ausztrália–Szerbia összecsapás első meccsén Alex de Minaur óriási meglepetésre legyőzte a szerb Novak Djokovicot (6:4, 6:4). A világelső hat éve, 2018 januárjában kapott ki utoljára Ausztráliában, igaz, most csuklósérülése miatt többször ápolásra szorult. A United-kupán női és férfi egyesek, illetve vegyes párosok játszanak egymással. NÉPSZAVA

Nagyobb kaput akar

Gianluigi Buffon, az olaszok visszavonult világbajnok kapusa kijelentette: el kell gondolkodni a kapu méretének növelésén. „A kapuk mérete 1875 óta változatlan, ez az akkori átlagmagassághoz lett kitalálva, csakhogy azóta jóval magasabbak és atletikusabbak a sportolók. Ötven távoli lövésből ma három gól születik, ami nagyon kevés" – vélte. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

A 2010-ben alapított Egészségügyi Baráti Egyesület vezetősége az alapító tagok részére közgyűlést hirdet

2024. január 15. 12 óra

az Intercontinental Szálloda földszinti tárgyalójába (kávézó). A megjelenésükre feltétlen számítunk az Egyesület további tevékenysége miatt.

Az Egyesület Vezetősége

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Rasovszky, a nyílt víz királya

REKORDER Csöndben, felhajtás nélkül halad Párizs felé a veszprémiek úszója, aki az olimpia egyik éremesélyesévé tempózta magát.

VINCZE ATTILA

Negyedszer nyerte meg a nyílt vízi úszók világkupa-sorozatának összetett versenyét az olimpiai ezüstérmes Rasovszky Kristóf, amire korábban még nem volt példa a sportágban. Ehhez az kellett, hogy a vk utolsó állomásán, a portugáliai Funchalban (Madeirán) még decemberben rendezett 10 kilométeres versenyen maga mögött tartsa olasz riválisát, ami bronzérmével sikerült is, így született meg a sorozatban negyedik összetett győzelem, ami amellett, hogy rekord a sportágban, egyúttal 50 ezer dollárt (16,5 milliót forintot) is ért.

FOTÓ: PROFIMEDIA

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Szakdolgozatának címe a „Lakóépületek energetikai elemeinek méretezése" munkacímet viseli, ami jelzi, mi érdekli a sportkarrier után

A negyedik győzelem jól hangzik és igen szép sorminta, pláne, hogy minden évben újabb és újabb kihívók jönnek, mint most az olasz Guidi, aki idén megnyerte az Európa-kupát. Mivel a nemzetek többsége az utolsó viadalt válogatónak tekintette, ezért ez volt a sorozat legnépesebb, 92 indulós összevetése: ennek tudható be, hogy nem szakadt úgy szét a mezőny, mint máskor, ráadásul az „etetésnél" az utolsó helyet kapta a magyar úszó, ami ekkora tömegben eleve tetemes kerülőt jelentett neki. Ennek ellenére harmadikként csapott a célba, ami összetett arannyal volt egyenlő.

A sorozat amúgy nem volt zökkenőmentes, mert eredetileg ötfordulós lett volna a világkupa, de a párizsit elmosta az eső; a versenyt megelőző napokban a városra zúduló féléves csapadékmennyiség bemosta a szennyvizet a Szajnába, így aztán a versenyzők eltekintettek attól, hogy a fekáliában ússzanak. Önmagában egy verseny elmaradása nem rázta volna meg a sportágat, csak hát a mezőny pont a párizsit tekintette a legfontosabb tesztversenynek az olimpia előtt, így viszont az olimpiai pályán senki nem tudott versenykörülmények között tapasztalatokat szerezni. Ez azért lett volna fontos, mert a Szajna, folyó lévén, más áramlási elemekkel nehezíti a távúszók életét, mint egy tengeröböl vagy tó. Folyóban eleve ritkán rendeznek versenyeket, vagy ha mégis, akkor csakis a sodrásiránynak megfelelően, a Szajnán azonban körpályát építettek ki, vagyis a folyásiránnyal azonos irányban és azzal szemben is kell majd tempózniuk a versenyzőknek. Ennek begyakorlására amúgy már felvetődött az is, hogy tavasszal vagy kora nyáron esetleg a Dunán tapasztalja meg az áramlással szemben haladás kihívásait a magyar topversenyző.

Sorozatban negyedszer nyerte meg a vk-összetettet, ami eddig még senkinek sem sikerült

> A Párizsra zúduló féléves csapadékmennyiség bemosta a szennyvizet a Szajnába, így aztán a versenyzők eltekintettek attól, hogy a fekáliában ússzanak.

A tokiói olimpián ezüstérmes Rasovszky a vk négy állomásából egyet megnyert (Olaszországban), két negyedik helye volt (Egyiptomban és Portugáliában), illetve egy harmadik (Madeirán).

Az olimpia előtt már csak egy komoly verseny lesz, a katari Dohában februárban esedékes világbajnokság, ahol csak a legjobbak indulhatnak. S mivel Rasovszky a tavalyi világbajnoki ezüstjével már kvalifikálta magát az olimpiára, így neki nem lesz élet-halál harc a verseny, sokkal inkább a finomhangolást igyekszik előtérbe helyezni. Ami annyit tesz, formában lesz, de nem csúcsformában.

A csúcsformára ráadásul a veszprémi Pannon Egyetemen is szüksége lesz, tudniillik végzős villamosmérnök hallgatóként már csak a szakdolgozat befejezése és a szakmai gyakorlat teljesítése választja el az államvizsgától, a diplomától: mondjuk az úszástól kissé távol álló műfajban jeleskedik, amit szakdolgozata címe is sugall, ami a „Lakóépületek energetikai elemeinek méretezése" munkacímet viseli. Tervei szerint egy olimpiai ciklus még lehet karrierjében, vagyis az energetikai méretezés azért még odébb van. Párizs ennél sokkal közelebb.

Események, eredmények

Parádésan zárult a tavalyi éve, a fukuokai világbajnokságon tíz kilométeren ezüstérmet nyert, amivel első körben megszerezte a párizsi olimpiai kvótát; ugyanitt medencében 400, 800 és 1500 méter gyorson is egyéni csúcsot úszott, 1500-on a döntőbe jutott. Emellett megnyerte a vk-összetettet.

Bedobja őket a medencébe

LEHETŐSÉG Ha nem a vízilabdáról lenne szó, akkor könnyelműen azt mondhatnánk, hogy nincs tétje a csütörtökön Horvátországban kezdődő férfi Európa-bajnokságnak, mert a csapat a fukuokai világbajnoki címmel már kijutott a párizsi olimpiára. Csakhogy a magyar póló nem az a hely, ahol a válogatott tét és eredménykényszer nélkül játszhat egy Eb-n. Ezzel együtt Varga Zsolt szövetségi kapitány a vb-győztesek közül nyolc rutinos játékosát – Jansik Szilárdot, Angyal Dánielt, Manhercz Krisztiánt, Német Tonit, Vámos Mártont, Varga Dénest, Zalánki Gergőt, Vogel Somát – kihagyta a jelenlegi csapatból, ámbátor nevezettek addig itthon már a februári dohai világbajnokságra készülnek.

A szakember így több fiatalt szó szerint a mély vízbe dob, főként a tavaly nyáron a juniorok között szintén világbajnoki aranyat nyert társulat tagjait, illetve még két nagy visszatérőt: a 2013-ban világbajnok, három olimpián is megfordult centert, Hárai Balázst, illetve Burián Gergelyt, akik most bekerültek az Eb-válogatottba.

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

Varga Zsolt szövetségi kapitány nyolc fukuokai világbajnokot kihagyott a mostani Eb-csapatból

A válogatott keret

Kapusok:
Gyapjas Viktor, Bányai Márk.
Mezőnyjátékosok:
Burián Gergely, Fekete Gergő, Hárai Balázs, Kovács Péter, Molnár Erik, Nagy Ádám, Pohl Zoltán, Szeghalmi Zsombor, Tátrai Dávid, Varga Vince, Vigvári Vince, Vigvári Vendel, Vismeg Zsombor.

„A legfontosabb célunk, hogy büszkék legyünk erre a csapatra, amely – bármi is az eredmény – az utolsó pillanatig küzd majd. Ez egy remek lehetőség a fiatal játékosoknak, hogy felmérjék, hol tartanak, és esetleg bebizonyítsák, alkalmasak arra, hogy a jövőben akár meghatározó szerepet vállaljanak a válogatottban" – idézte az MTI az elutazás előtt az M4 Sportnak nyilatkozó Varga Zsoltot.

Hozzátette, az új lebonyolítás miatt gyakorlatilag csakis erős csapatokkal találkoznak majd, de véleménye szerint ez egy jó lehetőség arra, hogy lépésről lépésre csiszolja a csapat játékán.

Ez lesz az első Európa-bajnokság, amelyet az úgynevezett kétdivíziós formátumban bonyolítanak le: a legutóbbi, spliti viadal első nyolc csapata küzd két csoportban az elitosztályban, míg a második divízióban a selejtezőt sikerrel vett együttesek, szintén két négyes csoportban. A rendszert korábban utánpótlásszinten már tesztelték, érdekessége, hogy az U15-ös fiú magyar csapat úgy nyert világbajnoki címet, hogy mind a három csoportmérkőzését elvesztette – ilyenre korábban nem volt példa a sportág történetében.

Az Eb-k örökranglistáját a magyarok vezetik 13 arany-, 7 ezüst- és 6 bronzéremmel, a szerbek (a jogelőd jugoszlávok eredményeivel) 8 győzelemnél tartanak. NÉPSZAVA

Az Eb-program

Csütörtök:
Magyarország–Görögország (19)
Szombat:
Magyarország–Grúzia (17)
Hétfő:
Magyarország–Olaszország (19)
Az M4 Sport minden magyar mérkőzést élőben közvetít.

Kaizinger Balázs olimpiai kvótája

A nyolc éve Németországban dolgozó és versenyző 44 éves Kaizinger Balázs a lovastusa regionális rangsora alapján kvótát kapott a párizsi olimpiára. Legutóbb magyar lovas az 1996-os atlantai olimpián szerepelt. Lovastusában 16 csapat vívta ki a párizsi részvételt, a csapatok három-három tagja egyúttal egyéni induló is. MTI

Djukic harmadszor is Tatabányán

A korábban már kétszer is a Mol Tatabánya férfi kézilabdázóit irányító szerb Dragan Djukicot kérték fel a vezetőedzői feladatok ellátására, jelentette be a klub. Az előző vezetőedzőt, Tombor Csabát azután menesztette a vezetés, hogy a Tatabánya kiesett az Európa-liga csoportköréből. A csapat harmadik a bajnokságban. NÉPSZAVA

Magyarok a női NHL-ben

A válogatott Garát-Gasparics Fanni (képünkön) és a torontói születésű, de honosított Baker Taylor is bemutatkozott az észak-amerikai női profi jégkorongligában (PWHL). A Garát-Gaspariccsal felálló Ottawa otthon 3-2-re kikapott a Montrealtól, míg Baker a New York csapatában 4-0-ra győzött Torontóban. MTI

Hosszú és eseménydús ősz jön

SPORTNAPTÁR, 3. RÉSZ Az olimpiát követően is nagy élet lesz, olyannyira, hogy Fa Nándor után második magyarként alighanem Weörös Szabolcs szólóvitorlázó is felhúzza a horgonyt a Vendée Globe földkerülő verseny rajtján.

FOTÓ: SZABI OCEAN RACING

A Vendée Globe föld körüli vitorlásverseny rajtja novemberben lesz a francia Les Sables-d'Olonne-ban, ha teljesíti a kvalifikációs feltételeket, akkor Weörös Szabolcs második magyarként indulhat a legkegyetlenebb versenyen

NÉPSZAVA

SZEPTEMBER:

1. Forma–1, Olasz Nagydíj, Monza
1. Gyorsaságimotoros-vb, Aragóniai Nagydíj, Alcaníz
4–8. Négyesfogathajtó-világbajnokság, Szilvásvárad
5. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Zürich
6–9. Cselgáncs Grand Slam, Budapest
7. Női kézilabda Bajnokok Ligája, csoportkör, 1. forduló
7. Íjász-ob, Budapest
8. Wizz Air Budapest Félmaraton
8. Nyílt vízi úszó Európa-kupa, Ohrid
8. Akropolisz-rali, a világbajnokság 10. futama
8. Gyorsaságimotoros-vb, San Marinó-i Nagydíj, Misano
11. Férfi kézilabda Bajnokok Ligája, csoportkör, 1. forduló
11–15. Országúti kerékpáros Európa-bajnokság, Limburg
13–14. Atlétikai Gyémánt Liga-sorozat, Brüsszel
14. Kötött-, szabadfogású és női birkózó magyar bajnokság
14–15. Triatlon világbajnoki sorozat, 5. állomás, Montreal
15. Forma–1, Azeri Nagydíj, Baku
19–22. Kajak-kenu maratoni világbajnokság, Metkovic
20. Férfi és női torna-csapatbajnokság, 2. forduló, Budapest
21–22. Férfi és női torna szerenkénti országos bajnokság, Budapest
21–29. Országúti kerékpáros világbajnokság, Zürich
22. Forma–1, Szingapúri Nagydíj, Szingapúr
22. Gyorsaságimotoros-vb, Indiai Nagydíj, Újdelhi
27–29. Aerobik-világbajnokság, Pesaro
29. Chile-rali, a világbajnokság 11. futama
29. Gyorsaságimotoros-vb, Indonéz Nagydíj, Lombok

FOTÓ: PROFIMEDIA/NICOX VEREECKEN

Vas Kata Blanka olimpiai és világbajnoki negyedik kerékpárversenyző több műfajban jeleskedik, az országúti mellett a terepkerékpár is a kedvence. Az Európa-bajnokságot Pontevedrában rendezik

OKTÓBER:

4–6. Torna challenge világkupaverseny, Szombathely
6. Gyorsaságimotoros-világbajnokság, Japán Nagydíj, Motegi
12–13. 39. Spar Budapest Maraton Fesztivál
12–19. Vegyes csapat curling-világbajnokság, Aberdeen
15–20. Asztalitenisz egyéni Európa-bajnokság, Linz
16–20. Pályakerékpáros-vb, Ballerup
17–19. Triatlon világbajnoki sorozat, 6. (utolsó) állomás, Málaga
20. Forma–1, Egyesült Államok Nagydíja, Austin
20. Gyorsaságimotoros-vb, Ausztrál Nagydíj, Phillip Island
26–27. Férfi és női torna mesterfokú bajnokság, Győr
27. Forma–1, Mexikói Nagydíj, Mexikóváros

FOTÓ: AFP/SZANISZLÓ RÓBERT/NURPHOTO

Viva, Las Vegas! Megosztotta az F1-es pilótákat a tavalyi verseny körüli példátlan felhajtás. A világnak tetszett, ámbátor tény: a versenyzők ebben a showban csak másodhegedűsök lehettek

27. Gyorsaságimotoros-világbajnokság, Thaiföldi Nagydíj, Buriram

NOVEMBER:

1–3. Cyclocross (terepkerékpár) Eb, Pontevedra
3. Forma–1, Brazil Nagydíj, Sao Paulo
3. Közép-Európa-rali, a vb 12. futama
3. Gyorsaságimotoros-vb, Malajziai Nagydíj, Sepang
6. vagy **7.** Férfi kézilabda Európa-bajnoki selejtező, 1. forduló
7. Női kosárlabda Európa-bajnoki selejtező, Magyarország–Bulgária
9. vagy **10.** Férfi kézilabda Európa-bajnoki selejtező, 2. forduló
10. Női kosárlabda Európa-bajnoki selejtező, Szlovénia–Magyarország
10. A Vendée Globe föld körüli vitorlásverseny rajtja, Les Sables-d'Olonne
10–17. Tenisz ATP-világbajnokság, Torino
17. Gyorsaságimotoros-vb, Valenciai Nagydíj, Valencia
23. Forma–1, Las Vegas-i Nagydíj, Las Vegas
24. Japán Rali, a világbajnokság 13. (utolsó) futama
28.–XII. 15. Női kézilabda Európa-bajnokság, Ausztria–Magyarország– Svájc

DECEMBER:

1. Forma–1, Katari Nagydíj, Doha
2–8. Tenisz fedett pályás országos bajnokság
8. Forma–1, Abu-dzabi Nagydíj, Abu-Dzabi
29–30. Síugró-négysáncverseny, Oberstdorf

Árverésen Ihász Kálmán aranyérme

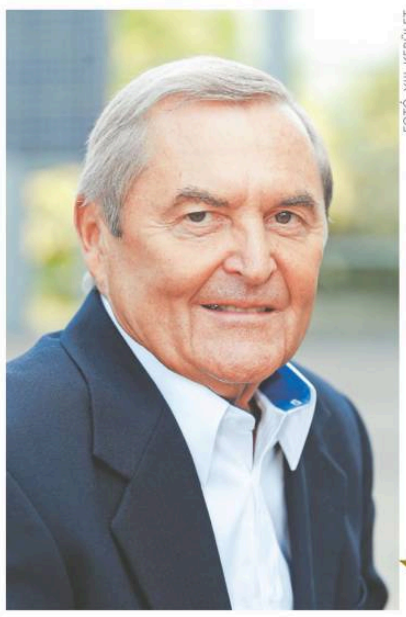

FOTÓ: XIII. KERÜLET

Mivel az árverezés nemzetközi, ezért a Vasas legendájának ereklyéje akár külföldi tulajdonosé lehet

AUKCIÓ Elárverezik a magyar labdarúgó-válogatottal az 1964-es tokiói olimpián győzedelmeskedő Ihász Kálmán aranyérmét. A Magyar Olimpiai Bizottság szerdai beszámolója szerint a 2019 januárjában, 77 évesen elhunyt futballista medáljára január 19-ig lehet licitálni, az árverezés nemzetközi, így az ereklye akár külföldi tulajdonba is kerülhet.

A Vasas legendás balhátvédje, aki tizenkét éves korától visszavonulásáig Angyalföldön játszott, a csapattal háromszor nyert Közép-európai Kupát (1962, 1965, 1970), egyszer pedig Magyar Népköztársasági Kupát (1973). A bajnokságban 363 mérkőzésen lépett pályára és 19 gólt lőtt.

A válogatottban 1962 és 1969 között 27 mérkőzésen szerepelt, de az 1962-es chilei és az 1966-os angliai világbajnokságon nem kapott lehetőséget. Magyarország 1964-ben a tokiói olimpián Marokkót és Jugoszláviát legyőzve csoportelsőként jutott be a kieséses szakaszba, ahol Romániát, az Egyesült Arab Köztársaságot, majd Csehszlovákiát legyőzve állhatott fel a dobogó legfelső fokára.

Ihász tagja volt a még ebben az évben Spanyolországban rendezett Nemzetek Európa-kupáján (Európa-bajnokság) harmadik helyezésig jutott nemzeti csapatnak. MTI

Babos és társa is kiesett

VERESÉG Babos Tímea oldalán Marta Kosztyukkal a nyolcaddöntőben búcsúzott párosban a brisbane-i tenisztorna 1,74 millió dollár (601 millió forint) összdíjazású női versenyében. A hetedikként kiemelt magyar–ukrán duó – amely erőnyerőként a 16 között kezdett – szerdán döntő rövidítésben maradt alul a spanyol Cristina Bucsával és orosz Alekszandra Panovával szemben (4:6, 6:4, 10-5). A találkozó 1 óra 34 percig tartott. Babos egyesben a selejtezőben rajtolt, és a főtábla első fordulójában búcsúzott. A férfiak versenyében Fucsovics Márton számára szintén a nyitókör jelentette a végállomást.

A párhuzamosan Canberrában zajló női challengertornán a világ-

FOTÓ: AFP/WILLIAM WEST

A magyar teniszezőnő párosban a nyolcaddöntőben búcsúzott

ranglistán 118. Bondár Anna második mérkőzését is megnyerte, miután 6:4, 3:6, 6:3-ra verte a brit Jodie Burrage-t (99.). A negyeddöntőben a 26 éves magyar az amerikai Katie Volynetsszal (108.) játszik. MTI

Rejtélyes temető

Walesben egy 6–7. századi temetőt tárnak fel. A régészek szerint érdekesség, hogy az itt eltemetett személyek egy részét hagyományos testhelyzetben, háton, míg másokat az oldalukra fektetve vagy összegörnyedve temettek el. Sokak elülső fogai rendkívül kopottak, valószínűleg szerszámként használhatták azokat. QUBIT

Életkalkulátor

Dán és amerikai tudósok kifejlesztették a Life2Vec nevű algoritmust, amely megjósolja a halál várható időpontját. Az MI 6 millió dán életének elemzésével, valamint az adott személy élettörténetét felhasználva 78 százalékos pontossággal megjósolja a jövőjét, beleértve a lehetséges halálát is. PROGRAMOD.HU

Az év madara

A kerecsensólyom lett az év madara, amely hazánkból az 1980-as években majdnem eltűnt, az ismert párok száma alig tíz volt. Az akkor kezdődött munkának köszönhetően napjainkban számuk 150 pár körül van, az EU-ban élő állomány több mint 60 százaléka nálunk fészkel. NÉPSZAVA

Ritka a tényleg súlyos játékfüggés

FELMÉRÉS Az e-sport-játékok űzői napi több órát is a számítógép előtt tölthetnek, azonban a többségük ezt nem érzi problémának, a valódi függés nem jellemzi őket.

NÉPSZAVA

A videójátékozással kapcsolatban a legelterjedtebb sztereotípia az, hogy a tevékenység függőséget okoz, tízből hat felnőtt magyar véli így. A közvéleményben a függőséget leginkább a tevékenységre szánt idővel, annak gyakoriságával jellemzik, míg a pszichológiában a motivációival és az életre gyakorolt hatásával írják körül. A Reacty Digital legújabb kutatása mindhárom szempontot vizsgálta a gamerek körében.

„Hardcore gamereknek (kőkemény játékosok) azokat a videójátékosokat hívjuk, akik a komolyabb érdeklődést, bevonódást, tudást igénylő e-sport-játékokkal játszanak. A kutatásban nemcsak őket vizsgáltuk, hanem az összehasonlítás érdekében feltettük ugyanazokat a kérdéseket egy országosan reprezentatív mintán is, hogy felmérjük, nagyobb valószínűséggel válik-e problémás játékhasználóvá egy hardcore gamer, mint egy úgynevezett casual (alkalmi) gamer, aki egyszerűbb videójátékokkal játszik” – részletezte Vass Dorottya, a Reacty Digital videójáték- és e-sport-szakértője.

Az e-sport-játékokkal játszó hardcore gamerek egy hétköznapon átlagosan több mint három órát töltenek a gép előtt, míg egy hét végi napon több mint öt órát is. Tízből négyen soknak tartják a saját játékkal töltött idejüket, de nem érzik ezt problémának, azonban tízből egy főt már zavar, hogy túl sok időt vesz el az életéből a videójátékozás. Harmadukkal hetente legalább egyszer előfordul, hogy bár már befejezné a játszást, még egy kört lejátszik, azután még egyet, ami csak nem akar véget érni. A hardcore gamerek négyszer-ötször annyi időt töltenek videójátékkal, mint a casual játékok felhasználói, és gyakoribb körükben az is, hogy a szándékuk ellenére nem tudják abbahagyni a játékot, spirálba kerülnek.

FOTÓ: SHS/FRAME STOCK FOOTAGE

Léteznek alkalmi játékosok és hardcore gamerek, akik a komolyabb tudást igénylő e-sport-játékokkal játszanak

A játékra motiváló legnagyobb erő a hardcore és a casual gamerek körében is az élvezet és a kikapcsolódás, ebben nem különbözik bármilyen más hobbitól. A rekreációt követi a versengés és a társas élmény, amelyek azonban a hardcore gamerek esetében sokkal hangsúlyosabbak, mint egy átlagos videójátékosnál. Ami problémát okozhat és növeli a függőség kockázatát, ha egy tevékenységet a hétköznapi élet nehézségei elől való menekülésre használnak vagy ha az válik a feszültséglevezetés, hangulatjavítás fő eszközévé.

A hardcore gamerek 58 százaléka gyakran éli meg stresszoldóként a játékot, 53 százalékuk pedig a problémák elől való menekülésre használja. „Önmagában egyik sem gond, fontos azonban, hogy az embernek legyenek más olyan stratégiái is, amelyekkel a feszültségét fel tudja oldani vagy a problémáit érzelmi szinten kezelni tudja” – hangsúlyozta a szakértő.

> Sokan stresszoldóként, sokan a problémák elől való menekülésre használják a játékot.

A függőség kockázata akkor áll fenn, amikor valakinél több, a problémás videójáték-használatra utaló jel is gyakran előfordul. Ilyen, amikor valaki azért játszik, hogy ne bántsa egy kellemetlen érzés – ez a menekülési stratégia a hardcore gamerek ötödénél gyakori. Szintén ötödüknél gyakori, hogy amikor nem játszanak, akkor is a játékra gondolnak – ez az úgynevezett kényszergondolat jelensége. Az alkalmi játékosokra feleakkora arányban jellemző ez a két jelenség. Mindkét csoport tizede szokott gyakran akkor is játszani, amikor úgy érzi, hogy az rossz hatással van az életére.

A problémás játékhasználat egyéb megnyilvánulásai – a túlhasználat (egyre több időt játszik vagy nem tudja csökkenteni a játékidőt), a megvonásos tünet (rosszul érzi magát, ha nem játszhat), a társas izoláció vagy konfliktus (elhanyagolja a kapcsolatait vagy más tevékenységeket, konfliktusba kerül a környezetével) – ritkán fordulnak elő.

„Kutatásunk szerint a hardcore gamerek esetében sem nagyobb a kockázat, mint egy átlagos videójátékosnál: mindössze 1 százalékuknál áll fenn a videójáték-függőség veszélye. Nekik a felmérés végén jeleztük ezt, és javasoltuk, hogy kérjenek segítséget szakembertől” – tette hozzá Vass Dorottya.

Boldog névnapot, Leona, Titusz!

A Leona görög eredetű, jelentése: nőstény oroszlán. A Titusz latin vagy szabin eredetű, ha latin, jelentése vadgalamb, ha szabin: tiszteletre méltó, tisztelt.

KENÓ

Január 3.

1	8	11	14	20	21	22	29	32	39
40	44	55	56	58	61	64	72	74	79

Hogyan menekültek meg az utasok?

BALESET Az 57 áldozatot követelő japán földrengés eseményei között is nagy figyelmet keltett a világsajtóban, hogy tegnap a tokiói Haneda repülőtéren összeütközött egy a károsultaknak segélyeket szállítani készülő repülőgép és egy Airbus A350 típusú személyszállító, amely éppen leszállt. A parti őrség mentőrepülőjének hattagú legénysége közül öten meghaltak, a Japan Airlines (JAL) Airbusának 367 utasa, valamint 12 tagú legénysége viszont csodával határos módon megmenekült, mielőtt a gép porig égett.

FOTÓ: AFP/JIJI PRESS

Az utasoknak és a személyzetnek is sikerült elhagynia a repülőgépet, mielőtt porig égett volna

A baleset okait még tisztázni kell, de a kérdés, ami emellett is felmerül, minek volt az köszönhető, hogy ilyen sikeres volt az evakuálás. Az Airbus a leszállás után ütközhetett össze a parti őrség gépével, majd az utasok azt látták, hogy a hajtóművek égni kezdenek.

Alapvetően a modern biztonsági előírások és a Japan Airlines szigorú biztonsági kultúrája segített az utasok életének megóvásában – írja a CNN. Egy közel negyven évvel ezelőtti baleset alapozta meg ezt a kultúrát: 1985-ben a JAL Tokió–Oszaka közötti járata zuhant le, 520 ember halt meg a gépen tartózkodó 524-ből, mindmáig ez a legnagyobb számú áldozatot követelő, egyetlen géppel történt katasztrófa. Az ok a Boeing által elégtelenül elvégzett javítás volt. A japán kultúrának megfelelően a társaság magára vette a felelősséget, és abban is biztosak akartak lenni, hogy többé ilyen nem történik meg. 2005-ben, amikor a JAL észrevette, hogy az új alkalmazottak már nem emlékeznek a 20 évvel azelőtti eseményekre, vállalati központjában kiállította a gép roncsait, valamint az utasok és a legénység történetét. Mindenkinek meg kellett értenie, mennyi mindent kell a biztonságért tenni, és még ma, 40 év múlva is nagyon nagy gondot fordítanak rá, hogy minden a szabályoknak megfelelően történjen, erre szigorúan ügyelnek. Ez lehetett az oka, hogy a legénység megfelelően cselekedett. A Japan Airlines egyébként a világ 25 legbiztonságosabb légitársasága között van. V. P.

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015

Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER

Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 5., péntek 152. évfolyam, 4. szám Ára: 520 forint

4 OLDALAS
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Kockáztat az a bíró, aki kinyitja a száját

Magyarország látszólag teljesítette az uniós elvárásoknak megfelelő igazságügyi reformot, mégsem biztos, hogy az új összetételű Országos Bírói Tanács gyakorolni fogja majd ellenőrző funkcióját. Főleg, hogy több potenciális tagjának a saját munkáltatóját kellene majd ellenőrizni.

2. oldal

Ukrajnának főleg lőszerre van szüksége

A Nyugatnak támogatnia kell Ukrajnát, ha nem akarja behozhatatlan előnyhöz juttatni Moszkvát – írja a Foreign Affairs című lapban egy brit szakértő. 2024-ben mindkét fél készülődik, s majd jövőre akar támadni. Az ukránoknak addig is tüzérségi lőszer kell, ám az európai ígéretnek eddig csak a harmada valósult meg. 8. oldal

Tanárbérek: újabb aknák

OKTATÁS A Belügyminisztérium elismerte, csökkenhet a pedagógusfizetés a teljesítményértékelés nyomán. A szakszervezet szerint hazudott a kormány.

HALMAI KATALIN BRÜSSZEL, **JUHÁSZ DÁNIEL**

Az új pedagógusteljesítmény-értékelési rendszer idén őszre tervezett bevezetését követően, 2025 szeptemberétől lesz lehetőségük a munkáltatóknak, így például a tankerületi központoknak arra, hogy egy bizonyos határon belül csökkentsék azoknak a pedagógusoknak a bérét, akik az értékelés során alacsony szinten teljesítettek – tudta meg a Népszava a Belügyminisztériumtól (BM). Ha mondjuk egy Pedagógus I. besorolású tanár bérét rendeletileg bruttó 538 ezer forintban állapítják meg – elvileg ez lesz a minimum a január elsejei fizetésemelés után – de később nem ér el megfelelő pontszámokat a teljesítményértékelés során, fizetését 2025 szeptemberétől akár a törvényben meghatározott alsó határig, bruttó 410 ezer forintig lehet csökkenteni. (Ez pedig pont annyi, mint az emelés előtti összeg.)

Totyik Tamás, a Pedagógusok Szakszervezetének elnöke lapunknak azt állítja, a sztrájkbizottsági egyeztetéseken jegyzőkönyvben is rögzített ígéretet kaptak a kormány részéről arra, hogy a teljesítményértékelés alapján nem fogják csökkenteni a pedagógusok bérét. „Felháborító, hogy a tárgyalások során a szemünkbe hazudtak” – fogalmazott az érdekvédő.

Brüsszelen nem fog múlni a béremelés, küldik a hiányolt aláírást

Közben lassan tényleg hivatalosnak tekinthető a 32,2 százalékos átlagbéremelés. Az Európai Bizottság a Népszava brüsszeli tudósítóját arról tájékoztatta: időben megkapja azt a technikai választ a magyar kormány, amely Gulyás Gergely kancelláriaminiszter szerint a béremelés feltétele.

CIKKEINK A 4. OLDALON

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Tarra vágott természetvédelem

ZÖLDPOLITIKA MÁSKÉNT A természetvédelem kiszolgáltatott helyzetére mutat rá a Duna–Ipoly Nemzeti Park élén történt, nagy visszhangot kiváltó vezetőváltás. Az eddigi igazgató nem sokkal azután távozott, hogy magára haragította Menczer Tamás külügyi államtitkárt: nem támogatta az ötletet, hogy fakereszt épüljön, s még többeket vonzó zarándokhellyé váljon egy természetvédelmi terület. Forrásaink szerint nem fekete-fehér a helyzet, mert az eddigi vezető már fontolgatta távozását, de „lett volna még benne pár év”, a konfliktus felgyorsíthatta a váltást. Ami biztos: megannyi eset jelzi, a NER-ben távolról sem elképzelhetetlen, hogy szakmai álláspontja miatt állítanak félre természetvédelmi vezetőt. Politikai áldozattá vált már az Őrségi, a Balaton-felvidéki, a Fertő-Hanság vagy épp a Bükki Nemzeti Park igazgatója is.

A Duna–Ipoly Nemzeti Park távozó igazgatója magára haragította Menczer Tamás államtitkárt.

ÖSSZEÁLLÍTÁSUNK A 3. OLDALON

Attól tartanak, a zarándokok letaposnák a ritka, ezért értékes növényeket

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Jelentkezett az Iszlám Állam

TERROR Az Iszlám Állam (IS) vállalta magára az iráni Kerman városában szerdán elkövetett, több mint 80 halálos áldozatot követelő támadást. A terrorszervezet közleménye szerint két támadó a Kászem Szolejmáni iráni tábornok halálának évfordulója alkalmából tartott gyászszertartáson hozta működésbe robbanóövét. Összesen 84 ember vesztette életét, 284-en pedig megsebesültek a két nagy erejű robbanásban. Ez volt az iszlám köztársaság történetének legtöbb halálos áldozatot követelő robbantásos akciója. Az Európai Unió megdöbbenését fejezte ki a történtek után. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa csütörtökön szintén „gyáva terrorakcióként” ítélte el a támadást. A felelősöket felelősségre kell vonni – hangzik az ENSZ legfőbb testületének nyilatkozata.

Párizsban az iráni nagykövetség előtt emlékeztek a vétlen áldozatokra

Több mint egy éve az Iszlám Állam az iráni metropoliszban, Sirázban robbantott, amelyben több mint egy tucat ember halt meg. Iránban tegnap gyásznapot tartottak, félárbocra eresztették a zászlókat.

BŐVEBBEN A 8. OLDALON

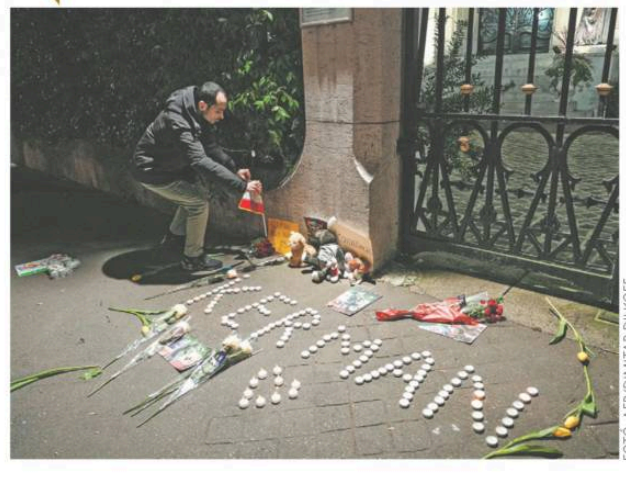

FOTÓ: AFP/DIMITAR DILKOFF

Egyeztetnek az új tarifarendszerről

KÖZLEKEDÉS Jövő héten egyeztet a főváros Lázár János tárcájával az új tarifarendszerről – tudta meg lapunk a Budapesti Közlekedési Központ (BKK) vezérigazgatójától. Walter Katalin arra „gondolni sem akar”, hogy megszűnhet a Budapest-bérlet, mint fogalmazott, ez milliónyi ember – agglomerációban élők és budapestiek – számára jelentene súlyos nehézséget a hétköznapokban.

„Évtizedeket lépnénk vissza a közösségi közlekedésben. Ez senkinek sem állhat érdekében. Elképzelhetetlennek tartom, hogy ez megtörténjen” – szögezte le a Népszavának adott interjújában. Walter Katalin szerint ez az ügy nem a fővárosi közlekedési cégek csődjéről vagy annak elkerüléséről szól, hanem a budapesti közösségi közlekedésről, amelyet szerinte nagy ütemben fejleszteni és integrálni kellene, nem pedig tönkretenni.

INTERJÚNK AZ 5. OLDALON

Több kamatot fizetünk, mint 2010-ben

KAMATTEHER Tavaly Magyarország a megtermelt GDP-jének 4,3 százalékát költötte az államadósság kamataira, ez a legmagasabb érték az Európai Unióban. Még az államszövetség két nagy adósa Görögország és Olaszország is kisebb GDP-arányos kiadással úszta meg az államadóssága finanszírozását. A tavalyi magyar kamatfizetések mind nominálisan, mind GDP-arányosan meghaladták a 2010-es szintet, amikor még jelentős IMF-hitelt is törlesztett az ország.

Varga Mihály korainak tartja már az év elején az idei költségvetés kiigazításáról beszélni

Az eladósodásban nincs megállás, a hét első munkanapján a magyar kormány 2,5 milliárd dollárnyi devizakötvényt bocsátott ki – jelentette be Varga Mihály. A pénzügyminiszter a tartalékok feltöltésével, illetve a Budapest Airport Zrt. megvásárlásával indokolta a gyors forrásszerzést. Eközben kiderült, hogy tavaly az államháztartás hiánya bő 1300 milliárd forinttal lépte túl a költségvetési törvényben engedélyezett szintet, de ezt is következmények nélkül megúszhatja a kormány.

RÉSZLETEK A 6. OLDALON

Radar alatt maradhat az új OBT

BÍRÓI AUTONÓMIA Bár a magyar kormány elvben végrehajtotta az uniós elvárásoknak megfelelő igazságszolgáltatási reformot, egyáltalán nem biztos, hogy a január 8-án megválasztandó, kibővített hatáskörű új OBT él is majd jogosítványaival.

SIMON ZOLTÁN

– A most lejáró mandátumú Országos Bírói Tanács (OBT) a hatalommegosztás egyetlen olyan intézménye, amely képes volt következetesen érvényesíteni a jogállami elveket, ezért nagyon meg kell becsülnünk – mondta a Népszavának Fleck Zoltán jogszociológus, akit arra kértünk, értékelje az OBT elmúlt hatéves munkáját. Az ELTE egyetemi tanára szerint a bírói tanács óriási felelősséget és egyben kockázatot is vállalt, amikor szemben az Alkotmánybírósággal, az ombudsmannal és a többi, elvileg független közjogi intézménnyel felvállalta, hogy kiáll a bírói függetlenség és a jogállam elvei mellett. Komoly és látványos konfliktusai voltak Handó Tündével, az Országos Bírósági Hivatal (OBH) korábbi elnökével, de utóda, Senyei György alatt is folytatták kritikus tevékenységüket. Kérdésünkre, mennyiben függ össze az OBT jogállamiság melletti kiállása azzal, hogy a tanács tagjait a bírák maguk közül választják, Fleck azt mondta, egyértelműen annak köszönhető, hogy nem a parlamenti szavazógép választja a tagokat. Felidézte, hogy hat évvel ezelőtt egyfajta kegyelmi pillanatban választotta meg az OBT-t a bírói kar, amikor a bírák többsége úgy érezhette, károkat okoz a Handó-féle hisztérikus, kormányközeli igazgatás, a bírósági vezetők lecserélése. Ez a kegyelmi pillanat most nem biztos, hogy létezik – tette hozzá –, a bírói kar a január 8-i OBT-választás előtt óriási nyomás alatt áll.

Mint arról beszámoltunk, január 8-ára hívta össze az OBT tagjait megválasztó küldöttértekezletet Judi István, a Győri Törvényszék tanácselnöke, a küldöttek korelnöke. A mai OBT hatéves mandátuma január 30-án lejár; a bírói tanácsba mindenképpen új tagok kerülnek, mert – bár az uniós nyomásra elfogadott új törvény egyszeri, kivételes lehetőségként ezt megengedi – a jelenlegi OBT-tagok korábban jelezték, nem élnek az újrázás lehetőségével. A küldöttértekezlet helyszíne a Magyar Igazságügyi Akadémia, a mintegy 3000 magyar bíró által szeptember-október folyamán megválasztott küldöttek (elektorok) itt döntenek majd az új tagokról. Az elektorok a küldöttértekezleten saját maguk, a küldöttek közül választják meg titkos szavazással, szavazattöbbséggel (50 százalékot meghaladó vokssal) a 14 OBT-tagot; a jogszabály szerint 1 ítélőtáblai, 6 törvényszéki és 7 járásbírósági bírót. Ezzel egy időben, ugyanilyen eljárásban 14 póttagot is választanak – a 15. tagot, a Kúria elnökét (Varga Zs. Andrást) a törvény delegálja a testületbe. Az OBT-tagok (és póttagok) személyére egy négyfős, a korelnökökből álló jelölőbizottság tesz javaslatot, de bármelyik elektor jelölt lehet, akit a jelen lévő küldöttek legalább egyharmada támogat. Az OBT-tagok megbízatása az első üléstől számított hat évre szól, az első ülést pedig a tagok megválasztásától számított 15 napon belül kell megtartani – így már januárban összeülhet az új összetételű tanács.

Fleck szerint a 2022-es parlamenti választások után a magyar társadalom demokrata elkötelezettségű része „súlyosan" elkeseredett – ez a bírói közösségre is igaz. A hatalom közvetlenül fenyeget, senki sem jár jól, ha ellenáll, s az egzisztenciális félelmek a bírói karban is hatnak – különösen egy ilyen választás esetén. Nem biztos az sem, hogy olyanok vállaltak jelöltséget, akik folytatnák a mai OBT kritikus tevékenységét, hiszen a bírák azt is látták az elmúlt hat év során, hogy ez óriási áldozattal jár, s a tagok nem mindig érezték maguk mögött a teljes bírói kar támogatását. Személyesen is nagy kockázatot vállalnak, hiszen az OBT-tagok mandátumuk lejárta után „visszamennek" bíráskodni. Márpedig az elmúlt években lecserélték a törvényszéki elnököket, a Kúria elnöki posztjára is új személy került, vagyis minden olyan tényező, ami fontos egy bíró előmenetelében, romlott. Hiába sikerült uniós nyomásra a tanács hatásköreit bővíteni, szervezetileg és anyagilag is függetleníteni, az OBT-tagok bírói státusza nem lett védettebb (lásd keretes írásunk). Fleck szkeptikus abban a kérdésben, hogy az Orbán-rezsim képes volna „elengedni" a bírói hatalmat; ez abból is látható, hogy amikor az Európai Bizottság (EB) megpróbálja fenntartani a párbeszédet és a jó viszonyt a magyar kormánnyal, milyen eredményeket ér el. Így előfordulhat, hogy egy olyan új OBT áll össze, amely nem akar konfliktusokat vállalni a kormánnyal, inkább radar alatt marad.

Lehet ugyan növelni az OBT hatásköreit, de olyan sok az összes többi ellensúlyozó tényező, hogy félő, ez így zsákutcát jelent. Fleck szakmai véleménye, hogy alapvetően hibás a választott testület (OBT) és a parlamenti többség által választott hivatalvezető (OBH-elnök) munkamegosztására épülő modell; az OBT-tagok minden szempontból függő helyzetben vannak a nagyságrendileg nagyobb hatáskörrel rendelkező OBH-elnökkel és az általa kinevezett bírósági vezetőkkel szemben. Ráadásul egy bírói hatalom akkor tud igazán hatékonyan és autonóm módon működni, ha a jogállami környezet ezt segíti, tehát van ombudsman, alkotmánybíráskodás, legfelsőbb bíróság. Azért sem csodálkozik azon, hogy a kormány olyan könnyedén megváltoztatta az EB kérésére a hatásköröket, mert sok további lehetősége van arra, hogy kijátssza ezeket. Utalt arra, hogy a Kúria elnöke az OBT-n belül „fúrja" a bírói függetlenséget, s az OBT-jegyzőkönyvekből az is kiderül, hogy az egész bírói kart tekinti átalakítandónak. Kérdésünkre, hogy az új OBT-tagok esetleg épp Varga Zs.-hez lehetnek majd lojálisak, Fleck nem akart találgatni, de megjegyezte: a Kúriát nagy hatékonysággal alakítja át. Anomáliának nevezte, s a csapdák közé sorolta azt is: a törvény nem zárja ki, hogy a Kúria elnöke egyben az OBT elnöke is legyen.

Jelzésértékű lehet az is, hogy az új OBT-tagok között hányan lesznek olyanok, akik az OBH elnökének kinevezési jogkörébe tartoznak, nekik ugyanis épp munkáltatójukat, az OBH-elnököt kell majd ellenőrizniük. Információnk szerint legalább öt ilyen személy van a küldöttek között: Ocskó Katalin, a Fővárosi Törvényszék általános elnökhelyettese, Bagdi Árpád, a Gyulai, Tuzáné Papp Szilvia, a Miskolci, Csorba Zsolt Ödön, a Tatabányai és Szent-Gály Edit, a Veszprémi Törvényszék elnöke. A lejáró mandátumú OBT ugyan javasolta az „összeférhetetlenség" megszüntetését, ám ez nem került be a törvénybe. A Szabad Európa számolt be arról, hogy decemberben Varga Zs. András levelet írt a Magyar Bírói Egyesületnek, amelyben jelezte: szerencsésnek tartaná, ha az új OBT-tagok közé bekerülnének az OBH-elnök kinevezési jogkörébe tartozó bírósági vezetők.

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Az OBT-tagok a szakértő szerint óriási kockázatot vállaltak

Az igazságszolgáltatás leuralása

Durva személyeskedésig fajult a vita az OBT decemberi ülésén az OBH és a Kúria elnöke között – derült ki a tanács jegyzőkönyvéből. Varga Zs. megjegyzéseket fűzött Senyei beszámolójához, így kifogásolta a Kúriát érintő költségvetési elvonásokat, s felrótta az OBH-elnöknek, hogy kapcsolatot tartott Schadl Györggyel, a Magyar Bírósági Végrehajtói Kar egykori, korrupcióval vádolt elnökével. Majd idézte saját februári szavait, miszerint Senyei „dühödt önkényeskedését nem lehet tovább tűrni, mert abba belerokkanunk". Mire az OBH-elnök úgy reagált: „A dühödt önkényeskedés az ön műfaja. (...) mindenki tudja, legalábbis sokan tudják/tudjuk, hogy egy vágyálma van: az igazságszolgáltatás leuralása. Aki ezzel ellentétes véleményt formál, azt ellenségként kezeli."

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Varga Zs. András a 15., törvény delegálta tag

A 2022-es parlamenti választások után a magyar társadalom demokrata elkötelezettségű része „súlyosan" elkeseredett – ez a bírói közösségre is igaz. A hatalom közvetlenül fenyeget, senki sem jár jól, ha ellenáll, s az egzisztenciális félelmek a bírói karban is hatnak.

A jogszociológus azért sem csodálkozik azon, hogy a kormány olyan könnyedén megváltoztatta az EB kérésére a hatásköröket, mert annyi további lehetősége van arra, hogy kijátssza ezeket.

KIVÉTEL

FLECK ZOLTÁN: A most lejáró mandátumú OBT képes volt következetesen érvényesíteni a jogállami elveket, ezért nagyon meg kell becsülnünk

Nem mindenki elégedett

Az Európai Bizottság decemberben megfelelőnek ítélte a magyar igazságszolgáltatási reform végrehajtását, és feloldott a jogállamisági aggályok miatt zárolt 10,2 milliárd eurónyi forrást. Ám a négy elemből álló reformmal korántsem elégedett mindenki.

1. A tavaly tavasszal elfogadott, június 1-től hatályos új törvény jelentősen kiszélesítette az OBT jogköreit: az OBH és a Kúria elnökét is felügyelő tanács önálló jogi személlyé vált, saját költségvetést és egyetértési (vító-) jogot kapott az OBH és a Kúria elnöki posztjára jelölt személyek kiválasztásában. Ugyanakkor az Európai Parlament négy legnagyobb frakciójának a vezetője arra figyelmeztette az EB-t decemberi közös levelében, hogy várjanak január 10-ig, az új OBT megválasztásáig a reform értékelésével, mert: „Nem lehet megítélni, hogy az Országos Bírói Tanács nemcsak papíron, hanem összetételében is független lesz-e."

2. 2023. június 1-től a közhatalmat gyakorló szervek (állami hivatalok) nem fordulhatnak az Alkotmánybírósághoz (AB) alkotmányjogi panasszal – népszavazási ügyekben sem. Megszűnt az a lehetőség, hogy az AB azon tagjai, akik ezt kérik – mandátumuk lejárta, megszakítása után –, rendes bíróként, pályáztatás nélkül a Kúriára „ejtőernyőzhessenek" (Varga Zs. így került a Kúriára).

3. Elhárították az akadályokat az elől is, hogy a magyar bírák úgynevezett előzetes döntéshozatali kérelemmel forduljanak az Európai Unió Bíróságához (EUB). Ugyanakkor egy korábbi, Vasvári Csaba bíró ügyében hozott, ma is hatályos kúriai precedens miatt a bírák továbbra is hátrányos következményektől tarthatnak, ha az EUB-hez fordulnak.

4. Decemberben igazságügyi miniszteri rendelet szabályozta a Kúria ügyelosztási rendjét, s tette azt teljesen automatikussá. Hogy Varga Zs.-t rosszul érintette a módosítás, azt a Kúria pikírt közleménye jelzi: „Az ügyelosztásnak a Kúrián egyébként sincs jelentősége, mivel minden kúriai bíró és kúriai tanács egyformán szakszerűen és törvényesen jár el."